

Міністерство освіти і науки України
Чернігівський національний технологічний університет

НАУКОВИЙ ВІСНИК ПОЛІССЯ

Науковий економічний журнал

Випуск 4(8)

Частина 2

ЧЕРНІГІВ

2016

Державна реєстраційна служба України
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 21188-10988ПР від 03.02.2015 р.

Науковий журнал «Науковий вісник Полісся» включено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з ЕКОНОМІКИ (Наказ Міністерства освіти і науки України № 747 від 13.07.2015 р.)

Журнал зареєстровано, реферується та індексується у наступних міжнародних наукометричних базах даних, репозитаріях та пошукових системах: індекс цитування ESCI у Web of Science (Thomson Reuters), Міжнародний центр періодичних видань (ISSN International Centre, м. Париж), Ulrichsweb™ Global Serials Directory, Google Scholar, PИHЦ, Index Copernicus, Українська науково-освітня мережа УРАН, Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського, реферативна база даних «Україніка наукова».

Випуск рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ЧНТУ
Від 26.12.2016 р., Протокол № 11

Редакційна колегія:

Гонта О. І.	доктор економічних наук, професор (головний редактор);
Коваленко Л. О.	кандидат економічних наук, професор (відповідальний редактор);
Шкарлет С. М.	доктор економічних наук, професор;
Абакуменко О. В.	доктор економічних наук, професор;
Антонюк Л. Л.	доктор економічних наук, професор;
Грішнова О. А.	доктор економічних наук, професор;
Гришова І. Ю.	доктор економічних наук, професор;
Дьякон Р.	доктор економічних наук, професор (Рига, Латвія);
Живитере М.	доктор економічних наук, професор (Рига, Латвія);
Ільчук В. П.	доктор економічних наук, професор;
Каленюк І. С.	доктор економічних наук, професор;
Левківський В. М.	доктор економічних наук, професор;
Маргасова В. Г.	доктор економічних наук, професор;
Петкова Л. О.	доктор економічних наук, професор;
Савченко В. Ф.	доктор економічних наук, професор;
Сорвиров Б. І.	доктор економічних наук, професор (Гомель, Білорусь);
Тропіна В. Б.	доктор економічних наук, професор;
Дерій Ж. В.	доктор економічних наук, доцент;
Живко З. Б.	доктор економічних наук, доцент;
Стрілковскі В.	доктор економічних наук (Прага, Чехія);
Кирилюк Ю. В.	кандидат економічних наук, доцент;
Саркісян А. С.	кандидат економічних наук, доцент (Свіштов, Болгарія);
Вдовенко С. М.	доктор наук з державного управління, доцент;
Корсак К. В.	доктор філософських наук, професор;
Мельник А. І.	доктор філософських наук, професор;
Півоварські Ю.	доктор філософських наук, професор;
Тополь О. В.	доктор філософських наук, доцент;
Мороз Н. В.	відповідальний секретар.

Н 34 Науковий вісник Полісся [Текст]. – Чернігів : ЧНТУ, 2016. – № 4 (8). – 388, [2] с.

Висвітлюються актуальні проблеми розвитку сучасної економіки, функціонування та розвитку підприємств різних форм власності, інвестиційно-інноваційної діяльності, підвищення конкурентоспроможності національної економіки, регіонального розвитку.

Для наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів, практиків.

Ліцензія Creative Commons «Attribution-NonCommercial»
(«Із зазначенням авторства – Некомерційна») 4.0 Всесвітня

ISSN 2410-9576 (Print)
ISSN 2412-2394 (Online)

Ministry of Education and Science of Ukraine
Chernihiv National University of Technology

SCIENTIFIC BULLETIN OF POLISSIA

Scientific journal on Economics

Issue 4(8)

Part 2

CHERNIHIV

2016

The *Scientific Bulletin of Polissia* has been included in the list of scientific professional publications of Ukraine, where the results of dissertations for the degree of Doctor and Candidate of Economics (established by the decree of Ministry of Education and Science of Ukraine from July 13, 2015, № 747) can be published.

The journal is registered, being reviewed and indexed in the following international scientometric databases, repositories and search engines: citation index ESCI in Web of Science (Thomson Reuters), international Centre for periodicals (ISSN international Centre, Paris), Ulrichsweb™ Global Serials Directory, Google Scholar, RINTS, Index Copernicus, Ukrainian Research and Academic Network URAN, Vernadsky National Library of Ukraine, abstract database "Ukrainika science".

The issue is recommended to be sent to the press by Chernihiv National University of Technology Academic Senate decision
From 29.12.2016, Proceeding № 11

Editorial Board:

Honta O. I.	Doctor of Economic Sciences, Professor (<i>chief editor</i>);
Kovalenko L. O.	Candidate of Economic Sciences, Professor (<i>managing editor</i>);
Shkarlet C. M.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Abakumenko O. V.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Antoniuk L. L.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Hrishnova O. A.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Hryshova. I. Yu.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Djakons R.	Doctor of Economic Sciences, Professor (Riga, Latvia);
Živitere M.	Doctor of Economic Sciences, Professor (Riga, Latvia);
Ilichuk V. P.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Kaleniuk I. S.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Levkivskiy V. M.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Marhasova V. H.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Pietkova L. O.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Savchenko V. Ph.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Sorvyrov B. I.	Doctor of Economic Sciences, Professor (Homel, Belarus);
Tropina V. B.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Derii Zh. V.	Doctor of Economic Sciences, Associate Professor;
Zhyvko Z. B.	Doctor of Economic Sciences, Associate Professor;
Strielkowski W.	Doctor of Economic Sciences (Prague, Czech Republic);
Kyryliuk Yu. V.	Candidate of Economic Sciences, Associate Professor;
Sarkisian A. S.	Doctor of Economic Sciences, Associate Professor (Svishtov, Bulgaria);
Vdovenko S. M.	Doctor of Public administration Sciences, Associate Professor;
Korsak K. V.	Doctor of Philosophy, Professor;
Melnyk A. I.	Doctor of Philosophy, Professor;
Piwowski J.	Doctor of Philosophy, Professor;
Topol O. V.	Doctor of Philosophy, Associate Professor;
Moroz N. V.	managing secretary

Scientific bulletin of Polissia [Text]. – Chernihiv : ChNUT, 2016. - № 4 (8). – 388, [2] p.

Urgent problems of present-day economics' development, different ownership enterprises operation and development, investment and innovative activity, increasing national economy's competitiveness, regional development are reported.

It is intended for scientists, lecturers, postgraduate students, students and practitioners.

Creative Commons License "Attribution-NonCommercial"
4.0 International (CCBY-NC 4.0).

ISSN 2410-9576 (Print)
ISSN 2412-2394 (Online)

ЗМІСТ

Частина 1

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

<i>Shkarlet S. M., Gonta O. I., Dubyna M. V.</i> Peculiarities of system approach use to cognition of economic phenomena	9-17
<i>Abakumenko O. V., Lukyashko P. O.</i> Identification and evaluation of major trends of energy sector resource support in Ukraine	18-23
<i>Krasnorutskyy O. O., Zaika S. O.</i> Economic spheres of the global biofuels market	24-28
<i>Макарова М. В., Білоусько Т. М., Лавренюк Р. М.</i> Обґрунтування стратегій надання освітніх послуг із застосуванням інтернет-технологій	29-38
<i>Krylenko V. I.</i> Budget safety: the functional aspect	39-43
<i>Язлюк Б. О., Фурман О. Є.</i> Соціальна відповідальність як соціальний компонент системи соціально-економічного захисту суб'єктів господарювання	44-50
<i>Yanchuk A. O., Klemparskiy M. M., Zaverbnyy A. S.</i> Modern trends of development of shadow economy and methods of public policy of counteraction	51-56
<i>Voiko V. V.</i> Strategic directions towards enhancement of the efficiency of Ukraine's agro-industrial complex in conditions of macroeconomic instability threats	57-61
<i>Vygovska V. V.</i> Outlines of creating a state regulation system of Ukraine`s insurance market security	62-69
<i>Косач І. А., Голубчик Д. Ю., Курінська О. В.</i> Аналіз підходів до дефініції терміну «Державно-приватне партнерство»	70-74
<i>Kundenko A. V., Mykhaylovska O. V., Kuchuk S. S.</i> The place of strategic management in a work of the higher educational institution	75-78
<i>Полковниченко С. О.</i> Екологічні екстерналії сільськогосподарської діяльності	79-84
<i>Синенко О. І., Ралле Н. В.</i> Трансформація економічних механізмів в умовах третьої промислової революції	85-90
<i>Tsimbalenko N. V., Tarasenko O. S.</i> Trends and problems in the development of higher education system in Ukraine	91-98
<i>Власюк Т. О.</i> Пріоритетні напрями забезпечення конкурентоспроможності України у сфері зовнішньоторговельних відносин	99-105
<i>Hnedina K. V.</i> The reformation of higher education system in Ukraine as a factor of innovative development of national economy	106-117
<i>Gutorov A. O.</i> Theoretical and methodological foundation of measurement of the integration level in the agrarian sector of the economy	118-123
<i>Zhydok V. V., Pshenychna T. M.</i> Formation of the quality management system of higher education institutions in a competitive conditions at educational market in Ukraine	124-131
<i>Klapkiv Y. M.</i> Strategy institutional development of the insurance market	132-136
<i>Kolomyuchuk N. M.</i> The role of the state financial control in the state budget process	137-141
<i>Однорог М. А.</i> Інвестиційне забезпечення у сільськогосподарському секторі економіки України	142-148
<i>Perevozniuk V. V.</i> Theoretical aspects of financial affordability of water supply and sewage services to the public	149-153
<i>Ревко А. М.</i> Детермінанти формування рівня життя населення регіонів України	154-159
<i>Приходько О. М.</i> Державна політика оподаткування в умовах розвитку національної економіки	160-163
<i>Gagina N. V., Los O. V.</i> Fostering economic development of Ukraine through increasing English proficiency	164-167
<i>Левківський В. В.</i> Економічний і безпековий вимір інтересів України в співпраці з КНР	168-173

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

<i>Vishevsky V. P., Rekova N. Yu., Chekina V. D.</i> Fiscal decentralization in post-conflict territories: conceptual states	174-188
<i>Moisienko K. Ie.</i> Stimulation of investments into development of post-conflict territories	189-195
<i>Nezdoyminov S. G.</i> Investment vectors of regional tourism infrastructure development	196-201

Частина 2

ІННОВАЦІЇ

<i>Савченко В. Ф., Долгополов М. Г.</i> Бізнес-інкубатори як інструмент державної підтримки розвитку малого підприємництва	202-207
<i>Левківський О. В.</i> Інноваційний вектор розвитку зовнішньої торгівлі України	208-214
<i>Davydenko O. L.</i> Current state and activation of enterprises innovative activity in Ukraine	215-223

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

<i>Strielkowski W., Gryshova I. Yu.</i> Ukrainian labour migration in the Czech Republic	224-231
<i>Мельник О. Г.</i> Державна підтримка людей з обмеженими фізичними можливостями в Україні	232-239

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

<i>Pererva P. G., Tkachev M. M., Kobieliava T. O.</i> Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights	240-246
<i>Бруханський Р. Ф., Шандрук С. К.</i> Обліково-соціальні параметри диференціації та забезпечення стратегій аграрних підприємств	247-252
<i>Harafonova O. I.</i> Strategic aspects of process of management changes on enterprise	253-256
<i>Gogol T. A.</i> Accounting and taxation, and their impact on the development of small business in developed countries	257-261
<i>Gonchar O. I.</i> Increasing of business activity in management of innovative and investment potential of the company	262-267
<i>Романенко Є. О., Чаплай І. В.</i> Сучасний інструментарій управління інноваційним розвитком підприємства	268-275
<i>Волот О. І.</i> Комунікаційні аспекти обліку в умовах розподіленої системи обробки даних	276-278
<i>Onyshchenko V. P.</i> Stakeholders of the consolidated statements and their interests	279-282

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

<i>Ткаченко Н. В., Харченко А. М.</i> Моделювання роздрібного кредитного продукту на основі життєвого циклу клієнта	283-292
<i>Коваленко Л. О., Міхєєнко Т. В.</i> Адміністрування ПДВ в системі фінансового менеджменту	293-302
<i>Lapinskyi I. E., Demchenko M. U.</i> Exchange rate of the Ukrainian national currency change in the context of state safety	303-309
<i>Rohova O. V.</i> Ukraine's monetary policy efficiency estimate	310-316

МЕНЕДЖМЕНТ

<i>Goncharenko O. G.</i> As to the problem of production complex management of the criminal and executive system of Ukraine	317-322
<i>Лук'яненко О. Д., Пісна О. М.</i> Моделі аналізу середовища бізнес-діяльності ТНК	323-328

МАРКЕТИНГ

<i>Zaitseva O. I., Nechaev S. V.</i> Use of marketing technologies as an intangible asset in the context of business efficiency	329-334
<i>Карпенко Ю. М.</i> Розвиток засобів стимулювання збуту в умовах сучасного ринку	335-339
<i>Podolna V. V., Topenko J. A., Ievseitseva O. S.</i> Marketing aspects of audit companies activities improvement in Ukraine	340-345
<i>Реферати</i>	346-361
<i>Відомості про авторів</i>	362-376
<i>Правила оформлення та подання рукопису до журналу</i>	377-380
<i>Зведений перелік статей журналу «Науковий вісник Полісся» у 2016 році</i>	381-387

TABLE OF CONTENTS

Part 1

NATIONAL ECONOMY MANAGEMENT AND ECONOMICS	
<i>Shkarlet S. M., Gonta O. I., Dubyna M. V.</i> Peculiarities of system approach use to cognition of economic phenomena	9-17
<i>Abakumenko O. V., Lukyashko P. O.</i> Identification and evaluation of major trends of energy sector resource support in Ukraine	18-23
<i>Krasnorutskyy O. O., Zaika S. O.</i> Economic spheres of the global biofuels market	24-28
<i>Makarova M. V., Bilousko T. M., Lavrenyk R. M.</i> The substantiation of strategies providing of educational services using internet	29-38
<i>Krylenko V. I.</i> Budget safety: the functional aspect	39-43
<i>Yazlyuk B. O., Furman O. Y.</i> Social responsibility as a social component of the system of social and economic protection of business entities	44-50
<i>Yanchuk A. O., Klemparskiy M. M., Zaverbnyy A. S.</i> Modern trends of development of shadow economy and methods of public policy of counteraction	51-56
<i>Boiko V. V.</i> Strategic directions towards enhancement of the efficiency of Ukraine's agro-industrial complex in conditions of macroeconomic instability threats	57-61
<i>Vygovska V. V.</i> Outlines of creating a state regulation system of Ukraine`s insurance market security	62-69
<i>Kosach I. A., Holubchuk D. Yu., Kurinska O. V.</i> Analysis of approaches to definition of the term "Public-Private Partnership"	70-74
<i>Kundenko A. V., Mykhaylovska O. V., Kuchuk S. S.</i> The place of strategic management in a work of the higher educational institution	75-78
<i>Polkovnychenko S. O.</i> Environmental externalities of the agricultural activity	79-84
<i>Syenko O. I., Rallie N. V.</i> Transformation of economic mechanisms in the conditions of the third industrial revolution	85-90
<i>Tsimbalenko N. V., Tarasenko O. S.</i> Trends and problems in the development of higher education system in Ukraine	91-98
<i>Vlasyuk T. A.</i> The priorities of Ukraine's competitiveness ensuring in the sphere of foreign trade relations	99-105
<i>Hnedina K. V.</i> The reformation of higher education system in Ukraine as a factor of innovative development of national economy	106-117
<i>Gutorov A. O.</i> Theoretical and methodological foundation of measurement of the integration level in the agrarian sector of the economy	118-123
<i>Zhydok V. V., Pshenychna T. M.</i> Formation of the quality management system of higher education institutions in a competitive conditions at educational market in Ukraine	124-131
<i>Klapkiv Y. M.</i> Strategy institutional development of the insurance market	132-136
<i>Kolomyychuk N. M.</i> The role of the state financial control in the state budget process	137-141
<i>Odnorog M. A.</i> Investment provision in the agricultural sector of Ukraine	142-148
<i>Perevozniuk V. V.</i> Theoretical aspects of financial affordability of water supply and sewage services to the public	149-153
<i>Revko A. M.</i> Determinants of the standard of living in regions of Ukraine	154-159
<i>Pryhodko O. M.</i> State taxation policy in terms of national economic development	160-163
<i>Gagina N. V., Los O. V.</i> Fostering economic development of Ukraine through increasing English proficiency	164-167
<i>Levkivskyy V. V.</i> Economic and security dimensions of Ukraine's interests in cooperation with China	168-173
REGIONAL ECONOMICS	
<i>Vishevsky V. P., Rekova N.Yu., Chekina V. D.</i> Fiscal decentralization in post-conflict territories: conceptual states	174-188
<i>Moisienko K. Ie.</i> Stimulation of Investments into Development of Post-conflict Territories	189-195
<i>Nezdoyminov S. G.</i> Investment vectors of regional tourism infrastructure development	196-201

Part 2

INNOVATIONS

<i>Savchenko V. F., Dolgopolov M. G.</i> Business incubators as an instrument of state support of small business	202-207
<i>Levkivskiy O. V.</i> The innovative vector of development of the foreign trade of Ukraine	208-214
<i>Davydenko O. L.</i> Current state and activation of enterprises innovative activity in Ukraine	215-223

LABOUR ECONOMICS

<i>Strielkowski W., Gryshova I. Yu.</i> Ukrainian labour migration in the Czech Republic	224-231
<i>Melnyk O. G.</i> State support of people with disabilities in Ukraine	232-239

ENTERPRISE MANAGEMENT

<i>Pererva P. G., Tkachev M. M., Kobieliava T. O.</i> Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights	240-246
<i>Brukhanskiy R. F., Shandruk S. K.</i> Accounting-social parameters of differentiation and providing the strategies of agrarian enterprises	247-252
<i>Harafonova O. I.</i> Strategic aspects of process of management changes on enterprise	253-256
<i>Gogol T. A.</i> Accounting and taxation, and their impact on the development of small business in developed countries	257-261
<i>Gonchar O. I.</i> , Increasing of business activity in management of innovative and investment potential of the company	262-267
<i>Romanenko Y. A., Chaplay I. V.</i> Modern administrative tool of the innovative development of the enterprise	268-275
<i>Volot O. I.</i> Communications aspects of accounting in conditions of distributed systems data processing	276-278
<i>Onyshchenko V. P.</i> Stakeholders of the consolidated statements and their interests	279-282

FINANCE. BANKING

<i>Tkachenko N. V., Kharchenko A. M.</i> Simulation of retail credit products the life-cycle customer	283-292
<i>Kovalenko L. A., Mikhieienko T. V.</i> Administration of value added tax in financial management	293-302
<i>Lapinskyi I. E., Demchenko M. U.</i> Exchange rate of the Ukrainian national currency change in the context of state safety	303-309
<i>Rohova O. V.</i> Ukraine's monetary policy efficiency estimate	310-316

MANAGEMENT

<i>Goncharenko O. G.</i> As to the problem of production complex management of the criminal and executive system of Ukraine	317-322
<i>Lukianenko O. D., Pisna O. M.</i> The models of analysis of a TNC business-environment	323-328

MARKETING

<i>Zaitseva O. I., Nechaev S. V.</i> Use of marketing technologies as an intangible asset in the context of business efficiency	329-334.
<i>Karpenko Y. M.</i> Development of the sales promotion under modern market conditions	335-339
<i>Podolna V. V., Topenko J. A., Ievseitseva O. S.</i> Marketing aspects of audit companies activities improvement in Ukraine	340-345
<i>Abstracts</i>	346-361
<i>Authors data</i>	362-376
<i>The rules of formatting and publishing the article in the journal</i>	377-380
<i>Consolidated list of articles of the bulletin "Scientific journal Polissya" in 2016</i>	381-387

ІННОВАЦІЇ

УДК: 330.3

В. Ф. Савченко, д. е. н., професор,
заслужений економіст України,
М. Г. Долгополов, студент

**БІЗНЕС-ІНКУБАТОРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ
МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА**

Анотація. Проведено дослідження механізму функціонування бізнес-інкубаторів. Проаналізовано світовий досвід використання бізнес-інкубаторів як інструменту державної підтримки малого бізнесу. Зроблено висновок щодо доцільності побудови мережі бізнес-інкубаторів в Україні, надані пропозиції з адаптації світового досвіду згідно умов нашої країни.

Ключові слова: бізнес-інкубатор; ринкова інфраструктура, державна підтримка, мале підприємництво, малий бізнес, інноваційний розвиток, економічний розвиток.

В. Ф. Савченко, д. э. н., профессор,
заслуженный экономист Украины,
М. Г. Долгополов, студент

**БИЗНЕС-ИНКУБАТОР КАК ИНСТРУМЕНТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ РАЗВИТИЯ
МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА**

Аннотация. Проведено исследование механизма функционирования бизнес-инкубаторов. Проанализирован мировой опыт использования бизнес-инкубаторов как инструмента государственной поддержки малого бизнеса. Сделан вывод о целесообразности построения сети бизнес-инкубаторов в Украине, представлены предложения по адаптации мирового опыта согласно условий нашей страны.

Ключевые слова: бизнес-инкубатор; рыночная инфраструктура; государственная поддержка; малое предпринимательство; малый бизнес; инновационное развитие; экономическое развитие.

V. F. Savchenko, Doctor of Economics, Professor,
Honored Economist of Ukraine,
M. G. Dolgoplov, Student

**BUSINESS INCUBATORS AS AN INSTRUMENT OF STATE SUPPORT
OF SMALL BUSINESS**

Abstract. A study of the functioning of business incubators. Analyzed world experience using business incubator as an instrument of state support of small business. The conclusion on the feasibility of building a network of business incubators in Ukraine, submitted proposals to adapt international experience under the conditions of our country.

Keywords: business incubator; market infrastructure; government support; small business; small business; innovative development; economic development.

Актуальність проблеми дослідження. Невеликий бізнес відіграє важливу роль в житті держави. В розвинених країнах саме він виробляє більшу частину ВВП, а тому держава приділяє значну увагу його розвитку. Як показала практика, суб'єктам малого підприємництва важко самостійно вести свою діяльність, особливо на її початку. Більше половини молодих підприємців припиняють роботу через неуспішність бізнесу. Саме тому у світі став популярним такий інструмент державної підтримки малого бізнесу як інкубатори.

Постановка проблеми. Представники малого підприємництва перебувають в нерівних умовах порівняно з іншими, а тому державі необхідно надати їм підтримку для полегшення шляху їх розвитку. Особливу увагу слід приділити бізнесменам, які тільки починають свою справу. Світовий досвід довів, що найкращим інструментом для цього буде розгалужена мережа бізнес-інкубаторів. У нашій країні інкубатори присутні, але значною популярністю не користуються, а тому доцільно провести

ІННОВАЦІЇ

аналіз ситуації, а також, на основі досвіду зарубіжних країн, здійснити удосконалення механізму їх функціонування.

Роль держави у сфері розвитку підприємництва полягає в тому, щоб створювати зрозумілі та рівні для всіх умови на ринку. Підтримка малого підприємництва пов'язана з необхідністю компенсації нерівних умов, в яких перебувають суб'єкти малого підприємництва порівняно з представниками великого бізнесу, а також з допомогою особам, що розпочинають власну справу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Функціонуванню бізнес-інкубаторів значна увага приділена у працях таких вчених-економістів як Л. С. Васильєва, Л. Т. Шевчук, М. Г. Пивоваров, О. В. Тимошенко, О. В. Поліщук, Р. І. Завадяк, Ю. М. Смаковська та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Незважаючи на значну увагу науковців до даного питання, воно не втрачає свою актуальність, особливо в частині адаптації світового досвіду до українських реалій.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування необхідності розбудови мережі бізнес-інкубаторів для підвищення ділової активності в країні, проведення аналізу досвіду зарубіжних країн та його спрямування на розбудову вітчизняної мережі.

Викладення основного матеріалу. Мале підприємництво є важливою складовою соціального та економічного розвитку будь-якої держави. Україна не є виключенням. Практика показала, що малий бізнес здатний забезпечити населення роботою, покращити структуру економіки та виробляти значну частину ВВП. Проте в Україні ситуація суттєво відрізняється від тієї, яка склалася у розвинених країнах. Тому є доцільним розроблення механізму підтримки та розвитку малого підприємництва в державі. Частка малого бізнесу у ВВП деяких країн представлена на рисунку 1.

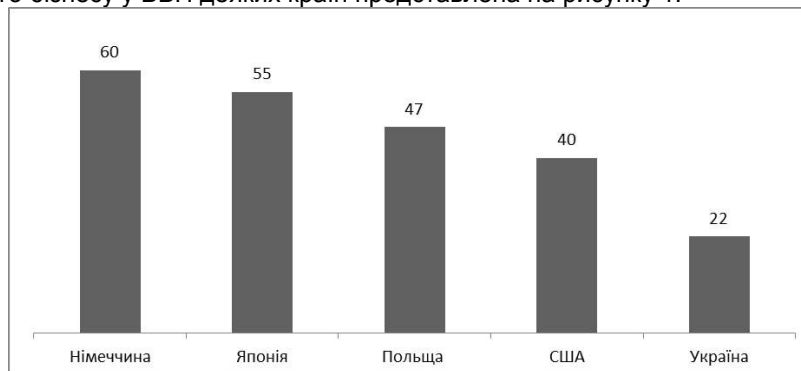

Рис. 1. Частка малого бізнесу у ВВП деяких країн, %

Джерело: побудовано авторами на основі [6; 9, с. 142-146]

Як свідчить світовий досвід, одним із найефективніших інструментів підтримки підприємництва є бізнес-інкубатори. Суть їх діяльності полягає в наданні необхідних для функціонування бізнесу послуг. Наприклад, допомога в юридичному оформленні діяльності або веденні бухгалтерського обліку. Всі ці заходи проводяться з метою полегшення та прискорення інкубування.

Згідно з визначенням Л. Т. Шевчук, бізнес-інкубатор – це спеціалізована організація, яка надає комплекс послуг (бухгалтерських, юридичних, консалтингових, інформаційних, орендних, адміністративно-технічних) суб'єктам підприємницької діяльності на сприятливих умовах з метою їх адаптації до ринкового середовища [10, с. 178].

Підприємці отримують необхідну підтримку, яка допомагає їм «вижити» на першому етапі їх діяльності та стабільно розвиватися в майбутньому. За статистикою лише близько 30% підприємців продовжують свою діяльність після першого року функціонування, а серед клієнтів бізнес-інкубаторів цей показник становить понад 80 %, що говорить про доцільність участі в інкубації. Однією з переваг бізнес-інкубаторів є те, що всередині них специфічна атмосфера, яка допомагає підприємцям ефективно працювати, а також знайти однодумців, що в подальшому можуть стати їх партнерами [8].

Беручи до уваги низьку підприємницьку активність в Україні, а також недостатність знань у сфері ведення бізнесу значної частини населення, розбудова мережі бізнес-інкубаторів дасть змогу вирішити ці питання, що збільшить кількість суб'єктів господарювання. Даний захід необхідний, враховуючи велику роль, яку відіграють представники малого бізнесу у будь-якій державі. Підвищення рівня

ІННОВАЦІЇ

ділової активності забезпечить нашій країні економічне зростання, збільшаться податкові збори тощо. В таблиці 1 надані основні показники діяльності малого підприємництва в Україні у 2014 році.

В малому підприємстві зайнята значна частина працюючих – 46,78%, що говорить про його важливу роль у зайнятості населення. У 2014 році представники малого бізнесу отримали збиток в розмірі 175 262,4 млн. грн., лише 33% підприємців отримали прибуток. У 2015 збиток зменшився майже на 64 млрд. грн. Можна зробити висновок що наша країна в цьому питанні поступово і невпевнено, але виходить з кризи.

Таблиця 1

Основні показники діяльності малого підприємництва в Україні у 2014 році

Кількість суб'єктів господарювання, одиниць	1915046
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	4115,2
Обсяг реалізованої продукції, (товарів, послуг), млн грн	981300,1
Додана вартість за витратами виробництва, млн грн	288021,1
Фінансові результати до оподаткування, млн грн	-175262,4

Джерело: створено авторами на основі [3]

Також слід зазначити, що саме малий бізнес досить часто приносить ринку інноваційні продукти, оскільки має кращі умови для впровадження інновацій, адже необхідно менше коштів і у випадку невдалого застосування нововведень власник малого бізнесу понесе значно нижчі втрати порівняно із великим бізнесом. Підтвердженням цього є те, що більшість інноваційних продуктів було винайдено та впроваджено саме представниками малого підприємництва, хоча в подальшому вони нерідко викупувались великим бізнесом. Враховуючи далеку від оптимальної структуру вітчизняної економіки, впровадження інновацій необхідне. До речі, у багатьох країнах світу використовують інкубатори як інструмент політики промислового розвитку.

Підтримка в інкубаторах відбувається у вигляді надання необхідних знань, матеріально-технічної бази, а також у допомозі веденню діяльності. Головні функціональні завдання бізнес-інкубаторів показано на рисунку 2.

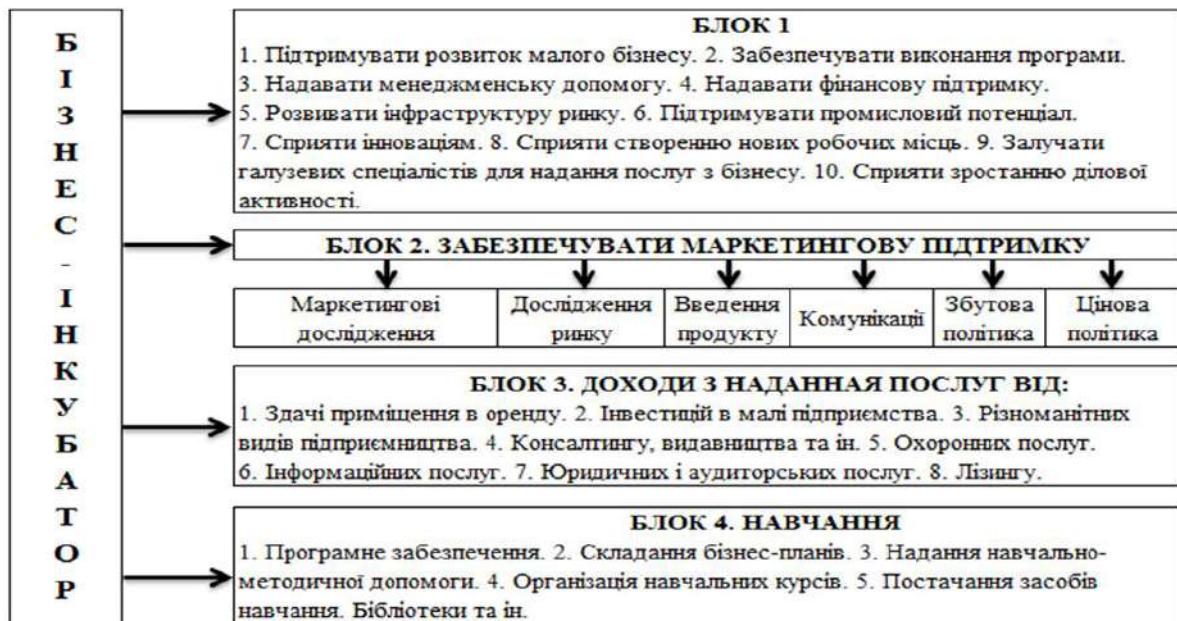

Рис. 2. Функціональні завдання бізнес-інкубатора

Джерело: [2], доопрацьовано авторами

Таким чином, беручи участь в інкубації, підприємець має можливість повністю сконцентруватись на виробництві товару або наданні послуг, а у вирішенні супутніх завдань йому допоможе команда професіоналів. Все це допоможе молодому бізнесмену бути конкурентоспроможним та зайняти свою

ІННОВАЦІЇ

нішу на ринку.

Ще одне важливе завдання, яке сприяє вирішенню бізнес-інкубатором проблем підприємця – знаходження фінансування для реалізації бізнесу. Це питання одне з найболючіших, оскільки кредитні кошти занадто дорогі, а самостійно знайти інвестора досить складно. Тому учасники інкубаторів прагнуть отримати фінансові ресурси від держави за допомогою спеціальних програм фінансування бізнесу. Ці кошти надають під значно нижчі відсоткові ставки, що робить їх доступнішими порівняно з коштами банків. Через брак коштів у держави отримати фінансування може незначна кількість бізнесменів. Оскільки у бізнес-інкубаторів є зв'язки з підприємцями регіону, а також з інвесторами, питання знаходження коштів на реалізацію вирішується набагато швидше, що також є безсумнівною перевагою інкубування [1].

В Україні створено 79 бізнес-інкубаторів, які являють собою переважно неприбуткові організації. Проте лише приблизно півтора десятка з них можна назвати успішно діючими, в тому числі: «Білоцерківський бізнес-інкубатор», «Львівська політехніка», «Харківські технології», бізнес-інкубатор Херсонської торговельно-промислової палати, Івано-Франківський бізнес-інкубатор.

Недостатній розвиток бізнес-інкубаторів у нашій країні пов'язаний з наступними законодавчими та економічними факторами:

- відсутність законодавчого регламентування діяльності, стимулювання їхнього започаткування;
- дефіцит власних фінансових ресурсів;
- відсутність державної політики залучення інвестицій у розвиток;
- нерозвиненість систем венчурного фінансування;
- відсутність ефективних механізмів трансферу інновацій в промисловість.

Хоча бізнес-інкубатори являють собою неприбуткові організації, їх самоокупність є важливим завданням. Додаткові кошти вони можуть отримати за рахунок надання послуг суб'єктам господарювання, які не є учасниками інкубування. Якщо говорити про українські інкубатори, то фінансування їх діяльності здебільшого відбувається за рахунок міжнародних донорських програм. Невелика частина коштів надходить з боку держави, а також приватних спонсорів. Приміщення для розміщення інкубаторів надаються місцевими адміністраціями. Найчастіше це будівлі колишніх підприємств, установ тощо, які знаходяться у комунальній власності. Для їх ефективного функціонування нинішнього фінансування недостатньо, а тому доцільно розглянути зарубіжний досвід вирішення питання. Як варіант успішного розвитку інфраструктури можемо навести приклади таких програм в різних країнах [5].

Як показує зарубіжна практика, найуспішнішими є американська, європейська та азійська моделі бізнес-інкубаторів. Ідея інкубування підприємництва з'явилась у США у XX ст. У 1959 році був створений перший бізнес-інкубатор Batavia Industrial Center. Метою його діяльності було підвищення ділової активності в депресивному регіоні та покращення соціально-економічних показників. Цей захід став успішним, оскільки в той час у регіоні простоявала велика кількість порожніх приміщень, власники яких могли передати їх на потреби бізнесу. Також там знаходились інвестори, які бажали направити власні фінансові ресурси на реалізацію бізнес-проектів, що в майбутньому принесли б їм прибуток. Безумовно, допомогла державна програма інноваційного розвитку, яка передбачала фінансування проектів, що пов'язувались з впровадженням інновацій.

Інша успішна модель інкубування – європейська модель. У цілому в країнах Європи модель однотипна, але в кожній з них є певні особливості. Так у Фінляндії потужна мережа бізнес-інкубаторів забезпечила країні значне економічне зростання і водночас вони стали центрами генерації інновацій.

У Швеції популярні бізнес-інкубатори у середині великих підприємств. Досить часто вони є окремими підрозділами і на цій ділянці експериментують з впровадженням тих чи інших інновацій. Це дає можливість отримати результат без значних фінансових ризиків. Тому серед шведських підприємств інкубатори є популярним інструментом інноваційного розвитку, що робить їх конкурентоспроможними.

Ще однією особливістю моделей цих країн є потужна державна підтримка розробок дослідників з університетів та наукових лабораторій зі збереженням останніми права інтелектуальної власності. Таким чином науковці генерують інноваційні продукти, а бізнес-інкубатори виступають своєрідним дослідницьким полігоном, де їх тестують на практиці.

Великий акцент на надання теоретичних та практичних знань молодим підприємцям здійснюється у Німеччині. Через це рівень банкрутств після інкубування один з найнижчих – 5% порівняно із середнім у світі в 20%. Також, на відміну від Швеції та Фінляндії, у бізнес-інкубаторах робиться акцент не тільки на інноваційне підприємництво, але й на те, яке таким не являється, що дозволяє залучити

ІННОВАЦІЇ

більшу кількість бажаючих. У Німеччині бізнес-інкубатори стали ефективним інструментом соціально-економічного розвитку депресивних регіонів та країни в цілому.

Під азійською моделлю інкубування в першу чергу мають на увазі модель, яка функціонує у Китаї. Її творці брали приклад з американської моделі, а тому вона дуже схожа на неї, але були зроблені певні адаптаційні зміни згідно умов країни. Так характерною рисою моделі є широкомасштабність, тобто бізнес-інкубатори обслуговують широке коло підприємців [10, с. 179-181].

На наше переконання, бізнес-інкубатори стануть важливим чинником соціально-економічного зростання держави. В умовах політичної та економічної кризи в Україні пошук шляхів виходу з неї є складним завданням. Однією з його складових є підвищення ділової активності. Це покращить структуру економіки, зробить її конкурентоспроможною, а отже наші підприємці зможуть виходити на ринки інших країн, що суттєво посилить їх міжнародні зв'язки.

В нашій країні існує достатньо приміщень, які не використовуються, а отже з розміщенням бізнес-інкубаторів проблем не повинно бути. Не слід забувати про потужну освітню базу, яку ми маємо. Велика кількість вищих навчальних закладів дасть змогу залучити до інкубування молодь, що має значну кількість інноваційних ідей, але реалізувати їх самостійно з тих чи інших причин не в змозі. Через недовіру до банківської системи населення тримає «на руках» значну кількість вільних коштів, а тому необхідно розробити механізм їх залучення на реалізацію бізнес-ідей підприємців [4, с. 78-79].

З боку держави необхідне збільшення фінансування та врегулювання законодавства у сфері бізнес-інкубування і підприємництва в цілому. Згідно рейтингу Світового банку за легкістю ведення бізнесу наша країна посідає 83 позицію. Для залучення додаткових коштів керівництву держави необхідно провести суттєву роботу щодо захисту інвесторів – 88 позиція, у сфері оподаткування – 107 тощо [7].

При розбудові вітчизняної мережі слід звернути увагу на азійську модель, адже на перших етапах для зменшення фінансових витрат необхідно організувати роботу так, щоб інкубатори обслуговували як можна більше суб'єктів господарювання. Також потрібно зацікавити представників великого бізнесу у створенні інкубаторів на базі своїх підприємств, оскільки конкурентоспроможність української продукції бажає кращого, а тому виробники як ніхто зацікавлені в інноваційних розробках. Державі необхідно створити систему мотивації, наприклад зменшення бази оподаткування на суму, що була витрачена на діяльність інкубатора.

Через нерівномірність регіонального розвитку нашої країни доцільно детально вивчити німецький досвід використання інкубаторів як інструменту активізації депресивних територій. Це дозволить зменшити кількість дотаційних регіонів і суттєво покращити рівень життя їх населення. При цьому потрібно фінансувати не тільки інноваційних підприємців, але й будь-які комерційні ініціативи бізнесменів-початківців, адже малий бізнес в Україні знаходиться у скрутному становищі, а тому як ніхто потребує підтримки.

Висновки. Малий бізнес є невід'ємною частиною економіки будь-якої країни. Як показує практика, його частка у ВВП суттєва, а у деяких країнах саме він виробляє більшу частину продукції. Через свою мобільність мале підприємництво здатне ефективніше трансформувати діяльність з огляду на зміни на міжнародному ринку, що дозволяє країні мати конкурентоздатну економіку. В Україні роль невеликого бізнесу суттєво менша. Однією з причин є низький рівень державної підтримки розвитку малого підприємництва, на відміну від розвинутих країн.

Як показав світовий досвід, одним з найефективніших інструментів підтримки молодих підприємців є бізнес-інкубатори. За їх допомогою відбуваються суттєві соціально-економічний розвиток країн, структурна перебудова економіки, впровадження інновацій. Бізнес-інкубатори також дієвий інструмент розвитку депресивних територій, оскільки вони дозволяють активізувати підприємницьку активність, що призводить до скорочення безробіття та загального покращення рівня життя населення. Незважаючи на присутність бізнес-інкубаторів в нашій країні, назвати їх діяльність ефективною не можна. Потужними вони не стали через брак фінансових ресурсів, проблеми юридичного оформлення, недостатню державну підтримку тощо. Також негативним фактором є непоінформованість населення про важливість бізнес-інкубаторів та перспективи, які можуть виникнути в результаті співпраці з ними. Тому необхідно провести інформаційну кампанію з популяризації бізнес-інкубаторів. Все це дасть можливість забезпечити ефективний розвиток малого підприємництва як важливої складової економіки держави.

ІННОВАЦІЇ

Література

1. Бизнес-инкубатор. Описание элемента инфраструктуры инновационной деятельности. [Электронный ресурс] / Инновационные проекты – финансирование, гранты, венчурные фонды. – Режим доступа : <http://projects.innovbusiness.ru/content/download.asp?r=ae0d7daa-7716-4d34-99ff-e6ca992713b0>.
2. Васильєва, Л. М. Бізнес-інкубатори як частина інфраструктури підтримки малого підприємництва / Л. М. Васильєва // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2010. – № 1. – С. 50-54.
3. Діяльність підприємств [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступа : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze.htm.
4. Завадяк, Р. І. Теоретичні основи функціонування та види бізнес-інкубаторів в Україні / Р. І. Завадяк, Я. Ф. Копусяк // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2014. – № 2. – С. 78-81.
5. Історія розвитку та сутність бізнес-інкубування. Найбільш затребувані бізнес-інкубатори України [Електронний ресурс] / Національна освітня інфраструктура удосконалення інноваційної та підприємницької діяльності ІТ-студентів. – Режим доступа : <http://tempus.nung.edu.ua/uk/news/istoriya-rozvitku-ta-sutnist-biznes-inkubuvannya-naybilsh-zatrebuvani-biznes-inkubatori-ukraini>.
6. Пивоваров, М. Г. Парадигма розвитку малого підприємництва в Україні: аналіз, проблеми та шляхи її вдосконалення Парадигма розвитку малого підприємництва в Україні: аналіз, проблеми та шляхи її вдосконалення [Електронний ресурс] / М. Г. Пивоваров // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2015. – № 6. – С. 52-58. – Електрон. версія друк. вид. – Режим доступа : http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2015_6_14_2&i21dbn=ujrn&p21dbn=ujrn&image_file_download=1&image_file_name=pdf/drep_2015_6_14.pdf.
7. Рейтинг економик – Doing Business [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступа: russian.doingbusiness.org/rankings.
8. Смаковська, Ю. М. Інкубація бізнесу як ефективна система підтримки малого підприємництва [Електронний ресурс] / Ю. М. Смаковська // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні : етапи становлення і проблеми розвитку. – 2007. – № 606. – С. 402-407. – Електрон. версія друк. вид. – Режим доступа : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/Vnulp/Menegment/2007_606/65.pdf.
9. Тимошенко, О. В. Закордонний досвід державного регулювання та підтримки малого та середнього підприємництва / О. В. Тимошенко // Інвестиції : практика та досвід. – 2014. – № 13. – С. 142-146.
10. Шевчук, Л. Т. Світовий і вітчизняний досвід створення і функціонування бізнес-інкубаторів / Л. Т. Шевчук, А. В. Колодійчук // Регіональна економіка. – 2013. – № 1. – С. 178-184.

References

1. Biznes-inkubator. Opisanie elementa infrastruktury innovatsionnoy deyatel'nosti – Innovatsionnye proekty – finansirovanie, granty, venchurnye fondy [Business Incubator. Description of the infrastructure element of innovation. – Innovative projects – funding, grants, venture capital funds]. Retrieved from : <http://www.projects.innovbusiness.ru/content/download.asp?r=ae0d7daa-7716-4d34-99ff-e6ca992713b0> [in Ukrainian].
2. Vasil'eva, L. S., Biznes-inkubator yak chastina infrastrukturi pidtrimki malogo pidpriemnitstva – Arkhiv naukovikh publikatsiy [Business Incubator as part of the infrastructure of small business support – Archive publications]. Retrieved from : http://www.rusnauka.com/26_oinxxi_2009/economics/52632.doc.htm [in Ukrainian].
3. Diyal'nist' pidpriemstv – Derzhavna sluzhba statistiki Ukraini [Business activities – State Statistics Service of Ukraine] Retrieved from : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze.htm [in Ukrainian].
4. Zavadyak, R. I. (2014) Teoretichni osnovi funktsionuvannya ta vidi biznes-inkubatoriv v Ukraini [Theoretical basis of operation and type of business incubators in Ukraine]. – Naukoviy visnik Uzhgorod'skogo universitetu. [in Ukrainian]
5. Istoriya rozvitku ta sutnist' biznes-inkubuvannya. Naybil'sh zatrebuvani biznes-inkubatori Ukraini – Natsional'na osvityna infrastruktura udoskonalennya innovatsiynoї ta pidpriemnit'skoї diyal'nosti IT-studentiv [The history and nature of business incubation. The most popular business incubators Ukraine – National educational infrastructure improving innovation and entrepreneurship IT students]. Retrieved from : <http://www.tempus.nung.edu.ua/uk/news/istoriya-rozvitku-ta-sutnist-biznes-inkubuvannya-naybilsh-zatrebuvani-biznes-inkubatori-ukraini> [in Ukrainian].
6. Pivovarov, M. G. Paradigma rozvitku malogo pidpriemnitstva v Ukraini: analiz, problemi ta shlyakhi її vdoskonalennya – Natsional'na biblioteka Ukraini imeni V. I. Vernad'skogo [The paradigm of small business in Ukraine: analysis, issues and ways to improve – Vernadsky National Library of Ukraine]. Retrieved from : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?c21com=2&i21dbn=ujrn&p21dbn=ujrn&image_file_download=1&image_file_name=pdf/drep_2015_6_14.pdf [in Ukrainian]
7. Rejting ekonomik - Doing Business – Vsemirnyy Bank [The economy ratings - Doing Business – The World Bank]. Retrieved from : <http://www.russian.doingbusiness.org/rankings> [in Ukrainian].
8. Smakov's'ka, Yu. M., Inkubatsiya biznesu yak effektivna sistema pidtrimki malogo pidpriemnitstva – Natsional'na biblioteka Ukraini imeni V. I. Vernad'skogo [Incubation business as an effective support system for small business – Vernadsky National Library of Ukraine]. http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/Vnulp/Menegment/2007_606/65.pdf [in Ukrainian].
9. Timoshenko, O. V. (2014) Zakordonnii dosvid derzhavnogo reguluvannya ta pidtrimki malogo ta seredn'ogo pidpriemnitstva [Foreign experience of state regulation and support of small and medium enterprises]. – Kiev : Investitsii: praktika ta dosvid. [in Ukrainian].
10. Shevchuk, L. T. (2013) Svitoviy i vitchiznyaniy dosvid stvorennya i funktsionuvannya biznes-inkubatoriv [World and domestic experience in the creation and operation of business incubators]. – Lviv : Regional'na ekonomika. [in Ukrainian].

Надійшла 20.09.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Савченко, В. Ф. Бізнес-інкубатори як інструмент державної підтримки розвитку малого підприємництва / В. Ф. Савченко, М. Г. Долгополов // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 202-207.

ІННОВАЦІЇ

УДК 339.56

О. В. Левківський, аспірант**ІННОВАЦІЙНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ**

Анотація. У статті висвітлено роль зовнішньої торгівлі в інноваційному розвитку національної економіки. Проаналізовано ситуацію щодо реалізації інноваційної продукції за межі України, а також її імпорту з метою здійснення нововведень. Досліджено структуру і динаміку обсягу зовнішньої торгівлі України високотехнологічною продукцією.

Ключові слова: зовнішня торгівля; інноваційний вектор розвитку; інноваційна продукція; експорт технологій; імпорт технологій; високотехнологічна продукція.

А. В. Левковский, аспирант**ИННОВАЦИОННЫЙ ВЕКТОР РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ УКРАИНЫ**

Аннотация. В статье освещена роль внешней торговли в инновационном развитии национальной экономики. Проанализирована ситуация по реализации инновационной продукции за пределы Украины, а также ее импорта с целью осуществления нововведений. Исследовано структуру и динамику объема внешней торговли Украины высокотехнологичной продукцией.

Ключевые слова: внешняя торговля; инновационный вектор развития; инновационная продукция; экспорт технологий; импорт технологий; высокотехнологичная продукция.

O. V. Levkivskiy, Postgraduate**THE INNOVATIVE VECTOR OF DEVELOPMENT OF THE FOREIGN TRADE OF UKRAINE**

Abstract. The article highlights the role of foreign trade in the innovative development of the national economy. The issues with respect to exports of innovative products outside Ukraine and their imports to implement innovations are analyzed. The structure and dynamics of the volume of Ukraine's foreign trade in high-tech products are studied.

Keywords: foreign trade; innovative vector of development; innovative products; export of technologies; import of technologies; high-tech products.

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах основою економічного розвитку будь-якої країни є інноваційна діяльність, яка забезпечує рівень конкурентоспроможності національної економіки. Водночас конкурентоспроможність країни значною мірою визначається її здатністю не тільки самостійно розробляти, але й купувати за кордоном і ефективно використовувати інноваційну товарну продукцію. Тому важливим фактором інноваційного розвитку національної економіки є зовнішня торгівля, яка може як прискорювати його, так і перешкоджати йому. З одного боку, участь у світовій торгівлі дозволяє розширити місткість внутрішнього ринку за рахунок експорту, забезпечити внутрішнє виробництво за рахунок імпорту необхідної сировини і обладнання, підвищити рівень зайнятості в країні, генерувати валютні надходження та ін. З іншого боку, зовнішньоторговельна діяльність може чинити негативний вплив на економічний розвиток, посилюючи сировинну залежність, підвищуючи екологічне навантаження.

Постановка проблеми. Структура зовнішньої торгівлі, зокрема питома вага інноваційної продукції, є важливим індикатором як рівня технологічного розвитку країни, так і її становища у світовій економіці, а рівень досягнень національної інноваційної діяльності є необхідною умовою повноправної участі країни в міжнародному поділі праці.

На жаль, сьогодні інноваційний розвиток не став основою зростання національної економіки України [1], а її переважно сировинну спеціалізацію у міжнародному обміні визначають низько-

ІННОВАЦІЇ

технологічні виробництва, що свідчить про нераціональну структуру зовнішньої торгівлі. Тому спрямування останньої на інноваційний вектор розвитку є надзвичайно важливою проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останніх років в економічній літературі з'явилося ряд публікацій, присвячених проблемам зовнішньої торгівлі високотехнологічними товарами. Зокрема, О. Б. Саліхова аналізує визначальні детермінанти імпорту високотехнологічних товарів в Україну [2]. І. Ю. Матюшенко та Д. М. Костенко досліджують тенденції та перспективи розвитку торгівлі високотехнологічною продукцією [3]. Т. В. Мельник та О. В. Зубко здійснили оцінку рівнів технологічної місткості зовнішньої торгівлі України та акцентують увагу на наявності інноваційного регресу в її структурі [4; 5].

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Проте, зважаючи на важливість та широту даної проблематики, питання інноваційного вектора розвитку зовнішньої торгівлі потребує подальшого всебічного вивчення.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження інноваційних аспектів структури і динаміки розвитку зовнішньої торгівлі України.

Виклад основного матеріалу. Згідно з класичними теоріями зовнішня торгівля – це форма міжнародних економічних відносин, сукупність експорту товарів і послуг, у створенні яких та чи інша країна володіє певними перевагами, та імпорту товарів і послуг, у створенні яких країна порівняльними перевагами не володіє.

Зовнішня торгівля в інноваційному розвитку відіграє двояку роль: з одного боку, відбувається продаж національних інноваційних розробок на зовнішньому ринку, а з іншого – залучення зарубіжних інновацій, реалізованих в інноваційних товарах, технологіях і послугах.

Зовнішня торгівля стимулює інноваційний розвиток шляхом підвищення конкурентного рівня ринку продуктів (купуючи імпортні товари високої якості, споживачі «тиснуть» на національних виробників, вимагаючи від них такої ж якості), поширює знання і створені інноваційні продукти між країнами. Сьогодні зовнішня торгівля у формі обміну досягненнями високих технологій перетворилась на один із важливих двигунів інноваційного розвитку. Імпорт машин, обладнання, сучасних матеріалів, а також технологій у більшості зарубіжних країн забезпечив високі темпи економічного зростання. А розвиток експортного виробництва дозволив багатьом національним підприємствам піднятися до рівня вимог світового ринку.

Нинішній рівень інноваційного розвитку економіки України є вкрай низьким, масштаби співпраці в науково-технічній сфері не відповідають потенціалу нашої держави. Так, наукоємність ВВП в Україні (витрати на виконання наукових досліджень як частка від ВВП) складає лише 0,77%. Питома вага продукції високотехнологічних галузей у ВВП становить 6%. При цьому кількість випускників STEM (наука, технології, інженерія та математика) налічує 100 тис. чол. [6].

У 2015 р. тільки 1,4% від загального обсягу реалізованої промислової продукції становила інноваційна продукція (у 2014 р. – 2,5%). При цьому 47% загального обсягу реалізованої інноваційної продукції було продано за межі України (на суму 10,8 млрд грн), що перевищує аналогічні показники 2014 р. (29,2% та 7,5 млрд грн відповідно). Водночас зменшується кількість підприємств, які виходять з інноваційною продукцією на зовнішній ринок. Якщо у 2011 році таких підприємств було 378 (36,2% від кількості підприємств, що реалізували інноваційну продукцію), то у 2014 р. – 295 (32,6%), а у 2015 р. – 213 (37,4%) [7].

Найбільша кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України, у 2015 р. знаходилась у Харківській області (28), м. Києві (22), Запорізькій (19), Львівській (17), Дніпропетровській (15), Полтавській (12), Сумській (11) областях. В силу об'єктивних причин значно зменшилась кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України, у Донецькій області (з 24 у 2013 р. до 7 у 2014 р. і до 5 у 2015 р.), а в Луганській області залишилось лише одне таке підприємство (при 7 у 2013 р.) [7].

У результаті інноваційної діяльності промислові підприємства у 2015 р. передали за межі України 20 нових технологій (технічних досягнень), з яких 2 од. є результатами досліджень та розробок, а 18 од. – угод на передачу технологій та ноу-хау (у 2014 р. – 8, з яких 6 од. – результати досліджень та розробок, а 2 од. – устаткування) [7].

ІННОВАЦІЇ

Аналіз сучасного українського імпорту свідчить, що його можливості щодо перебудови вітчизняної економіки за допомогою закордонного обладнання і технологій використовуються не повною мірою. У 2015 р. з метою здійснення нововведень за межами України підприємства придбали лише 66 од. нових технологій, у тому числі за договорами на придбання прав на патенти, ліцензіями на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей – 8 од., як результат досліджень та розробок – 12 од., за угодами на придбання технологій та ноу-хау – 3 од., придбання устаткування – 43 од., що майже удвічі менше аналогічних показників попереднього року (117 од., із них: 20 од., 10 од., 1 од., 85 од. відповідно) [7].

Як свідчать наведені дані, переважну частину технологій Україна імпортує у вигляді машин і обладнання. Водночас світовий досвід показує, що імпорт технологій у формі патентів, ліцензій і ноу-хау має ряд переваг у порівнянні з імпортом «уречевленої» технології. Зокрема, ліцензійні угоди, крім економії валютних коштів, дозволяють отримувати від продавця цінні ноу-хау та сприяння у вдосконаленні ліцензійної продукції, а іноді в її реалізації на зарубіжних ринках, а також можуть стати вихідною базою для нових вітчизняних розробок. Саме за рахунок ліцензій і ноу-хау Республіка Корея, Сінгапур та інші країни Південно-Східної Азії подолали техніко-економічне відставання від розвинених країн.

Однією з причин недостатньо активного використання іноземних технологій в Україні є відсутність досвіду і відповідних структур, які б займалися не тільки науковими дослідженнями та розробками, але й вивченням передових зразків іноземної техніки і технологій. У зв'язку з цим важливим завданням має стати вдосконалення національної інноваційної системи. Необхідно відродити діяльність конструкторських бюро та дослідних підприємств, які постраждали під час переходу до ринку.

Важливим показником інноваційної спроможності країни вважається обсяг торгівлі високотехнологічними товарами [4]. Загальновизнаного тлумачення поняття «високотехнологічна продукція» поки що не сформовано. На думку І. Ю. Матюшенко та Д. М. Костенко, до високотехнологічної продукції слід віднести продукцію, що виготовлена із застосуванням сучасних наукоємних технологій і виробництво якої вимагає великих обсягів НДДКР. Іншим визначальним фактором високотехнологічного характеру продукції можна вважати її належність до певних технологічних укладів [3]. За класифікацією ООН та ОЕСР, до високотехнологічної належить продукція із вмістом витрат на дослідження і розробки більше 5% [8].

Експорт високотехнологічних товарів є індикатором оцінки ефективності інноваційної діяльності та реалізації інноваційної стратегії країни. Частка експорту високотехнологічних товарів з України у світовому високотехнологічному експорті незначна і в 2014 р. становила 0,089% (у 2005 р. – 0,056%, 2011 р. – 0,098%, 2012 р. – 0,131%, 2013 р. – 0,104%) [9]. Незначне представництво на світовому ринку високотехнологічних товарів обумовлене насамперед тим, що в промисловому комплексі України домінуючими є виробництво продукції 3-го та 4-го технологічних укладів (важке машинобудування, виробництво і прокат сталі, суднобудування, кольорова металургія, органічна та неорганічна хімія), питома вага яких становить 94% [3].

Для розгляду структури і динаміки зовнішньої торгівлі України високотехнологічною продукцією використаємо класифікацію технологічності галузей, що запропонована спеціалістами ОЕСР. Відповідно до даної класифікації, до високотехнологічних галузей віднесено: галузь інформаційних технологій (виробництво комп'ютерної, офісної техніки та створення програмного забезпечення), аерокосмічну, фармацевтичну галузі, виробництво електроніки та телекомунікаційного обладнання, виробництво медичної, високоточної та оптичної техніки. Проте належність товарів до даних галузей не означає їх автоматичного включення до групи високотехнологічних товарів.

Враховуючи класифікацію ОЕСР, а також напрацювання вітчизняних дослідників, на основі даних митної статистики Державної фіскальної служби України проаналізуємо експорт та імпорт продукції високотехнологічних галузей (табл. 1).

ІННОВАЦІЇ

Таблиця 1

Зовнішня торгівля України високотехнологічною продукцією за товарними групами (тис. дол. США)

Товарна позиція	Рік	Експорт		Імпорт		Сальдо
		вартість	питома вага	вартість	питома вага	
1	2	3	4	5	6	7
Фармацевтична продукція						
Антибіотики	2011	5311	0,01%	30522	0,04%	-25211
	2012	13854	0,02%	30256	0,04%	-16402
	2013	17087	0,03%	31635	0,04%	-14548
	2014	10031	0,02%	29664	0,06%	-19633
	2015	6379	0,02%	35087	0,10%	-28708
Кров людей, тварин; сироватки, вакцини, токсини	2011	7113	0,01%	320953	0,40%	-313840
	2012	8569	0,01%	327866	0,39%	-319297
	2013	8654	0,01%	406380	0,53%	-397726
	2014	9949	0,02%	297608	0,57%	-287659
	2015	7492	0,02%	219562	0,60%	-212070
Лікарські засоби дозовані, або фасовані для роздрібної торгівлі	2011	178497	0,26%	2464000	3,04%	-2285503
	2012	225232	0,33%	2881202	3,46%	-2655970
	2013	234468	0,37%	2597850	3,38%	-2363382
	2014	234692	0,43%	2094852	3,99%	-1860160
	2015	139795	0,37%	1094472	3,00%	-954677
Авіаційно-космічна техніка						
Двигуни турбореактивні, турбогвинтові та інші, газові турбіни	2011	784161	1,15%	61946	0,08%	722215
	2012	941931	1,37%	75160	0,09%	866771
	2013	1058621	1,67%	66985	0,09%	991636
	2014	911874	1,69%	64211	0,12%	847663
	2015	672964	1,76%	34903	0,10%	638061
Інші апарати літальні; космічні апарати та суборбітальні і космічні ракети-носії	2011	221079	0,32%	39983	0,05%	181096
	2012	850299	1,24%	74554	0,09%	775745
	2013	205963	0,33%	33816	0,04%	172147
	2014	184423	0,34%	26772	0,05%	157651
	2015	137706	0,36%	28738	0,08%	108968
Комп'ютерна та офісна техніка						
Машини автоматичного оброблення інформації та їх блоки; магнітні або оптичні зчитувальні пристрої	2011	13818	0,02%	246042	0,30%	-232224
	2012	21362	0,03%	294601	0,35%	-273239
	2013	18261	0,03%	311104	0,40%	-292843
	2014	13634	0,03%	364166	0,69%	-350532
	2015	13439	0,04%	305567	0,84%	-292128
Частини та приладдя, призначені для машин товарних позицій	2011	21569	0,03%	35861	0,04%	-14292
	2012	20559	0,03%	31411	0,04%	-10852
	2013	12231	0,02%	37777	0,05%	-25546
	2014	9823	0,02%	38925	0,07%	-29102
	2015	8069	0,02%	47968	0,13%	-39899
Продукція електроніки і телекомунікацій						
Апарати електричні телефонні або телеграфні; відеотелефони	2011	30215	0,04%	789813	0,97%	-759598
	2012	34282	0,05%	740037	0,89%	-705755
	2013	56659	0,09%	810715	1,05%	-754056
	2014	78237	0,14%	655536	1,25%	-577299
	2015	115736	0,30%	635355	1,74%	-519619
Радіолокаційні, радіонавігаційні прилади, радіоапаратура дистанційного управління	2011	48911	0,07%	34443	0,04%	14468
	2012	98492	0,14%	44321	0,05%	54171
	2013	102658	0,16%	23709	0,03%	78949
	2014	51866	0,10%	14240	0,03%	37626

ІННОВАЦІЇ

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7
	2015	35865	0,09%	32948	0,09%	2917
Пульти, панелі, консолі, столи, розподільні щити для контролю або розподілу електричного струму	2011	98075	0,14%	206392	0,25%	-108317
	2012	100033	0,15%	190630	0,23%	-90597
	2013	85706	0,14%	216996	0,28%	-131290
	2014	62698	0,12%	116233	0,22%	-53535
	2015	41153	0,11%	50980	0,14%	-9827
Наукові прилади						
Прилади для вимірювання, контролю змінних характеристик рідин або газів: витрат, рівня, тиску	2011	14745	0,02%	44922	0,06%	-30177
	2012	15187	0,02%	46208	0,06%	-31021
	2013	13894	0,02%	41507	0,05%	-27613
	2014	7457	0,01%	33764	0,06%	-26307
	2015	6064	0,02%	26549	0,07%	-20485
Прилади для вимірювання електричних величин, виявлення або вимірювання іонізуючих випромінювань	2011	28016	0,04%	22816	0,03%	5200
	2012	26211	0,04%	33946	0,04%	-7735
	2013	24598	0,04%	25013	0,03%	-415
	2014	19085	0,04%	24539	0,05%	-5454
	2015	15451	0,04%	14346	0,04%	1105
Прилади для автоматичного регулювання або керування	2011	89966	0,13%	151720	0,19%	-61754
	2012	76509	0,11%	125409	0,15%	-48900
	2013	89673	0,14%	91998	0,12%	-2325
	2014	77137	0,14%	83008	0,16%	-5871
	2015	20742	0,05%	35637	0,10%	-14895

Джерело: складено за даними [10]

За останні п'ять років серед продукції високотехнологічних галузей найбільшу частку у експорті займали «Двигуни турбореактивні, турбогвинтові та інші газові турбіни», які належать до товарної групи «Авіаційно-космічна техніка». Хоча вартість її експорту у 2014-2015 рр. значно зменшилась порівняно з 2013 р., частка даної продукції у загальному експорті зросла з 1,15% у 2011 р. до 1,76% у 2015 р. Частка авіаційно-космічної техніки в цілому у загальному українському експорті у 2015 році становила 2,12%. Водночас частка інших товарних груп не досягає навіть 1%: доля експорту фармацевтичної продукції – 0,4%, комп'ютерної та офісної техніки – 0,06%, продукції електроніки і телекомунікацій – 0,5%, наукових приладів – 0,11% [10].

Найбільшу частку в українському імпорті серед продукції високотехнологічних галузей становлять «Лікарські засоби дозовані, або фасовані для роздрібної торгівлі» – 3% у 2015 р. На другому місці «Апарати електричні телефонні або телеграфні; відеотелефони» – 1,74%. У цілому частка імпорту фармацевтичної продукції становила 3,7%, продукції електроніки і телекомунікацій – 1,97%, комп'ютерної та офісної техніки – 0,97%, наукових приладів – 0,21%, авіаційно-космічної техніки – 0,18%.

Єдиною товарною групою серед аналізованих, яка має позитивне сальдо торгового балансу, є авіаційно-космічна техніка. Обсяг її експорту в 2015 році склав 810,7 млн дол., зменшившись на 36,1% порівняно з 2014 р. У товарній групі «Продукція електроніки і телекомунікацій» також є товарна позиція з позитивним сальдо – «Радіолокаційні, радіонавігаційні прилади, радіоапаратура дистанційного керування», але в цілому для групи сальдо від'ємне.

Статистичні дані про динаміку експорту та імпорту високотехнологічної продукції України за 2011-2015 рр. свідчать, що зовнішньоторговельний оборот нашої держави щодо даної продукції в 2015 р. склав 3782,97 млн дол. Експортовано продукції на суму 1220,86 млн дол., а імпортовано – на 2562,11 млн дол. Імпорт перевищує експорт в 2,1 рази, відповідно сальдо зовнішньоторговельного балансу є від'ємним і складає 1341,25 млн дол. За нашими оцінками, частка високотехнологічної продукції у загальному експорті товарів з України в 2015 р. становила 3,2%, а частка імпорту – 7%.

Товарообіг високотехнологічних товарів за період 2011-2012 рр. зріс на 22,3%, а у 2015 р. порівняно з 2012 р. зменшився на 48,4%, що значною мірою зумовлено складною економічною і

ІННОВАЦІЇ

політичною ситуацією в Україні. Зокрема, імпорт високотехнологічної продукції у 2012 р. порівняно з 2011 р. збільшився на 10% (на 446,2 млн дол.), а у 2015 р. порівняно з 2012 р. зменшився на 47,7% (на 2333,5 млн дол.). Зміни в експорті за досліджувані періоди виглядають наступним чином: зростання експорту склало 57,8% (891 млн дол.), а зменшення – 49,8% (1211,7 млн дол.).

Український експорт високотехнологічної продукції свідчить про низьку інноваційну спроможність держави, а імпорт технологій не став поки що дієвим інструментом інноваційного розвитку її економіки.

На сьогоднішній день в Україні спостерігається стійка тенденція до посилення диспаритету в торгівлі високотехнологічною продукцією переважно за рахунок значного перевищення імпорту над експортом у торговельних стосунках. Якщо у 2000 р. співвідношення експорту високотехнологічної продукції до її імпорту становило 0,53, то у 2011 р. – 0,35; 2013 р. – 0,41, а у 2015 р. – 0,49 [10].

Головними імпортерами української фармацевтичної продукції є Німеччина, Нідерланди, Білорусь, Казахстан, Азербайджан, Узбекистан. А до України дана продукція надходить переважно з Китаю, Іспанії, Республіки Корея, Австрії, США, Німеччини, Індії, Франції. Авіаційно-космічна техніка експортується головним чином до Російської Федерації, Китаю, Індії, Куби, а ввозить наша держава продукцію цієї групи з Російської Федерації, Латвії, Білорусі.

Комп'ютерна та офісна техніка спрямовується переважно в Російську Федерацію, Австрію, Нідерланди, а до України надходить із Китаю, В'єтнаму, Тайваню. Серед імпортерів продукції електроніки і телекомунікацій найбільша частка припадає на Угорщину, Російську Федерацію, Ефіопію, Індію, Німеччину, а експортують в Україну Китай, В'єтнам, США, Російська Федерація, Німеччина. Українські наукові прилади найбільшою популярністю користуються у Польщі, Російській Федерації, Словаччині, Азербайджані. Ввозить продукцію даної групи наша країна із Російської Федерації, США, Німеччини, Чехії, Китаю [10].

Висновки. Отже, слід зазначити, що на світовому ринку інноваційних товарів Україна представлена незначними групами. Доходи від експорту високих технологій несуттєві, а відтак невідчутні для економічного розвитку.

Досягнути успіху можливо за допомогою трансформації традиційної сировинної економіки в інноваційну, яка базується на знаннях та інтелектуальній праці. Тому доцільно робити акцент на підвищенні інтелектуалізації наших ключових галузей за допомогою інтенсивного впровадження інновацій та інформаційно-комунікаційних технологій.

Для прискорення переходу вітчизняної економіки на нову технологічну базу необхідно активізувати залучення в країну іноземних технологій. Всі способи їх ввезення, починаючи від прямих закупівель інвестиційного обладнання, укладання ліцензійних угод і закінчуючи більш складними формами взаємодії, включаючи будівництво заводів «під ключ», повинні бути заохочені, а в окремих випадках – стати об'єктами державної підтримки.

Література

1. Полковниченко, С. О. Оцінка інноваційного розвитку економіки України / С. О. Полковниченко, О. В. Левківський, В. В. Левківський // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління. Серія 1 : Економіка. - 2012. – № 2. – С. 78-87.
2. Саліхова, О. Б. Імпорт високотехнологічних товарів в Україну та його визначальні детермінанти / О. Б. Саліхова // Наука та наукознавство. – 2012. – № 4. – С. 40-55.
3. Матюшенко, І. Ю. Перспективи розвитку торгівлі високотехнологічними товарами у світі та Україні / І. Ю. Матюшенко, Д. М. Костенко // Бізнес Інформ. – 2012. – № 8. – С. 103-114.
4. Мельник, Т. М. Інноваційний регрес у товарній структурі зовнішньої торгівлі України / Т. М. Мельник, О. В. Зубко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4. – Т. II. – С. 192-199.
5. Мельник, Т. М. Оцінка рівнів технологічної місткості зовнішньої торгівлі України / Т. М. Мельник, О. В. Зубко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 4. – С. 133-139.
6. Стратегія розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року. Проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.itukraine.org.ua/news/minekonomrozvytku-iniciyuue-obgovorennya-strategiyi-ro>.
7. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2015 році. Статистичний збірник. – К. : Державна служба статистики, 2016. – 257 с.
8. Science & Technology. World Bank [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://data.worldbank.org/topic/science-and-technology>.

ІННОВАЦІЇ

9. High-technology exports [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.TECH.CD>.
10. Митна статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sta-sumy.gov.ua/ms/f2>.

References

1. Polkovnychenko, S. O., Levkivs'kyj, O. V., Levkivs'kyj, V. V. (2012). Otsinka innovatsijnoho rozvytku ekonomiky Ukrainy [The assessment of innovative development of economy in Ukraine]. *Naukovyj visnyk ChDIEU. – Scientific bulletin of ChSUEM*, 2, 78-87 [in Ukrainian].
2. Salikhova, O. B. (2012). Import vysokotekhnolohichnykh tovariv v Ukrainu ta joho vyznachal'ni determinanty [Import of high-tech products to Ukraine and its crucial determinants]. *Nauka ta naukoznavstvo. – Science and science of science*, 4, 40-55 [in Ukrainian].
3. Matiushenko, I. Yu., Kostenko, D. M. (2012). Perspektyvy rozvytku torhivli vysokotekhnolohichnymy tovaramy u sviti ta Ukraini [Prospects for trade in high-tech goods in the world and Ukraine]. *Biznes Inform. – Business Inform*, 8, 103-114 [in Ukrainian].
4. Mel'nyk, T. M., Zubko, O. V. (2011). Innovatsijnyj rehres u tovarnij strukturі zovnishn'oi torhivli Ukrainy [Innovation setback in the commodity structure of Ukraine's foreign trade]. *Marketynh i menedzhment innovatsij. – Marketing and management of innovations*, 4, 192-199 [in Ukrainian].
5. Mel'nyk, T. M., Zubko, O. V. (2011). Otsinka rivniv tekhnolohichnoi mistkosti zovnishn'oi torhivli Ukrainy [Assessment of levels of technological capacity of Ukraine's foreign trade]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini. – Formation of market relations in Ukraine*, 4, 133-139 [in Ukrainian].
6. Stratehiia rozvytku vysokotekhnolohichnykh haluzej do 2025 roku. Proekt [Strategy for the development of high-tech industries until 2025. Draft]. Retrieved from : <http://www.itukraine.org.ua/news/minekonomrozvytku-iniciyuye-obgovorennya-strategiyi-ro> [in Ukrainian].
7. Naukova ta innovatsijna diial'nist' v Ukraini u 2015 rotsi. Statystychnyj zbirnyk. [Scientific and innovative activity in Ukraine in 2015. Statistical publication] (2016). A.A.Karmazina. – Kyiv : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
8. Science & Technology. World Bank. Retrieved from : <http://data.worldbank.org/topic/science-and-technology> [in English].
9. High-technology exports. Retrieved from : <http://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.TECH.CD> [in English].
10. Mytna statystyka [Customs statistics] (n.d.). [www. sta-sumy.gov.ua](http://sta-sumy.gov.ua) Retrieved from : <http://sta-sumy.gov.ua/ms/f2> [in Ukrainian].

Надійшла 26.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Левківський, О. В. Інноваційний вектор розвитку зовнішньої торгівлі України / О. В. Левківський // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 208-214.

ІННОВАЦІЇ

UDC 338.45:330.341

O. L. Davydenko, Student

**CURRENT SITUATION AND ACTIVIZATION OF INNOVATIVE ACTIVITY
AT THE ENTERPRISES OF UKRAINE**

Abstract. The article is devoted to the study of the dynamics of innovation activity of industrial enterprises, definition of the status and prospects of development of innovative activity. The main factors influencing the development of innovation activities in Ukraine and substantiates the objective necessity of creating the conditions for accumulation of investment resources and strengthening the innovative potential of the economy.

Keywords: innovation; innovative development; activization of innovative activity; industrial enterprises.

O. Л. Давиденко, студентка

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ**

Анотація. Стаття присвячена дослідженню динаміки інноваційної активності промислових підприємств, визначенню стану та перспектив розвитку інноваційної діяльності. Розглянуто основні чинники, що впливають на розвиток сфери інноваційної діяльності в Україні та обґрунтовано об'єктивну необхідність створення умов для акумулювання інвестиційних ресурсів і посилення інноваційного потенціалу економіки.

Ключові слова: інновація; інноваційний розвиток; активізація інноваційної діяльності; промислові підприємства.

O. Л. Давиденко, студентка

**ТЕКУЩЕ СОСТОЯНИЕ И АКТИВИЗАЦИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
НА ПРЕДПРИЯТИЯХ УКРАИНЫ**

Аннотация. Статья посвящена изучению динамики инновационной деятельности промышленных предприятий, определению состояния и перспектив развития инновационной деятельности. Рассмотрены основные факторы, которые влияют на развитие сферы инновационной деятельности в Украине и обоснована объективная необходимость создания условий для аккумуляции инвестиционных ресурсов и укрепления инновационного потенциала экономики.

Ключевые слова: инновация; инновационное развитие; активизация инновационной деятельности; промышленные предприятия.

Relevance of the research topic. The activization of innovative activity issue is highly relevant for Ukraine. Practical implementation of the strategy of innovative development of the economy requires first and foremost enhancing innovation activity at all levels: government - industry - region - the enterprise. Under conditions of globalization innovation becomes a powerful stimulus to the development of entrepreneurial activity and creates conditions for the progressive activation of various business processes. Innovative activities should be focused on the use and commercialization of the results of research and development, to ensure the release of new competitive products and services to the market, which is especially relevant now for Ukrainian enterprises.

Problem statement. The solution of many problems of the national economy depends upon each enterprise. At present stage of development of the Ukrainian economy systematic implementation of innovation in enterprises is the most important factor contributing to the increase of competitiveness of

ІННОВАЦІЇ

the optimal use of productive capacity and adaptation to the constant changes in the world. According to the approved plan of activities of the Government of Ukraine, the course of development of the Ukrainian economy up to 2018, the main priority is promotion the export of products [10]. The integration of domestic enterprises into world trade is not possible without their subsequent transformation into line with market requirements, overcoming the economic backwardness from the highly developed countries, investing in their innovative development, primarily in the scientific and industrial sphere in order to increase their competitiveness. The main constraints that impede innovation in enterprises is the lack of financial and investment resources, limited types of innovation and practical methods of their application.

The issue of innovation activity of domestic enterprises acquires fundamental importance in the context of market reforms in Ukraine and increasing the management efficiency.

Unlike developed countries, a national innovation system has not yet established in Ukraine. Innovative processes in Ukraine have not received sufficient scale and were not a significant factor in GDP growth. Innovation activity as a means of achieving competitiveness has alternatives, but reduction in the number of innovative companies is for typical for Ukraine.

Review of recent papers and research. A considerable contribution to the study of various aspects of the innovation activity of the enterprise was made by such researches as L. L. Antoniuk [1], O. I. Bilokon [2-3], O. I. Honta [4], S. M. Illiashenko [5], S. O. Polkovnychenko [7], A. M. Poruchnyk [1], V. S. Savchuk [1], P. S. Khariv [13] and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. Despite the large number of studies and publications on the issues of innovation, its aspects remain controversial. The need for in-depth scientific research of innovation activity in the enterprises of Ukraine, taking into account the peculiarities of market relations remains unsolved.

The aim of this study is to present the current state of innovation development of Ukrainian enterprises, and to identify ways of creating conditions for accumulation of investment resources and foster innovation in strengthening the innovative potential of the economy.

Basic material presentation. Innovation policy is an integral part of the socio-economic policy. It should combine science, technology, production, consumption, financial system, education with common tasks, and should be focused on the use of intellectual resources, the development of high-tech industries and economy priorities. There are three main sources of objective priorities [9]:

1. Increasing limitations of production resources and the emergence of this problem based on the current and projected imbalances in the national economy. The more limited any kind of resource, the more scientific and technological progress should focus on the economy and the replacement of this type of resource.

2. Development and implementation of new technologies, organizational and technical activities that will ensure the achievement of better results in a minimum of time.

3. Elimination or reducing the impact of social constraints concerning health, working conditions and human life, the need to maintain the ecological balance.

An essential factor in the development of innovation-based economy is the establishment of an effective financial mechanism of innovative development of enterprises. Today, managing the innovation process - is, first of all, managing financial resources and stimulating innovation development through the institutions and instruments of financial mechanism .

In modern market economy enterprises have key role in solving basic economic problems - the establishment of economically sustainable production of goods and services that society needs. The indicator, which combines competitive goods producers, industries and characterizes the position of the country on the world market, the global competitiveness index. In general terms, it is characterized by the ability of the country under conditions of free competition, to produce goods and services that meet the requirements of the global market, the implementation of which increases the welfare of the country and its citizens. One of the main factors of increasing competitiveness is innovation, which is determined by the effectiveness of the state's ranking in international indexes. Ukraine took 76th place out of 144 countries in the Global Competitiveness Index 2014-2015, GCI against 84 seats in 2013-2014 years according to the report of the World Economic Forum. Rating was formed based on a survey of 14,000 business leaders in 144 countries. By all accounts on the "Innovation" index in 2013-

ІННОВАЦІЇ

2014 Ukraine went down in the ranking. The most significant drop was recorded in the criterion of "innovative ability" - from 58 to 100 position. [12]

In recent years Ukraine has seen a considerable drop in innovation activity of industrial enterprises, particularly in the period 1994-2013 years, nearly 2-fold, namely from the level of 26% in 1994 to around 16.8% in 2013. There is a tendency to reduce the number of implemented into production innovations. The number of companies that acquire intellectual property rights and obtain permission to use the intellectual property rights are reducing [8].

Innovation activity of Ukraine's industrial enterprises has been distributed as follows (Fig. 1)

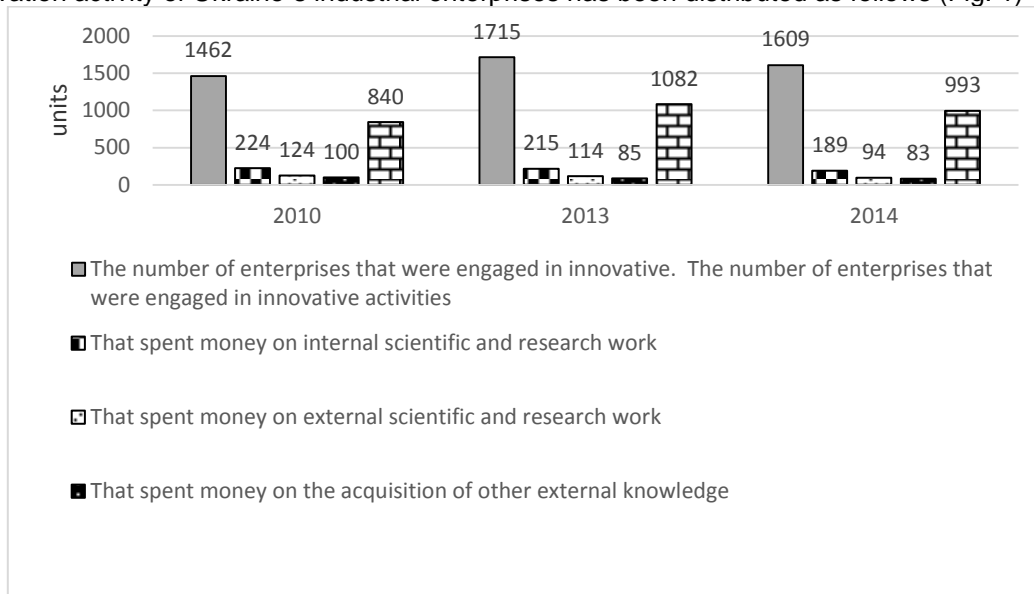

Fig. 1. Innovation activity of industrial enterprises

Source: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/16/Arch_nay_zb.htm.

Ukraine is among the countries with developed industrial base and sufficiently high potential. However, the structure of the national economy is dominated by industries that extract raw materials or manufacture products with a low degree of processing for export, load capacity of which depends on external demand.

During 2012-2014 the share of enterprises that engaged in innovation activity was 14.6%, including implementing technological innovations - 9.5% (5.2% - food and 7.2% - processing), non-technological - 8.6% (4.7% - organizational and 6.4% - marketing). By types of economic activity presented in Fig. 2, during 2012-2014 the highest share of innovative enterprises was in the processing industry enterprises for the supply of electricity, gas and conditioned air, as well as information and telecommunications[3].

During 2012-2014 by geographical location of partners 16% of innovative enterprises cooperate with the enterprises of Ukraine, 5.7% - in Europe, 1.3% - in China and India, 1.2% - the USA. In other countries, there are 3% of the companies-partners for innovation. Almost half of enterprises with technological innovation implemented in 2014, innovative products, of which more than a quarter - new to market, 87% - new to enterprise. The amount of implemented in 2014 innovative products was 2.8% (including new to market - 0.9%, new to enterprises - 1.9%) of total sales of the enterprises surveyed. [3]

Apart from technological innovation, enterprises can be active in the organizational and / or marketing innovations that support food and processing innovation, improve the quality and efficiency of the enterprise and better the exchange of information and use of new knowledge and technologies, and also may affect the company's performance, access to new markets or market segments and developing new ways to promote products. Important and key partners of enterprises introducing innovations are suppliers of equipment, materials, software and consumers.

ІННОВАЦІЇ

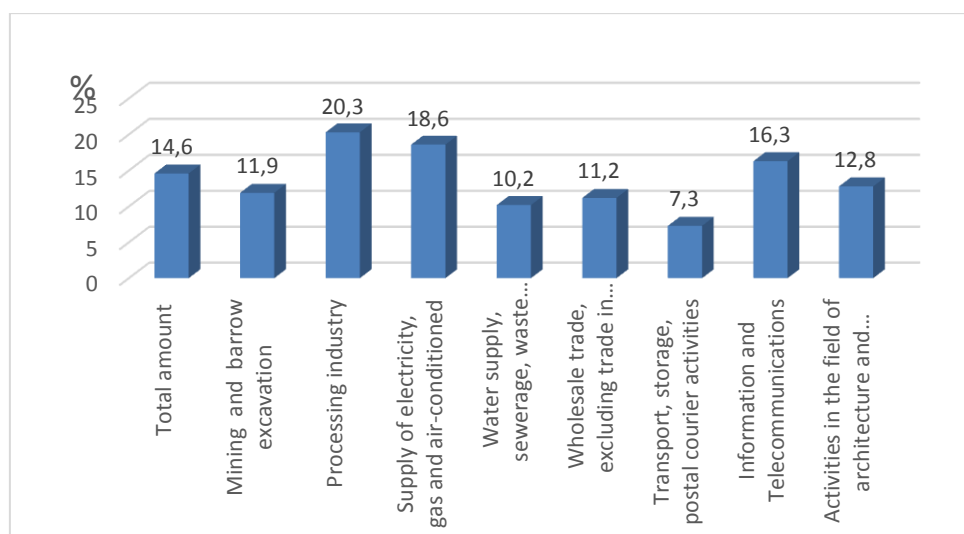

Fig. 2. The innovative activity of enterprises by economic activity in 2012-2014. (In % to the total number of surveyed companies) [3]

According to the State Statistics Service of Ukraine the corresponding data (Table 1) were presented at the innovation activity of the enterprises of Ukraine for 2015. [2]

Table 1

Innovation activity of industrial enterprises by region

	Number of Innovation Active Enterprises		The costs of innovation activity, mln. UAH	The costs of implemented innovative products, total amount, mln. UAH
	Total amount	In % to the total number of surveyed companies		
Ukraine	824	17,3	13813,7	23050,1
Vinnitsa	25	14,7	575,3	192,4
Volyn	12	11,5	65,3	383,6
Dnipropetrovsk	63	13,0	7568,9	1145,5
Donetsk ²	28	11,7	827,6	4591,8
Zhytomyr	28	15,5	32,6	372,3
Zakarpattia	14	10,1	22,5	583,2
Zaporizhia	49	20,9	321,0	3162,3
Ivano-Frankivsk	27	21,6	92,2	242,0
Kyiv	44	13,3	144,8	618,8
Kirovohrad	25	24,8	127,7	354,7
Luhansk ²	9	11,3	24,3	373,2
Lviv	64	19,3	277,8	1193,9
Mykolaiv	29	31,2	291,6	71,2
Odesa	36	19,4	49,7	544,4
Poltava	30	16,2	128,5	1938,5
Rivne	13	10,6	6,9	67,3
Sumy	23	19,8	162,3	1751,9
Ternopil	16	17,4	14,6	249,3
Kharkiv	117	28,6	667,0	2742,4
Kherson	19	20,7	70,1	175,4
Khmelnytsky	18	12,3	66,7	127,1
Cherkasy	25	17,2	53,5	289,7
Chernivtsi	9	17,0	18,8	100,0
Chernihiv	15	13,3	35,0	95,9
Kyiv	86	17,3	2169,0	1683,3

ІННОВАЦІЇ

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

*Починаючи зі звіту за 2015р. —юридичні особи видів економічної діяльності промисловості з чисельністю працюючих 50 осіб і більше.

As can be seen from the table, among the regions above average in Ukraine, the share of innovation active enterprises was in Mykolayiv, Kharkiv, Kirovohrad, Ivano-Frankivsk, Zaporizhia, Kherson, Sumy, Odesa, Lviv and Ternopil regions.

In 2015 the enterprises have spent 13.8 billion on innovation, including on purchase of machinery, equipment and software - 11.1 billion, on internal and external research and development - 2.0 billion, on the acquisition of other external knowledge (acquisition of new technologies) - 0.1 billion and 0.6 billion - on education and training of personnel for the development and implementation of new or significantly improved products and processes, activity on market innovation and other work related to creation and introduction of innovations (other expenses). The distribution volume in areas of innovation expenditures is shown in Fig. 3. [2]

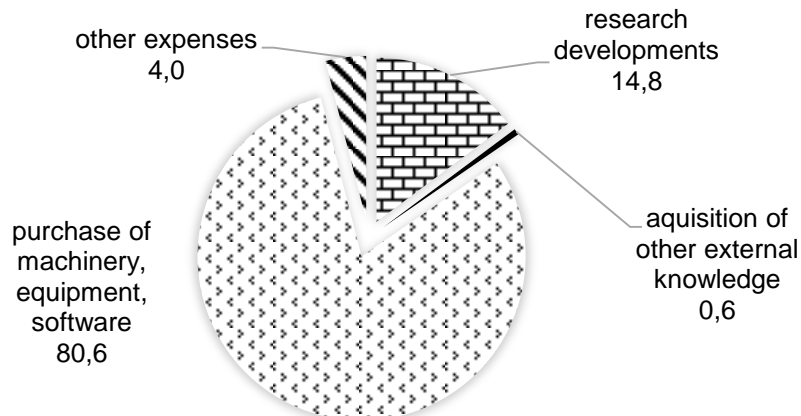

Fig. 3. The volume of distribution costs in areas of innovation activity, %

Means were spent mostly by enterprises of Kiev, Dnepropetrovsk, Donetsk, Kharkov and Vinnitsa regions; among the types of economic activity - the metallurgical production (56.3%), in manufacture of basic pharmaceutical products and pharmaceutical preparations (11.5%), food products (8.3%), machinery and equipment, not attributed to other equipment (5.4%).

The major source of innovation expenditures financing is proper funds of enterprises - 13,427.0 mln (or 97.2% of total expenditure on innovation). The state budget funds received 11 enterprises, local budgets - 15, the total of which amounted to 589.8 mln (0.7%); domestic investors funds received 9 enterprises, foreign ones - 6, in the total volume amounted to 132.9 mln (1.9%); loans benefited 11 enterprises, which amounted to 113.7 mln. (0.8%).

In 2015 industrial enterprises have introduced 3136 innovative products, of which 548 - new only to markets, 2588 - new only to enterprises. Of the total number of introduced products 966 - new types of machinery, equipment, instruments, apparatus, etc. The greatest number of innovative products introduced at the enterprises of Ternopil (27.2% of the total number of introduced innovative products kinds), Zaporozhye (12.7%), Lviv (8.0%), Kharkov (6.6%) oblasts and Kyiv (14.4%); by economic activity - at the enterprises for the production of machinery and equipment not classified in other groups (22.9%), paper and paper products (16.2%), food products (11.3%), metallurgical production (5.5%). [2]

The amount of introduction of innovative technological processes (new or improved methods of processing and manufacturing) accounted for 1217, the largest of which have been implemented by the enterprises of Kharkiv (17.4%), Sumy (15.2%), Zaporizhzhya (9.4%), Dnipropetrovsk (6.3%) regions and of Kyiv city (12.5%); by economic activity - in the production of machines and equipment not related to the other groups (25.3%), other transportation means (12.3%) and food products (7.8%). Of the total amount of the introduction of innovative technological processes 458 - low-waste, resource-

ІННОВАЦІЇ

saving.

In the year of 2015, 570 companies sold innovative products at 23.1 billion. Among these enterprises 37.4% realized production outside Ukraine, the volume of which amounted to 10.8 billion. Every fourth company realized production that was new to market. The volume of such products amounted to 7.3 billion, nearly two-thirds of its companies set for export. A significant number of enterprises (86.0%) realized production that was new only to the enterprise. Its volume amounted to 15.8 billion. Every third company sold 40.1% of such products outside Ukraine. With the aim of innovation implementation, 181 companies acquired 1131 new technology, of which 66 - outside Ukraine. Of a total of the technology amount 439 ones are acquired with the equipment, of which 43 - outside Ukraine; 393 - as a result of research and development (12); 120 - under the contracts for the acquisition of patent rights, licenses for the use of inventions, industrial designs, utility models (8); 37 - under the contracts for the acquisition of technology and know-how (3); 129 - together with targeted the recruitment of qualified staff. As a result of innovation activity 9 companies have created new technologies, of which 98 were transferred to other enterprises, including 20 - outside Ukraine. [2]

Ukrainian enterprises have been developed under difficult circumstances, facing the inevitable limitations established by imperfect legislation and other market institutions. Such problem areas can be identified that create obstacles to the development of enterprises: financing; taxation; inspection; licensing system; check in; licensing; standards and certification; export. Recent decades have shown that under conditions of dynamic innovation development, large enterprises can not operate successfully without a system of small and medium-sized enterprises. The system with insufficient diversity loses flexibility, the ability to adapt quickly to changes, reducing its effectiveness. Recently, there appearing government programs that declares the transition of the economy to an innovative way of development, state support of innovation activity. Despite the fact that the Ukrainian government, and scientists agree that the innovation process is in poor condition, significant improvements in this area for many years do not occur.

So, for the past 15 years, the use of national scientists research findings in the field of innovation activities of neighboring countries is increasing, the number of use of possible base of innovation activity objects in Ukraine is reducing as well as the number of innovative companies. It should be noted that among the European Union countries the minimum indicators of innovation activity in Portugal is 26% and Greece - 29%, but even these figures are twice as high as in Ukraine. And compared to the leading countries such as the Netherlands (62%), Austria (67%), Germany (69%), Denmark (71%) and Ireland (74%), the gap with Ukraine is almost five times. [11, 84]

Ukraine differs from the more economically developed countries on account of weak participation of the business sector in the financing and implementation of research and development. In economies where activity in the field of research and development is still at a low level, the vast majority of companies have a low inclination to innovate and insufficient innovation level. Only a small part of the companies define the development of new products as their priority and processes as the basis of their competitive strategy. Therefore, most companies focus on the adaptation of imported technologies and know-how.

The state innovation policy of Ukraine is not focused on the development of small and medium-sized enterprises that do not comply with the general global and European trends. National Innovation Policy of Ukraine does not create conditions for enterprises, as the main innovators in the national innovation system. Small, medium and large enterprises do not have the motivation to transform the results of research and development into new products and services, and to conduct their own research and development. In addition, there is a low level of innovation cooperation between enterprises and research institutions.

Until today, there is a serious lack of effective economic incentives for the modernization of enterprises based on new knowledge. Over recent years, on account of the crisis of the banking system, corporate and consumer lending innovative enterprises by banks were severely limited. As far as the international venture capital funds are concerned, they do not show a deep interest in the Ukrainian technology projects for the sole reason that these projects focus on the technology itself and not on the commercial aspects. Thus technology venture capital funds should be created with the government jointly (co-financing funds). Another factor influencing the technological investment is the poten-

ІННОВАЦІЇ

tial of domestic managers in addressing issues related to aspects of new technology trade. The key issue in Ukraine is the gap between the stated political objectives and the actual implementation of policy measures. Official statements about the need for innovation development are not supported by carefully designed measures and, in particular, appropriate and effective mechanisms, programs and framework conditions. There is a need to place the focus on the Ukrainian technological and sectoral targets, as approved in the new "Program of development of investment and innovation activity in Ukraine." However, for the implementation of this priority special public assistance programs and tools to support innovation need to be developed, along with a strong co-ordination structure. National innovation system and the innovation infrastructure should be strengthened for the benefit of small and medium-sized innovative enterprises. Despite the fact that the Ukrainian legislation in the sphere of intellectual property almost been brought into line with EU legislation should continue to improve government regulation and economic incentives of companies [6, p. 49].

Regarding credit support to enterprises engaged in innovative activities, it is appropriate to provide the following: compensation (complete or partial) of the interest on loans paid by companies to banks and to other financial and credit institutions for crediting innovative projects; interest-free loans (with inflation indexation) of innovative projects in the priority areas, the provision of government guarantees to banks involved in lending to innovative projects in the priority areas, the allocation of the state budget for research and development of a fixed percentage of the credit support of innovative projects. It is also appropriate to introduce income tax concessions for newly established enterprises for a certain period, in the case: the sale of high-tech products; exports of high-tech products, the acquisition of new technologies, receipt of revenues as a result of the invention. To develop the harmonization of standards based on international ones. To create a fund to support new innovative enterprises (state-owned company) to provide start-up capital in the form of loans on a competitive basis. Loans can be used for investment in machinery and equipment, working capital, expansion of innovative projects.

Credit support of innovation in enterprises will provide incentives for the implementation of innovative projects, aiming at innovation expenditure, modernization of equipment, technology and software. A fixed percentage of spending on research and development in the state budget for the credit support will facilitate the creation and growth of new high-tech companies and the realization of their own research projects. Preferential income taxation of newly established high-tech companies will lead to a sharp increase in their number, volume of high-tech production, high-tech exports, technological upgrading and to stimulate domestic inventive activity. The introduction of tax incentives for research and development in the form of income tax reduction in the amount equal to a certain part of the costs of research and development during the financial year, will increase the financial resources of enterprises and create incentives for innovative research companies. Bringing Ukrainian standards into line with the international ones will facilitate the introduction of new products and services that ultimately affect the amount of innovation in enterprises and promote innovation. International standards will facilitate overcoming the existing barriers that preventing the export of Ukrainian goods and services, and will help to enter the international markets.

The activation of innovative activity of scientific and industrial fields is an important task and condition of the formation of economic independence of Ukraine. It is obvious and clear that the solution to the problems of activation of innovative activities, including considering the experience of the developed countries is the main guarantee of the economic crisis overcoming and the implementation of successful market reforms.

Conclusion. At present, as shown in practice, there is no appropriate economic conditions for the introduction of innovations in enterprises. The need for modernization and restructuring of the economy requires the creation of conditions for the accumulation of investment resources and strengthening the innovation capacity of the economy. In order to stimulate innovation in the industrial sector it is necessary: the motivation of employees to innovate, reducing migration of scientists; legislative changes in the field of innovation with respect to benefits and incentives (tax cuts to companies that are developing, improvement of depreciation policy); the expansion of funding sources; Close cooperation with foreign enterprises, exchange of experience; revitalization of industrial parks by state support; expansion of the practice of innovative enterprises of medium-term loans with reduced interest rates.

ІННОВАЦІЇ

Companies that are engaged in innovative activities on their own, have an advantage since they do not depend on leading companies that export under the slogan of new technologies actually transfer the outdated developments. Innovation, and therefore the science that produces them is now less available than the valuable natural resources. The reason for this is that only advanced countries possess them, that make no sense to hurry with their sales, because they are capable of holding a monopoly position and thus assign a profit. Possession of innovation, which are stimulators of enterprise development, ensures victory in the competition. Obviously, the solution to the problems of activation of innovative activity of the enterprises is the main key to success of market reforms. In addition, international experience shows that the way out of the economic crisis is impossible without innovation activity. For most businesses, innovation becomes the main factor of development.

References

1. Antoniuk, L. L., Poruchnyk, A. M., Savchuk, V. S. (2003). Innovatsii : teoriia, mekhanizm rozrobky ta komertsializatsii [Innovations : theory, mechanism of development and commercialization] Kyiv : KNEU [in Ukrainian].
2. Bilokon, O. I "Innovatsiina diialnist promyslovykh pidpriemstv Ukrainy" [Innovation activity of industrial enterprises of Ukraine]. – Retrieved from : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm [in Ukrainian].
3. Bilokon, O. I /Dopovid/"Obstezhennia innovatsiinoi diialnosti v ekonomitsi Ukrainy (za mizhnarodnoiu metodolohiieiu)" [A survey of innovative activity in the economy of Ukraine (according to the international methodology)]. – Retrieved from : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm [in Ukrainian]
4. Honta, O. I. (2015). Innovatsiinyi ta promyslovyi aspekty mizhrehionalnoi konverhentsii v Ukraini [Innovation and industrial aspects of the inter-regional convergence in Ukraine]. Naukovyi visnyk Polissia – Scientific Bulletin of Polissia, Chernihiv : CNUT, . - # 4 (4), P. 26–31[in Ukrainian].
5. Illiashenko, S. M. (2003). Upravlinnia innovatsiynym rozvytkom : problemy, kontseptsii, metody [Innovative Development Management : Issues, Concepts, Methods]. Sumy : VTD "Universytetska knyha" [in Ukrainian].
6. Innovatsii v Ukraini : Yevropeiskyi dosvid ta rekomendatsii dlia Ukrainy [Innovations in Ukraine : European experience and recommendations for Ukraine]. Vol. 3. Innovatsii v Ukraini: propozytsii do politychnykh zakhodiv Ostatochnyi variant (proekt vid 19.10.2011) [Innovations in Ukraine : proposals for political activities The final version (draft of 19.10.2011)] (2011). Kyiv : Feniks (proekt YeS «Vdoskonalennia stratehii, polityky ta rehuliuвання innovatsii v Ukraini» - EU project "Improvement of strategies, policies and regulatory innovations in Ukraine") [in Ukrainian].
7. Polkovnychenko, S. O., Levkivskiy, O. V., Levkivskiy, V. V. (2012). Otsinka innovatsiinoho rozvytku ekonomiky Ukrainy [Evaluation of innovation development of economy of Ukraine]. Naukovyi visnyk ChDIEU – Scientific Bulletin of CDIEU, # 2, P. 78–87 [in Ukrainian].
8. Poiasniuvalna zapyska do projektu Zakonu «Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy (shchodo stymuliuвання innovatsiinoi diialnosti na terytorii Ukrainy)» [The explanatory note to the draft law "On Amendments to the Tax Code of Ukraine (regarding the stimulation of innovative activity in Ukraine)"]. – Retrieved from : <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiRm8De2vfKAhXTbZoKHUVyDcYQFgg-bMAA&url=http%3A%2F%2Fw1.c1.rada.gov.ua%2Fpls%2-Fzweb2%2Fwebproc34%3Fid%3D%26pf3511-%3D51799%26pf35401%3D309247&usq=AFQjCNGlRmQlA2op7mTZwHLZ8d1dXX6UGg&sig2=610EulU0USXY6AP5MaXEkG> [in Ukrainian].
9. Priorytety innovatsiinoi polityky Ukrainy [Priorities for Innovation Policy of Ukraine]. – Retrieved from : <http://investyicii.org/investuvanya/konferentsiji/problemy-formuvanya-ta-rozvytku-inovatsijnoji-infrastruktury/priorytety-inovatsijnoji-polityky-ukrajiny.html> [in Ukrainian].
10. Prohrama diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy [The program of activities of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. – Retrieved from : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247809587&cat_id=246711250.
11. Pro Rekomendatsii parlamentskykh slukhan na temu : "Stratehiia innovatsiinoho rozvytku Ukrainy na 2010-2020 roky v umovakh hlobalizatsiinykh vyklykiv" : Postanova VR Ukrainy [On Recommendations of parliamentary hearings on the topic : "The strategy of innovative development of Ukraine for 2010-2020 under conditions of globalization challenges" : Resolution of Verkhovna Rada of Ukraine]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy– Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. (2011). № 11 [in Ukrainian].
12. Reitynh konkurentospromozhnosti Ukrainy [Ukraine Competitiveness Ranking]. – Retrieved from : http://dt.ua/UKRAINE/ukrayina-pidnyalasya-na-76-misce-u-svitovomu-reytingu-konkurentospromozhnosti-150017_.html. [in Ukrainian]
13. Khariv, P. S. (2003). Innovatsiina diialnist pidpriemstva ta ekonomichna otsinka innovatsiinykh protsesiv [Innovative activity of enterprises and economic evaluation of innovative processes]. Ternopil : "Ekonomichna dumka" [in Ukrainian].

Література

1. Антонюк, Л. Л. Інновації : теорія, механізм розробки та комерціалізації : [монографія] / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук. — К. : КНЕУ, 2003. — 394 с.
2. Білоконь, О. І "Інноваційна діяльність промислових підприємств України" [Електронний ресурс] / О. І. Білоконь. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm.
3. Білоконь, О. І "Обстеження інноваційної діяльності в економіці України (за міжнародною методологією)" [Електронний ресурс] / О. І. Білоконь. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm.

ІННОВАЦІЇ

4. Гонта, О. І. Інноваційний та промисловий аспекти міжрегіональної конвергенції в Україні / О. І. Гонта / Науковий вісник Полісся. – 2015. - №4(4). – С. 26–31.
5. Ілляшенко, С. М. Управління інноваційним розвитком : проблеми, концепції, методи / С. М. Ілляшенко - Суми : ВТД "Університетська книга", 2003. - 504 с.
6. Інновації в Україні : Європейський досвід та рекомендації для України. – Том 3. – Інновації в Україні : пропозиції до політичних заходів Остаточний варіант (проект від 19.10.2011). – К. : Фенікс, 2011. – 76с. – (проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні»).
7. Полковниченко, С. О. Оцінка інноваційного розвитку економіки України / С. О. Полковниченко, О. В. Левківський, В. В. Левківський // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2012. – № 2. – С. 78–87.
8. Пояснювальна записка до проекту Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо стимулювання інноваційної діяльності на території України)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKewiRm8De2vfKAhXTbZoKHUVyDcYQFggBMAA&url=http%3A%2F%2Fw1.c1.rada.gov.ua%2Fpls%2Fweb2%2Fwebproc34%3Fid%3D%26pf3511%3D51799%26pf35401%3D309247&usg=AFQjCNGLrMqIA2op7mTZwHLZ8d1dXX6UGg&sig2=6I0EulU0USXY6AP5MaXEKq>.
9. Пріоритети інноваційної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://investycii.org/investuvanya/konferentsiji/problemy-formuvanya-ta-rozvytku-inovatsijnoji-infrastruktury/priorytety-inovatsijnoji-polityky-ukrajiny.html>.
10. Програма діяльності Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247809587&cat_id=246711250.
11. Про Рекомендації парламентських слухань на тему : "Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів" : Постанова ВР України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 11.
12. Рейтинг конкурентоспроможності України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dt.ua/UKRAINE/ukrayina-pidnyalasya-na-76-misce-u-svitovomu-reytingu-konkurentospromozhnosti-150017_.html.
13. Харів, П. С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів : [монографія] / П. С. Харів .– Тернопіль : "Економічна думка", 2003. – 326 с.

Received for publication 1.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Davydenko, O. L. Current situation and activization of innovative activity at the enterprises of Ukraine / O. L. Davydenko // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 215-223.

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

UDC 005.952

W. Strielkowski, Candidate of Economic Sciences, Professor,
I. Yu. Gryshova, Doctor of Economic Sciences, Professor**UKRAINIAN LABOUR MIGRATION IN THE CZECH REPUBLIC**

Abstract. *Our paper sheds the new light on the existence of structural channels in pushing Ukrainian migration along occupational lines to the Czech Republic. We argue that the integration of the Czech and Ukrainian construction sectors has generated international 'channels' that enhance the process of labour migration from Ukraine to the Czech Republic. Our novel analysis is based on a unique dataset obtained via questionnaire surveys in Zakarpat'ye region of Ukraine and multivariate models linking prior work experience in the Ukrainian construction sector and the likelihood of working in the Czech construction sector, net of other theoretically important controls. Thence, we test whether prior work experience in the Ukrainian construction sector increases the probability of obtaining a job in the Czech construction sector. The results provide strong empirical support for the "channelling" hypothesis by showing that integration of the Czech and Ukrainian construction sectors has created international "structural channels" along which migration from Ukraine to the Czech Republic moves.*

Keywords: *international migration; labour market; occupational channelling; Czech Republic; Ukraine.*

В. Стрієлковські, к. е. н., професор,
І. Ю. Гришова, д. е. н., професор**ТРУДОВА МІГРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ В ЧЕХІЮ**

Анотація. *Обґрунтовано існування структурних каналів в просуванні української міграції за професійним принципом в Чехії. Ми стверджуємо, що інтеграція чеського і українського будівельного секторів сформувала міжнародні "канали", які посилюють процес трудової міграції з України в Чехію. Наш аналіз заснований на унікальному наборі даних, отриманих за допомогою анкетного опитування в Закарпатському регіоні України і різноманітних моделей, що пов'язують попередній досвід роботи на українському будівельному секторі та ймовірність роботи в чеській будівельній галузі, за винятком інших теоретично важливих елементів управління. Перевірено, чи збільшує попередній досвід роботи на українському будівельному секторі ймовірність отримання роботи в чеській будівельній галузі. Результати забезпечують солідну емпіричну підтримку гіпотези "ченнелінг", показуючи, що інтеграція чеського і українського будівельного секторів створені через міжнародні "структурні канали", за якими міграція з України в Чехії рухається.*

Ключові слова: *міжнародна міграція; ринок праці; професійний канал; Чехія; Україна.*

В. Стрієлковські, к. э. н., профессор,
И. Ю. Гришова, д. э. н., профессор**ТРУДОВАЯ МИГРАЦИЯ УКРАИНЦЕВ В ЧЕХИЮ**

Аннотация. *Обосновано существование структурных каналов в продвижении украинской миграции по профессиональному принципу в Чехии. Мы утверждаем, что интеграция чешского и украинского строительного секторов сформировала международные "каналы", которые усиливают процесс трудовой миграции из Украины в Чехию. Наш анализ основан на уникальном наборе данных, полученных с помощью анкетного опроса в Закарпатском регионе Украины и различных моделей, связывающих предыдущий опыт работы на украинском строительном секторе и вероятность работы в чешской строительной отрасли, за исключением других теоретически важных элементов управления. Проверено, увеличивает ли преды-*

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

душый опыт работы на украинском строительном секторе вероятность получения работы в чешской строительной отрасли. Результаты обеспечивают солидную эмпирическую поддержку гипотезы "ченнелинг", показывая, что интеграция чешского и украинского строительных секторов созданы через международные "структурные каналы", по которым миграция из Украины в Чехии движется.

Ключевые слова: международная миграция; рынок труда; профессиональный канал; Чехия; Украина.

Urgency of the research. International migration is characterized not only by the increased volume of movement, but also by an unprecedented diversity in the sources and destinations of migration. Migration patterns have broadened and now include a wider list of both sending and receiving countries with migrants moving between all the regions of the world, even between the former socialist countries

Target setting. Over the past decades, both immigration countries, such as the United States, the Russian Federation, Germany, Saudi Arabia, and Canada, as well as emigration countries, such as Mexico, India, the Russian Federation, China, and Ukraine have emerged as the new source and target countries of migration. In the 2000s and the 2010s, migration to the CEE countries (Central and East European countries) gained a special significance. There exists an observable pattern of East-West migration, on the one hand from New Member States (NMS) of the EU to Western Europe, on the other hand from Newly Independent Countries (NIS) to NMS of the EU.

Actual scientific researches and issues analysis. The issue of migration and migration policy the subject of scientific research of many domestic and foreign scholars. Of particular interest to our research work with Canales, A [1], Gryshova, I. & Mityay, O. & Kryukova I. [2], Delgado-Wise, R., and Covarrubias, H. M.[4], Hernandez-Leon, R. [5], Massey, D. S. Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., and Taylor, J. E. [6], Siar, Sheila [8] and others. Devoted to the evaluation scale analysis of Ukrainian international labor migration, highlighting the impact of working abroad on the economy and social sphere in Ukraine, review of state policy on labor migration.

Uninvestigated parts of general matters defining. However, there are still unexplored aspects of the problem: to determine global trends and national characteristics international labor migration; identify priority areas of migration policy.

The research objective. Analyzing the migration situation and forecasting the effects of international migration as conditions improve Ukraine's migration policy.

The statement of basic materials. Migration to the CEECs has increased considerably. Typically, there is a pattern of East-West migration, both from New Member States (NMS) of the EU to Western Europe, and from Newly Independent Countries (NIS) to NMS.

Due to its favourable geographical position in the centre of Europe, the Czech Republic became a very important immigration country – both as a final destination for migrants and as a transitive point for further migration. It has a notably large foreign labour force from all post-Communist countries in Central and Eastern Europe which is almost exclusively comprised of Ukrainian immigrants [10]. In 2009 Ukrainians comprised 21% of all immigrants and in 2006 their share was even larger – over 30 thousands of immigrants from Ukraine constituted 46% of overall immigration [3]. Generally, immigrants from non-EU countries comprise 68% of all foreigners in the Czech Republic, from which 43% are originally from Ukraine. Additionally, immigrants from non-EU countries constitute 68 % of all foreigners in the Czech Republic, from which 43 % are originally from Ukraine (124 281 Ukrainians in 2011). Other major groups of migrants include Slovaks and Poles (EU nationals), as well as Vietnamese and Russians (nationals of third countries).

Most of the immigrants in the Czech Republic are attracted by the labour market opportunities (higher wages, better working conditions, effective social and health insurance).

Ukrainian migration in the Czech Republic started as early as at the beginning of the 1990s and coincided with the transformation of the Czech economy and the fast development in the Czech construction sector. Moreover, the specifics of the Czech housing market the regulation of house rents in the case of state-owned housing stock added up to the picture. Rigid housing market regulated by the

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

state even after 1991 provided cheap state housing with regulated rents. However, the new emerging middle class called for the modern functional housing similar to the one available in the West. Moreover, the development of the financial sector and the availability of mortgages to the general population realised people's dream of owning a house or an apartment.

All these resulted in a spree of new housing developers (often owned by the multinational companies) that offered affordable housing for everyone. The largest construction boom started in the Czech Republic in the mid-1990s [7]. However, this boom did not last for long. The first demand for new housing was fast saturated by the end of the 1990s, although many housing projects are still being offered on the market today. The biggest decline in the GDP structure was recorded in the construction sector. Following the construction boom of the early 1990 s, the construction sector was gradually declining and its labour productivity is now dropping by as much as 3% annually.

Ukrainian labour migrants in the 1990s and the early 2000 s constituted the pool of cheap labour used mostly in the sector of construction. No wonder that the largest waves of inward Ukrainian migration to the Czech Republic coincided with the boom in the country's construction sector.

In this paper, we use a unique dataset constructed from primary data collected in Ukraine to estimate a multivariate model that tests whether prior work experience in the Ukrainian construction sector increases the likelihood of working in the Czech construction sector on a migration to the Czech Republic, net of other controls.

Occupations are important sites in which structural factors articulate with individual agency. At work, individuals experience the broader political-economic context as a set of opportunities and constraints for action [2].

Cultural linkages are augmented by labour market integration between the origin and destination country, which makes it easier to translate work skills and education between labour markets. Unskilled Mexicans with work experience in the Mexican agricultural sector have been migrating to work in the U.S. agricultural sector for decades [6]. There is also evidence, however, that skilled Mexican labour migrates along occupational lines. Hernandez-Leon [5] describes the emergence of skilled migration streams from Monterrey, Mexico to Houston, Texas, where migrants found work in the oil sector. While migrant networks and labour demand were important factors structuring the migration process, occupational background was crucial to explaining the orientation of these migration flows [5]. Notably, skilled emigration streams from Mexico's urban-industrial sector have emerged precisely in the context of economic restructuring in Mexico.

Occupations also promote the development of social networks that decrease the costs and risks of movement and direct migrants to particular destinations. Once initiated, migration streams have a strong internal momentum that results from the development social networks, a dynamic known as 'cumulative causation' [6]. Migrant social networks cumulatively cause migration in several manners, but with respect to occupations, it often begins with employer recruitment. Employer recruitment has been long used by U. S. firms as a strategy for procuring Mexican labour [2] but it is particularly important for employers in the U. S. food-processing sector, which augment recruitment strategies by tapping into family-based social networks. It is well documented that the U.S. meat-processing firms rely on workers to refer family members as potential employees. Food-processing workers in the U.S. therefore become the part of the linkage for potential emigrants, in this case, from Mexico.

Thus, it is quite possible that occupations provide structural channels through which, in the context of economic restructuring and cross-national integration, migrants gain access to employment in similar sectors of the economy of the target country.

This study uses data from the Ukrainian Migration Project (UMP) collected in Zakarpatye region in Western Ukraine. In total, 500 questionnaires in households having currently at least one member as a migrant in the Czech Republic were carried out. Households in the sample were chosen by random sampling in particular cities in Zakarpat'ye region. Despite the above-mentioned limitations, the data sample is robust enough to show the basic existing patterns and dependencies in migration from the Western Ukraine to the Czech Republic

The independent variable of greatest interest is a dummy variable that indicates whether a Ukrainian migrant worked in the Ukrainian construction sector as a primary occupation. Again, the UMP cate-

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

gorizes occupations according to classifications used by EU as listed above. This variable tests whether migrants working in the Czech Republic's construction sector are channelled along occupational lines from the Ukrainian construction sector.

Our main hypothesis is that Ukrainian immigrants whose primary occupation in Ukraine is in the construction sector will be more likely to work in the Czech construction sector than Ukrainian immigrants whose primary occupations are in other sectors of the Ukrainian economy. Therefore, we expect that no major brain-drain takes place (although it might have been in the 1990s) and there is no major loss of human capital for Ukrainian migrants in the EU countries.

Theory and previous research suggests several important control factors for micro-level studies of migration, including: human capital endowments, migratory capital derived from social networks (i.e. migratory social capital), the Czech Republic destination community type, and Ukrainian origin community type. The analyses examine the dimensions of personal characteristics, human capital and occupational background in Ukraine. Together, these variables research an extensive array of explanatory factors, ranging from the micro (i.e. individual) to the macro-level of analysis and they include both supply-side, or push factors and demand-side, or pull, factors.

The summary statistics reveal some insights that are worth highlighting before proceeding to the multivariate results. First, the profile of the labour migrants reveals that the majority of them are married males (around 80%), around 42 years of age, with a good education, able to speak Czech, and earning relatively high salaries. Second, a comparison of males and females shows that females are slightly younger (about 4 to 5 years), and fewer of them are married. The education and the command of Czech remains roughly the same. Third, the division of jobs by sectors in Ukraine and in the Czech Republic points out at the fact that while there is some evidence for occupational channelling in secondary and tertiary sector, the majority of jobs in matching sectors of both economies can be found in the construction sector.

Our methodology involves the implementation of four alternative specifications: a logit model with coefficients and logit model with odds ratios (Tab. 1), a multinomial logit model with coefficients (Table 2), and a multinomial logit model with relative risk ratios (Tab. 3).

These specifications allow us to capture same evidence of occupational channelling, testing for its existence first using simple binary form provided by logistic regression and then by implementing its extensions. Multinomial logistic regression is an extension of binary logistic regression which simultaneously estimates binary logits between each category of the outcome variable [7]. Such extensions of the basic model focus on three linked comparisons: (1) between the construction and primary sectors, (2) between the construction and secondary sectors, and (3) between the construction and tertiary sectors. In other words, our ultimate objective is to systematically delineate the factors explaining whether a Ukrainian labour migrant worked in construction as opposed to another specific sector of the Czech economy, holding all other factors constant. The results of Wald tests and likelihood ratio tests confirm that each pairing of the dependent variable is independent from the other pairings, which in turn indicates that the independence of irrelevant alternatives assumption has not been violated. We could safely ignore the problem of multicollinearity due to the fact that **the variables with high VIFs in our model were indicator variables representing a categorical variable with three or more categories**. Since the proportion of cases in the reference category was small, the indicator variables had high VIFs, even if the categorical variable was not associated with other variables in the regression model.

Table 2 presents results from the binary logistic regression model that predicts the probability of employment in the Czech construction sector. The results show that alongside with being a married male, previous working experience of the Ukrainian construction sector increases the probability of employment in the Czech construction sector by a dramatic per cent. These results support the hypothesis that Ukrainian migration into the Czech construction sector is channeled along occupational lines. We applied Hosmer-Lemeshow test in order to check for the goodness-of-fit of the logistic models depicting the values of 8.7 (sig. 0.261) and 9.1 (sig. 0.290), respectively.

Table 1

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ**Logistic Regressions Predicting Probability
of Employment in the Czech Construction Sector**

	Logit with coefficients	Logit with OR
Personal characteristics		
Age in years	.0351 (.0296)	1.0357 (.0307)
Male	2.9043*** (.7410)	18.2527*** (13.5266)
Married	1.3174* (.8071)	3.7340* (3.0140)
Legal migrant in the Czech Republic	-.2920 (1.4530)	.7467 (1.0850)
Human capital		
Education	-.6006 (.5609)	.5484 (.3076)
Occupation in Ukraine		
Worked in Ukrainian primary sector	10.1924** (9.9399)	10.1924** (9.9399)
Worked in Ukrainian tertiary sector	.4473867 (.6288)	1.5642 (.9836)
Worked in the Ukrainian construction sector	3.5244*** (.7509246)	33.9361*** (25.4835)
Constant	-4.1936 (2.6583)	
Pseudo R ²		0.46
Pseudo LL		-54.935
Wald		93.05
Number of migrants		151
Note: * Significant on the 10% level; ** Significant on the 5% level; *** Significant on the 1% level; Coefficients and odd ration with standard errors in parentheses		
Source: Own results		

It is apparent that very few migrants had experience working in the primary sector in Ukraine (e.g. agriculture, hunting, forestry), even though the majority of our sample came from the Zakarpatt'ye region of Ukraine, notorious for its forests and hunting industries. This might result from specialists in this sector facing high demand for their services throughout Ukraine. Indeed, the results of the binary logit model speak in favor of the fact that primary occupation in the Ukrainian construction sector is the strongest predictor of whether a Ukrainian labor migrant will enter the Czech construction sector. Further, Tables 2 present the results of the multinomial logistic regression with coefficients.

Our results support the conclusion of occupational channeling in the construction sector. The significance and the signs of the coefficients reveal that. Work experience in the Ukrainian construction sector lowers the probability of working in the Czech secondary sector by 97 per cent, and the Czech tertiary sector by 98 per cent. Similar outcomes can be observed for the personal characteristics (for instance, being male lowers the probability of working in the Czech secondary sector from 99 to 94 per cent).

Hosmer-Lemeshow test shows that the model fits the data well revealing the insignificance of the coefficients. Several other important results and implications should be included. Although its effect is particularly strong in the model, the construction sector does not seem to be unique in its occupational links between Ukrainian and Czech economic sectors.

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Table 2

Multinomial logistic Regressions with Coefficients Predicting Probability of Employment in the Czech Construction Sector

	Primary vs. construction	Secondary vs. construction	Tertiary vs. construction
Personal characteristics			
Age in years	.0980 (.1112)	-.0149 (.0332)	-.0976** (.0436)
Male	-5.0258** (2.0514)	-2.7042*** (.8050)	-3.0014*** (.8620)
Married	-.9681 (1.9796)	-1.3941 (.8887)	-1.2120 (.9866)
Legal migrant in the Czech Republic	-1.5677 (2.7318)	-.2671 (1.8349)	-.2671 (1.8349)
Human capital			
Education	1.3524 (1.7972)	.4931 (.6182)	.6666 (.7957)
Occupation in Ukraine			
Worked in Ukrainian primary sector	17.9005 (2460.56)	-3.2874** (1.3891)	-3.0795* (1.6206)
Worked in Ukrainian tertiary sector	16.0722 (2460.56)	-1.1918** (.7188)	.4450 (.8160)
Worked in the Ukrainian construction sector	.0663 (2925.784)	-3.4873*** (.8037)	-3.6592*** (1.1684)
Constant	-20.9328 (2460.572)	2.5326 (2.9632)	5.6566 (3.4723)
Pseudo R ²	0.42		
Pseudo LL	-90.043		
Wald	129.21		
Number of migrants	151		
Note: * Significant on the 10% level; ** Significant on the 5% level; *** Significant on the 1% level; Coefficients and odd ratios with standard errors in parentheses			
Source: Own results			

Our results indicate that working in the Ukrainian manufacturing or service sectors is associated consistently with work in the same sectors in the Czech Republic. As a result, although this analysis focused especially on the construction sector, it appears that there are similar occupational dynamics linking other sectors of both economies. Our results also suggest that Ukrainian migration to the Czech Republic (and to the EU) is becoming more specialized and targeted. It is very unlikely (as often was the case in the 1990s) that medical doctors would work as plumbers and lawyers would carry bricks at the construction sites. The reality of Ukrainian labour migration has changed considerably over the two decades, and has become about specific jobs carried out by specific people at specific work places. Our findings are consistent with recent research that indicates the specialization of migration streams around the world [4; 5; 6].

Overall, human capital variables incorporated in our four multivariate models do not imply employment in particular sectors of the Czech economy (they are not significant). Generally, this might well indicate that there are no significant differences in human capital levels among Ukrainian immigrants

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

in different occupational sectors among the target countries of migration. Due to the decline in construction boom in the CEE countries and in the Czech Republic, many construction sights are now located in non-metropolitan areas and non-traditional urban destinations that, by definition, have smaller agglomerations, less dense migratory networks, and therefore higher risks and costs associated with movement. Apparently, Ukrainian construction workers rely more heavily on family and agent-based employment networks to mitigate the higher risks and costs associated with migration into non-traditional settlement areas.

As a result, it appears that Ukrainian labour migrants in the Czech construction sector are more likely to be located in non-traditional urban and rural areas than those who work in the manufacturing or service sectors.

Conclusions. Our results provide strong statistical support for the ‘channeling’ hypothesis demonstrating that the integration of the Czech and Ukrainian construction sectors has created international “structural channels” that push migration from Ukraine to the Czech Republic along occupational lines.

It becomes apparent that similar to Mexican migration to the U.S. (which is a special case, as far as the Mexican origins are becoming more diverse including most of the country with U.S. destinations becoming more dispersed throughout Mexico), Ukrainian migration to the EU, and in the Czech Republic, represents an important phenomenon.

Our analysis focused on the construction industry, because of its importance in the process of new destination formation in the Czech Republic, and found that the Ukrainian migration to the Czech Republic is strongly channelled along occupational lines linking the Ukrainian and Czech construction sectors.

Our paper demonstrates how the structural context of the labour market translates into international migration at individual level by focusing on the role of occupations. The results show that occupations serve as structural channels that play an important role in the context of significant international political-economic integration between Ukraine and the Czech Republic. Across all economic sectors, Ukrainian immigrants with work experience in a particular sector of the Ukrainian economy are more likely to work in the same sector of the Czech economy than immigrants with different occupational backgrounds. Therefore, no major brain-drain from Ukraine is recorded which might be explained by the fact that the majority of potential migrants already left the country in the 1990s. Nowadays, Ukrainian labour migration seems to be all about professionals strictly hired to conduct the job they are trained for and proficient at.

References

1. Canales, A. (2003). Mexican labour migration to the United States in the age of globalization. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 29, 741-761.
2. Gryshova, I. & Mityay, O. & Kryukova I. (2015). Ukraine's positions in international ratings evaluation as a factor of its competitiveness. *Ekonomichnij Casopis-XXI (Economic Annals-XXI)*, № 5-6, 24–27 [in Ukrainian].
3. Gryshova I. U. & Mityay O. V. & Stoyanova-Koval S. S. (2016). The estimation of the enterprise trade name competitiveness / I. U. Gryshova, O. V. Mityay, S. S. Stoyanova-Koval // *Naukovyy visnyk Polissya (Scientific bulletin of Polissia)*, № 2 (6), 85-91 [in Ukrainian].
4. Delgado-Wise, R., and Covarrubias, H. M. (2007). The reshaping of Mexican labour exports under NAFTA : paradoxes and challenges. *International Migration Review* 41, 656-679
5. Hernandez-Leon, R. (2008). *Metropolitan migrants : the migration of urban Mexicans to the United States*. Berkeley : University of California Press.
6. Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., and Taylor, J.E. (2005). *Worlds in motion : understanding international migration at the end of the millennium*. Oxford : Oxford University Press.
7. Mityay, O. & Lagodiienko, V., Safonov V. (2015). Competitiveness of agriculture enterprises as the main factor of sustainable development of agricultural sphere. *Ekonomichnij Casopis-XXI (Economic Annals-XXI)*, № 11-12, 59-62 [in Ukrainian].
8. Siar, Sheila (ed.). 2008. *Migration in Ukraine : A Country Profile*, Geneva : International Organization for Migration.
9. Strielkowski, W. and Glazar, O. (2011). Případová studie ukrajinských pracovních migrantů v ČR a jejich rodin na Ukrajině (se zaměřením na analýzu remitencí). In : Stojanov et al. (eds.). *Migrace a rozvoj : rozvojový potenciál mezinárodní migrace*. Praha: Univerzita Karlova v Praze.
10. Strielkowski, W., and Glazar, O. (2012). Migrantů a peněžní toky v české ekonomice : analýza profilů ukrajinských pracovních migrantů-remitentů v České republice. *Demografie*. Retrieved from : http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku=&artclID=809 [in Ukrainian].

Література

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

1. Canales, A. Mexican labour migration to the United States in the age of globalization / A. Canales // *Journal of Ethnic and Migration Studies*. - 2003. - V. 29. - P. 741-761.
2. Gryshova, I. Ukraine's positions in international ratings evaluation as a factor of its competitiveness / I. Gryshova, O. Mityay, I. Kryukova // *Economic Annals-XXI*. - 2015. - № 5-6. – P. 24–27.
3. Gryshova, I. U. The estimation of the enterprise trade name competitiveness / I. U. Gryshova, O. V. Mityay, S. S. Stoyanova-Koval // *Науковий вісник Полісся*. - № 2 (6). - С. 85-91.
4. Delgado-Wise, R. and Covarrubias, H. M. (2007). The reshaping of Mexican labour exports under NAFTA : paradoxes and challenges. *International Migration Review* 41, 656-679.
5. Hernandez-Leon, R. (2008). *Metropolitan migrants : the migration of urban Mexicans to the United States*. Berkeley : University of California Press.
6. Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., and Taylor, J. E. (2005). *Worlds in motion : understanding international migration at the end of the millennium*. Oxford : Oxford University Press.
7. Mityay, O. Competitiveness of agriculture enterprises as the main factor of sustainable development of agricultural sphere / O. Mityay, V. Lagodienko, V. Safonov // *Economic Annals-XXI*. – 2015. - № 11-12. – P. 59-62.
8. Siar, Sheila (ed.). 2008. *Migration in Ukraine : A Country Profile*, Geneva : International Organization for Migration.
9. Strielkowski, W. and Glazar, O. (2011). Případová studie ukrajinských pracovních migrantů v ČR a jejich rodin na Ukrajině (se zaměřením na analýzu remitencí). In : Stojanov et al. (eds.). *Migrace a rozvoj : rozvojový potenciál mezinárodní migrace*. Praha: Univerzita Karlova v Praze.
10. Strielkowski, W., and Glazar, O. (2012). Migrantů a peněžní toky v české ekonomice : analýza profilů ukrajinských pracovních migrantů-remitentů v České republice. *Demografie*. Retrieved from : http://www.demografie.info/-?cz_detail_clanku=&artclID=809.

Received for publication 21.09.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Strielkowski, W. Ukrainian labour migration in the czech republic / W. Strielkowski, I. Yu. Gryshova // *Науковий вісник Полісся*. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 224-231.

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

УДК 364.04:364.26:331.4

О. Г. Мельник, здобувач

**ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКИ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ
ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ В УКРАЇНІ**

Анотація. У статті визначені підходи до вибору варіантів державної підтримки людей з обмеженими фізичними можливостями в ракурсі європейської практики. Акцентовано увагу на актуальності виконання в Україні завдань Європейської Стратегії щодо інвалідності на 2010-2020 рр. Висвітлені практичні заходи щодо державної підтримки інвалідів, а також запропоновані пріоритети фінансування їх соціалізації на основі впровадження апробованого в країнах ЄС досвіду.

Ключові слова: державна підтримка; соціальний захист; соціалізація; обмежені фізичні можливості; зайнятість; супровід на робочому місці.

А. Г. Мельник, соискатель

**ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОДДЕРЖКА ЛЮДЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ
ФИЗИЧЕСКИМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ В УКРАИНЕ**

Аннотация. В статье рассмотрены подходы к выбору вариантов поддержки людей с ограниченными физическими возможностями в ракурсе европейской практики. Акцентировано внимание на актуальности реализации в Украине направленной Европейской Стратегии относительно инвалидности на 2010-2020 гг. Освещены практические подходы государственной поддержки инвалидов, а также определены приоритеты финансирования их социализации на основе внедрения апробированного в странах ЕС опыта.

Ключевые слова: государственная поддержка; социальная защита; социализация; ограниченные физические возможностями человека; занятость; сопровождение на рабочем месте.

O. G. Melnyk, Applicant

STATE SUPPORT OF PEOPLE WITH DISABILITIES IN UKRAINE

Abstract. The article describes the approaches to the choice of support options people with disabilities from the perspective of European practice. Attention is accented to the urgency of the tasks of the European Strategy on Disability for 2010-2020 in Ukraine. Highlights the practical measures of state support disabled and proposed priorities for funding their socialization based on the application proven experience in the EU.

Keywords: state support; social protection; socialization; disabled person; employment; support in the workplace.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Важливою складовою європейського поступу України є активізація діяльності у сфері захисту людей з обмеженими фізичними можливостями. Існує невідкладна необхідність соціалізації такої категорії населення. Особам з інвалідністю має бути надана можливість та створені умови для повноцінної участі у всіх сферах суспільного життя нарівні з іншими категоріями громадян. Це стосується зайнятості та створення специфічних умов праці для інвалідів. Важливу роль відіграє система професійної реабілітації інвалідів, яка має забезпечувати повернення або залучення їх до зайнятості в доступних за станом здоров'я умовах праці, з урахуванням їх фізичних можливостей та особистих схильностей.

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

В Україні в цілому сформовано основи системи професійної реабілітації інвалідів. Однак рівень зайнятості інвалідів в Україні нині становить лише 16% від їх загальної чисельності, тоді як чисельність безробітних інвалідів, які перебували на обліку в державній службі зайнятості постійно зростає, причому протягом останніх п'яти років майже у 8 разів [1; 2]. Це дає підстави стверджувати, що існуюча система державної підтримки процесу соціалізації, а головне - професійної реабілітації людей з обмеженими фізичними можливостями є недостатньо ефективною й потребує суттєвого вдосконалення, що спонукає до вивчення досвіду окремих європейських країн, які мають суттєві позитивні зрушення в цьому важливому напрямку соціальної політики будь-якої держави, яка претендує на стандарти відповідності морально-етичним та ціннісним нормам сучасної цивілізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення проблеми. Теоретико-методологічним підґрунтям наукової праці стали передусім праці вітчизняних науковців — Д. Богині, О. Грішної, О. Заярнюка, А. Колота, Я. Крушельницької, Е. Лібанової, Л. Лісогор, Ю. Маршавіна, О. Новікової, І. Петрової, В. Пехюха, В. Савченка, Т. Семикіної та інших. Аспекти соціальної адаптації інвалідів висвітлювали вітчизняні науковці — М. Авраменко, К. Бондарчук, О. Іванова, А. Іпатов, Т. Кір'ян, Л. Колешня, П. Коропець, Ю. Куліков, В. Онікієнко, О. Палій, І. Терюханова, А. Шевцов, Л. Яскал, а також російські вчені Н. Гусєва, С. Кавокін, О. Старобіна, О. Ярська-Смирнова та інші.

Проте проблеми державної підтримки процесу соціалізації людей з обмеженими фізичними можливостями залишаються недостатньо розробленими, особливо якщо зважити на гостроту питань, пов'язаних зі сучасним періодом становлення української державності. Вимагають системного дослідження наукові підходи щодо вибору апробованих європейською практикою форм і методів державної підтримки такої категорії населення країни з метою найбільш повного залучення його розумових, творчих та фізичних здібностей до загальнодержавних процесів суспільно-економічного розвитку.

Метою статті є розгляд найбільш конструктивних напрямів державної підтримки процесу соціалізації людей з обмеженими фізичними можливостями та напрямів їх адаптації у суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Послуги з підтримки зайнятості та забезпечення відповідного супроводу на робочому місці для людей з обмеженими фізичними можливостями надаються практично у всіх країнах ЄС. Організаційно-економічні форми та механізми надання таких послуг у різних країнах суттєво відрізняються. В окремих країнах ЄС схвалено до реалізації національні програми **«Підтримка зайнятості»** та проводяться заходи з супроводу інвалідів на робочому місці, що фінансуються з державного бюджету. В інших країнах такі послуги надаються за принципом **«знизу догори»** і за напрямом дії є більш диверсифікованими. Нерідко такі заходи проводяться неурядовими організаціями. Методи і інструменти фінансування теж є різноманітними: від фінансування з державного бюджету до змішаного фінансування (державне та кошти неурядових організацій). Іноді до забезпечення цього процесу додаються також кошти Європейського соціального фонду. Слід зауважити, що Європейський соціальний фонд (ЄСФ), найстаріший зі структурних фондів, заснований 1958 року згідно з Римським договором. ЄСФ є головним фінансовим інструментом ЄС в галузі зайнятості. Фонд підтримує заходи, спрямовані на скорочення безробіття та розвиток людських ресурсів – перепідготовку кадрів, професійно-технічну підготовку молоді тощо. ЄСФ спрямовує допомогу через стратегічні довготермінові програми, які сприяють вдосконаленню й модернізації робочої сили в регіонах ЄС, зокрема, відсталих та депресивних [3; 4].

ЄС не має відокремленої політики щодо реалізації підходу «підтримки зайнятості», але чимало європейських країн використовують кошти ЄСФ для фінансування ініціатив з підтримки зайнятості та супроводу на робочому місці інвалідів як складову таких ініціатив. Хоча в різних країнах Європи реалізуються різноманітні програми з підтримки зайнятості, в окремих країнах статус таких ініціатив досі не визначено. Отже, фінансування є нестабільним та непередбачуваним, бракує інформації про підтримку зайнятості на наднаціональному, національному рівні та на рівні державних служб зайнятості, недостатньо статистичних даних для проведення моніторингу, спостерігається брак фінансових та професійних ініціатив для провайдерів послуг.

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Завдання Європейської стратегії щодо інвалідності на 2010-2020 рр. розподілено на вісім пріоритетних сфер.

1. **Доступність:** зробити товари та послуги доступними для людей з інвалідністю та сприяти розвитку ринку допоміжних пристроїв.

2. **Участь:** забезпечити, щоб люди з інвалідністю мали можливість користуватися всіма перевагами громадянства ЄС; усунути бар'єри до рівної участі у громадському житті та дозвіллі, сприяти наданню якісних послуг за місцем проживання.

3. **Рівність:** протидіяти дискримінації на основі інвалідності та просувати рівні можливості.

4. **Зайнятість:** суттєво збільшити частку осіб з інвалідністю, що працюють на відкритому ринку праці.

5. **Освіта та професійна підготовка:** сприяти розвитку інклюзивної освіти та навчання впродовж життя для студентів та учнів з інвалідністю.

6. **Соціальний захист:** просувати достойні умови життя, подолати бідність та соціальне виключення.

7. **Охорона здоров'я:** сприяти рівному доступу до медичних послуг та відповідних закладів.

8. **Заходи поза межами ЄС:** просувати права людей з інвалідністю у процесі розширення ЄС та в міжнародних програмах розвитку.

Нині у підходах до забезпеченні зайнятості людей з інвалідністю спостерігається тенденція переходу від медичної моделі «реабілітації людей з інвалідністю» до моделі підготовки робочої сили, орієнтованої на **системну соціалізацію** таких людей, насамперед – в економічній сфері. **Соціалізація економіки** – одна з ключових складових світової економічної трансформації, в основі якої простежується інтеграція приватних і суспільних засад, які властиві сучасному типу господарювання. Відповідно до основних принципів соціально орієнтованої ринкової економіки на державу покладаються функції з формування норм і цінностей, спрямованих на створення оптимальної функціональної структури суспільства. У сучасних умовах держава має забезпечувати реалізацію таких загально цивілізаційних цінностей, як:

- економічна ефективність діючої особи;
- людська гідність (*рівність можливостей та мінімальний рівень споживання*);
- збільшення рівності здобутків;
- свободу (*вибору й здійснення підприємницької діяльності, конкуренції, отримання й поширення інформації, вибору місця проживання тощо*);
- збереження інституційних цінностей (*сім'ї, національного суверенітету держави та ін.*).

Найбільш оптимальне співвідношення окреслених складових соціально-економічного розвитку обумовлює раціоналізацію інструментів та методів державного регулювання соціальної сфери, в тому числі – у площині врахування потреб людей з обмеженими фізичними можливостями. Реалізація таких методів здійснюється через механізми розподілу та перерозподілу благ у суспільстві. Йдеться про розподіл національного доходу через бюджетну систему країни, яка заснована на податковій політиці та політиці доходів населення, за допомогою яких здійснюються інвестиції у розвиток соціальної інфраструктури, тобто на **"людський капітал"**, виплати соціальних трансфертів, а також раціоналізація структури і динаміки доходів різних прошарків населення тощо. До методів соціального регулювання відносяться і соціальні трансферти – різні способи перерозподілу доходів, а також різного роду безпосередньо регульовальні методи: тарифні угоди, регулювання робочих місць відповідно до чисельності та якості робочої сили, погоджене регулювання доходів і цін [5-6].

Соціалізація повинна передбачати всебічний доступ до соціальних послуг через систему державних кредитів, грошових виплат на задоволення соціальних потреб унаслідок обмеженості ресурсів тільки для осіб з незначними доходами (як правило, люди з обмеженими фізичними можливостями входять саме в цю групу), а також до гарантованого мінімуму заробітної плати. Проблеми розвитку соціальної сфери тісно пов'язані з кардинальними проблемами трансформаційного періоду. Інвестиції у соціальну сферу у розвинутих країнах (насамперед – країнах ЄС) є важливою складовою суспільного прогресу. В цілому, взаємодія економічного і соціального

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

чинників передбачає, що економічний розвиток забезпечує зростання можливостей для задоволення соціальних потреб, а також й зворотню дію соціальної складової на підтримання високої економічної активності. Тому соціалізація економіки спрямована на виявлення потенціалу людської особистості, що особливо важливо, коли йдеться про людей з обмеженими фізичними можливостями. В першу чергу, це стосується курсу соціальної політики на «підтримку зайнятості», тобто схему, яка забезпечує підтримку людей з інвалідністю (або інших соціально незахищених категорій) для отримання ними оплачуваної роботи на відкритому ринку праці та збереження цієї роботи. Заходи з підтримки охоплюють надання працівнику допомоги на різних етапах працевлаштування: перед, під час та після отримання роботи, а також надання підтримки роботодавцю [3-5].

Слід зазначити, що Міністерством Соціальної політики України протягом 2015 року проводилась доволі плідна робота щодо покращення матеріального становища осіб з інвалідністю, а також забезпечення їх інтеграції у суспільство та створення таких умов, за яких вони зможуть вести незалежний спосіб життя і брати активну участь у всіх його аспектах. З 01 вересня 2015 року з підвищенням рівня соціальних стандартів було збільшено на 13 % мінімальні пенсійні виплати для людей з інвалідністю. Підвищено розміри допомоги інвалідам з дитинства та на дітей-інвалідів. Дорослі інваліди отримали на 125–219 грн більше. Розмір допомоги на дітей-інвалідів підвищився від 125 до 300 гривень. Допомога по догляду за інвалідами I чи II групи внаслідок психічного розладу збільшилася на 160 грн і склала 1 378 гривень. Крім того, Кабінет Міністрів України 18.11.2015 вніс зміни до постанови від 26.03.2008 № 265 „Деякі питання пенсійного забезпечення громадян”, якими забезпечив пенсійні виплати інвалідам III групи загального захворювання та виплату державної соціальної допомоги інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам у розмірі на рівні прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність [2].

В цілому, у 2015 році на забезпечення окремих категорій населення технічними та іншими засобами реабілітації затверджено видатки у сумі 906,1 млн грн, що на 332,8 млн гривень більше ніж у попередньому році. На зазначені видатки було виготовлено та видано 605,8 тис одиниць технічних та інших засобів реабілітації, що на 58,9 тис. одиниць більше, ніж за аналогічний період минулого року. Зокрема по групам виробів [2]:

- протезно-ортопедичні вироби 141,6 тис одиниць;
- ортопедичне взуття 216,9 тис одиниць;
- протези молочної залози 147,9 тис одиниць;
- засоби пересування 24,7 тис одиниць;
- засоби реабілітації 69,5 тис одиниць;
- ремонт технічних засобів реабілітації 5,2 тис одиниць.

Для забезпечення санаторно-курортним оздоровленням інвалідів у державному бюджеті на 2015 рік на забезпечення видатків бюджетної програми за КПКВК 2507030 «Заходи із соціальної, трудової та професійної реабілітації інвалідів» за напрямком «Санаторно-курортне оздоровлення інвалідів» було передбачено 100,3 млн. грн., у тому числі: на забезпечення інвалідів санаторно-курортними путівками 91,2 млн. грн., на забезпечення інвалідів грошовою компенсацією замість санаторно-курортного лікування 9,1 млн. гривень [2].

В 2015 році 26,5 тис. осіб з інвалідністю отримали компенсацію за невикористане санаторно-курортне лікування та компенсацію за самостійне санаторно-курортне лікування на загальну суму 8,2 млн.гривень. Відповідно до укладених Фондом соціального захисту інвалідів договорів було забезпечено 1,6 тис. інвалідів-спинальників санаторно-курортним лікуванням на суму 29,8 млн. грн., 13,3 тис. інвалідів інших профілів захворювання на суму 57,8 млн. грн., а також придбано 443 путівки без лікування для супроводжуючих осіб інвалідів I групи на суму 1,7 млн. гривень. Чисельність працюючих інвалідів станом на 01.01.2016 становила 652,9 тис. осіб, у тому числі 470,1 тис. працездатного віку. Протягом 2015 року Державною службою зайнятості працевлаштовано 13,1 тис. осіб з інвалідністю [2].

Фонд соціального захисту інвалідів у 2015 році здійснював фінансування бюджетної програми „Заходи із соціальної, трудової та професійної реабілітації інвалідів” та забезпечував в ме-

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

жах своєї компетенції реалізацію заходів щодо забезпечення зайнятості та працевлаштування інвалідів. На кінець 2015 року в Україні навчалось 1 381 особи, з них:

- 1 297 осіб у вищих навчальних закладах;
- 33 особи у професійно-технічних закладах;
- 46 осіб у центрах професійної реабілітації інвалідів, утримання яких не фінансується Фондом;
- 5 осіб в інших закладах [2].

З метою забезпечення реалізації прав інвалідів на працю розроблено проект Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зайнятості інвалідів”, яким передбачено:

- впровадження стимулюючих механізмів для роботодавців шляхом встановлення альтернативних варіантів виконання нормативу робочих місць, призначених для працевлаштування інвалідів;
- впровадження диференційного підходу щодо праці інвалідів з урахуванням міри втрати здоров'я;
- надання дотацій роботодавцям на створення звичайних робочих місць для інвалідів, а не лише спеціальних;
- надання децентралізовано підприємствам громадських організацій інвалідів цільових позик та дотацій на створення нових робочих місць для людей з інвалідністю на загальних підставах, як для звичайних роботодавців;
- здійснення виплати роботодавцям за рахунок коштів Фонду соціального захисту інвалідів компенсації фактичних витрат, пов'язаних із сплатою єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Поряд з цим, для створення підґрунтя налагодженої ефективної роботи Фонду соціального захисту інвалідів в частині збільшення кількості новостворених та збереження існуючих робочих місць, призначених для працевлаштування інвалідів, за рахунок коштів цього Фонду розроблено проект Закону України „Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення функціонування реабілітаційних установ для інвалідів та дітей-інвалідів” який 15.09.2015 прийнято Верховною Радою України у першому читанні.

З метою підвищення ефективності державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства про зайнятість та працевлаштування інвалідів шляхом відновлення втраченої державної функції контролю за розрахунком і сплатою роботодавцями сум адміністративно-господарських санкцій та пені за невиконання нормативу робочих місць, призначених для працевлаштування інвалідів розроблено проект Закону України „Про внесення змін до статей 19 і 20 Закону України „Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні” щодо адміністративно-господарських санкцій”. Для забезпечення своєчасності, комплексності і безперервності реабілітаційного процесу, а також для запобігання погіршення стану здоров'я особи з інвалідністю, подолання її наслідків та посилення незалежності людей з обмеженими можливостями сформована мережа реабілітаційних установ для інвалідів та дітей-інвалідів. Станом на 01.01.2016 у сфері управління Мінсоцполітики та органів соціального захисту населення налічувалось 151 реабілітаційна установа для інвалідів та дітей-інвалідів, у тому числі 9 безпосередньо підпорядковані Міністерству (державна власність). Щороку в таких установах проходять реабілітацію понад 17,0 тис. інвалідів та дітей-інвалідів, зокрема у державних реабілітаційних установах – 3,3 тис. інвалідів та дітей-інвалідів [2] Для створення належних умов функціонування та належного фінансування реабілітаційних установ для інвалідів та дітей-інвалідів (державного, регіонального та місцевого рівнів), у тому числі в умовах децентралізації державної влади, розроблено проект Закону України „Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо забезпечення функціонування реабілітаційних установ для інвалідів та дітей-інвалідів”.

Також протягом 2015 року з метою осучаснення надання послуг з реабілітації, забезпечення реабілітації, адаптації інвалідів та дітей-інвалідів, компенсації обмежень життєдіяльності та їх інтеграції в суспільство, роботи центрів соціальної реабілітації затверджено наступні нормативно-правові акти:

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

- постанова Кабінету міністрів України від 31.03.2015 № 157 „Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2006 р. № 1686”, якою передбачено осучаснення (без розширення) переліку послуг з медичної, психолого-педагогічної, професійної, трудової, побутової і соціальної реабілітації, технічних та інших засобів реабілітації, виробів медичного призначення, які надаються інваліду, дитині-інваліду з урахуванням фактичних потреб залежно від віку, статі, виду захворювання безоплатно або на пільгових умовах, а також приведення у відповідність до вимог законодавства надавачів послуг;

- наказ Мінсоцполітики від 31.03.2015 № 352 „Про затвердження соціальних нормативів у сфері надання реабілітаційних послуг інвалідам та дітям-інвалідам”;

- наказ Мінсоцполітики від 06.04.2015 № 379 „Про затвердження Типового положення про центр професійної реабілітації інвалідів”;

- наказ Мінсоцполітики від 24.06.2015 № 653 „Про затвердження Змін до Типового положення про центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів”;

- наказ Мінсоцполітики від 15.02.2016 № 112 „Про затвердження Типового положення про реабілітаційну установу змішаного типу (комплексної реабілітації).

З метою визначення основних засад встановлення, здійснення і припинення опіки та піклування над повнолітніми особами, діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в цій сфері, соціального захисту осіб, які потребують опіки та піклування, та забезпечення їх майнових прав Мінсоцполітики розроблено проект Закону України „Про опіку та піклування над повнолітніми недієздатними особами та особами, дієздатність яких обмежена”.

Для забезпечення виконання Україною міжнародних зобов'язань у законопроекті передбачено низку нововведень, у тому числі надання права повнолітнім недієздатним особам на звернення зі скаргами на рішення, дії чи бездіяльність, пов'язані зі здійсненням опіки над ними, та на звернення до суду за поновленням своєї дієздатності і звільненням опікуна. Станом на 01.01.2016 чисельність повнолітніх недієздатних осіб та осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, становила 37 581 осіб (з них 34 798 осіб або 92,6 % з інвалідністю). У 2015 році у Державному бюджеті для надання фінансової підтримки громадським організаціям інвалідів, які мають статус всеукраїнських, було передбачено 57 205,5 тис гривень. Така фінансова підтримка надає на 23 всеукраїнським громадським організаціям [2].

Диверсифікованість європейських підходів щодо сприяння зайнятості населення з обмеженими фізичними можливостями правомірно розділити на три ключові напрями: 1) стимулювання роботодавців; 2) інституціональне забезпечення; 3) впровадження системи пільг для працюючих інвалідів (табл.1).

Таблиця 1

Узагальнення зарубіжного досвіду сприяння зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями

СТИМУЛЮВАННЯ РОБОТОДАВЦІВ	ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	СИСТЕМА ПІЛЬГ ДЛЯ ПРАЦЮЮЧИХ ІНВАЛІДІВ
1	2	3
– відмова від квот за умов заходів щодо працевлаштування та сприяння кар'єрному зростанню працівників з інвалідністю;	– моніторинг фахівцями служби зайнятості вакансій для інвалідів;	– надання гарантій для осіб з обмеженими фізичними можливостями: імунітету відносно звільнення, права на додаткову оплачувану відпустку, можливості роботи в одну зміну;
– преміальні виплати за кожного інваліда, найнятого понад мінімальну квоту;	– створення спеціалізованого банку даних для осіб, які пройшли професійну реабілітацію з одночасним їх працевлаштуванням;	– регламентування умов праці осіб з інвалідністю, матеріальне заохочення праці осіб з інвалідністю на рівні з іншими працівниками через систему колективно-договірних відносин;

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Продовження таблиці 1

1	2	3
– компенсація витрат на створення робочих місць для інвалідів;	– реалізація довгострокових цільових програм, що передбачають отримання молодими інвалідами професійно-технічної або вищої освіти;	– надання фінансових пільг і додаткових субсидій для студентів-інвалідів;
– надання роботодавцю протягом певного періоду (до 2-х років) гарантованої субсидії у розмірі оплати праці інвалідів (під час їх реабілітації);	– консультування з приводу професійної підготовки, професійної реабілітації та працевлаштування;	– застосування новітніх технологій навчання осіб з інвалідністю з урахуванням нозології інвалідності;
– надання пільг з оподаткування роботодавця при наймі на роботу інваліда (розмір пільг залежить від ступеня тяжкості захворювання інваліда та від досвіду його роботи);	– організація реабілітаційних курсів, обладнання робочих і навчальних місць з урахуванням індивідуальної нозології інваліда;	– підвищення кваліфікації та навчання осіб з інвалідністю;
– державні субсидії на оплату праці працівника з інвалідністю (50%)	– навчання працівника-інваліда на робочому місці.	– дистанційна форма зайнятості інвалідів; – зниження норм виробітку для осіб з інвалідністю; – адаптація робочого або навчального місця до особливих індивідуальних потреб інваліда; – кваліфікована медична оцінка трудових можливостей людини.

* Складено автором на основі [3; 7-11; 12].

Висновки. В процесі формування державної політики щодо підтримки людей з особливими фізичними потребами слід орієнтуватися на скорочення фінансування низки соціальних заходів щодо прямої підтримки таких осіб. Пріоритети фінансування мають бути перенесені з прямих соціальних виплат на «активні напрями» політики зайнятості інвалідів, серед яких найбільш дієвою є професійно-соціальна реабілітація.

В цілому, в методичних підходах до державної підтримки зайнятості людей з обмеженими фізичними можливостями спостерігається тенденція переходу від медичної моделі реабілітації людей з інвалідністю до моделі підготовки робочої сили, орієнтованої на існуючі здібності людей та їх бажання до участі у всьому спектрі форм організації суспільного життя, тобто до **моделі соціалізації особистості**. Цей підхід забезпечує перспективу повноцінної участі людей з обмеженими фізичними можливостями в усіх сферах суспільного життя та сприяє зміцненню трудового потенціалу національного господарства.

Література

1. Державна служба зайнятості : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index>.
2. Міністерство соціальної політики України : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category?cat_id=141688.
3. Гаврюшенко, Г. Працевлаштування осіб з обмеженими фізичними можливостями : світовий досвід та пропозиції щодо його запровадження в Україні / Ганна Гаврюшенко // Соціальний захист. – 2005. – № 11. – С. 27–28.
4. Грішнова, О. А. Людський капітал України : сучасний стан та динаміка змін / О. А. Грішнова // Проблеми формування ринкової економіки : міжвід. наук. зб. – К. : КНЕУ. – 2001. – Спец. вип. – С. 71-80.

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

5. Дерев'яно, С. Соціально-економічне становище інвалідів в Україні та проблеми їх соціального захисту за умов трансформаційної економіки / С. Дерев'яно // Україна : аспекти праці. – 2005. – № 4. – С. 12–16.
6. Дослідження проблем оплати праці : порівняльний аналіз (Україна та країни ЄС) : монографія / А. М. Колот, Г. Т. Куліков, О. М. Поплавська [та ін.] ; за заг. ред. А. М. Колота. – К. : КНЕУ, 2008. – 274 с.
7. Заярнюк, О. В. Діагностика мотивів зайнятості осіб з функціональними обмеженнями / О. В. Заярнюк // Сучасні економічні перспективи в умовах сталого розвитку : Матеріали першої міжнародної науково-практичної конференції (16-17 лютого 2007). – Кіровоград : Вид-во КФ ВНЗ ВМУРОЛ „Україна”, 2007. – С. 44-49.
8. Кір'ян, Т. Рівень та можливості використання праці інвалідів на підприємствах окремих сфер економічної діяльності / Т. Кір'ян // Україна : аспекти праці. – 2008. – № 2. – С. 13–19.
9. Коваль, Л. Коштом інвалідів кризу не здолати / Л. Коваль // Урядовий кур'єр. – 2009. – № 36 (3942). – С. 2.
10. Колешня, Л. Інтеграція людей з інвалідністю у сферу праці : перспективи і напрями / Л. Колешня, В. Пасічник // Україна : аспекти праці. – 2009. – № 7. – С. 20-24.
11. Конвенція про професійну реабілітацію і зайнятість інвалідів №159 // Міжнародна організація праці. Конференції і рекомендації, прийняті Міжнародною конференцією праці (1919-1990). Женева : МБТ, 1991. - Том 2 (1957-1990). - С. 2031-2035.
12. Петрова, І. Л. Регулювання зайнятості у світлі глобалізаційної перспективи / І. Л. Петрова // Економіка та держава. – 2005. – № 2. – С. 19–24.

References

1. Official website of the State Employment Service Retrieved from : <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index>.
2. The official site of the Ministry of Social Policy of Ukraine Retrieved from : http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category-?cat_id=141688 [in Ukrainian].
3. Havriushenko, H. Pratsyevlashuvannya osob z obmezhenymy fizychnymy mozhlyvostyamy : svitovyi dosvid ta propozytsii shchodo yoho zaprovadzhennia v Ukraini [Employment of persons with disabilities : international experience and proposals for its implementation in Ukraine]. Social Protection. - 2005. - № 11. - S. 27-28 [in Ukrainian].
4. Hrishnova, O. A. Liudskiy kapital Ukrainy: suchasnyi stan ta dynamika zmin [Human Capital Ukraine : Current State and Dynamics of changes]. Problemy formuvannia rynkovoї ekonomiky : Mizhvid. nauk. zb. Spets. vyp. Upravlinnia liudskymy resursamy: problemy teorii i praktyky [Problems of market economy : Mizhvid. Science. Coll. Spec. no. Human resources : problems of theory and practice], K : KNEU, 2001. - P. 71-80[in Ukrainian].
5. Derevianko, S. Sotsialno-ekonomichne stanovyshche invalidiv v Ukraini ta problemy yikh sotsialnoho zakhystu za umov transformatsiinoї ekonomiky [Socio-economic situation of disabled people in Ukraine and the problems of social security in the conditions of transformation economy] Ukraine : aspects of labor. - 2005. - № 4. - P. 12-16. [in Ukrainian].
6. Kolot, A. M., Kulikov, H. T., Poplavska, O. M. [ta in.]. Doslidzhennia problem oplaty pratsi : porivnialnyi analiz (Ukraina ta krainy YeS) : monohrafiia [Studies of remuneration : A Comparative Analysis (Ukraine and the EU) : monograph], Kyiv : Kyiv National Economic University, 2008. - 274 p. [in Ukrainian].
7. Zaiarniuk, O. V. Diahnostyka motyviv zainiatosti osob z funktsionalnymy obmezheniamy [Diagnosis reasons of employment of disabled]. Suchasni ekonomichni perspektyvy v umovakh staloho rozvytku : Materialy pershoї mizhnarodnoї naukovo-praktychnoї konferentsii (16-17 liutoho 2007) [Modern economic prospects in terms of sustainable development : Proceedings of the first international scientific conference (16-17 February 2007)], Kirovohrad : Vyd-vo KF VNZ VMURoL „Ukraina”, 2007. - P. 44-49 [in Ukrainian].
8. Kirian, T. Riven ta mozhlyvosti vykorystannia pratsi invalidiv na pidpriemstvakh okremykh sfer ekonomichnoi diialnosti [Level and the employment opportunities for the disabled individual business areas of economic activity] Ukraine : aspects of labor. - 2008. - № 2. - P. 13-19 [in Ukrainian].
9. Koval, L. Koshtom invalidiv kryzu ne zdolaty [Crisis won't overcome by the funds of disabled] Governmental Courier. - 2009. - № 36 (3942). - P. 2 [in Ukrainian].
10. Koliieshnia, L., Pasichnyk, V. Intehratsiia liudei z invalidnistiu u sferu pratsi : perspektyvy i napriamy [Integration of people with disabilities in employment, prospects and trends] Ukraine : aspects of labor. 2009. - № 7. - S. 20-24. [in Ukrainian]
11. Convention on vocational rehabilitation and employment of disabled №159 / International Labour Organization. Conference and recommendations adopted by the International Labour Conference (1919-1990). Geneva : ILO, 1991. Volume 2 (1957-1990). S. 2031-2035.
12. Petrova, I. L. Rehuliuвання zainiatosti u svitli hlobalizatsiinoї perspektyvy [Regulation of employment prospects in the light of globalization] Economy and the State. 2005. - № 2. - P. 19-24 [in Ukrainian].

Надійшла 14.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Мельник, О. Г. Державна підтримки людей з обмеженими фізичними можливостями в Україні / О. Г. Мельник // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 232-239.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

UDC 330.4:347.77

P. G. Pererva, Doctor of Economic Sciences, Professor,
M. M. Tkachev, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
T. O. Kobielieva, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

EVALUATION OF HOLDER PROFITS VIOLATION OF THEIR EXCLUSIVE RIGHTS

Abstract. *The processes of infringement of intellectual property rights in the market of technology products. Determined significant amount of economic loss holders in violation of their exclusive rights. Methodical provisions for the economic evaluation of the opportunity costs of original (licensed) production (owners) in violation of intellectual property rights, the amount of which the authors linked to the first degree holder to use their production capacity. Formed structure of unit holders lost potential and offered economic and mathematical models to determine. Theoretical proposals authors illustrated with specific examples from the practice of Ukrainian machine-building enterprises.*

Keywords: *intellectual property; counterfeiting; damages; loss of profits; potential businesses.*

П. Г. Перерва, д. е. н., професор,
М. М. Ткачев, к. е. н., доцент,
Т. О. Кобєльва, к. е. н., доцент

**ОЦІНЮВАННЯ УПУЩЕНОЇ ВИГОДИ ПРАВОВЛАСНИКІВ
ПРИ ПОРУШЕННІ ЇХ ВИКЛЮЧНИХ ПРАВ**

Анотація. *Досліджено процеси порушення прав інтелектуальної власності на ринку технологічних продуктів. Визначено значні обсяги економічних збитків правовласників при порушенні їх виключних прав. Розроблено методичні положення щодо економічної оцінки розміру упущеної вигоди виробників оригінальної (ліцензійної) продукції (правовласників) при порушенні прав інтелектуальної власності, розмір якої авторами вперше пов'язане з ступенем використання правовласником своїх виробничих потужностей. Сформовано поелементну структуру втрачених потенційних можливостей правовласників та запропоновано економіко-математичні моделі їх визначення. Теоретичні пропозиції авторів проілюстровано на конкретних прикладах з практики роботи українських машинобудівних підприємств.*

Ключові слова: *інтелектуальна власність; контрафакт; збитки; упущена вигода; потенціал підприємства.*

П. Г. Перерва, д. э. н., профессор,
М. М. Ткачев, к. э. н., доцент,
Т. А. Кобелва, к. э. н., доцент

**ОЦЕНКА УПУЩЕННОЙ ВЫГОДЫ ПРАВООБЛАДАТЕЛЕЙ
ПРИ НАРУШЕНИИ ИХ ИСКЛЮЧИТЕЛЬНЫХ ПРАВ**

Аннотация. *Исследованы процессы нарушения прав интеллектуальной собственности на рынке технологических продуктов. Определены значительные объемы экономической ущерб правообладателей при нарушении их исключительных прав. Разработаны методические положения по экономической оценке размера упущенной выгоды производителей оригинальной (лицензионной) продукции (правообладателей) при нарушении прав интеллектуальной собственности, размер которой авторами впервые связано со степенью использования правообладателем своих производственных мощностей. Сформирована поэлементная структура упущенных потенциальных возможностей правообладателей и предложены экономико-математические модели их определения. Теоретические предложения авторов проиллюстрировано на конкретных примерах из практики работы украинских машиностроительных предприятий.*

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

тельних підприємств.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность; контрафакт; убытки; упущенная выгода; потенциал предприятия.

Rationality of the research topic. Analysis of global, European and national markets leads to the conclusion that the current state of the violation of the exclusive rights for various product kinds is becoming more widespread. The volume of counterfeit in some areas of entrepreneurship can be compared to legal production volumes, and often exceeds it. Capacity of the global market of counterfeit products is about 650 billion US dollars according to the Organization for Economic Co-operation and Development. Therewith there is a trend of steady and significant growth in sales of counterfeit products: the global market volume of counterfeit products at this time exceeds 1.6 billion US dollars. As a result, funds that are commensurate with the cost of officially designated gross national product stay in the shadow turnover, substantial damage is caused to Ukrainian business, and there is a threat to life and health of citizens, etc. Economic and social damage thus are huge and difficult to calculate. The current position threatens Ukraine's international prestige, preventing its entry into the international economic community. According to analysts, annual losses of companies-manufacturers through fraud in the field of intellectual property are estimated at hundreds of billions of dollars.

Formulation of the problem. In 2013-2015, bodies of the State Inspectorate for Consumer Protection in our country held more than 20 thousand inspections of products on their compliance with these requirements, the main of which is the compliance with exclusive rights to intellectual property. As a result, illegal products were found in 28% of cases. There is a growth of food, alcoholic and non-alcoholic beverages, tobacco products, software, auto parts and light industry products withdrawn from circulation. The share of counterfeit goods exceeds 20% of the total production. [1, p. 58]

Therefore, it is vital to further develop scientifically based methods and approaches to determine the amount of economic losses incurred by producers of original products in violation of their exclusive rights in the technology market.

Analysis of recent research and publications. Theoretical and methodological foundations of the economy of counterfeit activities are certainly developed in studies of domestic and foreign scientists: Hrabchenko A. I. [1], Yefimov O. M. [2] Zhehus O. V. [3], Kosenko O. P. [4], Kostin A. V. [5], Maksymov S. Y. [6], Pererva P. H. [7], Pohorelov M. I. [8], Tkachova N. P. [9], Tovazhniansky V. L. [10] and others.

Existing publications overwhelmingly consider legal support of the creation, distribution and use of intellectual property. In the economic sphere, the attention of researchers is basically given to the definition of technological product valuation and determination of its commercial potential in the commercialization or transfer.

Determination of unexplored aspects of the general problem. Analysis of the research results of domestic and foreign experts suggests the existence of problems associated with the formation and implementation of the mechanism of formation and damage assessment of right holders from infringement of their exclusive rights in the industrial production. In particular, the need for its further development and improvement of the issue of determining the areas of right holders loss formation, the structure of their components, methods of their evaluation. There are problems in the field of economic content determination in the counterfeit terminology database, which often leads to confusion with similar terms, such as "damage", "losses", etc.

Setting an objective. The main purpose of the article is to study processes in the field of counterfeit of unscrupulous market players. In the center of this activity, according to the authors, are the economic losses of exclusive right holders that they incur as a result of illegal activity. In particular, the critical issue is determining the amount of lost profits of manufacturers of original (licensed) products, which is an important tool for legal combating against counterfeit activities.

Inadequate study of the processes and mechanisms of counterfeit of industrial activities and the urgent need to improve it identified the subject and content of the article for authors.

Research results. The essence of the term "loss of profits" is most often identified with income (profit) lost by a patent holder that he/she would have received under normal conditions of economic

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

turnover, if his/her exclusive right was not violated. Unlike other types of losses, lost profits or income constitute indirect losses. Availability of lost profits is seen only as a chance for a right holder to get it under certain circumstances. According to the principles of calculating losses from breach of exclusive rights by manufacturers of counterfeit goods, developed by us, we believe that the introduction into the commercial circuit of one unit of counterfeit products prevents similar introduction into the commercial circuit of at least one unit of a legal product. The worthwhile expression of the material damage (lost profits) can be determined by multiplying the number of counterfeit products by the unit cost of legal products.

Our studies indicate that the received benefit or lost profit is highly complicated in calculations and proofs. Upon its determination and justification, it is necessary to show the presence of a causal relationship of facts between improper actions of the violator of rights and damages caused. In order to obtain the necessary information required for settlement of the examination the size of the actual loss based on an analysis and research of retrospective practices of similar violations, determination of the actual conditions of infringement of exclusive rights, income obtained by the offender, potential opportunities and plans of the right holder, as well as determining the presence and depth of the relationship between these factors.

Such a common approach to determine the amount of lost profits, in our view, needs some clarification. Not objecting to the past or future realization of the potential of enterprises still needs to be clarified: does the company have such opportunities, or did it have them? If the company has 100% deployed its capacity, then what can be the lost profit? There is no opportunity for it anymore. Another thing is when such production capacity still exists. Accordingly, we offer to determine the capacity (the maximum level) of lost profit of the enterprise on additional manufacturing and marketing of this product, which can be calculated using the rate of production capacity (1) or indicator of the enterprise potential (2):

$$УП_{мвх,t}^{пот} = ВП_t (1 - K_{евк,t}^{пот}) \tag{1}$$

$$УП_{мвх,t}^{евр} = ВМ_t (1 - K_{евк,t}^{евр}) \tag{2}$$

where $УП_{мвх,t}^{пот}$, $УП_{мвх,t}^{евр}$ is a potential of lost profits of the manufacturer of the original products for a t period is calculated, respectively, on the production capacity and the production potential of the product; $ВП_t$, $ВМ_t$ – is, respectively, the production capacity of the industrial enterprise and the size of its production potential for these products for a t period; $K_{евк,t}^{пот}$, $K_{евк,t}^{евр}$ is, respectively, the coefficient of utilization of production capacity of the enterprise and its production capacity for the manufacture of this product for a t period.

Our studies indicate low urgency of foregoing assumptions, because the reserves of production capacity in many engineering enterprises of Ukraine are still quite significant. Most domestic industrial enterprises have significant opportunities to increase production, due to a significant decline in industrial production as a whole in our country and in most industries. According to our estimates the potential profits $УП_{мвх,t}^{евр}$ for individual machine-building enterprises of the Kharkiv industrial region was in 2013 – from 0.37 to 0.91; in 2014 - from 0.34 to 0.87; in 2015 - from 0.43 to 0.92.

The structural model of determining the total amount of profits of holders (licensees) from the violation of their exclusive rights $З_{упуц}$ is proposed for use as follows (3):

$$З_{упуц} = З_{уп.пр} + З_{цр} + З_{доспр} + З_{зм.пр} + З_{дое} + З_{посм} + З_{лиц.уз} \tag{3}$$

where $З_{уп.пр}$ – is the licensor’s loss of potential profits from the sale of additional units of higher quality original products at higher price; $З_{цр}$ - loss of a share of the target market, and therefore consumer demand for original products; $З_{доспр}$ – licensee’s damage (loss of profits) of preterm rupture of licensing agreements operating at the time or reduction in their volume; $З_{зм.пр}$ – a decrease in sales as a result of decrease in popularity and consumer demand for the original product; $З_{дое}$ – a reduction in

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

consumer confidence to manufacturers of original products as a result of more favorable cost performance of counterfeit products; $\mathcal{Z}_{\text{посм}}$ - losses from breakdown of negotiations on the already approved agreements for the supply of original products; $\mathcal{Z}_{\text{пнл.уе}}$ - losses from breakdown of negotiations on the already approved agreements on the sale of licenses to potential licensees.

Let us consider types of lost profits included in the formula (3) in more detail and form the methodological approaches to their definition.

Lost opportunities of the licensor in additional profits by selling additional units of higher quality original products at higher price $\mathcal{Z}_{\text{уп.пр}}$ can be estimated as follows (4):

$$\mathcal{Z}_{\text{уп.пр}} = N_{\text{як}} (L_2 - L_1), \tag{4}$$

where $N_{\text{як}}$ - is the amount of licensor's unsold goods at the increased price L_2 ; L_1 is a price in force in this technology market, at which the sale of this product was made.

Lost past opportunities of the right holder due to reducing the share of the target market and, consequently, the loss of consumer demand for original products $\mathcal{Z}_{\text{уп}}$, arisen as a result of unauthorized supply of counterfeit goods into the territory, which is protected by a patent, and the loss by the right holder of an opportunity to independently supply similar batches of products during a T period shall be determined as follows (5):

$$\mathcal{Z}_{\text{уп}} = \sum_{t=1}^T N_{\text{контр}}^t (L_1^t - C_1^t) K_t^{\text{nc}} \tag{5}$$

where $N_{\text{контр}}^t$ - volumes of supply of counterfeit goods in t year; L_1^t, C_1^t - accordingly, the market price and the cost per unit of output in the licensor's or licensee's enterprises in t year; $(L_1^t - C_1^t)$ - income from a unit of the original product, if its supply to the market was made independently by the patent holder or licensee in t year; K_t^{nc} - coefficient of increasing rates in t year, which is used to bring the value of profits of the last period of each t year to the T calculation year, i.e. the date of the estimate ($K_t^{\text{nc}} = 1/K_t^{\text{диск}}$).

With the use of the developed dependence (5), the authors calculated profits for some types of products, trademark holders of which are DAFMI and AGAT LLC that were most interesting for counterfeiters. The values of lost profits reflect lost opportunities of the right holder by reducing the share of the target market and, consequently, loss of consumer demand for original products $\mathcal{Z}_{\text{уп}}$ that arose as a result of unauthorized supply of counterfeit goods into the territory, which is protected by a patent, and the loss of the holder's opportunity to independently supply a similar batch of products for the current year.

Loss of income from early termination of license agreements, according to the existing opinion, is the most typical for a direct right holder (licensor). However, according to the results of our research, these actions are not limited to licensor's losses, lost profits are also inherent in the licensee's company. Lost business opportunities of the licensee from early termination of existing licensing agreements or their partial performance (use) $\mathcal{Z}_{\text{доотпр}}$ because of supplies of counterfeit products to their territory by the offender, or other infringements of patent rights of the right holder for T shall be determined using analytical model (6):

$$\mathcal{Z}_{\text{доотпр}} = \sum_t^{T_i} \sum_l^L [(N_{\text{нп}}^l - L_1^l \cdot K_t^{\text{диск}})(1 - R_t^l)(1 - D_t^l)]', \tag{6}$$

where $N_{\text{нп}}^l$ - volumes of original products undelivered to market by l licensee in t year, pcs; R_t^l is a royalty rate for l licensee, relevant at the t time of calculation; T_i is an unused validity period of the license of the l licensee; L_1^l is a market unit price for licensed products in t year; D_t^l - a proportion of tax deductions in the unit price of licensed products of the l licensee in the current t period.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Counterfeit actions of unscrupulous market players may have far-reaching perspective. As we have noted, consumers will not understand what is what, who to blame, who is guilty, and their actions can be unpredictable. As one of the possible consequences of such a situation in the market is a current decrease in sales of original products as a result of decrease in popularity and consumer demand for original products $Z_{зм.пр.}$. Moreover, the decrease should be seen not as a replacement of the original products by counterfeit products (a separate loss item), but regardless of whether the additional current reduced market selling of original (licensed) products due to the psychological uncertainty of consumers in products and the market behavior of the right holder. Current potential losses of the licensor in this case may be evaluated using the following relation (7):

$$Z_{зм.пр.} = (N_{op}^{t-1} - N_{контр}^t - N_{op}^t) \cdot \Pi_1^{op} \cdot (1 - D_t), \tag{7}$$

where N_{op}^{t-1} - the volume of original (license) products that the right holder sold in the market during the time $(t - 1)$, i.e. in the period preceding the current period; $N_{контр}^t$ - the volume of counterfeit goods, which was sold by violators of exclusive rights in the market during the current t period; N_{op}^t - the volume of original (license) products that the right holder sold in the market in the current t period; Π_1^{op} - the market unit price of the original (licensed) products in the current t period; D_t - a portion of tax deductions in the unit price of the original (licensed) products in the current t period.

Size of opportunities lost by reducing consumer confidence in manufacturers of original (licensed) products as a result of more favorable cost performance of counterfeit products $Z_{доб}$ shall be evaluated as follows (8):

$$Z_{доб} = \sum_{t=1}^{T_{доб}} (N_{op}^{t-1} - N_{контр}^t - N_{op}^t) \cdot \Pi_1^{op} \cdot K_t^{диск} \cdot (1 - D_t), \tag{8}$$

where: $T_{доб}$ - time required by the right holder to return the consumer confidence in original products (for t period = $(T_{доб} + 1)$ value $Z_{зм.пр} = 0$); $K_t^{диск}$ - a discount rate of different-time cash flows in t year for bringing damages of the right holder in the future period before the time of assessment t_0 .

Significant lost opportunities, that is the potential losses of patent holders can $Z_{пост}$ occur from the breakdown of negotiations and refusal of a potential buyer to contract on the agreed terms for supply of batches of products made using inventions (methods) that are protected by patents, due to supply of counterfeit products by violators or infringement of patent rights of the holder during T period.

Evaluation of this kind of damage, in our opinion, can be performed using the following formula (9):

$$Z_{пост} = \sum_{t=1}^{T_{пост}} N_{пост}^t \cdot (\Pi_1^{пост} - C_1^{пост}) \cdot K_t^{диск} \cdot (1 - D_t^{пост}), \tag{9}$$

where $N_{пост}^t$ - volume of the original (licensed) products sold to customers in t year, which has not yet been made by right holders, from which the consumer refused due to supply of counterfeit products to the market segment of the license agreements; $\Pi_1^{пост}$, $C_1^{пост}$ - accordingly, the contract price and the cost per unit of not manufactured original (licensed) products from which the consumer (buyer) refused in t year; $K_t^{диск}$ - a discount rate of different-time cash flows in t year to bring lost profits of right holders in the future period by the time of evaluation; $D_t^{пост}$ - a portion of tax deductions in the unit price of not manufactured but sold original (licensed) products in t year.

The size of potential losses from the breakdown of negotiations on the already approved agreements for the sale of licenses to potential licensees $Z_{лиц.уе}$ shall be determined as follows (10):

$$Z_{лиц.уе} = \sum_t^T \sum_{l=1}^L [(N_{лиц}^t \cdot \Pi_1^l \cdot K_t^{диск}) \cdot (1 - R_l^t) \cdot (1 - D_l^t)], \tag{10}$$

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

where $N_{t,inn}^l$ is volumes of licensed products undelivered to the market by l licensee in t year, pcs.; R_t^l is a royalty rate for l licensee, relevant at the t time of calculation (to be determined using average sector meanings of royalty); T_l is a planned validity period of the license of the l licensee; Π_t^l is a market unit price for licensed products in t year; Δ_t^l - a proportion of tax deductions in the unit price of licensed products of the l licensee in the t period.

Conclusions. Results of the study suggest the following general conclusions.

1. Our studies indicate that at this time the infringement of exclusive rights to results of intellectual and innovative activity of artists (counterfeiting) in different types of products acquired industrial nature.
2. The volume of counterfeiting in certain sectors of industrial production in the world as a whole, in Europe and in our country is comparable to the volume of legal production, and in some cases even exceeds it. Analysis of the content and nature of the informal economy led to the conclusion that the central place in the criminal economy as the most important component of the informal economy is taken by the market of counterfeit products.
3. Methodological provisions for the economic evaluation of the size of lost profits of the right holders in violation of their exclusive rights, the size of which authors linked to the degree of use by the right holder of their production capacity for the first time.
4. Further research should be associated with the development of methodological provisions for evaluating direct and collateral economic damage to right holders in violation of their exclusive rights by unscrupulous players of the target market.

References

1. Hrabchenko, A. Y. *Osnovi marketynha visokyykh tekhnolohiy* [Principles of Marketing of high technology] : [uchebnoe posobie] / A. Y., Hrabchenko, P. G., Pererva, R. F. Smolovyyk – Kh. : KhHPU, 1999. – 242 s. [in Ukrainian].
2. Efymov, A. N. – Otsenka ushcherba ot rasprostraneniya kontrafaktnykh kopyi programm [Assessment of the damage caused by the proliferation of counterfeit copies of software] // *Moskovskiy otsenshchyk*. – №5. – 2000 r. [Elektronnyi resurs]. – Retrieved from : <http://www.valnet.ru/m7-26.phtml> [in Russian].
3. Zhehus, O. V. *Naukovo-innovatsiyni potentsial Ukrainy ta suchasni problemy yoho vykorystannia* [Research and innovation potential of Ukraine and contemporary problems of its use] / P. G. Pererva, O. V. Zhehus. — [Elektronnyi resurs]. — Retrieved from : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Natural/vcpi/TPtEV/2011_26/statiya/Pererva.pdf [in Ukrainian].
4. Kosenko, O. P. *Antykryzovi instrumenty staloho rozvytku pidpriemstva : innovatsiina, investytsiina ta marketynhova polityka* [Bail tools for sustainable enterprise development, innovation, investment and marketing policies] / P.G.Pererva, A. V.Kosenko, O. P.Kosenko // *Visnyk Nats.tekhn.un-tu "KhPI"* : zb.nauk.pr. Temat. vyp. : Tekhnichniy prohres ta efektyvnist vyrobnytstva. – Kharkiv : NTU "KhPI". – 2012. – № 25. – S. 100-106. [in Ukrainian].
5. Kostyn, A. V. *Otsenka ubitkov pravoobladatelei tovarnykh znakov. Obosnovanye razmera ubitkov pry voznyknovenny sporov* [Estimation of losses trademark owners. Rationale for the size of losses in the event of disputes] / A. V. Kostyn // *YS. Promishlennaia sobstvennost*. – M. : 2007, – № 11. – S.12-20 [in Russian].
6. Maksymov, S. I. *Podkhody ta metody vyznachennia rozmiru zbytkiv vnaslidok porushennia avtorskykh prav na kompiuterni prohramy* [Approaches and methods for determining the amount of loss due to copyright infringement of computer software] / C. I. Maksymov, I. Iu. Polishchuk [Elektronnyi resurs]. - Retrieved from : [file:///C:/Users/PGP/Downloads/krise_2013_58\(1\)_51.pdf](file:///C:/Users/PGP/Downloads/krise_2013_58(1)_51.pdf) [in Ukrainian].
7. Pererva, P. G. *Samomarketynh menedzhera y byznesmena* [Self-marketing manager and businessman]. - Rostov n / D : Fenyks, 2003. - 592 s. (Seriya «Psykholohiya byznesa») [in Ukrainian].
8. Pohorielov, M. I. *Ekonomika ta orhanizatsiia innovatsiinoi diialnosti : pidruch* [Economics and organization innovation]. / P. G. Pererva, S. A. Mekhovych, M. I. Pohorielov; za red. P. G. Perervy, S. A. Mekhovycha, M. I. Pohorielova. – Kharkiv : NTU «KhPI», 2008. – 1080 s. [in Ukrainian].
9. Tkachova, N. P. *Rozvytok metodiv analizu faktychnoho stanu konkurentnykh perevah pidpriemstva* [The development of methods of analysis of the actual state of competitive advantage] / P. G. Pererva, N. P. Tkachova // *Ekonomika rozvytku*. – Kharkiv : KhNEU, 2011. – № 4 (60). – S. 116-120. [in Ukrainian].
10. *Tovazhnianskiy, V. L. Antykryzovi mekhanizm staloho rozvytku pidpriemstva* [Crisis mechanism for sustainable enterprise development] : [monohrafiia] / V. L. Tovazhnianskiy, P. G. Pererva, T. O. Kobielieva, N. P. Tkachova; red. : P. G. Pererva. - Kh. : Virovets A. P. : Apostrof, 2012. - 703 s. [in Ukrainian].

Література

1. Грабченко, А. И. *Основы маркетинга высоких технологий : учебное пособие* / А. И. Грабченко, П. Г. Перерва, Р. Ф. Смоловик. – Х. : ХГПУ, 1999. – 242 с.
2. Ефимов, А. Н. *Оценка ущерба от распространения контрафактных копий программ* [Электронный ресурс] / А. Н. Ефимов // *Московский оценщик*. – 2000. – № 5. – Электронная версия. – Режим доступа : <http://www.valnet.ru/m726.phtml>.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

3. Перерва, П. Г. Науково-інноваційний потенціал України та сучасні проблеми його використання [Електронний ресурс] / П. Г. Перерва, О. В. Жегус // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – 2011. – № 26. – С. 174-181. – Електрон. версія друк. вид. – Режим доступу : <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/14249>.
4. Перерва, П. Г. Антикризисні інструменти сталого розвитку підприємства : інноваційна, інвестиційна та маркетингова політика [Електронний ресурс] / П. Г. Перерва, А. В. Косенко, О. П. Косенко // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – 2012. – № 25. – С. 100-106. – Електрон. версія друк. вид. – Режим доступу : <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/9964>.
5. Костин, А. В. Оценка убытков правообладателей товарных знаков. Обоснование размера убытков при возникновении споров / А. В. Костин // ИС. Промышленная собственность. – 2007. – № 11. – С. 12-20.
6. Максимов, С. Й. Підходи та методи визначення розміру збитків внаслідок порушення авторських прав на комп'ютерні програми / С. Й. Максимов, І. Ю. Поліщук // Криміналістика и судебная экспертиза. – 2013. – Вып. 58(1). – С. 391-399.
7. Перерва, П. Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена / П. Г. Перерва. - Ростов н/Д : Феникс, 2003. - 591 с
8. Погорелов, М. І. Економіка та організація інноваційної діяльності : підруч. / П. Г. Перерва, С. А. Мехович, М. І. Погорелов; за ред. П. Г. Перерви, С. А. Меховича, М. І. Погорелова. – Харків : НТУ «ХПІ», 2008. – 1080 с.
9. Ткачова, Н. П. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства / П. Г. Перерва, Н. П. Ткачова // Економіка розвитку. – 2011. – № 4 (60). – С. 116-120.
10. Товажнянський, В. Л. Антикризисний механізм сталого розвитку підприємства : монографія / В. Л. Товажнянський, П. Г. Перерва, Т. О. Кобелева, Н. П. Ткачова; ред. : П. Г. Перерва. – Х. : Віровець А. П. : Апостроф, 2012. – 703 с.

Received for publication 3.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Pererva, P. G. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights / P. G. Pererva, M. M. Tkachev, T. O. Kobielieva // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 240-246.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 657:338.43

Р. Ф. Бруханський, д. е. н., доцент,
С. К. Шандрук, д. психол. н., доцент**ОБЛІКОВО-СОЦІАЛЬНІ ПАРАМЕТРИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ
ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЙ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Анотація. Стаття присвячена дослідженню теоретико-методичних основ стратегій функціонування аграрних підприємств України. Ідентифіковано проблему відсутності єдиної класифікації стратегій аграрного бізнесу. Розроблено модель консолідації обліково-аналітичної інформації для потреб стратегічного менеджменту в розрізі видів стратегій. Диференційовано основні виміри акумулювання облікової інформації стратегічного змісту.

Ключові слова: стратегія підприємства; класифікація стратегій; типи та види стратегій; стратегічний менеджмент; обліково-аналітичне забезпечення стратегій.

Р. Ф. Бруханский, д. э. н., доцент,
С. К. Шандрук, д. психол. н., доцент**УЧЕТНО-СОЦИАЛЬНЫЕ ПАРАМЕТРЫ ДИФФЕРЕНЦИАЦИИ
И ОБЕСПЕЧЕНИЯ СТРАТЕГИЙ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ**

Аннотация. Статья посвящена исследованию теоретико-методических основ стратегий функционирования аграрных предприятий Украины. Идентифицирована проблема отсутствия единой классификации стратегий аграрного бизнеса. Разработана модель консолидации учетно-аналитической информации для потребностей стратегического менеджмента в разрезе видов стратегий. Дифференцированы основные измерения аккумулирования учетной информации стратегического содержания.

Ключевые слова: стратегия предприятия; классификация стратегий; типы и виды стратегий; стратегический менеджмент; учетно-аналитическое обеспечение стратегии.

R. F. Brukhanskyi, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
S. K. Shandruk, Doctor of Psychological Sciences, Associate Professor**ACCOUNTING-SOCIAL PARAMETERS OF DIFFERENTIATION
AND PROVIDING THE STRATEGIES OF AGRARIAN ENTERPRISES**

Abstract. The article is devoted to the research of theoretical-methodical bases of strategies of functioning agrarian enterprises in Ukraine. A problem of absence of unified classification of strategies of agrarian business has been identified. The model of consolidation of the accounting-analytical information for the needs of strategic management in types of strategies has been designed. The main dimensions of accumulating the accounting information of strategic content have been differentiated.

Keywords: enterprise strategy; classification of strategies; types and kinds of strategies; strategic management; accounting-analytical support of strategies.

Актуальність теми дослідження. Динамічний розвиток сучасного бізнесу вимагає адекватного застосування підприємницьких стратегій з чітким позиціонуванням обліково-економічних і соціальних параметрів. Економіка України, володіючи значним потенціалом агровиробництва, перебуває під домінуючим впливом ретроспективних векторів ведення бізнесу, які базуються на використанні переважно тактичної інформації, тому ризикує втратити конкурентні переваги, активізація яких передбачає імплементацію стратегічних параметрів підприємництва, моніторингу управлінських альтернатив, диференціації стратегій і т.д. Залежно від обраної стратегії змінюється спектр інформаційних моделей, необхідних для розробки, реалізації та контролю виконання стратегії, що мотивує необхідність застосування альтернативних векторів розробки обліково-аналітичного забезпечення стратегічного менеджменту залежно від типу або виду обраної стратегії. Вивчення практики стратегічного менеджменту на вітчизняних підприємствах дозволяє констатувати відсутність якісної, комплексної, сформованої на єдиних облікових принципах, адекватно трансформованої та чітко систематизованої інформаційної бази даних для прийняття управлінських рішень стратегічного характеру. Це призводить до того, що в багатьох підприємствах взагалі не генерується стратегічна інформація, і лише в окремих випадках менеджмент забезпечується нерелевантною і нетранспарентною інформацією, використання якої в процесі прийняття управлінських рішень призводить до формування стратегій,

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

які є неадекватними наявним у підприємства конкурентним перевагам та існуючим загрозам зовнішнього середовища.

Постановка проблеми. Відсутність чітких системних підходів до реалізації та моніторингу стратегій є однією з основних проблем, які перешкоджають забезпеченню ефективності стратегічного управління на підприємствах аграрної сфери. Модернізація сучасних концепцій управління аграрними підприємствами України на основі застосування стратегічних підходів зумовлює доцільність розробки комплексної системи обліково-аналітичного забезпечення стратегічного менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням ідентифікації основних параметрів стратегій та удосконалення обліково-аналітичного забезпечення стратегічного менеджменту підприємств присвячені праці М. Абдалазіза, І. Богатої, М. Бромвіча, В. Говіндараджана, С. Голова, З. Гуцайлюка, Дж. Джонсона, В. Жука, В. Залевського, С. Легенчука, А. Пилипенка, М. Пушкарка, Б. Райана, С. Суворової, Р. Уїтінгтона, К. Уорда, І. Хахонової, А. Шайкана, Дж. Шанка, К. Шоулза та ін. Моніторинг наукової літератури доводить відсутність єдності у поглядах дослідників щодо ознак диференціації стратегій і формування комплексної системи обліково-аналітичного забезпечення стратегічного менеджменту.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Більшість науковців досліджує різноманітні стратегії аграрних підприємств (бізнес-стратегії, функціональні стратегії) без визначення їх місця в загальній класифікації стратегій підприємства.

Постановка завдання. Пріоритетним завданням, виконання якого необхідно забезпечити для розробки обліково-аналітичного супроводу прийняття стратегічних управлінських рішень, є генерування загальної класифікації стратегій як теоретичного базису для побудови корпоративної стратегічної обліково-аналітичної системи аграрних підприємств та розробка моделі консолідації обліково-аналітичної інформації для потреб стратегічного менеджменту в розрізі видів стратегій.

Викладення основного матеріалу. Спектр комплексних параметрів функціонування аграрного бізнесу в Україні перебуває під домінуючим впливом двох фундаментальних векторів – залишкового ефекту командно-адміністративної системи управління та сучасної експансії ринково орієнтованої економіки, які формують принципово відмінні парадигми господарської діяльності. Результатом взаємодії вказаних векторів генерується власне соціально-економічна специфіка вітчизняного підприємництва, в основі якої – конфлікт інформаційних домінант тактичного і стратегічного управління та дилема пріоритетів економічної ефективності і соціальної відповідальності.

Базовою соціально-економічною дискусією сучасного аграрного бізнесу в Україні є протиріччя в обґрунтуванні переваг і недоліків ведення малого і великого бізнесу. З економічної точки зору великі агрохолдинги є безперечно ефективнішими від фермерських господарств, оскільки різниця в кількості працівників і одиниць техніки на обслуговування 1 га землі сягає більше 1000 %. Однак, з соціальної точки зору, це стає серйозною проблемою, оскільки виникають загрози звільнення тисяч селян. Базова проблематика фінансово-організаційного характеру аграрних підприємств України полягає у пріоритетному використанні поточної облікової інформації без врахування стратегічних альтернатив. Таким чином, динамічний розвиток економіки XXI століття зумовлює доцільність обґрунтування стратегій ведення бізнесу, оскільки традиційна для вітчизняних підприємств тактична інформація не генерує адекватного обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту.

Передумовою формування ефективної соціально-економічної системи стратегічного менеджменту аграрних підприємств України є систематизація спектру підходів до класифікації стратегій. Результати проведених досліджень підтвердили відсутність серед науковців єдиного загального підходу до класифікації стратегій агропромислового бізнесу, що є серйозною перешкодою для генерування дієвої системи знань щодо бізнес-стратегій, на основі якої може бути побудована ефективна система обліково-інформаційного забезпечення їх формування та реалізації.

Використовуючи теорію стратегічного менеджменту М. Абдалазіза виділяє наступні типи конкурентних стратегій: 1) лідерства у зниженні витрат; 2) широкої диференціації продукту чи послуги; 3) оптимальних витрат; 4) сфокусованої на низьких витратах; 5) сфокусованої стратегії диференціації [1, с. 197]. В. Колесник і С. Божко виокремили такі бізнес-стратегії: 1) стратегію подальшого розвитку; 2) стабілізації та скорочення. У якості подальших досліджень науковці позиціонують розробку функціональних стратегій підприємств відповідно до запропонованої ними класифікації бізнес-стратегій [5]. О. Зоря виділила три основні види стратегій, обґрунтованих специфікою аграрного виробництва: 1) стратегія зростання; 2) стратегія стабілізації; 3) стратегія виживання [4, с. 114]. Таким чином, В. Колесник, С. Божко і О. Зоря обґрунтовують схожі підходи, однак вони виділяють види конкурентних стратегій (бізнес-стратегій), а М. Абдалазіза диференціював їх основні типи.

Значна кількість науковців досліджує різноманітні стратегії аграрних підприємств (бізнес-стратегії, функціональні стратегії) без визначення їх місця в загальній класифікації стратегій підприємства: фінансова

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

стратегія (Т. Гнатєва); маркетингова стратегія (Я. Ларіна); стратегія диверсифікації (О. Томілін); стратегія інноваційного розвитку (Р. Мала, В. Миронова, Н. Єремєєва) [2, с. 51].

Таким чином, серед учених існують відмінні підходи до виділення типів, видів і рівнів стратегій аграрних підприємств, що унеможлиблює порівняння пропозицій авторів щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення підприємств внаслідок відсутності теоретичних основ для такого порівняння, що є однією із основних теоретико-методологічних перешкод для побудови стратегічно орієнтованої системи обліку на аграрних підприємствах України.

Основною домінантою, виконання якої необхідно забезпечити для конструювання моделі дієвого обліково-аналітичного супроводу прийняття стратегічних управлінських рішень на сільськогосподарських підприємствах України, є ідентифікація загальної класифікації стратегій як теоретичного базису для побудови корпоративної стратегічної обліково-аналітичної системи підприємства.

Дж. Шанк і В. Говіндараджан залежно від основних стратегічних акцентів (диференціація продукції й лідерство на основі витрат) визначили відмінності в управлінні витратами, що зумовлені відмінностями між стратегіями [7, с. 26]. Подібної позиції дотримуються Г. Крохичева та Н. Тарасьянц, на думку яких функціонування систем управління змінюється залежно від основного стратегічного позиціонування інституційної одиниці: лідерства за витратами, диференціації продукції [6, с. 5]. Зауважимо, що Г. Крохичева і Н. Тарасьянц виділили лише два види конкурентних стратегій, за якими відрізнятиметься система обліково-аналітичного супроводу стратегічного менеджменту. Однак, на нашу думку, даний перелік може бути розширений, наприклад, на основі використання класифікації конкурентних стратегій М. Портера, що передбачає виділення п'яти основних стратегій (стратегія лідерства за витратами; стратегія диференціації; сфокусована стратегія низьких витрат; сфокусована стратегія диференціації; стратегія оптимальних витрат).

Адекватно обраному типу чи виду стратегії повинен змінюватись і спектр інформаційних моделей, необхідних для розробки, реалізації та контролю виконання стратегії, що зумовлює необхідність застосування окремих підходів для розробки обліково-аналітичного забезпечення стратегічного менеджменту.

На сьогодні як класики теорії стратегічного управління (Д. Аакер, І. Ансофф, Ф. Котлер, Г. Мінцберг, М. Портер, А. Стрікланд, А. Томпсон та ін.), так і сучасні вчені у сфері менеджменту (Г. Клейнер, Д. Корнілов, І. Лісова, Ю. Маленков, П. Саблук, І. Тюха та ін.) пропонують значну кількість підходів до класифікації стратегій підприємств. Проведений аналіз цих підходів дозволив встановити, що в більшості випадків вони відрізняються між собою як за наявністю різноманітних аспектів функціонування підприємства, щодо яких може застосовуватися методологія стратегічного управління, так і за існуванням значної кількості стратегій, що на практиці використовуються в системах стратегічного менеджменту підприємств.

З метою обґрунтування теоретико-методологічних основ обліково-аналітичного забезпечення стратегічного менеджменту запропоновано використовувати класифікацію стратегій підприємств залежно від рівнів підприємства (за ієрархічними рівнями та ступенем декомпозиції), яка передбачає розгляд стратегії як способу встановлення цілей на корпоративному рівні, бізнес-рівні та функціональному рівні (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація стратегій за рівнями підприємства

Типи стратегій	Види стратегій	Специфіка обліково-аналітичного забезпечення
Корпоративні стратегії	Річної звітності	Прогнозування прибутків
	Фінансових аналітиків і менеджменту середньої ланки	
	Топ-менеджменту	
	Приватна корпоративна стратегія для виконавчого директора	
Бізнес-стратегії	Стратегія СБО 1	Поточні і прогностичні звіти про прибутки та збитки СБО, обсяги грошових потоків СБО тощо
	Стратегія СБО 2	
	...	
	Стратегія СБО n	
Функціональні стратегії	Виробнича стратегія	Функціональні бюджети (виробничі, маркетингові та ін.) та оперативні плани, облікове забезпечення реалізації операційних програм та програм капіталовкладень
	Стратегія маркетингу та продажів	
	Стратегія досліджень та розробок	
	Стратегія управління персоналом	
	Стратегія конкуренції	
	Фінансова стратегія	
Інші види		

СБО – стратегічна бізнес-одинаця

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Реалізація кожного з виділених типів стратегій відбувається шляхом застосування різних моделей. Типовим прикладом моніторингу варіантів побудови корпоративної стратегії є застосування матриці Бостонської консалтингової групи, а для бізнес-стратегії – моделі «П'яти сил» М. Портера.

Запропонований підхід до класифікації стратегій (табл. 1) базується на пірамідальній структурі видів стратегій, коли кожен наступний рівень є сукупністю типів стратегій нижчого рівня (рис. 1).

Рис. 1. Пірамідальна структура видів стратегій підприємства

Сегментацію підприємства доцільно проводити шляхом виділення стратегічних бізнес-одиниць з обов'язковим врахуванням: 1) загальної корпоративної концепції створення вартості підприємства та системи її обліково-аналітичного забезпечення; 2) існуючих взаємозв'язків між виділеними стратегічними бізнес-одиницями та релевантними стратегічними бізнес-зонами; 3) особливостей формування управлінської звітності в розрізі стратегічних бізнес-одиниць; 4) існуючих взаємозв'язків між структурованими стратегічними бізнес-одиницями й основними та допоміжними типами діяльності підприємства.

Незважаючи на те, що найвищим рівнем ієрархії стратегій є корпоративна (стосується підприємства в цілому), вона розглядається науковцями крізь призму бізнес-стратегії, пов'язаної з функціонуванням стратегічних бізнес-одиниць – підрозділів, які випускають однотипну продукцію і можуть розробляти власну конкурентну стратегію. На думку Дж. Джонсона, К. Шоулза і Р. Уїтінгтона реалізація корпоративної стратегії збільшує вартість різних частин (бізнес-одиниць) організації [3, с. 37]. Таким чином, корпоративна стратегія інтерпретує підходи до управління загальним портфелем стратегічних бізнес-одиниць, констатує комплекс дій і заходів, спрямованих на їх оптимізацію й орієнтованих на покращення конкурентних переваг підприємства.

Проведені дослідження обґрунтовують доцільність розгляду бізнес-стратегії у якості плану управління стратегічною бізнес-одиницею та її стратегічною бізнес-зоною, що передбачає розробку та реалізацію конкурентної стратегії, динамічне реагування на виникнення галузевих змін, координацію стратегічних бізнес-ініціатив, вирішення стратегічних проблем підприємства та ін. Стратегічна бізнес-одиниця як базисний елемент окремої бізнес-стратегії характерна унікальною місією, спектром продуктів і ринків щодо інших стратегічних бізнес-одиниць підприємства. Спектр дефініцій стратегічної бізнес-одиниці у науковому середовищі є схожими: Дж. Джонсон, К. Шоулз та Р. Уїтінгтон визначають стратегічну бізнес-одиницю як частину організації, для товарів чи послуг якої існує окремий зовнішній ринок, відмінний від інших ринків стратегічної бізнес-одиниці; А. Шерплін стверджує, що стратегічна бізнес-одиниця – це будь-яка частина підприємства, що відокремлено розглядається для цілей стратегічного менеджменту; представники компанії «SAP» визначають стратегічні бізнес-одиниці як найменші одиниці підприємства, для яких можна визначити певні ринки і капітал, що використовується для функціонування цих ринків [2, с. 56].

У табл. 1 наведені приклади інформаційних продуктів, згенерованих обліково-аналітичною системою підприємства для формування і реалізації різних типів стратегій. У комп'ютерній інформаційній системі R/3 компанії «SAP», яка дозволяє реалізувати окремі елементи концепції стратегічного менеджменту в умовах комп'ютерного середовища, типова звітність для стратегічної бізнес-одиниці або стратегічних підрозділів містить: баланс і звіт про прибутки та збитки, фінансові показники (коефіцієнт віддачі капіталу, операційні результати тощо), маржинальний прибуток на одиницю продажів, доходи нових видів продукції тощо.

Сучасна модель стратегічного менеджменту підприємства повинна передбачати сегментацію бізнесу шляхом виділення у його складі спектру окремих бізнес-стратегій зі своїми зовнішніми середовищами. Одиницею здійснення такого моніторингу на рівні підприємства є стратегічна бізнес-одиниця, а в частині його зовнішнього середовища – стратегічна бізнес-зона. Різні стратегічні бізнес-одиниці в більшості випадків стосуються різних стратегічних бізнес-зон, однак іноді для декількох стратегічних бізнес-одиниць може

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

існувати декілька стратегічних бізнес-зон, хоча кожна стратегічна бізнес-одиночка завжди має єдину або домінуючу конкурентну стратегію, що є способом отримання стійких конкурентних переваг у кожній стратегічній бізнес-одиночці підприємства в результаті здійснення конкурентної боротьби, задоволення зростаючих потреб споживачів та ін. Виділення стратегічної бізнес-одиночки та стратегічної бізнес-зони є необхідною передумовою для побудови системи обліково-аналітичного забезпечення стратегічного менеджменту підприємства, що забезпечить прийняття ефективних стратегічних рішень.

Корпоративну стратегію доцільно ідентифікувати як сукупність бізнес-стратегій, що стосуються управління окремою стратегічною бізнес-одиночкою, яка взаємодіє з відповідною стратегічною бізнес-зоною. К. Уорд стверджує, що коли немає значної різниці між корпоративною і конкурентною (бізнес) стратегією, то немає ніякої очевидної причини для різної фінансової інформації, яка буде необхідна для їх реалізації [8].

Таким чином, для формування і ефективної реалізації корпоративної стратегії та бізнес-стратегій підприємства необхідна однакова фінансова інформація в розрізі стратегічних бізнес-одиночок та адекватних їм стратегічних бізнес-зон. Відповідно для розробки системи інформаційної підтримки прийняття стратегічних рішень підприємства необхідною є розробка системи обліково-аналітичного забезпечення управління стратегічною бізнес-одиночкою та релевантною стратегічною бізнес-зоною.

Функціональні стратегії доцільно ідентифікувати як план управління певним видом діяльності в рамках конкретної стратегічної бізнес-одиночки (постачання, виробництво, збут, сервіс, управління персоналом тощо). Оскільки функціональні стратегії є функціональними елементами бізнес-стратегій, вони також виступатимуть однією із складових забезпечення корпоративного рівня прийняття стратегічних управлінських рішень.

Схематично модель консолідації обліково-аналітичної інформації для потреб стратегічного менеджменту в розрізі різних видів стратегій підприємства представлено на рис. 2.

Рис. 2. Модель консолідації обліково-аналітичної інформації для потреб стратегічного менеджменту в розрізі видів стратегій

Представлена на рис. 2 модель консолідації обліково-аналітичної інформації для потреб стратегічного менеджменту в розрізі видів стратегій, базовими одиницями аналізу, що дозволяють забезпечити формування і надання інформації для потреб стратегічного управління, позиціонує стратегічні бізнес-одиночки, стратегічні бізнес-зони і ланцюжки вартості М. Портера. Перші два елементи використовуються для функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення формування і реалізації бізнес-стратегій, а ланцюжки вартості – для надання інформації стратегічного характеру про функціональні стратегії. Ланцюжки

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

вартості за видами діяльності підприємства можуть бути побудовані лише після проведення сегментації всієї діяльності підприємства шляхом виділення у його складі стратегічних бізнес-одиниць.

Висновки. Досягнення збалансованості параметрів економічної ефективності та соціальної відповідальності аграрного бізнесу в Україні можливе лише за умови чіткого позиціонування підприємств у світовому конкурентному середовищі з урахуванням національних особливостей ведення бізнесу й ідентифікації об'єктованих стратегій підприємництва.

Результати проведених досліджень констатують відмінні підходи вчених до виділення типів, видів і рівнів стратегій аграрних підприємств, що унеможлиблює розробку ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління. З метою побудови комплексної системи обліково-інформаційного супроводу генерування, реалізації та контролю виконання стратегій аграрних підприємств і формування моделі прийняття стратегічних управлінських рішень розроблено класифікацію стратегій підприємства за ієрархічними рівнями підприємства та ступенем декомпозиції. Доведено, що виходячи з теорії стратегічного менеджменту, для забезпечення ефективного реалізації стратегій аграрних підприємств необхідним є надання інформації не лише в розрізі конкретного підприємства, а й у розрізі його стратегічних бізнес-одиниць. Це пов'язано з необхідністю проведення аналізу зовнішнього середовища конкретної стратегічної бізнес-одиниці, для яких характерні свої власні тенденції та зміни стану, які повинні знайти відображення в бухгалтерському обліку.

Запропонована модель консолідації та представлення обліково-аналітичної інформації для потреб стратегічного менеджменту дозволяє виділити два основних виміри акумулювання облікової інформації стратегічного спрямування: 1) стратегічні бізнес-одиниці; 2) ланцюжки вартості основних і допоміжних видів діяльності. Кожен із наведених вимірів передбачає необхідність створення окремих систем для обробки і надання облікової інформації в необхідних розрізах для ефективного функціонування системи стратегічного менеджменту на підприємствах.

Література

1. Абдалазиз, М. М. Стратегии сельскохозяйственных предприятий для условий экономических кризисов / М. М. Абдалазиз // Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. – 2013. – № 4. – С. 192–199.
2. Колесник, В. М. Розробка стратегій розвитку аграрних підприємств [Електронний ресурс] / В. М. Колесник, С. М. Божко // Ефективна економіка. – 2009. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=49>.
3. Зоря, О. П. Розробка стратегії розвитку галузі тваринництва в сільськогосподарських підприємствах / О. П. Зоря // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – 2011. – Вип. 2, Т. 1. – С. 112–117.
4. Бруханський, Р. Ф. Облік і аналіз у системі стратегічного менеджменту аграрного підприємництва : моногр. / Р. Ф. Бруханський. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – 384 с.
5. Шанк, Дж. Стратегическое управление затратами / Джон К. Шанк, Виджей Говиндараджан. – СПб. : ЗАО «Бизнес Микро», 1999. – 288 с.
6. Крохичева, Г. Е. Учет и анализ ситуаций во фракталах времени и пространства / Г. Е. Крохичева, Н. Тарасьянц // Наукоеведение. – 2012. – № 4. – С. 1–6.
7. Джонсон, Дж. Корпоративная стратегия. Теория и практика / Дж. Джонсон, К. Шоулз, Р. Уиттингтон. – [7-е изд.]. – М. : Изд. дом «Вильямс», 2007. – 800 с.
8. Ward, K. Strategic management accounting / Keith Ward. – Routledge, 2012. – 307 p.

Reference

1. Abdalaziz, M. M. Strategii sel'skhozaystvennykh predpriyatii dlya usloviy ekonomivheskih krizisov Agricultural enterprises strategies for the terms of economic crisis Kharkiv national V. V. Dokuchayev agrarian university Journal. – 2013. [In Russian]
2. Kolesnyk, V. M., Bozhko, S. M. Rozrobka strategiy rozvytku agrarnykh pidpriemstv. Efektyvna ekonomika. Development of agrarian enterprises strategy. Efficient economics [Available at <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=49>].
3. Zorya, O. P. Rozrobka strategii rozvytku galuzi tvarynnyctva v sil'skogospodarskykh pidpriemstvakh The development of husbandry branch in agrarian enterprises development [In Ukrainian].
4. Brukhanskyi, R. F. Oblik i analiz v systemi strategichnogo menedzgentu agrarnogo pidpriemstva Accounting and analysis in the system of agrarian enterprise strategic management [In Ukrainian].
5. Shank, J., Govidzharadzhan, V. Strategicheskoe upravlenie zhatratami Strategic management of expenses [In Russian].
6. Krokhycheva, G. Y., Tarasiyans, N. Uchiot I analiz situatsiyi vo fraktalakh vremeni I prostranstva/ Accounting and analyses of the situation in time and space fractals – 2012. – 4. P 1-6. [In Russian].
7. Jonson, J., Sholes, K., Whittington, R. Korporativnaya strategiya. Teoria i praktika [Corporate strategy. Theory and practice] [In Russian] 7th edition "Williams", 2007. – 800 p. [In English].
8. Ward, K. Strategic management accounting / Keith Ward. – Routledge, 2012. – 307 p. [In English].

Надійшла 30.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Бруханський, Р. Ф. Обліково-соціальні параметри диференціації та забезпечення стратегій аграрних підприємств / Р. Ф. Бруханський, С. К. Шандрюк // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 247-252.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

UDC 658.016.8

O. I. Harafonova, Doctor of Economics, Associate Professor**STRATEGIC ASPECTS OF PROCESS OF MANAGEMENT CHANGES ON ENTERPRISE**

Abstract. *In this article examined peculiarities of strategic management, the main approaches to identifying strategies of managing changes and their classification. Thoroughly defined and described technologies of choosing the strategies of managing changes, and defined conceptual approaches to the mechanism of implementation of changes at enterprise.*

Keywords: *strategy; strategic position; strategic management; strategies of managing changes; strategy of change.*

O. I. Гарафонова, д. е. н., доцент**СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ**

Анотація. *В статті розглянуто особливості стратегічного управління, основні підходи щодо визначення стратегій управління змінами та класифікації стратегій управління змінами. Ґрунтовно визначено та описано технологію вибору стратегії управління змінами, а також автором визначено концептуальні підходи щодо механізму здійснення змін на підприємстві.*

Ключові слова: *стратегія; стратегічна позиція; стратегічне управління; стратегії управління змінами; стратегія управління змінами.*

O. И. Гарафонова, д. э. н., доцент**СТРАТЕГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРОЦЕССА УПРАВЛЕНИЯ ИЗМЕНЕНИЯМИ НА ПРЕДПРИЯТИИ**

Аннотация. *В статье рассмотрены особенности стратегического управления, основные подходы относительно определения стратегий управления изменениями и классификации стратегий управления изменениями. Основательно определено и описана технология выбора стратегии управления изменениями, а также автором определены концептуальные подходы относительно механизма осуществления изменений на предприятии.*

Ключевые слова: *стратегия; стратегическая позиция; стратегическое управление; стратегии управления изменениями; стратегия управления изменениями.*

Urgency of the research. In practice, there are no specific recommendations for the realization of the phase of strategy implementation, as not similar working conditions dictate the need to use an individual approach based on the specific situation and the characteristics of enterprises. Thus, this stage is the most uncertain in terms of its final result. The above-mentioned stage consists of detalization and implementation of measures restoring solvency of the enterprise to achieve planned goals, monitoring of the implementation of the strategy, applying pressure to convert goals into concrete results, and monitoring of planned and achieved results.

Target setting. The major terms of successful implementation of the strategy is monitoring of the current strategic situation, which for greater efficiency should be carried out systematically and consistently. Depending on the amount of internal changes to complete implementation of the strategy it may take from several months to several years.

The research objective. The process of strategy evaluation in scientific publications about business economics, strategic and anti-crisis management has been considered insufficient. However, generalizing accumulated experience, its main direction can be sorted out, which is based on the

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

evaluation of the final result of the usage of selected tools aggregated together to determine their suitability and feasibility. During the evaluation of the strategy the compatibility with external conditions and internal capabilities of the enterprise should be determined; assess the level of risk when restoring solvency and its efficiency in terms of resource usage. Besides, need to investigate the factors that facilitate and impede the restoration of solvency of enterprises of the industry, in the present and in the future, taking into account the specifics of their operation, which allows identifying the conditions, when the developed strategy can be successfully implemented.

Actual scientific researches and issues analysis. A number of researchers investigated the issue of strategic management, namely Dovgan L. E., Karakay Y. V., Artemenko L. P., Kravchenko T.A., Vihanskiy O. S., Naumova A. I., Shershneva Z. E., Bay S. I., Ignatieva I. A. etc. But the problem of defining strategies of change making at industrial enterprises, however, remains unsolved.

The statement of basic materials. The development of enterprise management is made depending on the changing character of processes, which occur in external and internal environment of the enterprise. Complexity of the problems arising in this case determine the degree of response and adaptation.

A special role is played by changes in the direct surround, which is based on suppliers, customers, competitors and labor market. Exactly these environmental factors have a significant impact on the internal condition of the enterprise and determine the strategy and tactics of its activities.

Civilized market relations give businesses the opportunity to develop, offering skilled work force, the choice of reliable suppliers of raw materials, components of required quality at affordable prices, outlets, allows full developing of portfolio of orders. Qualified specialists of marketing service constantly study consumer demand, increasing competitiveness of manufactured goods.

However, even at stable working companies this happens on insufficient level due to the lack of necessary information and qualified professionals. Labor market during the reform period of the economy has increased due to the large number of unemployed, professionalism, which does not satisfy the demand of enterprises. The situation is further exacerbated by the lack of funds to pay.

Development of the strategy, which allows to bring together a common strategy with a strategy of managing changes, is especially relevant.

The overall strategy of the enterprise generates rules and techniques of effective long-term goals and consists of a set of functional internal and external strategies. The external ones include: commodity, pricing, behavior on securities market, reducing costs of transaction and foreign economic activity. Internal strategies include personnel management, investment and lower production costs.

The main condition for reaching the goals of economic strategy is in effective implementation of the above-mentioned ones. These strategies are necessary and equally important for the enterprise. However, talking about the special attention of the enterprise managers to them can be appropriate in certain stages of the life cycle of the enterprise, or depending on the fundamental changes occurring in the external environment [1-2].

O. S. Vihansky and A. I. Naumov, emphasizing the importance of the workforce management process, interpret its essence as follows: "Strategic management – is such a management of the organization, based on human potential as the basis of organization, which directs production activities to consumers, providing flexible and timely regulation of changes in the organization, meets the challenges from the environment and allows to achieve a competitive advantage, which finally allows an organization to survive and achieve its objectives in the long term perspectives [4].

Management of strategic opportunities is provided by the use of internal potential of the enterprise, to be able to adapt to the rapidly changing environment. Gradually future challenges are prognosticated, and the level of professionalism of the staff needed for the success of the enterprise.

However, in practice implementation is often not realized, which is explained by the significant gap between potential of employees and the real extent of its use.

A mechanism that allows the overall strategy to be coordinated with a strategy of managing changes is performed in Fig. 1.

Prior to forming a strategy, it is necessary to analyze the state of human resources. Equally important is an organizational climate that is characterized, on the one hand, as a willingness to respond

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

to changes in some way, on the other hand - attitudes of all staff to changes implementation. It is expressed in the form of values shared by members of the staff, the philosophy they have adopted, ideology, management, behavior, created under the influence of relationships, formed in the production working process. For example, at large enterprises of the region, in a professional holiday of all the workers it is required to promote the best workers, to create organizational climate in the enterprise, focus workers' minds on the development, cultivate a positive attitude towards change, the desire to take risks, to pay attention to external challenges and opportunities, to get creative approach to solving current and future challenges.

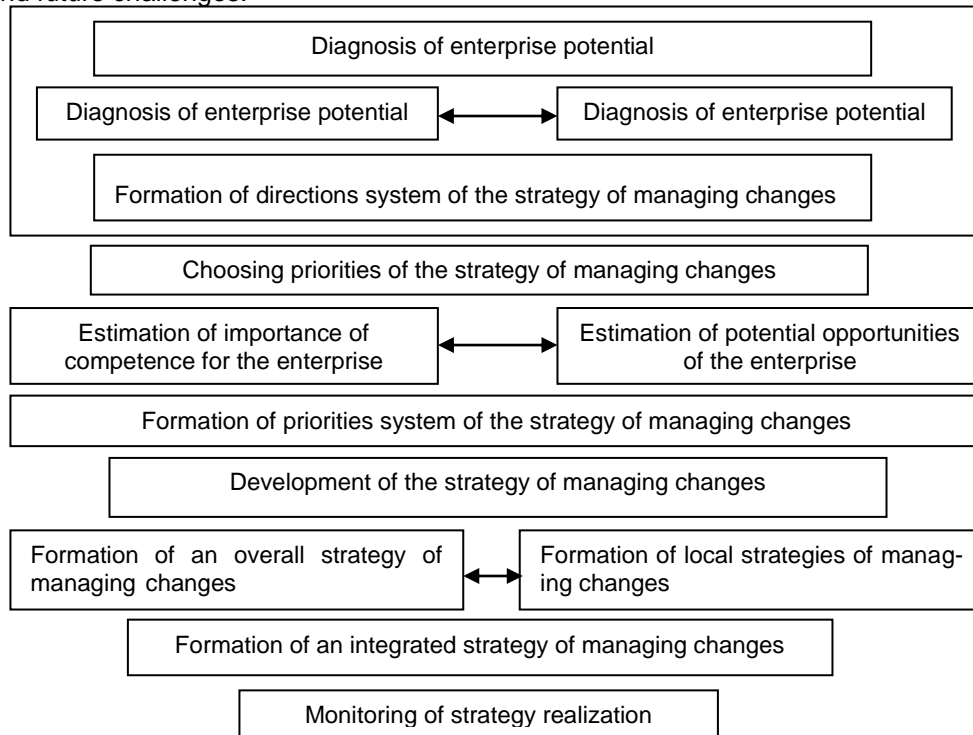

Fig. 1. Mechanism that allows to conform the overall strategy and strategy of managing changes [1-2]

Further, after obtaining the results of analysis, a strategy is formed, which is aimed at eliminating inconsistencies and necessary organizational competencies. They can be: the ability to master the production of new products for the company with the lowest cost, expertise in the creation of foreign representative offices and branches, etc. As a rule, there are many areas of this discrepancy in regional enterprises, but unfortunately, not always, these proposals can be learned from financial insolvency.

Choosing the priorities of the strategy of managing changes. At this stage, formal methods are used for their determination to assess the importance of each competency for the company as a whole, and the ability to raise its level. This ensures compliance with the chosen directions of economic development strategy and shaped behaviors that contribute to implementation.

Development of the strategy of managing changes. It is similar to the development of the economic growth strategy of the enterprise. According to B. Karlof, the ability to assume the strategic management need the following skills [1; 4-6]:

- Simulate a situation that is abstracted from daily management for a holistic view of the prevailing conditions;
- Identify the need for change, to respond to emerging known trends, and use their intellectual and creative abilities, allowing the company to be ready to act in emergency situations;
- Use reliable methods during changes;

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

- Embody the strategy into practice.

Strategies can be justified only in the case of using scientific approaches during their development, methods of system analysis, forecasting and optimization. To develop competitive strategic decisions management should be in the process of their development to apply a systematic, complex, integrating, marketing, functional, dynamic, reproductive, and other situational approaches.

Thus, there is the problem of creating the models of decision-making as for strategic development, it means the models, which allow to interpret and analyze the available information on the status of the external and internal environment, establish the relationship between the factors of development of the enterprise to monitor the progress of the development of strategic targets and so on; models which help decision-makers (DMP), take them reasonably; models providing decision-making process [1].

Making selection of methodology for determining the efficiency, it should be noted that the effectiveness of the strategy for sustainable development of the company depends on the following [1-3]: setting strategic goals and objectives that adequately reflect the internal and external situation of the company, statics and dynamics of its development in accordance with the concept of managing changes; aggregation and structure and interconnected financial indicators of managing changes; informational base, in accordance with the objectives, structure and aggregate indicators which timely provides data for analysis and decision making.

Conclusions. Modern strategic management offers solutions of such problems by regulating the business processes on the basis of balanced countable (strategic) card (BSC). It should be noted, that the methodology and technology of the balanced strategic card (BSC) allow interconnection of financial and non-financial indicators.

The correct choice of a particular strategy of changes in continuously and abruptly changing economic conditions is the most important and responsible step on the stage of strategy development.

References

1. Harafonova, O. I. Change Management : Upravlinnja zminyamy : teoriya, metodologhija ta praktyka : monoghrafija [Theory, methodology and practice : sole monograph]. -K: KNUiD, 2014.-364 p. [in Ukrainian].
2. Garafonova, Olga Institutional consensus of innovations and quality management in the system of change management in the context of enterprise // British Journal of Science, Education and Culture. – 2014. – № 1 (5). (January–June). Volume IV. "London University Press". London, 2014. – P. 488 – 493. [in English].
3. Shershneva, S. E. Strategichne upravlinnja [Strategic Management]. : Textbook. - 2nd ed., Revised. and add. - K : : KNEU , 2004. - 699 p. [in Ukrainian].
4. Vihansky, O. S , Naumov, A. Y . Menedzhment [Management]. : Textbook , 4th ed., M. pererab.y dop. - : Ekonomyst , 2006. - 670 p. [in Ukrainian].
5. Olena Zaitseva Types of self-organizing social and economic systems in the market environment // British Journal of Science, Education and Culture. – 2014. – №1(5). (January–June). Volume IV. "London University Press". London, 2014. – P. 293 - 299. [in Ukrainian].
6. Zaitseva, O. I, Nechaev, S. V. Transformacija koncepciji modernizaciji : ukrajinsjky vybir [Transformation of conception of modernisation : the Ukrainian choice]. // Announcer of the Khmelnytsk national university. are Series "Economic sciences". - 2016. p. 203 - 209. [in Ukrainian].

Література

1. Гарафонова, О. І. Управління змінами : теорія, методологія та практика : монографія / О. І. Гарафонова. – К. : КНЕУ, 2014. – 364 с.
2. Garafonova Olga Institutional consensus of innovations and quality management in the system of change management in the context of enterprise // British Journal of Science, Education and Culture. – 2014. – № 1 (5). (January–June). Volume IV. "London University Press". London, 2014. – P. 488–493.
3. Шершньова, З. Є. Стратегічне управління : підручник / З. Є. Шершньова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2004. – 699 с.
4. Виханский, О. С. Менеджмент : ученик / О. С. Виханский, А. И. Наумов. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Экономика, 2006. – 670 с.
5. Olena Zaitseva Types of self-organizing social and economic systems in the market environment / Zaitseva Olena // British Journal of Science, Education and Culture. – 2014. – № 1 (5). (January–June). Volume IV. "London University Press". London, 2014. – P. 293-299.
6. Зайцева, О. І. Трансформація концепції модернізації : український вибір / О. І. Зайцева, С. В. Нечаєв // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2016. – С. 203 - 209.

Received for publication 25.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Harafonova, O. I. Strategic aspects of process of management changes on enterprise / O. I. Harafonova // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 253-256.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

UDC 334.012.64:[657+336.221]

T. A. Gogol, Doctor of Economic Sciences, Professor

ACCOUNTING AND TAXATION, AND THEIR IMPACT ON THE DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS IN DEVELOPED COUNTRIES

Abstract. *The article investigates development of accounting and taxation in foreign countries, models of interconnection of accounting and taxation systems, their impact on the development of small business and the economy of countries. It proves the necessity of application of special benefits for certain taxes and use of special tax regimes for small business in order to expand the small business sector in Ukraine and to increase efficiency of its functioning.*

Keywords: *accounting; small business; special benefits for taxation; development of small business.*

T. A. Гоголь, д. е. н., професор

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ РОЗВИНЕНИХ КРАЇН СВІТУ

Анотація. *В статті досліджено розвиток бухгалтерського обліку і оподаткування в західних країнах, моделі взаємозв'язку систем бухгалтерського обліку і оподаткування та їх вплив на розвиток малого бізнесу та економіки країни. Обґрунтовано необхідність застосування спеціальних пільг по окремих податках та введення особливих режимів оподаткування малого бізнесу з метою розширення сектору малого бізнесу в Україні та підвищення ефективності його функціонування.*

Ключові слова: *бухгалтерський облік; малий бізнес; пільгові умови оподаткування; розвиток малого бізнесу.*

T. A. Гоголь, д. э. н., профессор

БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ И НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ МАЛОГО БИЗНЕСА РАЗВИТЫХ СТРАН МИРА

Аннотация. *В статье исследовано развитие бухгалтерского учета и налогообложения в зарубежных странах, модели взаимосвязи систем бухгалтерского учета и налогообложения и их влияние на развитие малого бизнеса и экономики страны. Обосновано необходимость применения специальных льгот по отдельным налогам и использование особых режимов налогообложения малого бизнеса с целью расширения сектора малого бизнеса в Украине и повышения эффективности его функционирования.*

Ключевые слова: *бухгалтерский учет; малый бизнес; льготные условия налогообложения; развитие малого бизнеса.*

Problem articulation and relevance. Small business is a powerful economic basis for identifying the socio-economic level of development of the country. In the European Union, small and medium sized businesses constitute 99% of all enterprises, providing 65 million people with jobs. The largest number of small businesses involves trade, building and construction and food industry. According to OECD data small and medium businesses make in number up to 97% in the economy of OECD member countries, in fact for OECD non-member countries these figures are even higher [1].

In many western countries special attention is given to the interaction of accounting and taxation systems, the impact of tax systems on the development of accounting and reporting and, conversely, the possibility of their convergence and harmonization, which leads to the creation of favourable conditions for the functioning and expansion of small business, as well as broadening of its application.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Review of recent investigations and papers. At the same time, many researchers and scientists consider it necessary to specify a complete delineation of accounting and tax accounting [A. S. Bakaiev, V. Ya. Kozhynov, I. R. Sukharev]. The most appropriate mechanism for determining the tax base and tax amounts is deemed to be an adjustment of accounting data according to the rules of tax legislation, and respectively, primary documents are still the basis for either accounting, or taxation purposes. In many countries, there are differences between the accounting income and tax income, which is recognized by national accounting systems, since tax rules reflect priorities of the state taxation policy, while accounting record-keeping is carried out for determining financial standing of enterprises.

Highlighting previously unsolved aspects of the general problem. Analysis of scientific developments by foreign and native authors shows that most scientific researches are held separately in part of accounting and taxation of small business. However, the analysis detecting a causal link of the taxation system, as well as the availability of favourable conditions for accounting and reporting within the development of small business in Ukraine have not been investigated yet, and this fact causes the relevance of the following research.

Purpose of the article is to investigate development of theoretical, as well as methodological and organizational regulations for accounting and taxation, their impact on the development of small business in foreign countries, interaction of accounting and taxation, the impact of tax systems on the development of accounting and reporting.

Main research matter. It should be noted that the process of establishment of small business is closely associated with economic and industry-specific mechanisms existing in a particular country. Small business in developed countries is prevalent in building and construction, most industries, wholesale and retail trade, hotel and restaurant business, operations with real estate and tourism. They also play an important role in the sphere of financial intermediation and sectors of business strategic services including software development, data processing, maintenance of products, implementation of marketing research, creation of advertisement and its positioning, as well as business advisory.

For the USA, an equal distribution of small business entities by different sectors of the economy is rather typical. Among small US enterprises the following industries are prevalent: wholesale trade - 22%, construction - 16%, scientific and technical services - 11%, finance and insurance - 10%, health and social support - 9%, other - 32%. In the UK, the most interesting activities of small business are real estate - 22%, research and development - 19%. At the same time, the manufacturing sector in Russia is dominated by the enterprises engaged in wholesale and retail trade - 48% and real estate - 14.5%, as well as small businesses of working sector - 12.7% and building organizations – 10.6%. In the USA, Germany, France and the UK at least 50% of small industrial companies are acting in the market on their own, while the share of such independent manufacturers in the industry of Japan makes 30-35%. This share of small companies is engaged in looking for orders, determining the most likely range of consumers, as well as solving industrial and commercial matters through their own efforts [2, p. 28].

In previous publications of the author, global experience of small business, the possibility and ways of its adaptation in Ukraine have been analysed in detail [3, p. 67-72].

Small business as a separate economy sector occupying a special place in the economic environment and state regulation has differences in accounting, tax regulation and financial and tax reporting, which in most countries is manifested in the application of preferential terms for accounting, taxation and reporting.

In the majority of countries, favourable conditions in accounting and taxation for small business have been created in order to simplify accounting, as well as to reduce labour and financial expenses on the organization of accounting and determination of taxation object. In addition, tax legislation directly affects the organization of taxation system in the country and organization of accounting for small business, also affecting the number of business entities in a given sector of economy and their development. The more consistent and understandable taxation system is, the more efficient will be

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

the functioning of small business, providing a positive influence on the economic development in the country.

In developed countries, even if taxation system has been developed upon the principles of "equality and neutrality", there are exceptions and preferential terms for small business through the application of special tax rates tied to the turnover volume, simplified procedures of accounting and reporting, tax incentives for specific sectors of business activity, support of newly created companies and others.

Existing international tax practice for small business involves the use of the following basic approaches:

- 1) introduction of special benefits (specific privileges) within certain taxes for small business in case of an integrated tax system for all enterprises;
- 2) introduction of special taxation regimes for small business.

During the long time of their existence, these two approaches have occasionally changed, especially during the period of tax reforms in 80-90s of XX century. By the mid-80s taxation of income in the most developed countries has been based on the combination of high tax rates and broad system of tax privileges for priority branches of economy. During the period of tax changes, there was a decrease of tax rates and progressivity degree of the tax scale together with the introduction of a more reasonable system of tax privileges, and special terms of taxation have been introduced for small business.

In many countries, scholars and scientists are investigating an issue of interaction between accounting system and taxation system, the impact of tax systems on the development of accounting and reporting and, conversely, their possible convergence and harmonization.

At the beginning of accounting development, accounts themselves had not been of great importance for the state, only in a few centuries the procedure of accounting and reporting preparation for enterprises was approved at the legislative level. Establishment and further enhancement of a fiscal component in accounting and financial reporting took place only in the middle of XX century, as dictated by development of share capital and changes in taxation. The analysis of accounting development indicates that the origin of accounting has not been connected with the development of taxation, though there is a close relationship between them together with the impact of the rules of accounting and reporting formation, and taxation rules.

E. S. Hendriksen and M. F. Van Breda believe that tax accounting is opposed to financial accounting and they both have different purposes: "... the ultimate purpose of tax accounting differs significantly from the purpose of financial reporting...", which has influenced accounting practice and is now a limiting factor in the development of accounting thought. Jean Richard, French economist, has identified the tax (fiscal) accounting as "a special type of accounting," which is needed for determination of tax base, though he does not eliminate the possibility of their coordinated existence within the unified accounting [4, p. 85].

The presence of different approaches to assessing the role of a fiscal nature and its impact on accounting concept makes it possible to conventionally distinguish different approaches to the development of national accounting and taxation systems. Traditionally two models of coexistence of accounting and taxation systems can be distinguished:

Continental (European) model;

Anglo-American model.

Comparative analysis of accounting methods and systems in different countries will help to determine typical models of its development, which has a great influence on the prediction of problems the country may encounter while choosing a solution based upon the experience of countries with similar models of accounting and taxation.

As for the countries using a Continental model (among them Germany, Sweden, Belgium, Spain, Italy, Switzerland, Japan) they believe that the amount of accounting income should match the income for taxation purposes. To achieve this purpose accounting and tax accounting should actually coincide and accounting system should focus on meeting fiscal needs of the state, while regulation of accounting methods should be implemented at the national level.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

The greatest influence of the tax legislation on accounting and financial reporting can be seen in Germany. German Tax Code (Abgabenordnung Deutschland) has established the rules and standards for accounting, accounting requirements, regulations of the inflow and outgo of inventory items, procedures of document storage (§140-148 of the Tax Code) [5]. Besides, there are accounting standards acting simultaneously, which establish accounting principles, determine formation of financial result of the reporting period, recognition and measurement of assets and liabilities of the enterprise, the structure of balance, and the following standards are established by German Commercial Code (§242-256 of Commercial Code). The majority of companies constitute an overall balance (Einheitsbilanz) for financial and tax reporting without specific corrective actions, although in practice there are two types of accounts – commercial and tax accounts, and, therefore, enterprises have an option to use either commercial or tax accounts, which actually affects the existence of differences between commercial and tax balance or their complete identity. In Germany, there is a principle of obligation in the accounting system (Massgeblichkeitsprinzip), under which accounts themselves are the entire basis for tax charges [6]. As a result of direct influence of tax rules on accounting, there is a certain distrust to the financial reporting of German companies from the side of external users.

Countries using the Anglo-American model (the USA, England, Austria, Canada, the Netherlands) believe that the amount of accounting income differs fundamentally from the income for taxation purposes. In these countries, simultaneous financial and tax accounting is carried out, and financial reporting is focused on a wide range of users, while accounting principles, regulations and standards are developed by professional accountancy bodies. In England and the USA financial information is primarily directed at the informational needs of investors, creditors and shareholders, so the high priority criteria of the reporting information quality is its usefulness in decision-making, as well as accuracy and impartiality. In accordance with American standards: "Financial Accounting is a process that ends with a written financial reporting of the enterprise as a whole, which then is used by internal and external users. Reporting ensures consistent and continuous history of economic resources and liabilities of the enterprise and economic activity that measures these resources and liabilities in monetary terms" [7].

In England and the USA rules for taxation, accounting and reporting are completely separated and established by different bodies. Tax reporting is regarded as an independent source of information, so it does not depend on the indicators of financial reporting, forcing the company to carry out two simultaneous types of accounting.

So, in our opinion, in the countries using Continental accounting model the impact of tax accounting on financial accounting is prevalent, which is manifested in current accounting, completion of accounting books and financial reporting in the tax base, and the primary purpose of accounting is to reflect interests of the state (satisfaction of needs) and provide the budget revenues through tax payment. Accounting in such countries is carried out on the basis of a regulatory act - a law or a code.

During the survey of accounting and taxation systems in different countries it is concluded that the tax system can be considered efficient and workable if it takes into account social needs of the country and solvency of business entities, when it remains stable for a long time, is flexible and capable to respond to changes in the economic environment, is available, understandable and simple either for taxpayers, or controlling authorities and the state apparatus, when it takes into account the influence contradictions of various taxes and fees (and also at the international level), which creates favourable conditions for business development in the country.

In recent years, with the introduction of IFRS in many countries, there have been changes concerning the convergence of Continental and Anglo-American accounting models towards the complete separation of tax accounting from the accounting itself. International standards require reporting in absolutely different form, not related to the tax regulations.

Conclusions and recommendations for further research. Investigation of the influence of taxation system on the organization of accounting and reporting has shown that in developed countries different mechanisms for coordination of accounting and taxation are used, which are affected by accounting models (Anglo-American and Continental models), organization of taxation system in the country, organizational and legal forms of small business, availability of favourable economic condi-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

tions and the goals determined by the state in relation with the development of small business. The highest taxation burden, as well as significant financial expenses on accounting and preparation of financial and tax reporting is carried by small business, thus requiring state governments to create optimal conditions for the development of small businesses by reducing their financial expenses. As long as taxation system in the country becomes simple and business entities spent less time on preparation of documents and reporting, small business will be more attractive, having a rapid growth in the country and leading to improved macroeconomic indicators of the national economy development.

The prospect for further research in this sphere is a study of relation of accounting and taxation in some developed countries, in interconnection with the development of national economy in general and small business in particular.

References

1. Zelena knyha malogo biznesu Ukrainy [Green Paper on small business in Ukraine] // [Electronic resource]. – Retrieved from : http://www.irf.ua/files/ukr/programs/rol/green_book2.pdf [in Ukraine].
2. Kyzym, M. O. Otsinka yakosti tsiliovyykh program derzhavnoi pidtrymky rozvytku malogo biznesu [Quality assessment of target programs of state support for small business] / M. O. Kyzym, I. Yu. Matiushko. – INZHEK 2009. – 234 p. [in Ukrainian].
3. Gogol, T. A. Svitoviy dosvid rozvytku malogo biznesu ta yogo adaptatsiia v Ukraini [World experience of small business development and its adaptation in Ukraine] / T.A. Gogol // Reporter of Chernihiv State Technological University. Economic Science Series. – 2010. – No. 46. – P. 67-72. [in Ukrainian].
4. Hendriksen, E. S., Van Breda, M. F. Teoriya bukhgalterskogo ucheta [Accounting Theory] : Translated from English / Edited by Professor Ya. V. Sokolova. – Moscow : Finance and Statistics, 1997. – P. 85. [in Russia].
5. Abgabenordnung Deutschland (Podatkovyi kodeks Nimechchyny) [German Tax Code] // [Electronic resource]. – Retrieved from : <https://www.smartsteuer.de/portal/lexikon/A/Abgabenordnung.html#D063000600001> [in Deutschland].
6. Gewerbeordnung Deutschland (Komertsiiinyi torgovelyni kodeks Nimechchyny) [German Commercial Code] // [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://www.buzer.de/gesetz/3982/index.htm> [in Deutschland].
7. Donald, E., Kieso, Jerry J. Weygandt. Intermediate Accounting // 14th Edition (Hardcover). – 2012. – 1640 p. [in English].

Література

1. Зелена книга малого бізнесу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.irf.ua/files/ukr/programs/rol/green_book2.pdf.
2. Кизим, М. О. Оцінка якості цільових програм державної підтримки розвитку малого бізнесу / М. О. Кизим, І. Ю. Матюшко. – «ІНЖЕК», 2009. – 234 с.
3. Гоголь, Т. А. Світовий досвід розвитку малого бізнесу та його адаптація в Україні / Т. А. Гоголь // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки». – 2010. – № 46. – С. 67-72.
4. Хендриксен, Э. М. Теория бухгалтерского учета : пер. с англ. / Э. Хендриксен, М. Ван Бреда ; под ред. проф. Я. В. Соколова. – М. : Финансы и статистика, 1997. – С. 85.
5. Abgabenordnung Deutschland (Податковий Кодекс Німеччини) [Electronic recourse]. – Mode of access : <https://www.smartsteuer.de/portal/lexikon/A/Abgabenordnung.html#D063000600001>.
6. Gewerbeordnung Deutschland (Комерційний торговельний кодекс Німеччини) [Electronic recourse]. – Mode of access : <http://www.buzer.de/gesetz/3982/index.htm>.
7. Donald, E., Kieso, Jerry J. Weygandt. Intermediate Accounting // 14th Edition (Hardcover). – 2012. – 1640 p.

Received for publication 03.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Gogol, T. A. Accounting and taxation, and their impact on the development of small business in developed countries / T. A. Gogol // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 257-261.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

UDC 658.018

O. I. Gonchar, Doctor of Economics, Associate Professor**INCREASING OF BUSINESS ACTIVITY IN MANAGEMENT
OF INNOVATIVE AND INVESTMENT POTENTIAL OF THE COMPANY**

Abstract. *The necessity of increasing business activity in enterprise management and every employee in management of innovative and investment potential of industrial enterprises, especially due to the conditions of strengthening of European integration social economical development in Ukraine.*

Attention is paid to the peculiarities of the current stage of forming a potential of the enterprise; strengthening uncertainties and risks increase.

It is concluded that the source of increasing business activity is the effective use of enterprise resources and their balance. Because of interaction of all the resources and potential elements and business activity and an enterprise activity in general and business activity of each employee, it is possible to maximize the results on forming and realization of modern enterprise potential.

Keywords: *risk; uncertainty; business activity; enterprise potential; components; management system; optimization; development.*

O. I. Гончар, д. е. н., доцент**ПІДВИЩЕННЯ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ В УПРАВЛІННІ
ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА**

Анотація. *Доведено необхідність підвищення ділової активності менеджменту підприємств і кожного працівника в управлінні інноваційно-інвестиційним потенціалом промислових підприємств, особливо за умов посилення євроінтеграційних спрямувань соціально-економічного розвитку України.*

Звернуто увагу на особливості сучасного етапу формування потенціалу підприємства; посилення невизначеностей та зростання ризиків.

Зроблено висновок про те, що джерелами підвищення ділової активності підприємств є ефективне використання ресурсів підприємства та їх збалансування. Тому, що саме взаємодія всіх ресурсів, елементів потенціалу і ділової активності підприємства загалом, та ділова активність кожного працівника дозволяють максимізувати результат щодо формування та реалізації потенціалу сучасного підприємства.

Ключові слова: *ризик; невизначеність; ділова активність; потенціал підприємства; складові; система управління; оптимізація; розвиток.*

O. И. Гончар, д. э. н., доцент**ПОВЫШЕНИЕ ДЕЛОВОЙ АКТИВНОСТИ В УПРАВЛЕНИИ
ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ**

Аннотация. *Доказана необходимость повышения деловой активности менеджмента предприятий и каждого работника в управлении инновационно-инвестиционным потенциалом промышленных предприятий, особенно в условиях усиления евроинтеграционных направлений социально-экономического развития Украины.*

Обращено внимание на особенности современного этапа формирования потенциала предприятия, усиление неопределенности и рост рисков.

Сделан вывод о том, что источниками повышения деловой активности предприятий является эффективное использование ресурсов предприятия и их сбалансирования. Поэтому именно взаимодействие всех ресурсов, элементов потенциала и деловой активности пред-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

приятія в целом, и деловая активность каждого работника позволяют максимизировать результат по формированию и реализации потенциала современного предприятия.

Ключевые слова: *риск; неопределенность; деловая активность; потенциал предприятия; составляющие; система управления; оптимизация; развитие.*

Relevance of the research topic. European integration directions of socio-economic development of Ukraine, the expansion of international relations, access of enterprises to external markets, facilitate competition and force the enterprises to change the strategy and tactics of behavior radically. These conditions require quick appraisal of market abilities of enterprises, of the effectiveness of management decisions, estimation of the price of an enterprise and determination of prospects of the potential and thus, increase of business activity.

Target setting. Using traditional methods of control does not always provide possibility to consider quickly and adequately the conditions of dynamic environment, uncertainty and accompanied risks. On the other hand, the riskiness of economic activities of modern enterprises, determined by either insufficient use of internal capacity of enterprises, its innovative investment component, or by neglecting of external (market) potential: insufficient effective use of marketing tools and business activity of each employee. The innovation activity, which is based on the concept of marketing, leads to flexibility and adaptability of industrial enterprises to the environmental conditions. Therefore, complex evaluation of innovational activities of industrial enterprises and increase of business activity of employees, which is aimed to realization and improving the efficiency of internal enterprise resources and capabilities to attract external environment for synergistic effect of the interaction between marketing and innovation, getting especially urgent.

Analysis of recent achievements and publications. Problems. It is dedicated to the research issues of evaluation components of the innovation process, innovation, innovative development at both the state and industry several works of scholars

O. Amosha, Y. Beltiukov, V. Geyets, S. Illiashenko, M. Kondratiev, O. Orlov, B. Tvis, R. Foster, I. Shumpeter and others. At the same time the role of the human factor and the research components of innovation and investment potential are considered separately, according to economic theory of innovative enterprise, and the situational approach to management, considering the uncertainties and risks – is not shown at all. Therefore, further developments of the theory and practice of business activity in the management of innovation and investment potential of modern enterprises is required.

The statement of the basic material. Entrepreneurial activity is related to making decisions on planning capacity development (tactical and strategic) or directly of the activities under incomplete information. This causes uncertainty and risk, which can be overcome with active inclusion of the human factor only.

In the conditions of globalization of economic processes, enterprise development is being done in unpredictable conditions. The adaptive approach to management of potential, managers business activity and justification of specific management decisions require consideration of different types of risks. There is a difficult question for the administration of an enterprise – consideration of the conditions of risk and localization of negative influence.

Taking into consideration that the choice of the directions of potential development involves evaluation of alternatives, action to reduce the uncertainties in the planning stage can enhance performance.

Riskiness is an integral part of business activity. The sources of risks can be a variety of factors, including: political and economic instability in the country, devaluation of hryvnia, changes in interest rates, changes in exchange rates, difficulties in relations with partners and others. Riskiness comes from the term "risk" means uncertainty, lack of full information and the inability to predict the future course of events.

In our opinion, business activity should be studied at the economical level and in general as well. Therefore, the approach of L. Y. Baskovskyi and E. N. Baskovska [1; 2] which point out business cycles and express them in terms of GNP (gross national product) and industrial output should be evaluated positive. They remark, that the indices of GDP and industrial production increase and decreases according to the development of the business cycle and other longer cycles of economic development.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Summarizing the general opinions of various authors, should be noted the same approaches to the fact that business activity depends on the efficient use of material, labor and financial resources of the organization. But then it should include, along with indicators of the efficiency of capital use, indicators of the efficiency workforce use that point, far not all the economists. Therefore we will follow the thesis according to which business activity in the wide meaning defines the entire spectrum of efforts directed to the intensive use of human and financial capital that directly affect the financial result of a particular economic structure.

While discussing the issue of correlation in organizational development, self-organization, creativity appears a need of considering of socio-economic nature of the term "business activity" from a position of studying the system of human activity as "an element of potential" of the enterprise, which is formed as a result of labor potential. There may be several positions depending on the purposes and direction of research.

Creativity as constitutive element of business activity, from this point of view - is "creating of new cultural and material values", "activity that generates something qualitatively new and differs with its uniqueness, authenticity and socio-historical feature" [3]. Creativity, in our point of view, contains technological component of creativity, possessing the processes of generation, creation, discovery, decoding and processing of new signs of reality.

In order to be able to activate, commercial structure must ensure receptivity to create, promote and implement projects of the participants, developers and managers. In our opinion, the main factor for organizations to succeed is self-organization, democracy, the accessibility of the network and absence of center - dictator (the presence of a single democratic administrative center is required).

A brief overview of the theory of human capital management gives reasons to believe that among the components of creative control noteworthy rationalization of personnel management. We agree with the opinion of P. Klivets that for this reason company has to operate an exceptional level of skills, production skills and professional abilities of human resources [4]. However, we note that the set of skills and abilities may not be static because the customers needs are constantly changing, that requires technologically and ergonomically new production. Therefore there is a need to influence the thinking process even of the most qualified employees to continuous updating according to market requirements of a number of their professional qualities.

Formation of a strategy of increasing business activity based on self-organization due to the problems of distribution of powers by the units while reducing the costs and harmonization of interests. The first problem is the rational combination of material and moral incentives, and the part of the latest incomes increases with revenue growth of employees. The difficulty is that when selecting incentives to account individual treats as people, directions of their personality in coordination with the problems of corporate culture and strengthen morale in the team.

Another problem is connected to convergence purposes (domestic tasks) workers with the tasks of the enterprise in general. Ideal result (absolute convergence) obviously can not be achieved, but, according to experts, there is a match valid for 60%. That desire to head the opportunity can play an invaluable role in the emergence synergistic effect that will "work" on the company and its prestige.

It should be noted that the degree of adaptability and self-organization of economies systems also (perhaps above all) depends on creative abilities of leaders and managers, their abilities to adequately react. Variability requires such mechanisms that do not always fit to a stable structure. However, without providing some level of stability the descent variability (adaptability) can not be achieved.

There is reason to believe that the paradigm formation is happening today, the main element of which is the quality of interaction of the enterprise with business environment, including quality of corporate culture and the quality of employees. At the same time, a new management of business activity style is forming when within the enterprise created a new team which participates in the process of self-development.

Business activity of the enterprise can be characterized by qualitative and quantitative criteria.

Qualitative criteria include breadth of domestic and foreign markets, the company's reputation, competitiveness, availability of stable suppliers and consumers etc. Evaluation of business in the level of quality can be obtained as a result of a comparison of certain company with activities of related

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

companies. Information about the history of the company with suppliers of raw materials and purchasers of finished products gets great importance is also.

Using quantitative criteria the efficiency of use of the economic potential of the enterprise can be characterized by two areas: extent of the plan on the basic parameters and provide the specified rates of growth; the efficiency level of enterprise resources.

The main purpose of analyzing of business activity should be evaluating the effectiveness of asset management and identify potential opportunities to improve it. The subject of analysis of business activity is the set of processes of production, sales and financial management of actions aimed at improving the use of current assets. Characteristic elements of business activity analysis are shown in Table 1.

Table 1

The characteristics of business activity components analysis *

Structure element	Characteristics
Purpose	Evaluating the effectiveness of management of turnaround assets of the enterprise
Subject	Complex of the processes of production, sales and financial managers directed at the improving of current assets usage
Tasks	The analysis of the key indicators of the enterprise activity. Analysis of turnover of circulating assets. Analysis and evaluation of efficiency of enterprise resources. Analysis of receivables. Analysis of the turnover of payable. Analysis of the business environment of the enterprise. The calculation and analysis of presumed financial performance of the company.
Objects	The processes of managing of the assesses, receivable and payable.
Information source	The financial accounting, data of bookkeeping and administration, regulatory background
Information users	Managers, suppliers, customers, employees, investors, owners
Methods	Statistical, accounting, economics and mathematics

*generalized by author [5; 6; 7]

In the process of enterprise business activity analysis must be considered that the various subjects that are relevant to particular enterprise may have different approaches according to their own interests.

The success in business activity of any organization depends on the conditions: profitability; the ability to adapt to the external and internal environments; enterprise initiative; efficiency (efficiency); productivity; the capacity for self-development. The fulfillment of these conditions, as Andrushkiv B. M. [8] remarked causes a set of measures that describe the main directions of development and improvement of business activities of entities.

Possible areas of implementation of the internal and external factors increased business activity of enterprises and organizations are not the same by the degree of influence the degree of use and control. That's why for management, for administrators and specialists (managers) of the business or other kinds of activities detailed knowledge of the scale of action, forms of control and use of the most significant internal and external factors of efficiency at different levels of management of labor collectives are important.

One or another entity can and must constantly monitor the process of internal factors through producing and consistent implementation of its own strategy for increasing the efficiency, and take into consideration the influence of external impacts.

The main influence at the business activity of economic entities do macroeconomic factors under the influence of which can be formed either favorable "business climate", stimulating conditions for active behavior of the entity, or opposite, - the conditions to reduce business activity and the attenuation resulting disturbances external factors of market infrastructure. In addition, the state economic

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

and social policies significantly affect the efficiency of social production and business activities of enterprises.

Not less impact on the turnover of assets has the economic situation and related economic business conditions. Yes, inflation, lack of established business relationships with suppliers and customers in most of the enterprises leads to involuntary inventory accumulation, which significantly slows the turnover of assets down.

Thus, the financial position is directly dependent on how the acceleration of capital reflects in other conditions increase of production and technical potential of the company. However, it should be emphasized that the period of fixed assets in turnover is determined by the efficiency of management strategies of its assets (or lack of it). [9] Indeed, depending on certain pricing, asset structure, methods of evaluation of inventories of the company has more or less freedom to influence the length of its main sales and working capital.

Growth in output impacts the increment of business activities, and if it is accompanied by a build-up of sales, we can expect a positive cash flow. Income will also increase because the inelastic expenses can be directed to bigger production.

At the same time the rate of change of wages, which is slower than the growth rate of prices, increases the tendency.

The continued growth of demand for products and services, increasing of the prices and profits, leads to increase of business activity in the market, motivate staff and create optimism for the future.

It turns out that especially in times of crisis, investment is stagnant state, so to produce goods must be created perfect modern conditions for production at first. Otherwise goods can not be produced or to be produced at a price much higher cost or lower quality. That's why the technical circumstances are taken as strengthening business activity. If the offer of the funds is flexible, the turnover gets more money. As a result, demand is growing even more and business activity increases. Sales by installment provide consumers with the opportunity to increase current purchases out of the limits of their current income. Thus, the increase of the current income can cause much larger increase in demand in general.

Increase of business activity also depends on increase of cash flow by establishing clear contractual terms of supply and payment discipline, rational organization of the sales using advanced forms of payment, timely documentation and acceleration of movement of established transport and etc.

Factors that reduce business activity include hoarding profits from the industrial and commercial firms. Industrial and commercial enterprises like banks during the general reduction in investment activity tend to increase their liquidity that seeks to increase cash reserves and reduce their credit debts.

Conclusions. Summarizing: the business activity of the company is influenced by many factors, including not only external factors.

Internal sources of increasing business activity are: the effective use of enterprise resources - technical resources (production equipment, inventory, basic and auxiliary materials, etc.); technological resources (availability of modern high technology and technology intangible resources, competitive ideas, etc.); human resources; resource of organizational structure in management; information and financial resources.

Each of these types of resources is a set of capabilities to enhance competitive advantage of economic system of the company. In other words, this set reflects the effective capacity of the economic system, which serves as the basis for calculating the effectiveness of integrated safety resources - components of the potential.

From our point of view, it is defined as a set of rational spreading and collaboration between technical, technological, human, spatial organizational, informational and financial resources of the organization. [10]

The company, having these or other means of production, personnel with specific characteristics, financial and other resources, is able to respond to the challenges that are constantly changing, and to increase their business activity. Therefore, the interaction of all components of the system of resources achieves the effect of the integrity of resources, and its innovative investment component, meaning, that new properties of synergetics is formed.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

You can not bring the desired segment of the product timely, without appropriate resources. And opposite, every single resource can not open up completely out of touch with other resources.

Only the interaction of all resources and elements of potential, business activity in general and business activity at each employee slows to maximize results on formation and realization of the potential of modern enterprise.

References

1. Basovskaya, E. N. Ekonomicheskaya otsenka investitsiy [Economic evaluation of the investment] / E. N. Basovskaya, L. E. Basovskiy. – M.: Ynfra-M, 2007. – 241 s. [in Russia].
2. Basovskiy, L. E. Teoriya ekonomicheskogo analiza [The theory of economic analysis] / L. E. Basovskiy. – M.: Ynfra-M, 2008. – 225 s. [in Russia].
3. Bereza, S. P. Klasyfikatsiya debitorskoi zaborhovanosti : novi pidhody [Classification of receivables: new approaches] / S. P. Bereza // Visn. Zhytomyr. inzh.-texnich. insty tutu : zb. statej. – 2006. – V. 14. – S. 54–56. [in Ukrainian].
4. Klivets, P. G. Slagaemye effektivnosti : iz opyta promyshlennogo predpriyatiya [The terms of efficiency: experience of industrial enterprise] / P. G. Klivets. – M.: Ekonomika, 2002. – 92 s. [in Russia].
5. Kochetkov, S. Otsenka innovatsionnogo potentsiala promyshlennykh predpriyaty [Estimation of innovative potential of industrial enterprises] / S. Kochetkov // Ekonomist. – 2006. – # 5. – S. 34–38. [in Russia].
6. Nizovkina, N. G. Otsenka tempov razvitiya predpriyatiya na osnove svyazy tempov s entropiyey [Estimation of the pace of development of the enterprise on the basis of communication rates with entropy] / N. G. Nizovkina // Nauchnyye zapiski NGUЭU. – 2009. – # 1. – Retrieved from : [http://old.nsaem.ru/ Science/Publications/Science_notes/Archive-/2009/1/](http://old.nsaem.ru/Science/Publications/Science_notes/Archive-/2009/1/). [in Russia].
7. Cherep, A. V. Rozvytok stratehii promyslovykh pidpriemstv na osnovi innovatsiinogo spryamuvannia [The development of industrial strategies based on innovation focus: monograph] / A. V. Cherep, Yu. M. Krasnokuts`ka. – Zaporizhzhya : LIPS, 2014. – 259 s. [in Ukrainian].
8. Andrushkiv, B. M. Osnovy teorii ta praktyky upravlinnia [Fundamentals of Theory and Practice of Management] / B. M. Andrushkiv. – L.: Svit, 2003. – 356 s. [in Ukrainian].
9. Ansoff, Y`. Novaya korporativnaya strategiya [Novaya Corporate Strategy] / Y`. Ansoff ; pod red. L. Y`. Evenko. – M.: Ekonomika, 1989. – 519 s. [in Russia].
10. Gonchar, O. I. Aktualizatsiia upravlinnia potentsialom pidpriemstva za umov yevrointehratsii [Actualization of management of the company potential under the conditions of European integration: monograph] / O. I. Gonchar. – Khmelnytskyi : XNU, 2015. – 333 s. [in Ukrainian].

Література

1. Басовская, Е. Н. Экономическая оценка инвестиций / Е. Н. Басовская, Л. Е. Басовский. – М.: Инфра-М, 2007. – 241 с.
2. Басовский, Л. Е. Теория экономического анализа / Л. Е. Басовский. – М.: Инфра-М, 2008. – 225 с.
3. Береза, С. П. Класифікація дебіторської заборгованості : нові підходи / С. П. Береза // Вісн. Житомир. інж.-техніч. Інституту. – 2006. – Вип. 14. – С. 54–56.
4. Кливец, П. Г. Слагаемые эффективности : из опыта промышленного предприятия / П. Г. Кливец. – М.: Экономика, 2002. – 92 с.
5. Кочетков, С. Оценка инновационного потенциала промышленных предприятий / С. Кочетков // Экономист. – 2006. – № 5. – С. 34–38.
6. Низовкина, Н. Г. Оценка темпов развития предприятия на основе связи темпов с энтропией [Электронный ресурс] / Н. Г. Низовкина // Научные записки НГУЭУ. – 2009. – № 1. – Электрон. версия печатного издания. – Режим доступа : [http://old.nsaem.ru/ Science/Publications/Science_notes/Archive/2009/1/](http://old.nsaem.ru/Science/Publications/Science_notes/Archive/2009/1/).
7. Череп, А. В. Розвиток стратегій промислових підприємств на основі інноваційного спрямування : монографія / А. В. Череп, Ю. М. Краснокутська. – Запоріжжя : ЛІПС, 2014. – 259 с.
8. Андрушків, Б. М. Основи теорії та практики управління / Б. М. Андрушків. – Л.: Світ, 2003. – 356 с.
9. Ансофф, И. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф ; под ред. Л. И. Евенко. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
10. Гончар, О. И. Актуалізація управління потенціалом підприємства за умов євроінтеграції : монографія / О. И. Гончар. – Хмельницький : ХНУ, 2015. – 333 с.

Received for publication 1.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Gonchar, O. I. Increasing of business activity in management of innovative and investment potential of the company / O. I. Gonchar // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 262-267.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 330.341.1:658

Є. О. Романенко, д. н. з держ. упр., професор,
І. В. Чаплай, к. н. з держ. упр.**СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА**

Анотація. У статті розглянуті теоретичні основи управління інноваційним розвитком підприємства. Проаналізовані методичні підходи до оцінювання інноваційного розвитку підприємства та стратегії управління. Використання запропонованих підходів, дає можливість виявити сильні і слабкі сторони одного підприємства стосовно іншого, оцінити розмір відставання, розробити управлінські дії щодо посилення слабких місць.

Ключові слова: інструментарій управління; інноваційний розвиток підприємства; економічний потенціал; суб'єкти підприємництва.

Е. А. Романенко, д. н. по гос. упр., професор,
И. В. Чаплай, к. н. по гос. упр.**СОВРЕМЕННЫЙ ИНСТРУМЕНТАРИЙ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ ПРЕДПРИЯТИЯ**

Аннотация. В статье рассмотрены теоретические основы управления инновационным развитием предприятия. Проанализированы методические подходы к оценке инновационного развития предприятия и стратегии управления. Использование предложенных подходов, позволяет выявить сильные и слабые стороны одного предприятия по отношению к другому, оценить размер отставания, разработать управленческие действия по усилению слабых мест.

Ключевые слова: инструментарий управления; инновационное развитие предприятия; экономический потенциал; субъекты предпринимательства.

Y. A. Romanenko, Doctor of Science in Public Administration,
Professor,
I. V. Chaplay, Candidate of Science in Public Administration**MODERN ADMINISTRATIVE TOOL OF THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE**

Abstract. In the article the theoretical foundations of the innovative development of the enterprise are considered. Methodical approaches to the evaluation of the innovative enterprise development and management strategy are analyzed. Using of the proposed approaches provides an opportunity to identify the strengths and weaknesses of the enterprise in relation to other company, estimate the size of the backlog, and develop management actions in order to strengthen weaknesses.

Keywords: administrative tools; innovative enterprise development; economic potential; business entities.

Актуальність теми дослідження. Розвиток ринкових відносин, необхідність входження України в світовий інтеграційний процес, лібералізація інноваційної діяльності, надання підприємствам і організаціям, що випускають конкурентоздатну продукцію, права виходу на ринок вимагають формування нових підходів до регулювання інноваційної діяльності підприємств. Тому, вивчення різних аспектів управління інноваційною діяльністю, як на рівні підприємства, як основної і першочергової ланки економічного комплексу країни, так і на регіональному та національному рівнях, має велику теоретичну і практичну значущість. Ключове значення, безумовно,

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

має досягнення макроекономічної стабілізації і проведення комплексу внутрішньо економічних реформ.

Важливо відзначити, що більшість внутрішніх економічних проблем, які мають місце в країнах з перехідними економіками, - спад виробництва і зниження його ефективності, зростання безробіття, кризи в сфері платежів і натуралізація господарських зв'язків безпосередньо пов'язані з дією зовнішньоекономічних факторів.

Постановка проблеми. Управління інноваційною діяльністю набуває особливого значення в сучасному житті, роблячи значний вплив на формування стратегії, цілей та методів управління підприємствами. Інноваційна діяльність створює не тільки майбутній вигляд підприємства, визначаючи його технології, продукти, потенційних споживачів, оточення, а й основу його конкурентної позиції, а значить і стратегічної позиції на ринку. Ефективне управління інноваційною діяльністю підприємства вимагає врахування невідомої властивості інноваційного процесу - великої кількості невизначеностей, обумовлених здійсненням пошуку, проведенням досліджень, експериментів, розробок, випробувань і т.д., необхідністю неодноразових повернень до попередніх етапів, стадій. Крім того, інноваційна діяльність характеризується маркетинговими невизначеностями: неясність щодо майбутнього стану потреб і параметрів ринку, перспектив майбутніх результатів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (далі - НДДКР), можливостей їх застосування та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Управління інноваційним розвитком підприємства є об'єктом дослідження багатьох вчених, серед них: В. Балашов [5], Л. Водачек [2], С. Ілляшенко [6], А. Кібанов [8], Л. Кривенко [3], Л. Мельник [1], Б. Твіс [10], С. Чирков [4], Ю. Шипулін [7], Ю. Шленов [9].

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Зважаючи на нестабільну соціально-політичну ситуацію в Україні, проблематика процесу формування ефективно діючої системи управління інноваційним розвитком підприємства потребує постійного перегляду та диференціації підходів до дослідження, оскільки саме від неї, значною мірою, залежить економічний розвиток країни, добробут населення та його зайнятість.

Однією з умов ефективного стимулювання інноваційної діяльності є використання економічних важелів, які, на даний час, в Україні використовуються не в повному обсязі і непродуктивно: відсутній механізм дієвого комплексного регулювання розвитку промислового виробництва, який би враховував мінливість зовнішнього середовища та реалізувався на всіх рівнях управління: міжнародному, національному, регіональному і на рівні суб'єктів господарювання та ін.

Постановка завдання. Основним завданням даної статті є розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи управління інноваційним розвитком підприємства, а, також, розробка комплексної системи оцінки та стратегії ефективного розвитку його інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Система механізмів, що дозволяють реалізувати інноваційну складову підприємницької діяльності, представляються взаємопов'язаними елементами інноваційно-підприємницької системи, які можуть бути названі інноваційними механізмами підприємництва. Є очевидна необхідність глибокого наукового дослідження процесів функціонування цієї системи. Тому, виникає самостійна наукова і економічна проблема формування системи механізмів, що дозволяють активізувати інноваційну діяльність підприємця, розуміючи цю діяльність розширено, а не тільки як науково-технічний і інноваційний бізнеси.

Інноваційний розвиток, у даному дослідженні, пропонується розглядати з двох точок зору:

- як засіб забезпечення стратегічної переваги організації, для якої власне інновації не є основним видом діяльності;
- як вид діяльності (наприклад, для інноваційних фірм), продуктом якого є конкретні наукові, науково-технічні та інші результати, які можуть використовуватися як основа нововведень в інших галузях.

Інноваційний механізм - це організаційно-економічна форма здійснення інноваційної діяльності та сприяння її проведенню, пошуку інноваційних рішень, а, також, важіль стимулювання та

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

регулювання цієї діяльності [1, с. 274-275]. Існує безліч таких механізмів, що виконують конкретні функції. Причому, ця безліч не є закритою і поява нових механізмів є закономірною подією. Названі механізми повинні формувати функціональне забезпечення підприємницьких структур у прив'язці до стадій їх життєвого циклу. Під функціональним забезпеченням розуміють інноваційне, інвестиційне та фінансове забезпечення. Інноваційне забезпечення має сприяти зародженню й ефективному пошуку нововведення. Повинен бути в наявності відповідний механізм, що дозволяє прискорити процес генерування нововведень. Далі слід створити умови вкладення коштів (інвестування) з метою комерціалізації нововведень, їх впровадження у виробництво. Природно, що вирішення завдань створення інноваційних рішень і інвестування неможливо здійснити без відповідних джерел фінансування. З іншого боку, не потребує особливих пояснень той факт, що механізми функціонального забезпечення будуть різними, залежно від того, на якій стадії розвитку знаходиться та чи інша підприємницька структура.

Дані механізми «включаються», коли необхідно здійснити розробку та впровадження інновації, або, в загальнішому вигляді - забезпечити ефективне протікання інноваційних процесів.

Інноваційні механізми існують на трьох основних рівнях: макrorівні, регіональному рівні та на рівні підприємства [2, с. 236]. На макrorівні вирішуються три основні завдання: формулюється державна інноваційна стратегія; створюється сприятливий інноваційний клімат для економіки, в цілому; реалізуються державні інноваційні програми. На регіональному рівні присутні схожі завдання, але вони прив'язуються до особливостей певних регіонів. І макро - і регіональний рівні створюють умови для інтенсивного перебігу інноваційних процесів на рівні підприємницьких структур. Ці інноваційні механізми покликані забезпечити реалізацію державної та регіональної інноваційних стратегій на мікрорівні, направити в руслі інноваційних пріоритетів підприємницьку ініціативу.

Згадані механізми повинні діяти в певній послідовності і характеризуватися узгодженістю дії.

Механізм організації орієнтований на формування і реорганізацію структур, що здійснюють інноваційні процеси. Таке формування може відбуватися в різних формах, основними з яких є: створення, поглинання, ринкова інноваційна інтеграція та виділення [3, с. 282].

Створення - це формування нових підприємств, структурних підрозділів, або одиниць, покликаних здійснювати інноваційну діяльність. Найістотнішими елементами нових організаційних форм є наступні: матричні структури, науково-технічні підрозділи, науково-технічні організації, що здійснюють діяльність за ринковими принципами та внутрішні венчури.

Процеси створення нових інноваційних організацій особливо важливі для великих підприємств. Ці підприємства мають складну систему управління інноваціями, найчастіше орієнтуються на великі проекти, реалізація яких повинна практично відразу, або за короткий період часу, забезпечити одержання високих доходів. Багато в чому, з цієї причини, кількість інновацій в даних структурах не велика, як на малих підприємствах. На нашу думку, ефективність інноваційної діяльності можна було б значно підвищити, якщо створювати нові інноваційні підрозділи та структурні одиниці, покликані формувати нові напрямки в діяльності великих підприємств. Ці інноваційні одиниці можуть створюватися на постійній чи тимчасовій основі.

Науково-технічні підрозділи створюються на постійній основі, вони не мають самостійності, а їх діяльність здійснюється за рахунок бюджету компанії. Ці підрозділи можуть бути децентралізованими і орієнтованими на конкретні виробничі одиниці, або - централізованими і підкорятися безпосередньо керівництву компанії. Їх особливість полягає в тому, що вони передають свої розробки у виробництво безпосередньо, без встановлення внутрішніх ринкових механізмів. Самостійні науково-технічні організації, навпаки, мають власний бюджет і вони продають свої розробки виробничим підрозділам компанії. Це підвищує відповідальність за результати діяльності, їх відповідність цілям компанії і вимогам ринку. Внутрішні венчури, як правило, займаються безпосереднім впровадженням нововведень, орієнтованих на нову ринкову нішу. У ряді випадків, дуже ефективним організаційним механізмом може бути поглинання великою компанією невеликих інноваційних фірм, діяльність яких входить до кола інтересів цієї компанії. Механізмом, що доповнює поглинання, є встановлення тісних зв'язків великих компаній та малих інно-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

ваційних фірм, заснованих на створенні довгострокових договірних відносин, сукупність яких можна назвати ринковою інноваційною інтеграцією. У цьому випадку, інноваційні фірми зберігають свою самостійність, але потрапляють у сферу ринкових виробничих зв'язків великої компанії. Поєднання процесів поглинання й ринкової інноваційної інтеграції дає підставу запропонувати використання так званої «віялової» організації інноваційного процесу (Рис.1.).

Її сенс полягає у створенні інноваційного оточення виробничої компанії, що складається з фірм, щодо яких скоєно поглинання (ІФП), а, також, ринково інтегрованих фірм (РІФ) [3, с. 282-284].

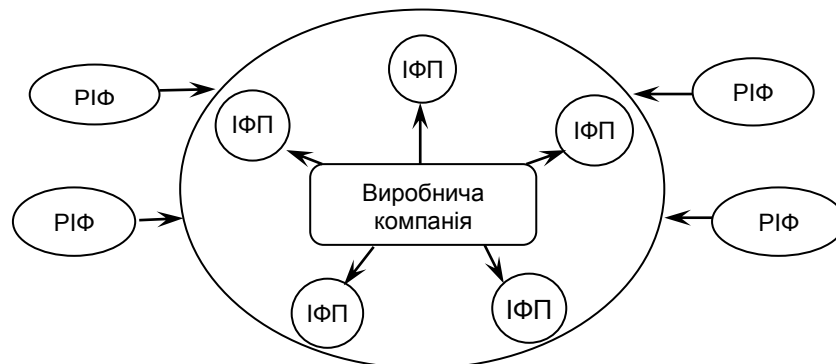

Рис. 1. «Віялова» організація інноваційної діяльності компанії

Джерело: результати власного дослідження

Така організація виявиться найбільшою мірою ефективною для вироблених компаній, що мають наступальну стратегію інноваційного розвитку. Вона дозволяє розробити та комерціалізувати нововведення, створити технологічні розриви, нововведення, які, у ряді випадків, недоступні компаніям-конкурентам в даний момент часу.

Виділення - організаційний механізм, який передбачає створення самостійних інноваційних компаній, що раніше були частиною цілісних виробничих утворень. Такі дії доцільно здійснювати, коли утворюється новий напрям діяльності, не пов'язаний з основною спеціалізацією компанії.

Наступна група інноваційних механізмів це механізми розробки та впровадження. До цієї групи можна включити: механізми пошуку інноваційних рішень, механізми розробки та механізми впровадження. Механізми пошуку спрямовані на генерацію нових ідей, технічних рішень, створення новацій. Це необхідний етап інноваційного процесу, що становить основу подальших процесів, пов'язаних зі створенням новацій, придатних для впровадження.

Механізми розробки пов'язані з доведенням ідей до закінченого технічного рішення, що може бути новацією. Для цього, необхідна відповідна концентрація інтелектуальних, матеріальних і фінансових ресурсів, їх ефективна комбінація в часі і просторі.

Механізми фінансування і стимулювання визначають способи формування фінансових ресурсів підприємництва та підвищення їх зацікавленості у впровадженні нововведень. Тут можна виділити: механізми кредитування, формування власного капіталу, формування витрат на НДДКР, ув'язки розмірів оподаткування з інтенсивністю інноваційної діяльності.

Здійснюючи інноваційний процес, особливо, якщо він заснований на радикальних і стратегічних інноваціях, підприємець проводить витрати, але не має заміщення цих витрат реальним продуктом або послугами протягом тривалого часу. Більшість виробничих процесів, для свого безперебійного здійснення, вимагають підживлення кредитними ресурсами протягом короткострокового періоду. Тобто, з'являються в господарському обороті кредитні гроші, що мають товарне покриття. В інноваційному процесі такого покриття немає. У цьому полягає основна відмінність кредитування виробничого та інноваційного процесів [4, с. 348-350].

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Відповідною інноваційним потребам формою залучення позикових коштів є випуск облігацій. Їх особливістю є тривалий (кілька десятків років) термін обігу.

Наступною формою залучення фінансових ресурсів є збільшення власного капіталу за рахунок зовнішніх джерел. У даному випадку, є можливість зробити емісію (або додаткову емісію) акцій і, за рахунок цього, наростити свій капітал. Та не всі підприємства користуються цим механізмом, якщо навіть можливості для цього є. Справа в тому, що в ряді випадків збільшується кількість власників підприємства і виникають можливості некерованого менеджерами переміщення контрольного або блокуючого пакета акцій.

Для новостворених підприємств біржовий механізм не підходить, тому що їхні акції ще не котируються на біржі. У цьому випадку, необхідний розвиток позабіржового ринку акцій, а, також, венчурного фінансування.

Стимулювання інноваційної діяльності передбачає створення умов, в яких здійснення цієї діяльності буде вигідним. Ступінь вигідності може бути вимірний розміром чистого прибутку, тобто прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків. Це може бути досягнуто за допомогою зниження податкових платежів, при збільшенні інноваційних та інвестиційних зусиль підприємства.

Було б логічним пов'язати розмір зниження податкових платежів з величиною витрат на НДДКР. Зниження поточних податкових платежів рекомендується проводити пропорційно абсолютного збільшення витрат на НДДКР з встановленням граничного розміру зниження податкових виплат.

В якості наступного елемента інноваційного механізму підприємництва можна назвати механізм технологічного трансферу. Мова йде про передачу технологій, розроблених у державному секторі, у підприємницький сектор. Важливість такого механізму пов'язана з тим, що багато відкриттів і важливі технічні рішення отримані в державних науково-дослідних інститутах (далі – НДІ), але для їх комерціалізації необхідне здійснення додаткових витрат, причому, в ряді випадків, значніших, ніж ті, які вироблені на дослідницькій стадії. У держави немає достатніх коштів для фінансування стадій впровадження. Тому, було б правильно надати підприємницьким структурам можливість використання у виробництві таких розробок. Для організації трансферу видається важливим, перш за все, визначити принципи передачі технологій. Вони повинні бути наступними: контрольованість напрямів використання, подальший науково-технічний розвиток, відсутність негативних наслідків для оборонних і стратегічних галузей. Критеріями відбору технологій, для передачі в промисловість, можуть бути представлені двома групами: критеріями, що характеризують потребу виробництва і ринку і критеріями, пов'язаними з можливістю передачі. Склад цих груп представлений на рис. 2.

Залежно від характеру переданих технологій, можуть бути використані різні форми такої передачі. Пропонується наступний комплекс таких форм:

- продаж ліцензій та патентів;
- залучення промислових компаній до досліджень у державних НДІ, з подальшим наданням промислової власності;
- створення державно-приватних компаній і консорціумів, у спільному впровадженні результатів вже закінчених НДДКР, виконаних за рахунок державного фінансування;
- створення в промислових компаніях науково-технічних центрів, які працюють за комплексними дослідницькими програмами;

Важливим питанням передачі технологій є створення інформаційної інфраструктури, покликаної обслуговувати цей процес. Ця інфраструктура повинна забезпечувати розповсюдження інформації про передані технології, крім того, містити елементи біржового (аукціонного, тендерного) характеру, що дозволяють здійснювати торгівлю технологіями, а, в окремих випадках, сприяти їх конкурсному поширенню.

Слід зазначити, що управління інноваційним проектом (проект-менеджмент) відрізняється від управління підприємством, яке стабільно функціонує (загального менеджменту). При цьому, методи управління інноваційним проектом розвитку підприємства відповідають загальним методам управління проектами.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Рис. 2. Критерії відбору технологій для трансферу
Джерело: [3, с. 281-284]

Вживання організацій, в сучасних динамічних умовах, можливе лише за їх адаптації та постійного пристосування до змін в оточенні. Саме ці стратегічні завдання розв'язуються при проектуванні та розвитку будь-якого бізнесу, або організації. Узагальнення практики та теоретичне уявлення щодо подібних завдань інноваційного перетворення організацій в зарубіжній літературі отримало назву інжинірингу. Інжинірингова діяльність здійснюється як самими компаніями, так і численними інжиніринговими консультаційними (консалтинговими) фірмами.

Що стосується інжинірингу інновацій, то це комплекс робіт і послуг з реалізації інноваційного проекту, який містить у собі створення, реалізацію, просування і дифузю певної інновації (див. Рис. 3).

Необхідно також визначити специфічні особливості інжинірингу інновацій:

- інжиніринг інновацій втілюється не стільки в матеріальній формі продукту, скільки в його корисному ефекті;
- виступаючи об'єктом інноваційного ринку, інжиніринг повинен мати всі необхідні комерційні характеристики;
- інжиніринг інновацій має справу з послугами, які відтворюються та ін.

Дослідження інноваційної діяльності було б неповним без розгляду сутності реінжинірингу. Останній передбачає фундаментальний перегляд і радикальне перепроєктування ділових процесів для досягнення різких поліпшень таких вирішальних показників діяльності як: вартість, якість, сервіс, темпи.

Радикальне перепроєктування не може будуватися на припущеннях, воно зачіпає корінні явища, а не поверхові зміни, тому, в його контексті, найчастіше пропонується новий спосіб виконання роботи, тобто винахід, а не модифікація [7, с. 332].

Сучасна теорія і практика інноваційного менеджменту пов'язує реінжиніринг з поточною потребою, або зі стратегічною потребою в нововведеннях. Зважаючи на це, розрізняють кризовий

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

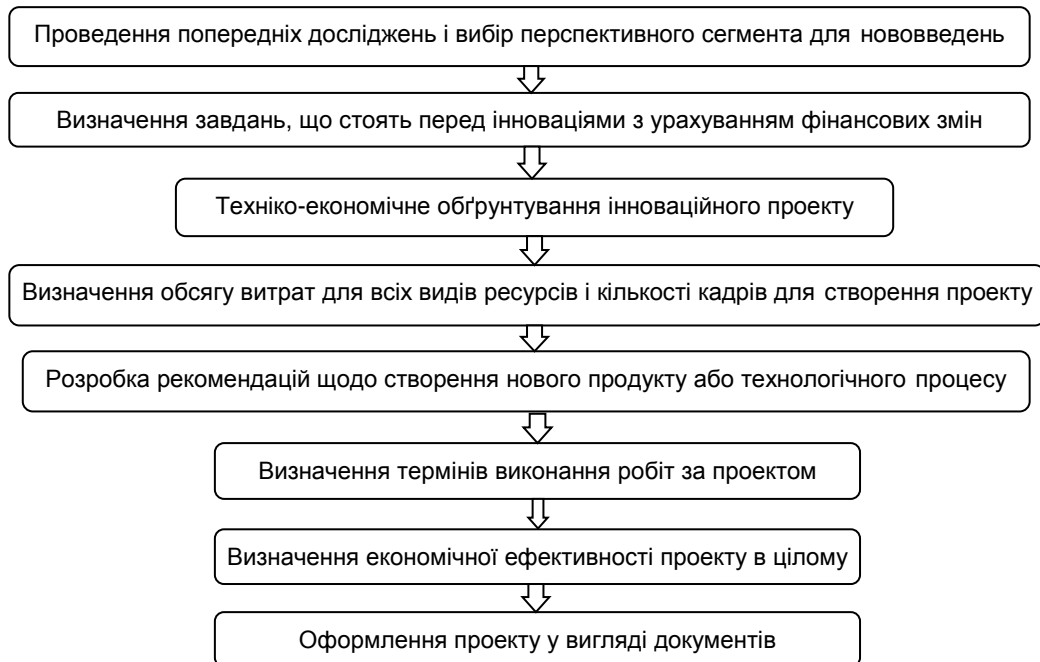

Рис. 3. Складові інжинірингу інновацій

Джерело: [6, с. 125]

реінжиніринг і реінжиніринг розвитку. Якщо зосередити більшу увагу на кризовому реінжинірингу, то, безумовно, він викликається різким спадом обсягу продажів продукту через зменшення попиту на нього, або у зв'язку з погіршенням іміджу продавця інновації.

До факторів успіху реінжинірингу належать [8, с. 574-578]:

- обґрунтована мотивація проекту та компетентне управління ним;
- ефективний проект-менеджмент, чіткі ролі та обов'язки;
- зрозумілість (прозорість) проекту;
- прийнятний ризик, відчутні результати;
- зосередженість на пріоритетних цілях;
- достатнє і своєчасне фінансування проекту;
- технологічна підтримка;
- необхідне консультативне забезпечення та ін.

При проведенні реінжинірингу, зустрічаються такі типові помилки: спроба лише поліпшити процес, замість того, щоб перепроектувати його; недостатня концентрація в ділових процесах; недостатнє розуміння його значення та низький рівень корпоративної культури; недостатність ресурсів для реінжинірингу; невизначеність часу проведення реінжинірингу; низька відповідальність персоналу за хід і якість програми реінжинірингу.

Реінжиніринг розвитку розрахований на впровадження інновації для перспективної розбудови бізнес-процесу [8, с. 501-502; 9, с. 250]. Він передбачає перехід від бізнес-процесу до бізнес-процесу-реінжинірингу. Останній є оптимізацією і керуванням господарським процесом, використовуючи, при цьому, ефективні технології та ліквідувавши причини, які перешкоджають процесу [4, с. 348-350].

Таким чином, інноваційний характер реінжинірингу полягає в тому, що впроваджується новий діловий процес, а його реалізація породжує певні інновації з іншого боку, реінжиніринг виступає як метод інноваційної діяльності і як різновид інноваційної стратегії, об'єктом якої є технологія ділових процесів [10, с. 354].

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Висновок. Резюмуючи вище зазначене, можна сказати, що завдання управління інноваційною діяльністю великих (глобальних) підприємств, в умовах невизначеності, на сучасному етапі, вирішуються застосуванням адаптивних підходів і адаптивної моделі управління, яка будується на основі формування програмної траєкторії керованої системи, на конкретний період часу, і створення системи управляючих впливів, спрямованих на усунення дестабілізуючих збурень, які відхиляють керовану систему від програмної траєкторії.

Ефективне управління інноваційною діяльністю, що забезпечує успіх у глобальній конкуренції українських підприємств, вимагає застосування сучасних евристичних ітераційно-адаптивних підходів, методів та алгоритмів, дослідження та узагальнення міжнародного досвіду підприємств, що успішно діють на глобальному ринку.

Література

1. Мельник, Л. Потенціал підприємства як основа його міжнародної конкурентоспроможності / Л. Мельник // Економічний аналіз. – 2009. – № 4. – С. 273-277.
2. Водачек, Л. Стратегія управління інноваціями на підприємстві / Л. Водачек, О. Водачкова. – 1999. – 462 с.
3. Кривенко, Л. В. Розвиток інноваційного потенціалу підприємства у контексті інтелектуальної складової / Л. В. Кривенко, Л. В. Лощина, В. М. Мілашенко // Економічний простір. – 2008. – № 18. – С. 281-286.
4. Чирков, С. О. Інвестиції в інноваційний потенціал підприємств // Вісник НУЛП. – 2008. – № 628. – С. 348-351.
5. Механізми управління організаційними проектами / В. Г. Балашов, А. Ю. Заложнев, А. А. Иващенко, Д. А. Новиков. – М. : ИПУ РАН, 2003. – 84 с.
6. Ілляшенко, С. М. Товарна інноваційна політика : підручник / С. М. Ілляшенко, Ю. С. Шипуліна. – Суми : Університетська книга, 2007. – 281 с.
7. Шипуліна, Ю. С. Суцність, структура и підходи к оцінці потенціала інноваційного розвитку підприємства / Ю. С. Шипуліна // Інноваційне розвиток топливно-енергетического комплексу: проблеми і можливості: монографія / под общ. ред. Г. К. Вороновского, И. В. Недина. – К. : Знання України, 2004. – С. 330-335.
8. Управление персоналом организации / под ред. А. Я. Кибанова. – М. : ИНФРА-М, 2005. – 638 с.
9. Управление инновациями : учеб. пособие для вузов по направлению подгот. дипломиров. специалистов "Инноватика" : в 3 кн. / под ред. Ю. В. Шленова. – М. : Высшая школа, 2003.
10. Твисс, Б. Управление научно-техническими инновациями / Б. Твисс. – М. : Экономика, 1989. – 388 с.

Reference

1. Melnik, L. (2009) Potentsial pidpriemstva yak osnova yogo mizhnarodnoyi konkurentospromozhnosti [Potential of the enterprise as the basis of its international competitiveness]. *Ekonomichny analiz - Economic Analysis*, 4, 273-277 [in Ukrainian].
2. Vodachek, L., Vodachkova, O. (1999) Strategiya upravleniya innovatsiyami na predpriyatii [Control Strategy by the Innovation in the enterprise]. 462 [in Ukrainian].
3. Krivenko, L. V., Loshchuna, L. V., Milashenko, V. M. (2008) Rozvitok innovatsiyonogo potentsialu pidpriemstva v konteksti intelektualnoi skladovoi [Development of the innovative potential of the company in the context of intellectual component]. *Ekonomichny Prostrir - Economic space*, 18, 281-286 [in Ukrainian].
4. Chirkov, S. O. (2008) Investitsiyi v innovatsiyonny potentsial pidpriemstva [Investments in the innovation capacity of enterprises]. *Visnik NYLP - Bulletin of the NYLP*, 628, 348-351 [in Ukrainian].
5. Balashov, V. G., Zalozhnev, A. Yu., Ivaschenko, A. A., Novikov, D. A. (2003) Mechanizmu upravleniya orhanyzatsyonnyu proektamu [The mechanisms of organizational project management]. M. : IPY RAN. 84 [in Ukrainian].
6. Ilyashenko, S. M., Shipulina, Yu. S. (2007) Tovarna innovatsiyona politika [Product innovation policy] : Pidr. – Sumi : VTD "Universitetska knuga" – University book, 281 [in Ukrainian].
7. Shypulyna Yu.S. (2004) Syshchnost, stryktura i podhodu k ozenke potentsialu innovatsiyonogo razvitiya pidpriemstva [Essence, structure and approaches to the evaluation of the enterprise innovative development]. *Innovatsionnoye razvitie top-livno-enegeticheskogo kompleksa : problemu i vozmognosti : monographiya / Pod obshch / red. G.K. Voronovskoho, I.V. Nedyna. – K. : Znaniya Ukrainu - The innovative development of the fuel and energy complex : problems and opportunities : monograph / Under. Ed. G. K Voronovskoho, I.V. Nedyna. - K. : Knowledge of Ukraine*, 330-335 [in Ukrainian].
8. Upravlinnya personnalom organizatsii (2005) [Management of the personal of organization] / Pod red. A.Ya. Kibanova. M. : INFRA-M, 638 [in Ukrainian].
9. Upravlinnya innovatsiyami (2003) [Innovation Management] / Pod red. Yu. V. Shlenova. M. : Vishcha School, Tom 1 – Under Ed. Yu. V. Shlenova. M. : High School, - 252. Volume 2 - 295. Volume 3, 240 [in Ukrainian].
10. Twiss, B. (1989) Upravlinnya naukovu - tehničnimi innovatsiyami [Management of scientific and technical innovations]. M. : Ekonomika – M. : Economics, 388 [in Ukrainian].

Надійшла 6.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Романенко, Є. О. Сучасний інструментарій управління інноваційним розвитком підприємства / Є. О. Романенко, І. В. Чаплай // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 268-275.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 657:004.896:331.103.255

О. І. Волот, к. е. н., доцент

КОМУНІКАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ В УМОВАХ РОЗПОДІЛЕНОЇ СИСТЕМИ ОБРОБКИ ДАНИХ

Анотація. Розглянуто комунікаційні аспекти обліку з погляду автоматизованої системи обробки інформації, виявлені підходи та можливості організації інформаційних систем на основі застосування розподіленої системи обробки даних.

Ключові слова: розподілена система обробки даних (PCOD); автоматизовані робочі місця бухгалтера (APMB); обліковий процес; база даних (БД); інформаційна система (IC).

Е. І. Волот, к. э. н., доцент

КОММУНИКАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ УЧЕТА В УСЛОВИЯХ РАСПРЕДЕЛЕННОЙ СИСТЕМЫ ОБРАБОТКИ ДАННЫХ

Анотація. Рассмотрены коммуникационные аспекты учета с точки зрения автоматизированной системы обработки информации, выявлены подходы и возможности организации информационных систем на основе применения распределенной системы обработки данных.

Ключевые слова: распределенная система обработки данных (PCOD); автоматизированные рабочие места бухгалтера (APMB); учетный процесс; база данных (БД); информационная система (IC).

O. I. Volot, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor**COMMUNICATIONS ASPECTS OF ACCOUNTING IN CONDITIONS OF DISTRIBUTED SYSTEMS DATA PROCESSING**

Abstract. Considered communication aspects of accounting in terms automated information processing system, detected approaches and capabilities organization of information systems through the use of distributed data processing system.

Keywords: distributed data processing system (DDPS); workstations accountant (WSA); your process; Database (DB); information system (IS).

Актуальність теми дослідження. В нових умовах господарювання облік є одним із комунікативних засобів інформаційної економіки. Саме він посідає чільне місце в організації збору та передачі інформації, доповнює інші інформаційні системи, причому основну частину вхідної інформації він дістає безпосередньо із цих систем.

Перетворившись на одну з кількох інформаційних підсистем, бухгалтерський облік відіграє одну з основних функцій управління в умовах застосування автоматизованих систем. Особливої уваги заслуговує інформаційне забезпечення, що здійснюється через відповідну реалізацію функцій бухгалтерського обліку, як системи інформаційного типу та її значення у налагодженні внутрішніх і зовнішніх комунікацій, що обумовлює актуальність та доцільність теми дослідження.

Постановка проблеми. Розробка облікової інформації є не кінцевою метою, а лише частиною облікової функції. Важливою задачею є передача інформації конкретним споживачам таким чином, щоб ті правильно сприйняли її і зрозуміли потенційну необхідність. Це дуже важливо, тому що при поганому представленні навіть цінна інформація може виявитися непотрібною, хоча вона має певний зміст. Успіх у здійсненні облікової функції у такому випадку багато в чому залежить від правильної побудови комунікаційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У разі комплексного підходу до організації бухгалтерського обліку в умовах автоматизованої обробки інформації відбувається перехід від організації окремих елементів до організації цілісних наборів елементів інформаційних систем, а також налагодження взаємозв'язків між окремими підсистемами і комплексами завдань. Вагомий науковий вклад у інформаційне забезпечення автоматизованої обробки облікової інформації внесли вчені: Брага В. В., Бутинець Ф. Ф., Голиков В. І., Загородній В. П., Осадчий Ю. І., Ситник В. Ф., Писаревська Т. А., Сопко В. В. та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак комунікаційні аспекти обліку з погляду обробки цілей управління, розподіленої та автоматизованої систем обробки даних мало досліджені. Поки лише в декількох роботах приділена увага цій проблемі, але і в них головним чином розглядаються

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

внутрішні зв'язки в обліку. Головну причину такого стану речей варто шукати в практиці організації облікової діяльності та в її історичному характері. Більшість облікових даних залишається в бухгалтерії, і тільки частина з них виходить у зовнішнє середовище у вигляді звітності [1].

Постановка завдання. Метою даного дослідження є обґрунтування загальних методичних підходів щодо організації інформаційних систем на основі РСОД.

Виклад основного матеріалу. Ефективність і результативність системи управління на підприємстві багато в чому обумовлені дієвістю обліково-аналітичної системи, де облікова інформація виступає одним з основних понять. В умовах автоматизованої обробки даних на організацію обліку істотно впливає теорія комунікації. Адже облік можна подати як інтегровану систему збирання, обробки, зберігання й передавання облікової інформації, а основні принципи теорії комунікації дають змогу виробити найбільш оптимальні обсяги, терміни та напрями інформаційних потоків в обліку [2].

Працівник обліку як комунікаційна одиниця несе відповідальність за створення облікових показників і передачу їх споживачам. Для цього він повинен, насамперед, визначити тип переданих блоків інформації, необхідних для споживачів. Це надзвичайно важливо, тому що тільки потреба в інформації є виправданям для встановлення комунікації. Як одиниця розподіленої системи обробки даних (РСОД) обліковий працівник є джерелом інформації, передавачем, приймачем і споживачем блоків інформації, переданих за допомогою різних механізмів зворотного зв'язку [1].

Новою системою автоматизації бухгалтерського обліку є розподілена система обробки даних (РСОД), яка забезпечує [1; 3]:

- взаємодію всіх робочих місць у даній системі;
- прискорення обробки облікової інформації, одержання якісного складу даних за рахунок максимального пристосування засобів обробки і забезпечення прийняття рішень до об'єктів оперативного управління;
- зниження витрат на утримання усієї системи; гнучкість витрат на утримання усієї системи;
- особисту участь виконавців у процесах управління і підвищення їхньої відповідальності;
- зменшення обсягів документообігу; поетапне нормування потужності системи;
- зростання інформаційної раціональної системи за рахунок збільшення кількості необхідних для управління даних і підвищення їхньої вірогідності і своєчасності;
- інтерактивний (діалоговий) режим рішення задачі із широкими можливостями для користувача;
- колективне використання документів на основі групи ПЕОМ, об'єднаних засобами комунікацій;
- перебудову форм і способів надання інформації в процесі рішення задачі; автоматизацію всього циклу операцій по введенню, контролю, бухгалтерській обробці, систематизації й узагальненню первинних облікових даних й інші контрольно-довідкові документи;
- відсутність відособленого етапу підготовки даних на технічному носії в традиційному розумінні, тобто операції введення даних первинних документів сполучаються з автоматизованими операціями їхнього контролю, первинних розрахунків, систематизації та узагальнення даних у необхідних розрізах і розміщенні їх в інформаційному фонді РСОД;
- взаємини персоналу АРМБ з ресурсами РСОД носять інтерактивний характер, тобто характер активної безпосередньої взаємодії. Інформаційне обслуговування облікового працівника необхідними обліковими даними в процесі виконання покладених на нього контрольно-аналітичних, організаційних, інформаційних функцій реалізується в діалоговому і запитально-відповідному режимах;
- використання поряд із традиційними первинними документами технічних носіїв, на які інформація носить автоматично за допомогою реєстрів, встановлених у місцях виконання господарських операцій;
- оперативність одержання та обробки інформації тривалого збереження за ряд попередніх років;
- одержання накопичувальних даних по будь-якій необхідній структурі.

Структурно склад розподілених систем обробки інформації та управління ділиться на ряд підсистем. Склад підсистем і їх функціональний зміст варіюються залежно від завдань конкретного підприємства. Однак можна виділити підсистеми, які в тому чи іншому обсязі мають бути реалізовані в будь-якій розподіленій системі управління виробництвом. Для сучасного етапу розвитку засобів обчислювальної техніки характерне використання ЕОМ, що володіють досить великими обчислювальними можливостями. Їх інформаційне забезпечення підтримують мережі автоматизованих банків даних, які будуються з урахуванням організаційно-функціональної структури відповідного багаторівневого економічного об'єкта, машинного ведення інформаційних масивів. Цю проблему в нових інформаційних технологіях вирішують розподілені системи обробки даних з використанням каналів зв'язку для обміну інформацією між базами даних різних рівнів. За рахунок ускладнення програмних засобів управління базами даних підвищуються швидкість, забезпечуються захист і достовірність інформації при виконанні економічних розрахунків і виробленні управлінських рішень.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Найбільш потужною з них є система ORACLE, яка дозволяє створювати розподілені системи обробки даних в рамках різнорідних мереж, що складаються з ЕОМ різного класу. При цьому забезпечується повна сумісність даних, підтримуваних в файлах на різних ЕОМ, а також ймовірність доступу з мікро ЕОМ до баз даних на більш потужних ЕОМ. ORACLE має потужну мову запитів SQL. При проектуванні розподілених систем обробки даних система зазвичай розглядається в якості основного кандидата для включення до складу програмного забезпечення АРМ як базового компонента, що забезпечує управління інформацією.

PCOD в умовах функціонування АРМБ будується на основі виділення таких трьох рівнів управління: вищого (на основі АРМБ категорії III), де здійснюється управління бухгалтерським обліком в цілому по підприємству; середнього (на основі АРМБ категорії II), де відбувається управління на рівні діляниць обліку (комплексів задач); нижчого (на основі АРМБ категорії I), де здійснюється безпосереднє управління діяльністю цеху, діляниці, бригади, складу, відділу тощо. Три рівні системи управління охоплюють усю сукупність проблем з обліку, контролю та аналізу господарської діяльності. Процес обробки інформації на ПЕОМ і трудовий процес облікового працівника, що роздільно розглядаються при централізованій обробці, в умовах PCOD із застосуванням АРМБ виступають як єдине ціле облікового процесу підприємства [2].

При побудові розподілених систем обробки інформації для автоматизованих ділянок необхідно вивчити інформаційні потоки між ділянками та іншими службами підприємства, розробити математичні моделі задач планування і управління роботою ділянок, розробити структури даних, що визначаються завданнями виробництва, складом документообігу та технологічного обладнання, розробити БД для різних інформаційно-керуючих підсистем.

Висновки. Технологія PCOD із використанням АРМБ – нова технологія людино-машинної системи, при якій ряд складних і непередбачених ситуацій автоматизованого трудового процесу контролюється і творчо вдосконалюється бухгалтером. Введення в практику автоматизованих інтегрованих інформаційних систем обліку і PCOD дозволяє не тільки комплексно вирішувати задачі обліку, контролю й аудиту, а й здійснювати оцінку фактичного стану підприємства, прогнозувати й моделювати управлінські рішення.

Література

1. Організація інформаційних систем в управлінні : навчальний підручник / В. І. Голіков, О. Ю. Євганов, М. В. Фатєєв, В. Д. Чайка. – Миколаїв : УДМТУ, 2004. – 184 с.
2. Сопко, В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : підручник / В. В. Сопко, В. П. Завгородній. – К. : КНЕУ, 2004. – 412 с.
3. Волот, О. І. Організація інформаційних систем на основі розподіленої системи обробки даних і автоматизованих робочих місць / О. І. Волот // Менеджмент : зб. наук. праць. – К. : Міжгалузевий інститут управління, 2010. – Вип. 13. – С. 220-227.
4. Завгородній, В. П. Автоматизація бухгалтерського учета, контролю, аналізу та аудиту / В. П. Завгородній. – К. : А. С. К., 1998. – 768 с.

References

1. Golikov, V. I., Yevhanov, O. Y., Fatieiev, M. V., Chaika, V. D. (2004). Orhanizatsiia informatsiinykh system v upravlinni : Navchalnyi pidruchnyk. [Organization of information systems in management : Training book]. Mykolaiv : Admiral Makarov National University of Shipbuilding [in Ukrainian].
2. Sopko, V. V., Zavorodnii, V. P. (2004). Orhanizatsiia bukhgalterskoho obliku, ekonomichnoho kontroliu ta analizu : Pidruchnyk. [Accounting organization, economic control and analysis : Textbook]. Kyiv : Kyiv National Economic University [in Ukrainian].
3. Volot, O. I. (2010). Orhanizatsiia informatsiinykh system na osnovi rozpodilenoї systemy obrobky danukh i avtomatyzovanykh robochyykh mist. [The organization of information system based on a distributed data processing systems and workstations]. Kyiv : Interbranch Institute of Management, 13, 220-227. [in Ukrainian].
4. Zavorodnii, V. P. (1998). Avtomatyzatsiia bukhgalterskoho ucheta, kontroliu, analizu i audytu. [Accounting automation, control, analysis and audit]. Kyiv : A. S. K. [in Ukrainian].

Надійшла: 24.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Волот, О. І. Комунікаційні аспекти обліку в умовах розподіленої системи обробки даних / О. І. Волот // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 276-278.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

USC 657.375:334.758

V. P. Onyshchenko, Candidate of Economic Sciences,
Associated Professor**STAKEHOLDERS OF THE CONSOLIDATED STATEMENTS AND THEIR INTERESTS**

Abstract. *The author studies the essence of the consolidated statements of group of entities. The requirements for group accounting systems are described on the base of economic fundamentals of their emergence. The paper explains why the individual reports of the participants cannot meet the needs of the stakeholders of the consolidated groups. The ranking of the stakeholders is made from the standpoint of priority of the consolidated information in a comparison with the analogous ranking of the individual statements' stakeholders. The author defines for each types of the consolidated statements' stakeholders their contribution to the group, their claims and personal interests, and the most relevant for them type of reporting (financial or managerial).*

Keywords: *consolidated statements; consolidated group; parent company; subsidiary; stakeholder; decision making; stakeholder's interest.*

В. П. Онищенко, к. е. н., доцент**КОРИСТУВАЧІ КОНСОЛІДОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ЇХ ІНТЕРЕСИ**

Анотація. *Розглянута сутність консолідованої звітності групи підприємств. На основі економічних основ появи таких груп описані вимоги щодо системи їх бухгалтерського обліку. Встановлені причини, чому індивідуальна звітність учасників групи не може задовольнити потреби стейкхолдерів консолідованих груп. Здійснено ранжування стейкхолдерів з точки зору пріоритетності інформації консолідованої звітності та проведено порівняння з аналогічним ранжуванням щодо індивідуальної звітності. По кожному виду користувача консолідованої звітності визначено його внесок до групи, вимоги компенсації та персональний інтерес, а також найбільш релевантний для нього тип звітності (фінансова чи управлінська).*

Ключові слова: *консолідована звітність; консолідована група; материнське підприємство; дочірнє підприємство; стейкхолдер; прийняття рішень; інтерес користувача.*

В. П. Онищенко, к. э. н., доцент**ПОЛЬЗОВАТЕЛИ КОНСОЛИДИРОВАННОЙ ОТЧЕТНОСТИ И ИХ ИНТЕРЕСЫ**

Аннотация. *Рассмотрена сущность консолидированной отчетности группы предприятий. Исходя из экономических основ появления таких групп описаны требования к системе их бухгалтерского учета. Установлены причины, почему индивидуальная отчетность участников группы не может удовлетворить потребности стейкхолдеров консолидированных групп. Осуществлено ранжирование стейкхолдеров с точки зрения приоритетности информации консолидированной отчетности и проведено сравнение с аналогичным ранжированием для индивидуальной отчетности. По каждому виду пользователя консолидированной отчетности определены его вклад в группу, требования компенсации и персональный интерес, а также наиболее релевантный для него тип отчетности (финансовая или управленческая).*

Ключевые слова: *консолидированная отчетность; консолидированная группа; материнское предприятие; дочернее предприятие; стейкхолдер; принятие решений; интерес пользователя.*

Urgency of the research. *The emergence of consolidated statements linked to the inherent processes for market economy, the essence of which are integration, uniting economic entities, deepen-*

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

ing their cooperation, the formation of enterprise groups with strong economic connections. The reports of separate entities that are parts of such groups do not reflect the financial position and the results of the group as a whole, which prevents the management decision-making of group stakeholders.

Target setting. Increasing the reliability and operational efficiency of the consolidated financial reports preparation reduces the risks of their stakeholders, and thus improves the business efficiency.

Actual scientific researches and issues analysis. The question of the theoretical, methodological and organizational support for the process of consolidated statements' preparation has been the subject of many studies, including the works by V. Kostyuchenko [2], V. Onyshchenko [3], I. Semchuk [4] and others. Researchers fundamentally studied the theoretical basis of the consolidation procedures in accounting reports preparation.

Uninvestigated parts of general matters defining. Little attention is paid to information processes in the consolidated groups of entities that influence the requirements for the reports of these groups. This cause to the need to rethink the fundamentals of the consolidated information that should help to improve the quality of the consolidated statements.

The research objective. The goal of the paper is to study and ranking the interests of the stakeholders of the consolidated accounting statements, identifying the differences of their interests from the individual accounting statements' stakeholders.

The statement of basic materials. Consolidated statements – statements that present the financial position, income and expenses, cash flows of the controlled based group of entities as a single economic entity. Formation of the group is a result of vertical, horizontal and diagonal integration processes when one entity (parent) gets control over other entities (subsidiaries). Nevertheless, legal separation, these entities are an economically single formation. These relations impose specific tasks on a management system of the parent and the consolidated group and its subsystem – accounting. These tasks are as following:

- formation of the group production structure taking into account technological, industrial, marketing and regional separation of the group entities (these have to be described in financial, managerial and segment statements);
- establishing of the control system of the subsidiaries, and providing the cash flow control, formation and usage of the financial resources, creation of the defence system of the group assets (figures of the group statements as indicators of the financial position and performance in this case become the means of control);
- implementation of the strategic management of all group entities, formation of united business policy for these entities (in this case all business decision are taken on the basis of the financial and managerial reports of the entire group of entities);
- unification of financial and management accounting of entities and creation of the monitoring system of the business results of the entire group and separate entities, application of the complex control system of production costs on the basis of the internal group standards (all these things are impossible without united statements performed on the basis of similar approaches within the group);
- development of unified software that allows you to provide automated operative accounting and planning of the financial and economic activity of the separate entities and the group as a whole (one of the products of a such system are formed group reports).

All the above-mentioned tasks require implementation by using the specific approaches and methods for the group reporting. The point is that individual reports of the group entities reflect the results of business operations between not only the group and external for the group business entities, but also they include the results of intragroup transactions. As a result, data on assets, equity, liabilities and financial results in the reports of the separate group entities do not allow the user to assess objectively the financial position, results of the operations and cash flows of the group without information about the relationship between related entities. Thus, individual reports of the individual entities and a simple total sum of the items of their financial statements (i.e. summary reporting) do not provide a group stakeholder with the relevant information for decision-making. Consolidated statements, there-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

fore, becomes for stakeholders as a system of indicators, which allows representing the group as a single economic entity.

Stakeholders of the consolidated financial statements are presented in the Table 1 in the ranked form in the order of the first need to form a consolidated reporting. Among these stakeholders, the most influential are owners and top management of the parent. This ranking differs from that presented in the study for the individual financial statements stakeholders. In this study, it has the next order: investors (as № 1); banks (№ 2); entity's owners (№ 3); buyers and suppliers (№ 4); state (№ 5); employees (№ 6) [1, p. 94]. The reason of these differences is in an optional position of the consolidated statements unlike the individual statements. That is why internal stakeholders comes first in our ranking, because they are initiators of the consolidated statements' preparation.

Table 1

Consolidated financial statements' stakeholders ranking and their interests

Stakeholder	Stakeholder's contribution	Stakeholder's claims	Stakeholder's interests	Consolidated statements	
				Financial	Managerial
1. Owners (direct investors)	Share capital	Increasing business value	Estimation of the real cost of the controlled capital without the results of intragroup transactions; control of the financial capital preservation; business segments performance	+	+
2. Top management	Skills and ability to manage	Wages and share in profits	Strategic management of all group entities; unified business policy; transfer pricing; business segments		+
3. Banks	Loan capital	Interest on loan	Group liquidity (solvency); net group assets	+	
4. Buyers and suppliers	Sales and supply	Contract price	Financial position	+	
5. State (tax authorities)	Society Services: medicine, education, etc.	Paying taxes in full and in due time	Financial results of the group entities; transfer pricing; related parties	+	
6. Employees	Skills, work, labour experience	Salaries and bonuses, social conditions	Financial results	+	

Business owners are concerned in the long-termed and short-termed return on the invested capital. The main task for them is to increase business value and to maximise profit and its managing, monitoring the shares prices changing in the stock markets. Therefore, investors as equity parties of the group have the most urgent need for consolidated information to all stakeholders.

The primary task of the parent management is to maintain control of the group image from the perspective of the most important lenders and investors. Top management is interested in the financial position of the group, its proficiency and strategic perspectives of all business segments. Unlike to other stakeholders top management has an unlimited access to the financial and managerial accounting information. That gives an opportunity of operative analysis of the trends and the performance indicators. Detecting changes and implementation of a timely response to unfavourable trends are the essences of that control.

Conclusions. Consolidated reporting provides stakeholders a picture of the real value of capital of the consolidated group without results of intragroup transactions. Consolidated statements have more significance in the management, than the individual reports of group entities. That is why the main stakeholders of the consolidated information are group owners and top management. Formed ranked list of stakeholders and their interests enables to prioritize in accounting policymaking and to increase relevance of consolidated statements' information.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

References

1. Bakurova, G. V., Trokhymets, O. I. (2013). Znachennia finansovoi zvitnosti pidpriemstv dlia pryiniattia rishen na yii osnovi [The value of financial statements to make decisions based on it]. *Derzhava ta rehiony. Seriya : Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, № 1 (70), 92-95 [in Ukrainian].
2. Kostyuchenko, V. N. (2008). *Konsolidovana finansova zvitnist : mizhnarodnyi dosvid ta praktyka Ukrainy* [Consolidated financial statements : international experience and practice of Ukraine : Educational-practical guide], Literature educational center, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].
3. Onyshchenko, V. P. (2009), *Metodyka ta orhanizatsiia konsolidovanoi finansovoi zvitnosti* [Methods and organization of the consolidated financial statements], Chernihivs'ki oberehy, Chernihiv, Ukraine [in Ukrainian].
4. Semchuk, I. V. (2010), *Konsolidovana finansova zvitnist hrupy pidpriemstv : orhanizatsiino-metodychni zasady formuvannya i kontroliu* [The consolidated financial statements of the company : organizational and methodological principles of formation and control], PhD. Thesis, Accounting, analyse and audit, Zhitomir State University of Technology, Zhitomir, Ukraine [in Ukrainian].

Література

1. Бакурова, Г. В. Значення фінансової звітності підприємств для прийняття рішень на її основі / Г. В. Бакурова, О. І. Трохимець // *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво*. – 2013. – № 1 (70). – С.92-95.
2. Костюченко, В. М. Консолідована фінансова звітність : міжнародний досвід та практика України : навчально-практичний посібник / В. М. Костюченко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 528 с.
3. Онищенко, В. П. Методика та організація консолідованої фінансової звітності : монографія / В. П. Онищенко. – Чернігів : Чернігівські обереги, 2009. – 168 с.
4. Семчук, І. В. Консолідована фінансова звітність групи підприємств : організаційно-методичні засади формування і контролю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / І. В. Семчук. – Житомир, 2010. – 23 с.

Received for publication 17.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Onyshchenko, V. P. Stakeholders of the consolidated statements and their interests / V. P. Onyshchenko // *Науковий вісник Полісся*. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 279-282.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 336.774

Н. В. Ткаченко, д. е. н., професор
А. М. Харченко, к. е. н.**МОДЕЛЮВАННЯ РОЗДРІБНОГО КРЕДИТНОГО ПРОДУКТУ НА ОСНОВІ
ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ КЛІЄНТА**

Анотація. В статті обґрунтовано необхідність визначення оптимального розміру процентної ставки при моделюванні кредитного продукту. Доведено, що банківські установи у своїй кредитній діяльності повинні знаходити оптимальну величину процентних ставок, що враховує інтереси учасників кредитних відносин, зокрема через їх диференціацію за окремими напрямками. Здійснено оцінку доцільності впровадження нового кредитного продукту за анuitетною та диференційованою схемами погашення боргу.

Ключові слова: роздрібний кредит; процентна ставка; життєвий цикл; кредитний продукт; анuitетний платіж; диференційований платіж; конструювання роздрібних кредитних продуктів.

Н. В.Ткаченко, д. э. н., профессор
А. Н. Харченко, к. э. н.**МОДЕЛИРОВАНИЕ РОЗНИЧНОГО КРЕДИТНОГО ПРОДУКТА НА ОСНОВЕ
ЖИЗНЕННОГО ЦИКЛА КЛИЕНТА**

Аннотация. В статье обоснована необходимость определения оптимального размера процентной ставки при моделировании кредитного продукта. Доказано, что банковские учреждения в своей кредитной деятельности должны находить оптимальную величину процентных ставок, учитывающий интересы участников кредитных отношений, в частности из-за их дифференциацию по отдельным направлениям. Осуществлена оценка целесообразности внедрения нового кредитного продукта по аннуитетной и дифференцированной схемам погашения долга.

Ключевые слова: розничный кредит; процентная ставка; жизненный цикл; кредитный продукт; аннуитетный платеж; дифференцированный платеж; конструирование розничных кредитных продуктов.

N. V. Tkachenko, Doctor of Economic Sciences, Professor
A. M. Kharchenko, Candidate of Economic Sciences**SIMULATION OF RETAIL CREDIT PRODUCTS
THE LIFE-CYCLE CUSTOMER**

Abstract. In the article the necessity of determining the optimal size of the interest rate in modeling the credit product. It is proved that the banking institutions in their lending activities must find the optimal value of the interest rate, taking into account the interests of participants of credit relations, in particular because of their differentiation in certain areas. The estimation of the feasibility of the introduction of a new credit product for annuity and differentiated scheme of repayment of debt.

Keywords: retail credit; interest rate; life cycle; loan product; annuity payment; differentiated payment; construction of retail loan products.

Актуальність теми дослідження. Ринок роздрібних продуктів банківських установ на даний час є одним з найбільш динамічно зростаючих і перспективних, що пояснюється створенням банками широкої продуктової лінійки та додавання нових каналів продажів. Разом із тим підвищуються вимоги до якості роздрібних кредитних продуктів, що, в свою чергу, спонукає до пошуку

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

й втілення специфічних особливостей окремих продуктів з метою їх виділення з-поміж широкої палітри продуктової гама, пропонованої банківськими установами-конкурентами.

Постановка проблеми. На фоні постійного загострення конкурентної боротьби, появи й впровадження технологічних і продуктових новацій, підвищення ефективності діяльності банків стає можливим за рахунок забезпечення затребуваності банківських продуктів та підвищення рівня задоволеності ними з боку клієнтів, насамперед, за рахунок налаштування продуктового ряду під їх мінливі запити та потреби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці банківського кредитування приділяється значна увага в колі наукових інтересів широкої спільноти вітчизняних та закордонних учених. Зокрема, з'ясуванню економічного змісту, особливостей та класифікації видів роздрібно-го банківського кредитування присвячені дослідження А. Бахшіяна [1], В. Боровського [2], І. Івасів [3], О. В. Комісарчик [4], А. О. Єпіфанова і Т. А. Васильєвої [5] та інших. Разом з тим, окремої уваги потребує постійне діагностування ефективності роздрібного кредитування та, як наслідок, поглиблене дослідження питань, пов'язаних з конструюванням роздрібних кредитних продуктів.

Постановка завдання. Метою статті є розробка підходу до конструювання роздрібних кредитних продуктів, що сприятиме розширенню їхнього асортименту та розвитку каналів продажів. Це дозволить банкам розширити спектр послуг, які надаються клієнтам, завдяки впливу технологічних змін та підвищення рівня фінансової грамотності клієнтів.

Виклад основного матеріалу. Аналіз життєвого циклу роздрібного кредитного продукту передбачає, по-перше на етапі дослідження – розробку продукту, оцінку його конкурентоспроможності і прийняття рішення про винесення пропозиції на ринок; по-друге, на етапі виведення на ринок – здійснення пробних продажів, організація стимулювання і супроводу продажів; по-третє, на етапі зростання – оцінку життєвого циклу, пошук способів модифікації продукту, нових споживачів і сфер використання; по-четверте, на етапі зрілості – організацію ефективної системи стимулювання збуту і внесення коректив у маркетингову політику; на етапі спаду – прийняття рішення про подальшу політику банку щодо конкретного продукту (рис. 1). Разом з тим, особливу увагу варто приділяти п'ятому етапу, який передбачає моделювання кредитного продукту. Це пояснюється тим, що банківському продукту характерна така властивість як швидкість копіювання конкурентами на ринку та необхідність налаштування під постійно змінювані вимоги споживачів банківських послуг. Звідси, виникає потреба здійснювати моделювання кредитного продукту з урахуванням життєвого циклу клієнта, стратегії залучення й утримання клієнтів, використання альтернативних каналів збуту.

Важливим питанням, що потребує вирішення при моделюванні кредитного продукту є визначення оптимального розміру процентної ставки за роздрібним кредитом. Ризики кредитування фізичних осіб значною мірою обумовлені тим, що банк не знає клієнта і закладає в процентну ставку ризики неповернення позики. Більшість банків розрізняють процентні ставки залежно від валюти кредиту, терміну та суми кредиту. Деякі банки враховують також статус позичальників (добросовісні позичальники, учасники зарплатних проектів, співробітники бюджетних організацій та інші). Зниження ризиків може бути досягнуто шляхом впровадження моделі оцінки кредитоспроможності, яка враховує специфіку взаємодії з клієнтами.

Банки у своїй кредитній діяльності повинні знаходити оптимальну величину процентних ставок, що враховує інтереси всіх учасників кредитних відносин, тобто здатну забезпечити зниження кредитного тягаря позичальників при одночасному досягненні ефективності кредитних операцій банку. Процентна ставка за кредитом має свою економічно обґрунтовану нижню межу, яка об'єктивно визначається нормою рентабельності роботи банку.

При цьому процес кредитування піддається прямому державному регулюванню, який має безпосередній вплив на фінансові результати банків та, відповідно, на процес ціноутворення на кредитні продукти, що реалізуються ними шляхом встановлення: нормативів резервів на можливі втрати за кредитами, нормативів достатності капіталу, розміру облікової ставки тощо.

Процентні ставки за кредитами формуються під впливом багатьох чинників – вартості залучених банком ресурсів, витрат на операційне обслуговування клієнтів, створення резервів під можливі втрати, з урахуванням темпів інфляції; стану ринку кредитування, та ін.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

1. Етап дослідження і розробки	Розробка нового банківського продукту	Виявлення ідей про нові продукти. Ранжування і відбір ідей. Розробка нових продуктів
	Оцінювання економічної ефективності впровадження продукту	Аналіз можливостей банку. Розробка маркетингової стратегії. Розрахунок економічної ефективності продукту
	Оцінювання конкурентоспроможності нового продукту	Порівняльний аналіз продукту з аналогічними продуктами конкурентів. Прийняття рішення про розробку банківського продукту
2. Етап виведення на ринок	Розробка пробного продукту і пробний продаж	Розробка продукту. Пробний продаж лояльним клієнтам
	Виведення нового продукту на ринок	Організація роботи. Навчання персоналу. Забезпечення технічної готовності. Запуск проекту. Формування попиту
	Компанія зі стимулювання збуту продукту	Рекламні заходи, спрямовані на стимулювання збуту продукту
3. Етап росту	Супровід реалізації продукту	Оцінювання результатів впровадження продукту. Внесення змін в процес реалізації продукту
	Моніторинг обсягів продаж продукту	Моніторинг обсягів продаж продукту. Дослідження думок клієнтів про якість продукту
	Пошук способів модифікації продукту	Маркетингові дослідження. Вдосконалення продукту з метою забезпечення конкурентоспроможності продукту
4. Етап зрілості	Пошук нових споживачів продукту, нових сфер використання	Сегментація клієнтів. Рекомендації щодо формування попиту на продукт
	Організація ефективних рекламних компаній	Рекламні заходи, спрямовані на висвітлення переваг продукту
	Моніторинг обсягів продаж продукту	Моніторинг обсягів продаж продукту. Організація маркетингових досліджень з метою визначення задоволеності споживачів продукту
5. Етап спаду	Стимулювання збуту продукту	Акції зі стимулювання збуту продукту
	Зміни в маркетинговій політиці банку	Вивчення продуктів-аналогів конкурентів. Уточнення цінової політики. Внесення змін в рекламну компанію
	Моніторинг обсягів продаж продукту	Моніторинг об'ємів продажу. Дослідження причин зниження об'ємів. Оцінка конкурентоспроможності продукту
	Прийняття рішення про зміну продукту	Прийняття рішення про заміну продукту на новий або про його удосконалення з урахуванням нових вимог і технологій

Рис. 1. Етапи життєвого циклу кредитного продукту
Джерело: складено автором за [6]

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Вважаємо, що необхідно використовувати розмір процентних ставок для стимулювання роздрібного кредитування, що стає можливим за рахунок їх диференціації за такими напрямками: поступове зниження процентних ставок у разі добросовісної сплати кредиту протягом певного строку; встановлення окремих ставок за цільовими кредитами, пов'язаними з розвитком людського капіталу позичальників (кредитів на навчання, лікування, поліпшення житлових умов та інших), із спрямованістю на їх мінімізацію; встановлення величини ставок з урахуванням їх прихильності до банку (позичальники, що беруть кредит вперше, і позичальники, що беруть кредит повторно). Крім того, посилення стимулюючого характеру процентних ставок може бути досягнуто наданням позичальникам вибору схеми погашення кредиту – диференційованими або ануїтетними платежами. Це дозволить забезпечити підвищення привабливості та доступності споживчих кредитів для позичальників – фізичних осіб, надасть їм можливість маневрувати у виборі найбільш зручних для них кредитів з позицій розподілу кредитного навантаження, полегшення процедури отримання та повернення кредиту.

Наприклад, зміна періодичності сплати платежів за основним боргом передбачає три варіанти погашення з різною періодичністю: щоквартального погашення, один раз на півроку, в кінці терміну користування. Водночас, при використанні таких варіантів збільшується кредитний ризик.

Можливе прогресивне зростання платежів за основним боргом, при цьому щомісячні платежі за відсотками будуть залежати від фактичного залишку заборгованості, відповідно, їх розмір зменшуватиметься, у той час як щомісячний платіж за кредитом в цілому (основний борг і відсотки) залишиться незмінним протягом усього періоду погашення. Прогресивне зростання щомісячного платежу передбачає, що платежі за основним боргом будуть збільшуватися таким чином, що щомісячний платіж за кредитом (основний борг і відсотки) буде зростати на заздалегідь встановлену величину, наприклад, на середньомісячний прогнозований темп інфляції.

Також можливі відмінності в способах справляння процентної плати за кредитом, що визначають порядок погашення кредиту і суттєво впливають на розмір кредитного навантаження позичальника. У банківській практиці, головним чином, застосовуються два способи розрахунку процентної плати за кредитом – ануїтетна та диференційована.

Перевагами ануїтетної схеми погашення банківських кредитів для позичальників є: простота схеми і можливість планування кредитних платежів, оскільки кредит протягом всього терміну його погашення виплачується рівними частинами; для довгострокових кредитів – зниження кредитного навантаження позичальників із урахуванням впливу інфляції. При ануїтетній схемі нарахування та сплати відсотків ціна кредиту вище, ніж при використанні диференційованих платежів.

Потрібно, наприклад, розробляти роздрібні кредитні продукти, що поєднують в одному не тільки кредитні, але й депозитні, розрахункові, платіжні та інші банківські операції та послуги на більш взаємовигідних для банку і позичальника умовах. Наприклад, для розширення способів задоволення потреб фізичних осіб, які не мають заощаджень на момент кредитування, комерційні банки можуть запропонувати позичальнику заощадження, що передують кредитуванню. Тоді джерелом погашення відсотків за кредитом будуть не тільки майбутні доходи позичальника від трудової діяльності, але і нараховані відсотки за депозитом. До того ж, встановлення привабливих відсоткових ставок за кредитом таким позичальникам дозволить частково знизити навантаження з виплат за кредитом на сімейний бюджет, зберегти заощадження позичальника без зниження рівня його споживання або збільшити споживання, не маючи достатнього обсягу власних коштів.

Слід урахувувати, що спектр банківських послуг, які надаються фізичним особам, постійно розширюється. Це дозволяє банкам переходити від пропозиції кількох стандартизованих, непов'язаних між собою послуг до формування індивідуальних «пакетів», які максимально відповідають потребам клієнтів. При цьому вартість пакетного обслуговування відрізняється у вигідну для клієнта сторону і встановлюється нижче результату арифметичного додавання вартості окремих послуг. Базовий (мінімальний) пакет роздрібних продуктів може включати: кредитну карту, доступ до дистанційного банківського обслуговування та овердрафту.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Пакетні продажі повинні супроводжувати персональний менеджер, який закріплюється за клієнтом і обслуговує всі його операції, володіє інформацією про минулу співпрацю з клієнтом і вступає в якості його особистого фінансового консультанта. Така практика формує передумови для зміни системи навчання та підготовки банківських фахівців – від знання вузькоспеціалізованих програм до комплексного вивчення всього спектру роздрібних банківських продуктів.

При продажу населенню банківських послуг важливе також використання різних форм їх спільного продажу. Для банків основною причиною використання сумісних продажів є те, що такі продажі приносять більше прибутку, ніж індивідуальні, як у короткостроковому, так і в довгостроковому періодах. Також банкам це дозволяє зменшити витрати, стимулювати попит, утримувати клієнтів, поліпшувати характеристики продуктів та диференціювати продуктивні пропозиції.

Для клієнтів сумісні продажі – це зручність, оперативність отримання послуг, зниження витрат. Поряд з такими характеристиками кредитного продукту (сума, ціна, термін та інші), для клієнта важливим є і якість банківського обслуговування в процесі придбання та користування цим продуктом. Для кредитних послуг специфічними показниками якості обслуговування є: надання послуги в точно зазначений термін, можливість отримання консультацій (у тому числі з використанням інтерактивних каналів), зручність при погашенні кредиту.

Окрім модернізації існуючих банківських продуктів не можна залишати поза увагою і необхідність оцінювання ефективності впровадження нових кредитних продуктів за структурно-логічною схемою, представленою на рисунку 2.

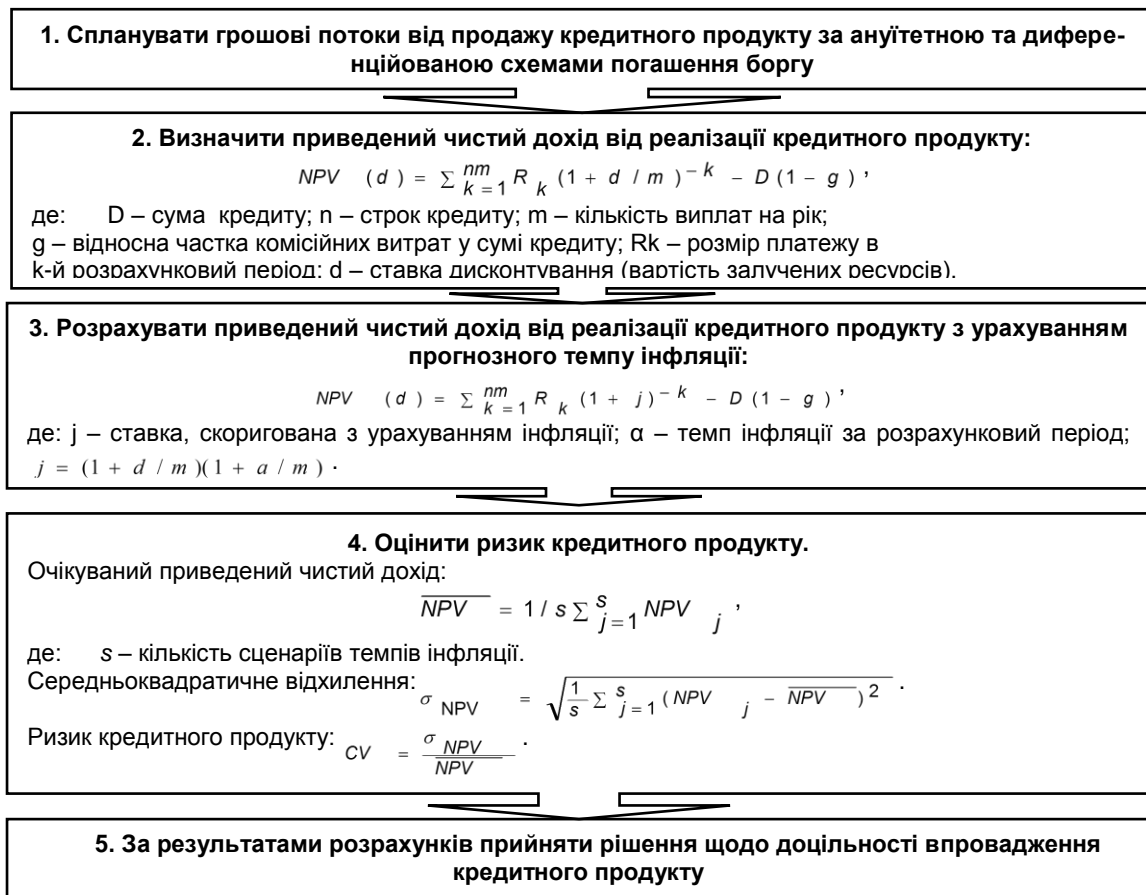

Рис. 2. Структурно-логічна схема оцінювання доцільності впровадження нового кредитного продукту

Джерело: складено авторами

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Оцінимо доцільність впровадження нового кредитного продукту на прикладі. Банківська установа планує запровадити новий роздрібний кредитний продукт з наступними параметрами: сума кредиту – 15 тис. грн., строк кредиту – 3 роки, річна ставка складних відсотків – 42%, кількість виплат на рік – 12; одноразова комісія при видачі кредиту – 0,1%, щомісячна комісія при погашенні кредиту – 0,1%.

Результати розрахунків грошових потоків від реалізації кредитного продукту за ануїтетною та диференційованою схемами погашення боргу узагальнені представлені в графічному вигляді на рисунках 3 та 4.

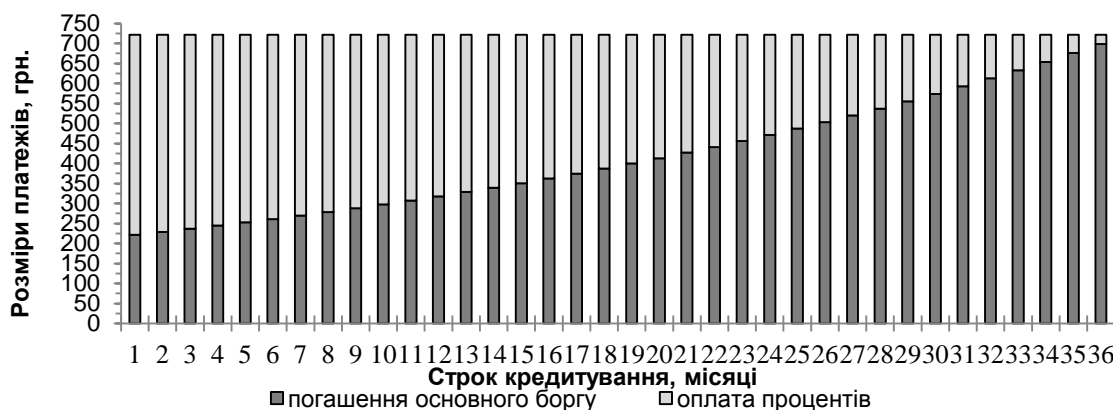

Рис. 3. Грошові потоки за ануїтетною схемою погашення боргу

Джерело: розрахунки авторів

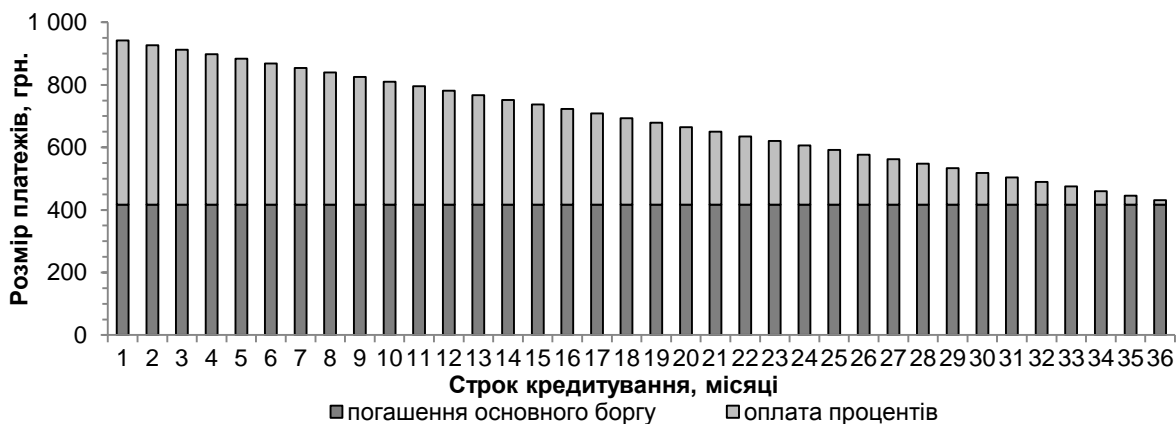

Рис. 4. Грошові потоки за диференційованою схемою погашення боргу

Джерело: розрахунки авторів

Підсумки обчислень чистого приведеного доходу від реалізації кредитного продукту залежно від вартості залучених ресурсів (норми дисконтування) для різних схем погашення боргу, без урахування комісійних платежів та з їх урахуванням наведено, відповідно, зображено на рисунках 5 та 6.

Як свідчать дані рисунків 5 та 6, наявність одноразової та щомісячних комісій суттєво підвищує дохідність кредитного продукту. Так, запровадження одноразової комісії при отриманні кредиту та щомісячних комісій за обслуговування в розмірі 0,1% зміщує точку беззбитковості кредитного продукту з 40% до 50% для ануїтетної схеми погашення та до 55% для класичної схеми погашення кредиту.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

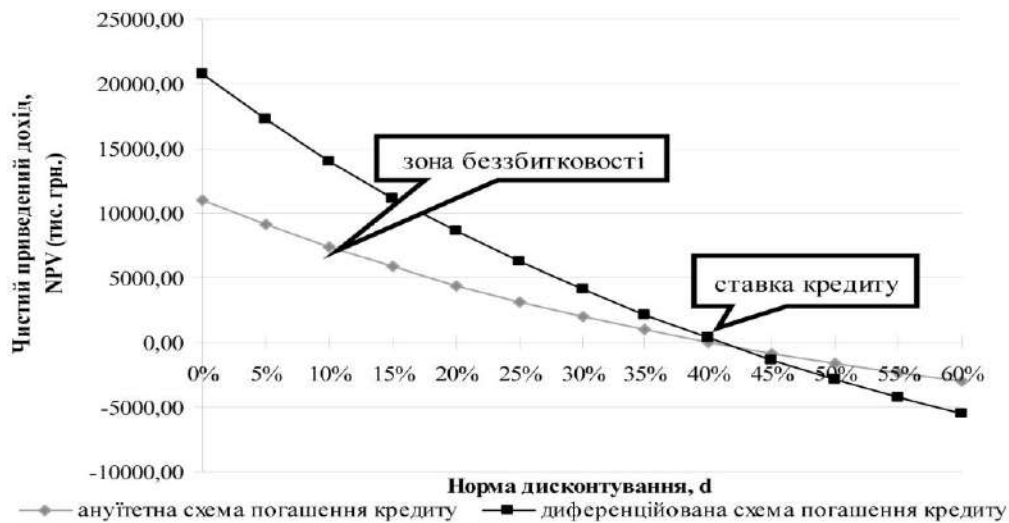

Рис. 5. Обсяги чистого приведенного доходу кредитного продукту залежно від вартості залучених ресурсів, без урахування комісійних платежів
Джерело: розрахунки авторів

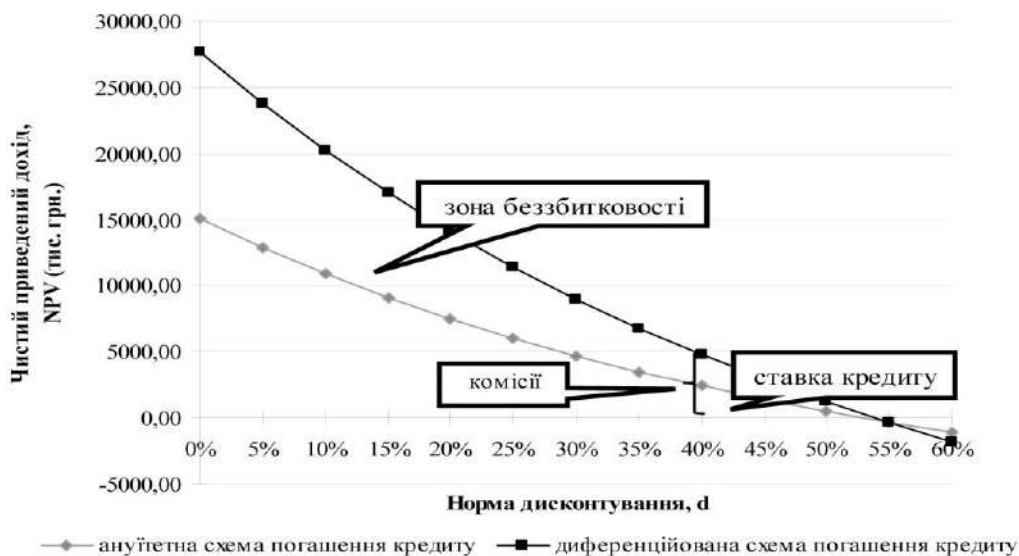

Рис. 6. Обсяги чистого приведенного доходу кредитного продукту залежно від вартості залучених ресурсів, з урахуванням комісійних платежів
Джерело: розрахунки автора

Вкрай негативно на обсяг чистого приведенного доходу кредитного продукту впливає інфляція, про що свідчать результати сценарного аналізу, представлені на рисунках 7 та 8. Зокрема, для ануїтетної схеми погашення боргу за сценарієм 1 (темп інфляції 12%) точка беззбитковості кредитного продукту перемістилася з 40% до 25% за сценарієм 2 – до 20% та за сценарієм 3 – до 15%.

Застосування диференційованої схеми погашення боргу дозволяє применшити негативний вплив інфляції: за сценарієм 1 точка беззбитковості не змістилася – залишилася на рівні норми дисконтування 40%, за сценарієм 2 – зменшилася до 35%, за сценарієм 3 – до 30%. Негативні прогнози щодо темпів інфляції обумовили підвищений ризик кредитного продукту для ануїтетної

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

схеми погашення боргу $CV = 5,51$ та дещо нижчий рівень ризику для диференційованої схеми $CV = 1,14$.

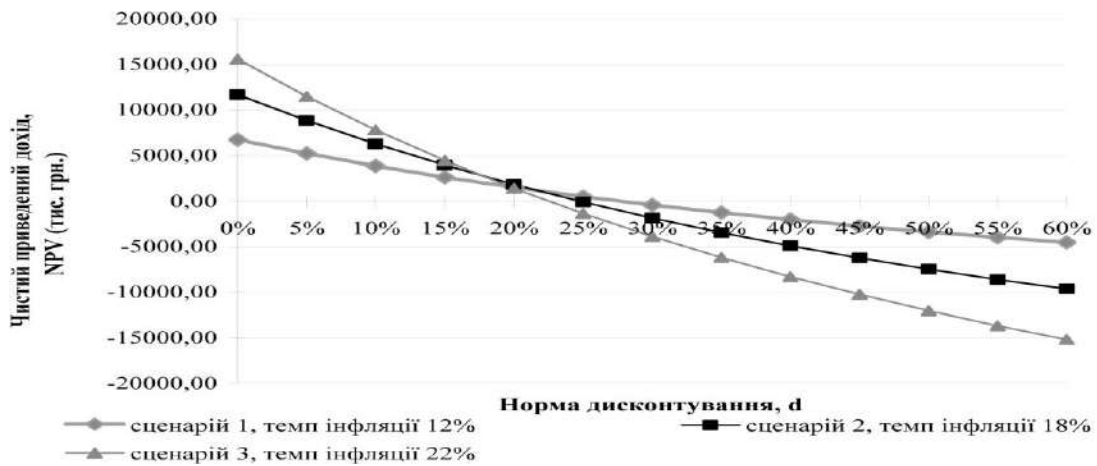

Рис. 7. Обсяги чистого приведенного доходу кредитного продукту залежно від темпів інфляції для анuitетної схеми погашення боргу

Джерело: розрахунки авторів

Після проведеної роботи менеджментом банку приймається рішення щодо випуску кредитного продукту на ринок та вибір каналів збуту. У зв'язку з цим, мережа каналів, через які продаються роздрібні кредитні продукти, повинна відповідати ринковій різноманітності і постійно розширюватися. Необхідно, щоб банки забезпечували інтегровану взаємодію через усі канали: від відділень до онлайн-ових, мобільних і навіть соціальних мереж. Клієнти повинні мати можливість отримувати за будь-яким із існуючих каналів допомогу чи консультацію щодо специфічного банківського продукту або сервісу.

Найбільш затребуваними дистанційними каналами на сьогодні є: інтернет-банкінг, SMS послуги, дистанційні телефонні продажі. У цьому випадку банку не потрібно витратити кошти на побудову збутової інфраструктури: широкі мережі продажів вже розгорнуто компаніями-провайдерами, а обладнання для використання каналів доступу (мобільні телефони, програмні комплекси) придбає сам клієнт. Застосування технологій віддаленого банківського обслуговування дозволяє забезпечувати цілодобовий доступ до банківських продуктів, незалежно від місця розташування клієнта, підвищує швидкість і якість обслуговування при одночасному зниженні собівартості операцій, реалізацію комунікаційної функції, формує імідж банку, як високотехнологічної клієнтоорієнтованої фінансової організації.

Банк може вибудувати свою мережу продажів, підключившись до мережі фінансових сервісів, отримуючи можливість із мінімальними витратами розширити свою присутність на ринку. В якості додаткових каналів слід розглядати можливості організації банком пунктів продажів роздрібних кредитів в торгових центрах і великих торгових залах. Це найбільш мобільні точки обслуговування, які можна розміщувати як в продовольчих, так і непродовольчих торгових центрах, а також на території автодилерів.

Враховуючи, що найбільш гостра конкурентна боротьба спостерігається у сфері безвідсоткового споживчого експрес-кредитування, що здійснювався банками в торговельних організаціях, деякі великі магазини, прагнучи залучити покупців, самостійно виплачують банкам відсотки за кредитами. Втрату частини прибутку торговельна мережа компенсує збільшенням обсягів продажів, що підвищує, у свою чергу, обсяги роздрібно-кредитування банками. Співпраця з торговими мережами сприяє ефективному просуванню кредитних банківських продуктів, а участь мереж у субсидуванні процентних ставок робить кредитні продукти більш доступними і привабливими для клієнтів.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

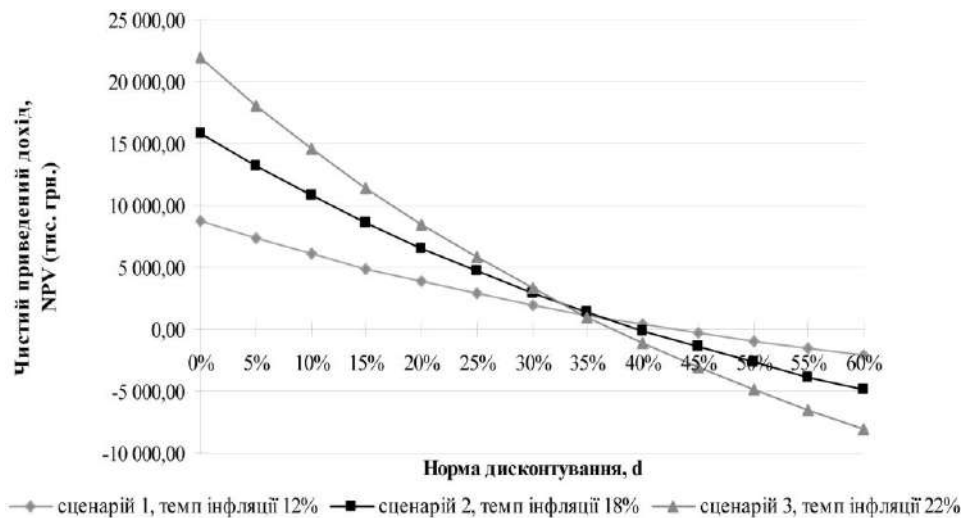

Рис. 8. Обсяги чистого приведенного доходу кредитного продукту залежно від темпів інфляції для диференційованої схеми погашення боргу

Джерело: розрахунки авторів

Багато банків спільно з різними підприємствами сфери торгівлі і послуг пропонують різноманітні кобрендингові програми, що дозволяють власнику картки банку отримати певну знижку, розплачуючись кредитною карткою. Кобрендинговими програмами в даному випадку можуть бути угоди банків з авіакомпаніями, з мобільними операторами, автосалонами, торговими центрами тощо. Також банки активно пропонують карти в якості бонусу до інших банківських продуктів, наприклад при відкритті вкладів, у рамках зарплатних проектів.

Можлива передача частини функцій щодо залучення фізичних осіб на кредитне обслуговування банку корпоративним клієнтам (реалізація принципу мережевого маркетингу). У загальному вигляді корпоративну клієнтську базу банку можна розділити на дві групи: клієнти, які характеризуються розвинутою системою внутрішніх споживчих відносин (наприклад, виробничі підприємства, що володіють значною штатною чисельністю, але практично не генерують зовнішніх зв'язків з фізичними особами), і клієнти, які характеризуються розвинутою системою зовнішніх споживчих відносин (наприклад, торгові підприємства, що володіють мінімальною штатною чисельністю, але генерують широкі зовнішні зв'язки з фізичними особами).

Практика роботи провідних зарубіжних банків показує, що найбільш ефективним способом залучення клієнтів, підвищення їх лояльності і збільшення обсягу продажів роздрібних кредитних продуктів є реалізація концепції *channel mix*, тобто використання традиційних і віддалених каналів доступу в їх нерозривній єдності. При цьому повинні забезпечуватися зручність, оперативність, безпека, вигідність використання цих каналів і можливість для клієнта на свій розсуд переміщатися між ними в єдиному комунікаційному середовищі. Банком обирається оптимальне співвідношення персоналізованого обслуговування з залученням офісних співробітників та дистанційних сервісів.

З розвитком комп'ютерних технологій сервіси каналів віддаленого доступу стають все більш мультимедійними – клієнт обирає найбільш зручний на певний момент часу канал комунікації або обслуговування. Удосконалити управління багатоканальними мережами продажів банківських продуктів можна шляхом включення до клієнтської бази даних інформації про те, який канал отримання банківських повідомлень, і яку форму відносин з банком воліє продовжувати клієнт.

Вважаємо за необхідне стимулювати споживачів до придбання роздрібних кредитних продуктів, а також зацікавлювати працівників банку до максимального обсягу реалізації послуг клієнтам. Пропонуємо банкам використовувати такі способи стимулювання покупців, як надання клієнту права протягом певного часу користуватися банківськими послугами безкоштовно або зі

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

знижкою, поєднання платних і безкоштовних послуг, пільгове надання небанківських продуктів, підтримання особистих контактів зі споживачами послуг, системи зв'язків з громадськістю, а також рекламувати послуги банку.

Висновки. Отже, застосування банками запропонованих наукових засад конструювання роздрібних кредитних продуктів сприятиме розширенню їхнього асортименту та розвитку каналів продажів, що дозволить банкам розширити спектр послуг, які надаються клієнтам, завдяки впливу технологічних змін та підвищення рівня фінансової грамотності клієнтів. Зазначене дасть змогу підвищити прибутковість роздрібного кредитування, скоротити витрати та підтримувати лояльність клієнтів, полегшить управління кредитними ризиками, стимулюватиме розвиток дистанційного банківського бізнесу, що, у свою чергу, вирішить питання оптимізації кадрової політики банківських установ.

Література

1. Бахшиян, А. К. Механизмы оценки и повышения качества банковских услуг в розничном кредитовании : теоретические и методические аспекты : автореф. дис. канд. эконом. наук : спец. 08.00.10 / А. К. Бахшиян. – М., 2010. – 26 с.
2. Боровский, В. Н. Управление розничным бизнесом в банке / В. Н. Боровский // Интеграция института финансово-кредитных отношений в мировое сообщество : Сб. трудов украинской научно-практической конференции. – Симферополь, 2011. – С. 25–30.
3. Івасів, І. Б. Універсальний банкінг : ризики та переваги / І. Б. Івасів // Вчені записки : зб. наук. праць. – К. : КНЕУ, 2003. – С. 100-105.
4. Комісарчик, О. В. Теоретичні аспекти роздрібного банківництва / О. В. Комісарчик // Фінанси, облік і аудит. – 2010. – № 15. – С. 75–83.
5. Управління ризиками банків : монографія у 2 томах. Т. 2 : Управління ринковими ризиками та ризиками системних характеристик / А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко [та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 299 с.
6. Серік, Ю. В. Економіко-організаційний механізм управління ризиком кредитної організації : автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / Ю. В. Серік. – К. : ПВНЗ «Європ. Ун-т». – К., 2009. – 19 с.

References

1. Bahshiyani, A. K. (2010). *Mehanizmy otsenki i povysheniya kachestva bankovskikh uslug v roznichnom kreditovanii : teoreticheskie i metodicheskie aspekty* [Mechanisms for evaluating and improving the quality of banking services in the retail lending : theoretical and methodological aspects]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Moscow, 26 [in Russian].
2. Borovskiy, V. N. (2011). *Upravlenie roznichnym biznesom v banke* [Retail business management in the bank]. *Sbornik trudov ukrainiskoy nauchno-prakticheskoy konferentsii «Integratsiya instituta finansovo-kreditnyih otnosheniy v mirovoe soobshchestvo»*, Simferopol, 25-30, [in Ukrainian].
3. Ivasiv, I. B. (2003). *Universal'nyy bankinh : ryzyky ta perevahy* [Universal banking : the risks and benefits]. *Vcheni zapysky : naukovyy zbirnyk KNEU*. Vyp. 5, Kyiv, 100-105, [in Ukrainian].
4. Komisarchyk, O. V. (2010). *Teoretychni aspekty rozdribnoho bankivnytstva* [Theoretical aspects of retail banking]. *Finansy, oblik i audit*, 15, 75 - 83. [in Ukrainian].
5. Yepifanov, A. O., Vasylyeva, T. A., Koz'menko, S. M. (2012). *Upravlinnya ryzykamy bankiv : monohrafiya u 2 tomakh*. T. 2 : *Upravlinnya rynkovyumu ryzykamy ta ryzykamy systemnykh kharakterystyk* [Risk management : monograph in 2 volumes. V. 2 : The market risk and risk management system characteristics]. *DVNZ «UABS NBU»*, Sumy, 299 [in Ukrainian].
6. Syerik, Y. V. (2009). *Ekonomiko-orhanizatsiynyy mekhanizm upravlinnya ryzykom kredytnoyi orhanizatsiyi* [Economic and institutional mechanism for risk management of the credit institution]. *Extended abstract of candidate's thesis*. *PVNZ «Yevropeys'kyy Universytet»*, Kyiv, 19 [in Ukrainian].

Нідійшла 25.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Ткаченко, Н. В. Моделювання роздрібного кредитного продукту на основі життєвого циклу клієнта / Н. В. Ткаченко, А. М. Харченко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8). – С. 283-292.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 336.225:336.226.1

Л. О. Коваленко, к. е. н., професор,
Т. В. Міхеєнко, к. е. н., доцент**АДМІНІСТРУВАННЯ ПДВ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ**

Анотація. У статті розглянуто сутність, значення та чинний порядок адміністрування податку на додану вартість, визначено переваги та недоліки системи електронного адміністрування ПДВ, основні підприємницькі ризики при її застосуванні, а також напрямки удосконалення механізму оподаткування ПДВ.

Ключові слова: податок на додану вартість; адміністрування податків; система електронного адміністрування; відшкодування ПДВ.

Л. А. Коваленко, к. э. н., профессор,
Т. В. Михеенко, к. э. н., доцент**АДМИНИСТРИРОВАНИЕ НДС В СИСТЕМЕ ФИНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТА**

Аннотация. В статье исследуется сущность, значение и действующий порядок администрирования налога на добавленную стоимость, проанализированы преимущества и недостатки системы электронного администрирования НДС, основные предпринимательские риски, связанные с ее применением, а также определены основные направления совершенствования механизма налогообложения НДС.

Ключевые слова: налог на добавленную стоимость; администрирование НДС; система электронного администрирования; возмещение НДС.

L. A. Kovalenko, Candidate of Economic Sciences, Professor,
T. V. Mikhieienko, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor**ADMINISTRATION OF VALUE ADDED TAX IN FINANCIAL MANAGEMENT**

Abstract. The article considers the essence, significance and a valid order of administration of value added tax, the advantages and disadvantages of the system of electronic VAT administration, the main business risks in its application, as well as directions of improving the mechanism of VAT taxation.

Keywords: Value Added Tax; VAT administration; E-management system; a VAT refund.

Актуальність проблеми. На сьогоднішній день важливе фінансове та регулююче значення в структурі податкових надходжень Державного бюджету України належить податку на додану вартість (ПДВ). Разом з тим, податок на додану вартість є найбільш проблемним внаслідок існуючих недоліків механізму його нарахування та сплати. Відповідно, вдосконалення системи адміністрування ПДВ має забезпечити створення надійної бази для розвитку бізнесу шляхом зниження витрат на його сплату, своєчасного відшкодування, сприяти отриманню стабільних надходжень до бюджету, у тому числі, за рахунок зменшення корупційної складової, ухиляння від сплати податку тощо. Постійні зміни в нормативно-правових актах з питань оподаткування обумовлюють актуальність дослідження напрямків удосконалення механізмів адміністрування ПДВ особливо у контексті євроінтеграційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питань, що стосуються аналізу впливу податкових надходжень від непрямих податків на дохідну частину державного бюджету України, ефективність фінансово-господарської діяльності платників податків, а також можливих напрям-

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

ків удосконалення механізмів їх справляння і регулювання, присвячені численні дослідження вітчизняних та закордонних науковців, зокрема О. Василика, В. Гейця, І. Лютого, Т. Єфименко, В. Корнуса, М. Поттера, А. Соколової, А. Сербіна, С. Юрія, І. Бурден, В. Прокопенко, Ю. Ільницького. Проте, незважаючи на посилену увагу науковців до аналізу проблеми адміністрування ПДВ, існує безліч недоліків чинної практики справляння ПДВ, різноманітність поглядів щодо доцільності застосування цього податку, диференціації його ставок, напрямків гармонізації податкового законодавства до вимог ЄС тощо. Саме це обумовило вибір теми дослідження, її актуальність, визначення мети та завдань.

Постановка проблеми. Мета даного дослідження полягає в обґрунтуванні напрямків підвищення ефективності механізмів адміністрування ПДВ та оцінці їх впливу на ділову активність підприємницьких структур.

Виклад основного матеріалу. ПДВ – це непрямий податок, який підприємства перекладають на споживачів продукції шляхом включення його до ціни товару. Податок на додану вартість в Україні було запроваджено ще у 1992 р., а на сьогоднішній день порядок його обчислення і сплати регламентується Податковим Кодексом України. Відповідно до методології, яка діє в Україні, величина доданої вартості включає валовий прибуток, заробітну плату з нарахуваннями та інші витрати на виробництво, не пов'язані з розрахунками за матеріальні та енергетичні ресурси, послуги. При обчисленні доданої вартості можна від повної вартості відняти вартість сировини, матеріалів та послуг виробничого характеру або скласти елементи доданої вартості.

Найбільшого поширення у світовій практиці набув непрямий метод вирахування, що пов'язано з відносною простотою розрахунку, можливістю застосування різних ставок оподаткування, різних податкових періодів за умови чіткої організації документообігу. До недоліків даного методу можна віднести: 1) негативний вплив на обсяг оборотного капіталу платника податку, який виникає при придбанні необоротних активів, оскільки в такому випадку термін повернення ПДВ, сплаченого у ціні необоротних активів, залежить від тривалості виробничого циклу, чим довшим він є, тим довшим буде описаний часовий лаг, тим більшою буде потреба у залученні зовнішніх джерел фінансування; 2) наявність значного переліку пільг і звільнень від оподаткування платників ПДВ зменшує обсяги податкових кредитів.

База оподаткування операцій з постачання товарів/послуг визначається виходячи з їх договірної вартості з урахуванням загальнодержавних податків та зборів. Базою оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України, є договірна (контрактна) вартість, але не нижче митної вартості цих товарів з урахуванням мита та акцизного податку, що підлягають сплаті і включаються до ціни товарів. Сума податку, що підлягає сплаті до Державного бюджету України або бюджетному відшкодуванню, визначається як різниця між сумою податкового зобов'язання звітного періоду та сумою податкового кредиту такого звітного періоду. При позитивному значенні результату, така сума підлягає сплаті до бюджету у визначені строки. При від'ємному значенні, така сума враховується у зменшення суми податкового боргу з податку, що виник за попередні звітні періоди або підлягає бюджетному відшкодуванню за заявою платника.

Чинна в Україні система авансових платежів до бюджету (тобто до моменту одержання фактичного прибутку від реалізації) та механізм сплати ПДВ, який передбачає, що податкове зобов'язання може виникнути до моменту надходження коштів за реалізовану продукцію на рахунок продавця, змушують підприємство залучати зовнішні ресурси для проведення належних податкових виплат. Ці ресурси у зв'язку з високими темпами інфляції та ризиками в Україні стають все дорожчими та важкодоступними. Залучення дорогих банківських кредитів веде до погіршення загального фінансового стану підприємства, знижує його фінансову стійкість та ліквідність, оскільки обтяжує сплатою відсотків. Погашення зобов'язань з ПДВ за рахунок власних ресурсів відволікає з обороту підприємства частину коштів. Оскільки підприємства мають різні обсяги закупівлі сировини, товарно-матеріальних цінностей, умови їх оплати, пільги, джерела і терміни відшкодування, а також те, що періоди формування вхідного ПДВ і його відшкодування не збігаються, то виникає часовий розрив між періодом іммобілізації оборотного капіталу на сплату ПДВ

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

до бюджету та його компенсацією за рахунок відповідного джерела. Таким чином, чим тривалішою буде іммобілізація оборотного капіталу, тим негативнішим буде вплив ПДВ на фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання. В окремих випадках ПДВ може стягуватись навіть за рахунок амортизаційного фонду, фонду оплати праці та інших витрат. Це є актуальним, особливо в умовах фінансової кризи та зниження курсу національної валюти, коли більшість доходів підприємства знецінюються, частка прибутку в ціні продукції скорочується, а порівняно висока ставка ПДВ і його зростаюча питома вага у ціні товару спричинює спад попиту на продукцію. Як наслідок, ПДВ сплачується за рахунок тієї частини оборотного капіталу, яка необхідна підприємствам для ведення поточної діяльності. Відповідно такі умови позбавляють суб'єктів господарювання ресурсів розвитку, призводять до їх фінансової неспроможності та погіршують фінансовий стан.

Проте, негативний вплив встановленого порядку сплати й відшкодування вхідного ПДВ на діяльність суб'єктів підприємництва пов'язаний не лише з іммобілізацією оборотного капіталу та інвестиційних ресурсів, а й із тим, що інколи його сума, сплачена в ціні придбання товарів, основних засобів, необоротних матеріальних активів, не включається до складу податкового кредиту, отже і не буде відшкодована. Це відбувається в тому разі, якщо: сума ПДВ сплачена у зв'язку із придбанням товарів, основних засобів і нематеріальних активів, які призначаються для їх використання в операціях, що не є об'єктом оподаткування та звільнених від оподаткування, або не призначаються для їх використання в господарській діяльності такого платника ПДВ; сума сплаченого (нарахованого) ПДВ не підтверджена податковими накладними чи митними деклараціями. Невідшкодована сума вхідного ПДВ зараховується до поточних витрат, пов'язаних із виробництвом товарів, супроводжується зростанням їх собівартості. Це може призвести до зменшення прибутку від операційної діяльності або зростання ціни реалізації відповідних товарів.

Окремо варто акцентувати увагу на питанні про основну ставку податку на додану вартість. Так, ставка податку є прийнятною у порівнянні з іншими країнами, але реальне навантаження на бізнес, пов'язане з витратами на адміністрування ПДВ, є надмірно високим. До витрат на адміністрування ПДВ з боку підприємств потрібно віднести такі: витрати на заробітну плату співробітникам бухгалтерії, сплата консультаційних послуг з приводу ПДВ; витрати на податковий менеджмент щодо ПДВ; матеріальні та транспортні витрати, пов'язані зі сплатою ПДВ; витрати на придбання та експлуатацію бухгалтерського програмного забезпечення, подачі обов'язкової звітності через Інтернет; тимчасові простой в роботі підприємства і його співробітників, зумовлені перевітками працівників фіскальної служби з питань ПДВ; пеня, штрафи, пов'язані з прогалинами податкового законодавства; юридичний захист суб'єкта господарювання як платника ПДВ. Порівнюючи витрати, пов'язані з ПДВ, з аналогічними витратами за іншими податками, потрібно зазначити, що вони є високими, однак надати точну вартісну оцінку цим витратам досить важко.

Євроінтеграційні процеси обумовлюють необхідність врахування зарубіжного досвіду розвитку системи непрямого оподаткування. Одним із перших кроків європейських країн на шляху до впровадження та гармонізації непрямих податків стала заміна в державах-членах ЄС податку з обороту податком на додану вартість. Відбувались вищенаведені процедури шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів. Вагомим кроком в цьому питанні стало прийняття Шостої Директиви Ради 77/388 від 17.05.1977 року «Про гармонізацію законодавства держав-членів в сфері податків з обороту – спільна система податку на додану вартість: єдині умови обчислення», яка стала основним документом, в якому системно представлені положення гармонізованого законодавства ЄС про непрямі податки.

У країнах, де вже застосовується ПДВ, спостерігається збільшення середньої ставки впродовж останніх років і, судячи з всього, це зростання буде продовжуватись. Ця тенденція особливо притаманна для Європи та країн ОЕСР, де середня ставка ПДВ досягла 21,6% (в державах-членах ЄС) та 19,2% (в державах-членах ОЕСР) в порівнянні з 19,5% та 17,5% у 2008 році (табл. 1).

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Таблиця 1

Стандартні та знижені ставки ПДВ в країнах світу в 2013 році [1]

Країна	Стандартна ставка	Знижена ставка
Країни, які є членами ЄС		
Люксембург	15%	12%, 9%, 6%, 3%
Кіпр	17%	5% (8% для перевезення на таксі і автобусах)
Німеччина	19%	7% або 0%
Франція	19,6%	5,5% або 2,1% або 7%
Австрія	20%	10% для оренди житла, перевезення пасажирів, збору сміття, видавництво книг та журналів, виробництво харчових продуктів
Словаччина	20%	10%
Словенія	20%	8,5%
Великобританія	20%	5% для опалення та ремонту житла та 0% для предметів першої необхідності – харчові продукти, вода, ліки, дитячий одяг, громадський транспорт, книги.
Нідерланди	21%	6% або 0%
Польща	23%	8% або 5% або 0%
Швеція	25%	12% (харчові продукти, готелі та ресторани) або 6% (громадський транспорт та книги)
Країни, які не є членами ЄС		
Японія	8%	
Сінгапур	7%	
Швейцарія	8%	3,8% - готельний сектор, 2,5% - харчові продукти, книги, ліки
Чорногорія	17%	
Грузія	18%	0%
Білорусь	20%	10% або 0,5%
Сербія	20%	8% або 0%
Узбекистан	20%	

Ставки ПДВ в Україні менш диференційовані і встановлюються від бази оподаткування в таких розмірах: 20 відсотків; 0 відсотків; 7 відсотків по операціях з постачання на митній території України та ввезення на митну територію України лікарських засобів, медичних виробів та медичного обладнання.

Одним із макроекономічних чинників гальмування економіки України в останні роки стала проблема відшкодування податку на додану вартість, яка особлива загострилась в умовах кризи та зростаючого дефіциту бюджету. Обсяги відшкодованого ПДВ — це кошти, що зменшують доходи Державного бюджету України, а отже, знижують фіскальну значущість податку на додану вартість. Так, за результатами 2007–2014 років обсяги відшкодованого ПДВ його платникам склали близько третини збору цього податку.

Проте ПДВ не приносить такого ж ефективного результату платникам податку, як державі. Виступаючи, по суті, податком на кінцеве споживання, який покладено на громадян та бюджетну сферу, він, при доволі високій ставці і стрімкій інфляції, стає одним із факторів, що стримують розвиток виробництва. Також ПДВ дещо загострює соціально-економічне становище в країні, особливо це стосується сфери відшкодування даного податку.

З прийняттям Податкового кодексу податкова система України та, зокрема, система адміністрування непрямих податків зазнала позитивних зрушень. Однак і досі є ряд проблемних аспектів, які залишаються невирішеними. Тому виникає необхідність у визначенні найбільш проблемних аспектів функціонування національної системи адміністрування непрямих податків з метою подальшого окреслення можливих напрямів її вдосконалення.

Сучасний стан непрямого оподаткування в Україні має декілька головних ознак:

- не відпрацьованість системи адміністрування ПДВ;

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

- критичний рівень бюджетних відшкодувань і взаємних заборгованостей з ПДВ;
- недостатня повнота охоплення платників податків і бази оподаткування;
- високий рівень ухилення на законних і фіктивних підставах від оподаткування;
- непрозорість функціонування митниці.

Прийняття Податкового кодексу України не вирішило вищевказаних проблем. Крім того, до ПКУ й надалі вносяться численні зміни, приймаються окремі нормативно-правові акти, порушуючи принцип стабільності, на якому повинно ґрунтуватись податкове законодавство. Це, в свою чергу, безпосередньо впливає на своєчасність та достовірність обліку розрахунків з ПДВ.

Аналіз практики адміністрування ПДВ дозволяє узагальнити наявні суттєві проблеми механізму стягнення цього податку в Україні: недосконала, нестабільна законодавча база, складний механізм відшкодування та несвоєчасність бюджетного відшкодування, невинуватена пільгова політика, ухилення від сплати ПДВ, незаконне відшкодування ПДВ, корупційно-кримінальна складова [2].

Одним із кроків до покращення механізму адміністрування податку на додану вартість було прийняття Закону України від 28.12.2014 року N 71-VIII "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи" [3], в якому було прийнято ряд змін, зокрема, передбачене створення системи електронного адміністрування податку на додану вартість. Вказані зміни набули чинності з 01 січня 2015 року, а з 01 лютого 2015 року до 01 липня 2015 року система електронного адміністрування ПДВ працювала в тестовому режимі.

Проте, протягом тестового режиму більшість підприємств зіткнулася з багатьма проблемами в роботі системи електронного адміністрування ПДВ, а саме: наявність суттєвих розбіжностей у формулі, яка визначає реєстраційну суму, що обумовило станом на 1 липня 2015 року її від'ємне значення у багатьох платників та унеможливило реєстрацію податкових накладних у липні 2015 року і створило підстави для застосування штрафних санкцій (як мінімум 10 % від несвоєчасно зареєстрованої суми податкових зобов'язань); неможливість зареєструвати податкові накладні без поповнення рахунку системи електронного адміністрування ПДВ, що спричинило вилучення з обороту грошових коштів підприємств; реєстрація податкових накладних із запізненням; технічні проблеми при реєстрації податкових накладних, неврахування касового методу визначення податкових зобов'язань, сплата податкових зобов'язань не на рахунок системи електронного адміністрування ПДВ та інші.

Встановлені проблеми під час тестового режиму були не повністю враховані та завчасно усунені, що завдало значного удару по фінансовому стану багатьох підприємств. Так, за даними опитування, проведеного Українським союзом промисловців і підприємців серед 78 компаній - платників ПДВ: в 78,3 % платників (після впровадження системи електронного адміністрування ПДВ) були помилки у формулі, які привели в середньому до додаткової сплати податку на електронні рахунки в сумі 334,6 тис. грн. (18070,0 тис. грн. 54 підприємствах). В результаті цих помилок, 51 платник (73,9 % платників) отримав від постачальників податковий кредит за червень - липень 2015 року на суму 22375 тис. грн. (в середньому 438,7 тис. грн. на одного платника). Це, в свою чергу, призвело до того, що 49 платників (71 %) не змогли зареєструвати свої податкові накладні на суму 24385 тис. грн. (в середньому на суму 343,5 тис. грн.).

Наслідками цього стали значні фінансові витрати платників податків у вигляді недоотриманої виручки від реалізації, відкладення виконання зобов'язань за контрактами, невиплата або затримка у виплаті заробітної плати, зростання заборгованості перед контрагентами [4].

Прийняття Верховною Радою України Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення адміністрування податку на додану вартість" N 643-VIII від 16.07.2015 року [5] не вирішило значної частини проблем в системі електронного адміністрування ПДВ, проте певні покращення є. Так, на початок третього робочого дня після прийняття закону було приведено до нульового значення формули (всіх її складових), яка визначає реєстраційну суму, на яку платник має право зареєструвати податкові накладні та/або розрахунки кори-

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

гування в ЄРПН (єдиний реєстр податкових накладних). Крім того, згідно із Законом покупця надано право відображати податковий кредит на підставі копій податкових накладних, отриманих з ЄРПН; платники податку, які постачають товари/послуги безперервно або ритмічно матимуть право складати 1 раз на місяць зведену податкову накладну кожному покупцю – платнику ПДВ; спрощується форма податкової накладної, оскільки скасовуються неактуальні реквізити (місцезнаходження покупця/продавця, вид цивільно-правового договору), в яких платники найчастіше припускали помилки; збільшено термін реєстрації податкових накладних в ЄРПН, складених з 1-го липня по 30 вересня 2015 року до 31-го календарного дня. Проте, й надалі вітчизняні підприємства скаржаться на ряд проблем в електронному адмініструванні ПДВ, а саме: подвійна сплата податку при подачі уточнюючих розрахунків (збільшення суми до сплати); не включення у формулу ПДВ по накладних, зареєстрованих із запізненням; несвоєчасне списання коштів з ПДВ-рахунку до бюджету; затримка у відшкодуванні документально підтверджених сум бюджетного відшкодування; неправомірна відмова в поверненні надміру сплачених коштів з бюджету.

Так, в Україні дедалі більше загострюється проблема відшкодування ПДВ. Держава не виконує своїх зобов'язань у цій сфері, зростає термін заборгованості уряду перед платниками податків. За таких умов ПДВ фактично перетворюється на додатковий податок з експортерів, через який зменшуються їхні ресурси. За браком прозорого механізму погашення державної заборгованості з відшкодування ПДВ платники податків перебувають у нерівних умовах. Головна проблема щодо відшкодування ПДВ експортерам полягає у неповному виконанні урядових зобов'язань. Оскільки в країні зростає експорт (за даними держкомстату середній темп зростання експорту за період з 2010 по 2012 роки склав 20%), відповідно підвищуються зобов'язання з відшкодування ПДВ [6]. Проблему поглиблює наявність великої простроченої заборгованості з відшкодування ПДВ. За таких умов підприємства намагаються уникати сплати ПДВ, а це ухилення негативно позначається на надходженнях до бюджету. Оскільки українське законодавство передбачає відшкодування ПДВ експортерам за рахунок коштів надходжень від ПДВ, утворюється замкнене коло. З одного боку, держава не відшкодовує ПДВ, з іншого — через брак довіри підприємства уникають сплати ПДВ, а в такому разі додатково зменшуються можливості держави повертати підприємствам сплачені суми податку.

Виділяють кілька головних причин проблеми невідшкодування ПДВ:

- структурні диспропорції в економіці. Найбільші експортери мають матеріаломістке та енергомістке виробництво, а отже, можуть користуватися великим податковим кредитом;
- диспропорції в системі оподаткування. Найбільшими боржниками зі сплати ПДВ стали енергетичні підприємства, тому бюджет не отримує тих надходжень ПДВ, обсяг яких мав би відповідати сумі податкового кредиту експортерів. Через списання боргу платників податків знизилася доходи бюджету, а отже, зменшилися можливості відшкодувати ПДВ з бюджетних коштів;
- наявність тіньової інфраструктури, у межах якої зростає кількість фіктивних експортних операцій;
- неефективність механізмів відшкодування податку: відшкодування здійснюють лише коштом надходжень ПДВ (надходження інших податків не можна використовувати на ці потреби); досі не вироблено механізмів відшкодування ПДВ в одній області завдяки надходженням ПДВ в іншій області. Тому з найбільшою гостротою проблема постає в тих областях, де сконцентровано підприємства-експортери. У цих галузях, що мають негативне сальдо надходження ПДВ, не можливо виконати зобов'язання зі сплати ПДВ власними коштами [7].

Незаконне відшкодування ПДВ створило умови для особливого різновиду кримінального бізнесу. На фіктивних фірмах формується велика частина необґрунтованого податку на додану вартість, яка ніколи не надійде в бюджет. Дана проблема поглиблюється активними і різноманітними діями учасників тіньової економіки, які будують свій бізнес на незаконному відшкодуванні ПДВ. З цією метою вони створюють заплутані схеми для штучного завищення цін реалізації і незаконного формування податкового кредиту, а також здійснення подвійного експорту.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Злам тренду в 2010 році пов'язують з тим, що наприкінці 2010 року в практику адміністрування ПДВ в Україні було запроваджено Єдиний реєстр податкових накладних з ПДВ. Основне призначення цього реєстру полягало в цілеспрямованій боротьбі з «податковими ямами», а також електронний реєстр дає можливість здійснювати відшкодування ПДВ в автоматичному режимі. Проте, незважаючи на запровадження реєстру податкових накладних залишок невідшкодованих сум з 2011 року почав зростати і на кінець 2014 року становив 19,3 млрд. грн. З огляду на таку ситуацію урядом було прийнято рішення про реструктуризацію цього боргу шляхом емісії державних ПДВ – облігацій. Першими спробами запровадження такого інструменту відшкодування сум податкового кредиту за ПДВ була здійснена ще у 2010 році, коли було здійснено кон-версію заборгованості шляхом емісії ПДВ – облігацій на суму 16,4 млрд. грн.

У травні 2014 року у черговий раз була прийнята постанова КМУ «Про випуск облігацій внутрішньої державної позики для відшкодування сум податку на додану вартість». Основні умови емісії ПДВ – облігацій: форма емісії – бездокументарна, номінал – 1000 грн., строк обігу – 5 років, виплата процентів – купонні платежі 6 місяців і сплата відсотків за ставкою дохідності, ставка дохідності – облікова ставка НБУ [8]. Поступове погашення основної суми боргу за облігаціями здійснюється шляхом проведення кожні шість місяців протягом строку обігу облігацій виплат у розмірі 10 відсотків номінальної вартості облігації. Різниця між номінальною вартістю облігації та загальною сумою виплат з поступового погашення основної суми боргу становить амортизаційну вартість облігації. Нарахування відсоткового доходу за облігаціями здійснюється виходячи з їх амортизаційної вартості одночасно з проведенням виплати доходів виходячи з фактичної кількості днів у купонному періоді. Необхідно зазначити, що емісія державних ПДВ – облігацій є вимушеним кроком як для держави, так й для платників податків. Слід визнати, що платників податків поставили перед вибором, за якого взагалі не існує альтернативи. Такий стан справ засвідчує аналіз умов емісії цих паперів. Реальна ставка дохідності складає всього 6% річних, тоді як прогнозований рівень інфляції протягом останніх років та на найближчий період становить більше 10% на рік. За даними Мінфіну накопичена заборгованість щодо відшкодування ПДВ на кінець жовтня 2016 року становить 16 млрд грн [9], що свідчить про низьку ефективність даного способу погашення заборгованості бюджету перед платниками податку та веде до збільшення державного боргу.

Однією з новацій Податкового кодексу стало автоматичне відшкодування ПДВ. Його перевагами є скорочення термінів отримання відшкодування платниками податку та підвищення їх платоспроможності. Безумовно, це прогресивний напрямок, у якому необхідно рухатись і надалі, використовуючи досвід європейських країн, що запровадили в себе такі механізми. Зокрема, Наказом Міністерства фінансів від 14.11.2014 №112 «Про затвердження Порядку визначення відповідності платника податку на додану вартість критеріям, які дають право на отримання автоматичного бюджетного відшкодування податку на додану вартість» спрощено перелік та пом'якшено жорсткість критеріїв, які дають право на таке відшкодування. Окрім цього, починаючи з 2017 року передбачається подальше підвищення прозорості відшкодування ПДВ через єдиний реєстр і передачу баз даних від Державної фіскальної служби України до Міністерства фінансів.

Третім проблемним питанням є наявність необґрунтовано великої кількості пільг із ПДВ, цільове призначення яких є непрозорим, а процес контролю – складним. Незважаючи на скасування більшості пільг 2005 року в рамках СЕЗ і за галузевими програмами, на сьогодні обсяг звільнень від ПДВ залишається великим.

Наступним проблемним питанням є виникнення тіньових схем ухилення від ПДВ. Мінімізація сплати ПДВ набула критичного обсягу, про що свідчить низька продуктивність податку за досить обмеженої кількості податкових пільг, які в ідеалі мають бути єдиним фактором, що знижують продуктивність. До найпоширеніших способів мінімізації належать: штучне формування податкового кредиту за допомогою використання фіктивних банкрутів і фальшивих накладних діючих підприємств, віртуальні фінансово-господарські операції, реалізація продукції через спрощену

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

систему оподаткування, фіктивний експорт. Розглянуті проблеми демонструють недосконалість чинного механізму стягнення ПДВ, а отже, вимагають системного його вдосконалення.

В силу особливостей оподаткування, визначених Податковим кодексом, облік за окремими операціями у сфері оподаткування ПДВ теж має певні особливості. Податковим кодексом визначено дві методики визначення дати та права виникнення податкового кредиту чи податкового зобов'язання: або за правилом «першої події», або за касовим методом. При різних методах відповідно будуть різні бухгалтерські проведення. На практиці найчастіше виникають помилки саме при використанні правила «першої події». Податковий кредит може виникати лише за умови наявності документа – податкової накладної, яку виписує постачальник або іншого підтверджуючого документа. Однак, якщо постачальник не надасть податкову накладну покупцю, то покупець немає права на податковий кредит у звітному періоді (у разі, якщо не надасть заяву (скаргу) податковому органу). Отже, у покупця виникають певні складнощі щодо обліку податкового кредиту. Розбіжності у бухгалтерському та податковому обліку при застосуванні касового методу не виникають, оскільки при перерахуванні коштів за отриману продукцію виникає податковий кредит, при отриманні оплати відвантажених товарів/послуг – податкове зобов'язання. Так, запровадження касового методу до всіх операцій (а не лише за окремими операціями) надто полегшило б не тільки облік розрахунків з ПДВ, але й адміністрування цього податку.

Найперспективнішим кроком у реформуванні системи адміністрування ПДВ вбачається розвиток електронного контролю за обігом ПДВ шляхом залучення максимальної кількості платників податків до подання податкової звітності та реєстрів податкових накладних. Посиленню автоматизованого режиму подання звітних форм і податкових документів дозволить зменшити кількість перевірок та скорочення їх термінів для сумлінних платників податків.

Враховуючи результати оцінки особливостей податку на додану вартість, напрямів його критики, а також основних напрямків впливу ПДВ на фінансово-господарську діяльність підприємства, ефективним також буде: проведення постійного моніторингу витрат на адміністрування ПДВ як на рівні підприємства, так і на рівні органів ДФС; здійснення періодичної оцінки впливу ПДВ на фінансово-господарську діяльність підприємства за допомогою економіко-математичних методів та моделей; розробка регресійних моделей взаємозв'язку складників механізму ПДВ та фінансових показників діяльності підприємств, що входять до груп аналізу ліквідності, рентабельності, оборотності та структури капіталу.

Висновки. Зважаючи на вагомий вплив на напрацювання провідних науковців і економістів, а також законодавчі ініціативи чинної влади, концептуальними напрямами вдосконалення ПДВ з урахуванням досвіду ЄС, на наш погляд, мають бути такі:

1. Подальше вдосконалення законодавства у сфері ПДВ та його подальша адаптація до вимог ЄС. Завершення адаптації законодавства у сфері ПДВ до ЄС, яку зобов'язалася здійснити Україна відповідно до Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і ЄС, стане запорукою успішності майбутньої інтеграції України до європейської спільноти.

2. Ліквідація неефективних пільг з ПДВ. Хоча перелік пільг в Україні економічно і соціально обґрунтований, постає питання щодо ефективності та раціональності їх надання.

3. Запровадження диференційованих ставок ПДВ. На думку фахівців, такий крок реформування чинної системи ПДВ зменшить негативний вплив високої стандартної ставки на рівень добробуту незаможних. На перший погляд, така ідея значно ускладнить адміністрування ПДВ, але насправді в Україні практика диференціації ставок давно застосовується (діє нульова ставка ПДВ). У той же час знижена ставка ПДВ на соціально значущі товари в Україні не сприймається законодавцями. Цей крок є зайвим щодо як наповнення бюджету, так і соціальної справедливості. Ключовий аргумент «проти» – збільшення адміністративних витрат на нарахування і сплату ПДВ. Однак вважаємо, що мета податкової політики держави полягає в тому, щоб вилучити гроші у формі податків (зокрема, ПДВ) з приватного сектору найефективнішим, соціально справедливим і необтяжливим способом. Виходячи з того, що фактор бідності в Україні зазвичай використовується для диференціації населення за рівнем споживання, можна зробити висновок

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

про доцільність застосування у вітчизняній практиці диференціації ставки ПДВ залежно від поділу товарів на товари першої необхідності і товари розкоші, що практикується в більшості європейських країнах, і в основу якої покладений принцип соціальної значущості товарів та послуг. На користь диференціації ставок ПДВ свідчать тенденції в гармонізації системи непрямого оподаткування та введення середнього рівня ставки ПДВ у межах Європейського континенту. Нагадаємо, відповідно до Директиви Ради ЄС 2006/112/ЄС, нині в усіх країнах ЄС діє спільне правило щодо ПДВ, за яким стандартна ставка ПДВ має становити не менше ніж 15%. Водночас держави – члени ЄС можуть установлювати одну або дві знижені ставки ПДВ (не менше ніж 5%) на перелік товарів, що визначається правом ЄС. Крім того, Директива дозволяє застосовувати знижену ставку ПДВ до поставки природного газу, електроенергії або централізованого теплопостачання, якщо внаслідок цього не виникає ризик викривлення конкуренції. Більшість держав – членів ЄС скористалися рекомендаціями цієї Директиви щодо розміру і диференціації ставок ПДВ. На такі ж положення щодо стягнення ПДВ орієнтуються і країни – кандидати на вступ до європейської спільноти. Ураховуючи вищевикладене, вважаємо, що найбільш прийнятний варіант трансформації системи ПДВ в Україні – це диференціація його ставок із поступовим зменшенням стандартної ставки. Установлення пільгових ставок ПДВ (5–10%) потрібно здійснити на операції з постачання товарів (послуг) першої необхідності, обов'язковий перелік яких визначений Директивою Ради ЄС 2006/112/ЄС: продукти харчування і напої (крім алкогольних напоїв, тютюнових виробів); товари дитячого асортименту; житлово-комунальні послуги; транспортні послуги; лікарські засоби, вироби медичного призначення; товари (послуги) для інвалідів; книги, газети; послуги бібліотек; театр, цирк, концерти, ярмарки, розважальні парки, музеї, зоопарки, кінотеатри; телебачення і радіомовлення; будівництво і ремонт житла в рамках державної політики з будівництва; розміщення в готелях, кемпінгах; доступ на спортивні заходи, користування спортивними об'єктами; ритуальні і культові товари (послуги); прибирання вулиць, вивезення сміття та обробка відходів тощо. Запровадження підвищеної ставки ПДВ (на рівні 20–24%) виправдане для товарів розкоші. До таких товарів слід віднести: ювелірні вироби й коштовності, одяг з натурального хутра, легкові автомобілі елітного класу тощо [10].

4. Забезпечення своєчасного відшкодування ПДВ і створення умов для недопущення нових боргів. Повнота і своєчасність відшкодування ПДВ є важливим не лише для відновлення обігових коштів підприємств, а й для піднесення міжнародного авторитету України.

5. Удосконалення процесів адміністрування ПДВ. У ЄС функціонує автоматизована система обміну інформацією про ПДВ (VIES), метою якої є контроль за фінансовими потоками в межах внутрішніх кордонів Союзу. Така система дозволяє компаніям швидко отримати підтвердження ПДВ від своїх торговельних партнерів, включає механізми адміністрування ПДВ для моніторингу та контролю руху товарів між країнами ЄС для виявлення податкових правопорушень. У перспективі система автоматизації процесів адміністрування ПДВ і подання електронної звітності в Україні повинна поступово інтегруватися в європейську систему VIES, що підвищить ефективність контролю шляхом прискорення здійснення органами ДФС перевірки достовірності даних щодо товарних потоків і нарахування ПДВ.

Реалізація запропонованих заходів під час податкової реформи звичайно призведе до зниження надходжень ПДВ до бюджету в перші роки її здійснення. Але вважаємо, що компенсуючим фактором стане легалізація товарних потоків, збільшення обсягів споживання, що в підсумку розширить базу оподаткування.

Література

1. Морозова, Г. С. Вплив податку на додану вартість на формування доходів державного бюджету України [Електронний ресурс] / Г. С. Морозова, Є. М. Руденко // Економіка та держава. – 2014. – № 8. – С. 42-46. – Електрон. версія друк. вид. – Режим доступу : <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=2873>.
2. Коваленко, Л. О. Непряме оподаткування в системі фіскального регулювання / Л. О. Коваленко, Т. В. Міхеєнко, К. А. Гродзіцька // Агросвіт. – 2014. - № 15. – С. 46-52.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України (№ 71-VIII від 28.12.2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/71-19/paran2#n2>.
4. Бізнес не справляється з електронною системою адміністрування ПДВ [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://news.finance.ua/ua/news/-/356841/biznes-ne-spravlyayetsya-z-elektronnoyu-systemoyu-administruvannya-pdv>.
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення адміністрування податку на додану вартість : Закон України (№ 643-VIII від 16.07.2015VI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643-19>.
6. Державна служба статистики [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ : Держстат України, 1998-2016 – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. Кміть, В. М. Проблеми відшкодування ПДВ та роль інформаційних технологій у їх вирішенні [Електронний ресурс] / В. М. Кміть // Економіка та упр. п-вами машинобуд. Галузі : пробл. теорії та практики. – 2012. – № 3. – С. 19-35. – Електрон. версія друк. вид. – Режим доступу : <http://www.khai.edu/csp/nauchportal/Arhiv/EUPMG/2012/EUPMG312/Kmit.pdf>
8. Бюджетний моніторинг : аналіз виконання бюджету за 2009-2013 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitor%20Quarter%202013/KV_IV_2013_Monitoring_ukr.pdf.
9. Данилюк, О. Держава заборгувала бізнесу 16 млрд грн з ПДВ [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://finance.liga.net/economics/2016/10/26/news/50314.htm>.
10. Веремчук, Д. В. Проблеми і перспективи розвитку системи непрямого оподаткування в Україні [Електронний ресурс] / Д. В. Веремчук // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2013. – № 3. – С. 13–18. – Електрон. версія друк. вид. – Режим доступу : http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=VUbsNbU_2013_3_5.
11. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р., 4 № 2755 VI. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi nreg=2755-17>.

References

1. Morozova, G. S. Vpliv podatku na dodanu vartist' na formuvannya dokhodiv derzhavnogo byudzhetu Ukraini / G. S. Morozova, С. М. Rudenko [Elektronnyy resurs] - Retrieved from : <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=2873> [in Ukrainian]
2. Kovalenko, L. O. Nепryame opodatkovannya v sistemі fiskal'nogo reguluyuvannya / L. O. Kovalenko, T. V. Mikheenko, K. A. Grodzits'ka // Agrosvit. – 2014. - № 15. – С. 46-52. [in Ukrainian].
3. Zakon Ukraini "Pro vnesennya zmin do Podatkovogo kodeksu Ukraini ta deyakikh zakoniv Ukraini (shchodo podatkovoi reformi)" № 71-VIII vid 28.12.2014 r. VI [Elektronnyy resurs]. – Retrieved from : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/71-19> [in Ukrainian].
4. Biznes ne spravlyajet'sja z elektronnoju systemoju administruvannya PDV // [Elektronnyy resurs] – Retrieved from : <http://news.finance.ua/ua/news/-/356841/biznes-ne-spravlyayetsya-z-elektronnoyu-systemoyu-administruvannya-pdv> [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy "Pro vnesennja zmin do Podatkovogo kodeksu Ukrainy shchodo udoskonalennja administruvannya podatku na dodanu vartist" N 643-VIII vid 16.07.2015VI [Elektronnyy resurs]. – Retrieved from : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643-19> [in Ukrainian].
6. Oficijnyj sajт Derzhavnoi' sluzhby statystyky Elektronnyy resurs] - Retrieved from : <http://sts.gov.ua/> [in Ukrainian]
7. Kmit', V. M. Problemy vidshkoduvannya PDV ta rol' informacijnyh tehnologij u ih vyrishenni [Elektronnyy resurs]. - Retrieved from : <http://www.khai.edu/csp/nauchportal/Arhiv/EUPMG/2012/EUPMG312/Kmit.pdf> [in Ukrainian]
8. Bjudzhetnyj monitoryng : analiz vykonannya bjudzhetu za 2009-2013 rr. [Elektronnyy resurs]. – Retrieved from : http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitor%20Quarter%202013/KV_IV_2013_Monitoring_ukr.pdf [in Ukrainian]
9. Danyljuk, O. Derzhava zaborgovala biznesu 16 mlrd грн z PDV [Elektronnyy resurs]. - Retrieved from : <http://finance.liga.net/economics/2016/10/26/news/50314.htm> [in Ukrainian].
10. Veremchuk, D. V. Problemy i perspektyvy rozvytku systemy neprjamoogo opodatkovannya v Ukraini [Elektronnyy resurs] - Retrieved from : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=VUbsNbU_2013_3_5 [in Ukrainian].
11. Podatkovyj kodeks Ukrainy vid 2 grudnja 2010 r., 4№ 2755 VI. [Elektronnyy resurs]. - Retrieved from : <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi nreg=2755-17> [in Ukrainian].

Надійшла 31.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Коваленко, Л. О. Адміністрування ПДВ в системі фінансового менеджменту / Л. О. Коваленко, Т. В. Міхєєнко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 293-302.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

UDC 339.743.44

I. E. Lapinskyi, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
M. U. Demchenko, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

**EXCHANGE RATE OF THE UKRAINIAN NATIONAL CURRENCY CHANGE
IN THE CONTEXT OF STATE SAFETY**

Abstract. *The introduction in 2016 of a new exchange rate of the order of the national monetary unit of Ukraine is considered in the paper and its relationship with monetary safety is substantiated. It is maintained that in the near future the exchange rate is to become an auxiliary tool of monetary policy of the National Bank of Ukraine, the main instrument of which is the interest rate. Registration of interbank agreements and carrying out foreign exchange intervention in the currency market of Ukraine with the help of functional trade-information system „Bloomberg L. P.” and „Thomson Reuters”.*

Keywords: *exchange rate; „floating” exchange rate; currency safety; the foreign exchange market; foreign exchange intervention; inflation; inflation targeting; gold and foreign exchange reserves; external debt.*

I. E. Лапінський, к. е. н., доцент,
М. Ю. Демченко, к. е. н., доцент

**ЗМІНА КУРСОУТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГРОШОВОЇ ОДИНИЦІ УКРАЇНИ
В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ ВАЛЮТНОЇ БЕЗПЕКИ**

Анотація. *У статті автор розглядає запровадження у 2016 році нового порядку курсоутворення національної грошової одиниці України та доводить його взаємозв'язок з валютною безпекою держави. Стверджується, що найближчим часом, валютний курс повинен стати допоміжним інструментом грошово-кредитної політики Національного банку України, головним інструментом якої буде процентна ставка. Започатковано реєстрацію міжбанківських угод та проведення валютних інтервенцій на валютному ринку України за допомогою функціоналів торговельно-інформаційних систем „Bloomberg L. P.” та „Thomson Reuters”.*

Ключові слова: *курсоутворення; „плаваюче” курсоутворення; валютна безпека; валютний ринок; валютні інтервенції; інфляція; інфляційне таргетування; золотовалютні резерви; зовнішній державний борг.*

И. Э. Лапинский, к. э. н., доцент,
М. Ю. Демченко, к. э. н., доцент

**СМЕНА КУРСООБРАЗОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ДЕНЕЖНОЙ ЕДИНИЦЫ УКРАИНЫ
В КОНТЕКСТЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВАЛЮТНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ**

Аннотация. *В статье автор рассматривает внедрение в 2016 г. нового порядка курсообразования национальной денежной единицы Украины и доказывает его взаимосвязь с валютной безопасностью государства. Утверждается, что в ближайшее время, валютный курс должен стать дополнительным инструментом денежно-кредитной политики Национального банка Украины, главным инструментом которой будет процентная ставка. Дано начало регистрации межбанковских соглашений и проведения валютных интервенций на валютном рынке Украины при помощи функционалов торгово-информационных систем „Bloomberg L. P.” и „Thomson Reuters”.*

Ключевые слова: *курсообразование; „плавающее” курсообразование; валютная безопасность; валютный рынок; валютные интервенции; инфляция, инфляционное таргетирование; золотовалютные резервы; внешний государственный долг.*

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Urgency of the research. At the present stage of development of Ukrainian foreign exchange market issues changes in the exchange rate of the national currency, the coordination of modern exchange rate changes with the new basic tools and priorities of monetary policy, including the safety and strengthening of the state foreign exchange safety is not only extremely relevant research areas, but a necessary component to maintain the overall financial and economic safety of the country as well.

Target setting. In this context, considering mechanism, procedure and objectives of foreign exchange intervention are relevant as well, including using functional trade-information system „Bloomberg L. P.” and „Thomson Reuters”, that will increasingly affect on exchange rate and hence state monetary safety.

Постановка проблеми. В цьому контексті актуальний розгляд проблематики механізму, порядку та завдань проведення валютних інтервенцій, у т.ч. за допомогою функціоналів торговельно-інформаційних систем „Bloomberg L. P.” та „Thomson Reuters”, що значною мірою буде впливати на курсоутворення а відтак і на державну валютну безпеку.

Actual scientific researches and issues analysis. Issues of exchange rate order of Ukraine's monetary unit, changes of its modes and the relationship with the state safety currency are presented in the scientific papers of such national and foreign scholars as Belinska Ya., Bereslavska O., Halchynskiy A., Dziubliuk O., Zhuravka F., Korablin S., Moiseiev S., Rohach F., Savchenko V. And others.

Uninvestigated parts of general matters defining. However, in our view, there is a need to define the relationship of Ukraine`s exchange rate monetary unit and state safety currency, clarifying the changes coordination in the new priorities of monetary policy. This will determine the features and benefits of the new exchange rate in Ukraine, which were launched in 2016. In addition, the mechanism of foreign exchange intervention in the form of a new request for a better rate and order of their conduct with selected banks in the IV-th quarter 2016 is insufficiently covered in the scientific literature.

The research objective. The main objectives of the paper are: 1) the definition of the relationship between the monetary unit of exchange rate and monetary safety of Ukraine; 2) clarification of the features of the new exchange rate order in Ukraine (was founded by National Bank of Ukraine in 2016); 3) consideration of the basic forms, tasks and technologies of foreign exchange intervention in Ukraine`s foreign exchange market.

The statement of basic materials. Based on the exchange rate the aggregate supply and demand are formed, the international capital movement is stimulated or suppressed. Exchange rate of the national currency is an important element of Ukrainian and world economies interrelationship, it also greatly affects the state budget, the balance of payments of the country, the level and volume of imported-exported products, which directly creates conditions not only for monetary, but also for financial and economic safety of the state.

According to the famous Ukrainian scientist on issues of State Safety O. I. Baranovskiy, „...currency safety of the state is a state of exchange rate, which creates optimal conditions for the sustained development of national exports, a large-scale inflow of foreign investment, integration of Ukraine into the world economic system and maximum protection from the turmoil in the global currency markets...” [1]. On cannot but agree with such a definition of the famous scientist, but still, in our opinion, these positive developments in the national economy will also be achieved under conditions of restoring confidence in its own currency, the stability of its exchange rate and its low volatility, a moderate inflation rate, stimulating Ukrainians internal economic activity and many other important conditions for economic growth.

It is believed that the balance of supply and demand in the foreign exchange market without a large-scale foreign exchange intervention, the predictability of the exchange rate, as well as coordination with the monetary policy objectives of monetary policy are the „currency safety criteria” [2, p. 214]. Which is true, in our opinion, and makes it possible not only to assess the level of monetary safety of the state through a variety of characteristics (indicators) such as: changes in the exchange rate (as

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

exchange and real), the scope and adequacy of international reserves, the level of deposit and credit dollarization and also offers adequate measures to strengthen it.

In this context, 2016 could be a turning point year of the introduction of the National Bank of Ukraine (hereinafter - the NBU), a new exchange rate regime in our country. To accomplish this task some measures are made and implemented, however, much remains to be introduced. Concerning changes and introduction of a new order exchange rate we will cover step by step.

Firstly, according to the current main program document of the NBU „On the basic principles of monetary policy for the years 2016-2020” main monetary regulator Ukraine (approved by Resolution of the Board of NBU № 541 from 18.08.2015) [3] until the end of 2016 should be fully, not only de jure but also de facto moved to inflation targeting regime (hereinafter - IT regime). As we know IT regime is characterized by the achievement of the major objective of monetary policy - price stability by complying with quantitative (individual) targets inflation [4] and the introduction of the „new” main instrument of monetary NBU policy - the interest rate (synchronized with the discount rate). At the same time, the exchange rate, according to experts at the National Bank, is to become a subsidiary, another instrument on which the entire monetary policy in the next five years will be targeted. This means the final departure from the fixed exchange rate policy (see. table. 1), which is directly applied a fairly long period, up to 2014, the refusal of keeping the exchange rate fluctuations as the „anchor” (purpose) of monetary policy.

Secondly, the achievement of the main objective of monetary policy, that is, price stability (inflation medium at 5%) will be achieved in four steps:

- 1) Target 2016 - inflation 12% ± 3%;
- 2) Target 2017 - inflation is 8% ± 2%;
- 3) Target 2018 - inflation 6% ± 2%;
- 4) Target in 2019 - inflation is 5% ± 1%.

Table 1

Evolution of monetary policy regimes in Ukraine

Period Indicators	Until 2014	2014	2015-2016	2017 -...
Conditions	Accumulation of imbalances in the economy	Crisis	Stabilization of the financial system	Sustainable economic growth
Regime	Fixed exchange rate	Eclectic policy	Transition from monetary targeting to inflation targeting	Inflation Targeting
Parameters	•Maintenance of overvalued exchange rate •Fiscal dominance	•Transition to flexible exchange rate •Monetary targeting •Fiscal dominance	•Floating exchange rate •Transition to active interest rate policy	•Floating exchange rate •Interest rate is the main instrument
Policy objectives	•Exchange rate stability	•Stabilization of the financial system •Support of the viability of the State •Minimization of exchange rate devaluation	•Disinflation •Accumulation of international reserves •Stabilizing the FX market	•Single-digit inflation objective •Accumulation of international reserves

Resource: [4]

Thirdly, the exchange rate procedure of the national currency has altered. In particular, the NBU has introduced the establishment of the official hryvnia exchange rate on the basis of just the interbank agreements (between banks and banks with the NBU), excluding transactions with clients of banks [5; 6; 7]. At the same time, gradual abandonment of registration transactions of clients in the system of confirmation of agreements in the interbank foreign exchange market „Valkla” and a system of information on transactions in the interbank credit market „KredInfo” and NBU transactions data will continue to be derived from the statistical reporting of banks. In turn, from November the 1st to De-

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

ember the 31st, 2016 the NBU has introduced a transitional period, in which the banking institution in its sole discretion will register interbank agreements or through the system „Valkla” and „KredInfo”, or the functional trade-information systems (hereinafter - TIS) Bloomberg and Thomson Reuters. Since the beginning of the new year (January the 1st, 2017) „Valkla” and „KredInfo” systems will act as a backup in case the TIS temporarily for some reason will not work.

Thirdly, the exchange rate procedure of the national currency has altered. In particular, the NBU has introduced the establishment of the official hryvnia exchange rate on the basis of just the interbank agreements (between banks and banks with the NBU), excluding transactions with clients of banks [5; 6; 7]. At the same time, gradual abandonment of registration transactions of clients in the system of confirmation of agreements in the interbank foreign exchange market „Valkla” and a system of information on transactions in the interbank credit market „KredInfo” is being planned and NBU transactions data will continue to be derived from the statistical reporting of banks. In turn, from November the 1st to December the 31st, 2016 the NBU has introduced a transitional period, in which the banking institution in its sole discretion will register interbank agreements or through the system „Valkla” and „KredInfo”, or the functional trade-information systems (hereinafter - TIS) Bloomberg and Thomson Reuters. Since the beginning of the new year (January the 1st, 2017) „Valkla” and „KredInfo” systems will act as a backup in case the TIS temporarily for some reason will not work.

Fourthly, since November 2016 the NBU began to introduce their new form - namely intervention asking the best course without abandoning currency interventions at all. „The strategy of currency interventions of the National Bank of Ukraine for 2016-2020 years” has been recently presented [8] belonging to the IT regime and the floating exchange rate of the national currency, confirming the declared priority of the key interest rate as the main monetary policy. That is, foreign exchange intervention by now performs a secondary (supporting) role as well; their frequency and volume will gradually decrease. According to the aforementioned strategy, foreign intervention will not oppose „the fundamental trends”, but only prevent "financial imbalances" and affect „the amplitude and speed” of exchange rate changes, and be used after changing the key interest rate in the appropriate direction. Such rather contradictory statements and saving of foreign exchange intervention, give reason to believe that a floating exchange rate, declared by the NBU leadership, can in fact turn into a form of „tightly managed float” exchange rate fixed or hidden. There is a great danger. It is undesirable that the declared truly modern IT market regime would remain only a beautiful pipe dream on paper. But we know that at the beginning of the introduction of the Jamaican currency system 60% of the countries that are officially declared the managed float of the currencies actually held fixed exchange rate regime, which gave them an opportunity to avoid a loss of confidence and political complications, to suppress the devaluation [9]. Also, our fears are based on the performances of specific officials of the NBU. For example, Deputy Director of Monetary Policy Department and the National Bank of Ukraine Volodymyr Lepushynsky on November 10, 2016 at the seminar „Practical aspects of the formulation and implementation of monetary policy NBU” on the basis of the training centre of Kiev NBU stated the following - „...the exchange rate - floating, but not free...”[10].

Fifthly, the conducting technique of foreign exchange intervention itself changes, which presupposes, both for inter-bank agreements, working through functional „Bloomberg” trading and information systems and „Thomson Reuters”, that no doubt will add speed and convenience to the transparency process. Although this innovation touches the first foreign exchange intervention in the form of better rate request, and only after intervention for the best rate and targeted interventions [11].

In the sixth place, the NBU plans to test a new form of the mentioned currency interventions - according to the best rate in the fourth quarter of 2016. The main regulator will determine the best course among the first 20 banks (operating in Ukraine) for the largest volume of transactions on purchase and sale of foreign currency with other members of the interbank foreign exchange market and the National Bank, for the previous quarter. Thus, according to this principle, 20 banks that in the III quarter of 2016 had the highest volumes of foreign exchange transactions were chosen to participate in these foreign exchange interventions in the IV quarter of 2016 which is represented in the table. 2 [12]. When calculating the banks it turned out that their real number was 19 rather than 20. It must be as-

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

sumed that the 20th bank or the National Bank has not been determined, or the 20th participant of intervention for the best course was NBU itself.

Table 2

Banks-participating of currency intervention in the request form on the best course in the IV quarter of 2016

Banks-participating	Banks-participating
1. JSC „Alfa-Bank”	11. JSC „Commercial bank PrivatBank”
2. JSC „Bank 3/4”	12. JSC „ProminvestBank”
3. JSC „AllianceBank”	13. JSC „PTB”
4. JSC „Bank investment and savings ”	14. JSC „PUMB”
5. JSC „Commercial bank „Globus ”	15. JSC „Raiffeisen Bank Aval”
6. JSC „DiamantBank”	16. JSC „SberBank”
7. JSC „Credit Agricole Bank ”	17. JSC „Citibank”
8. JSC „OTP Bank”	18. JSC „Ukreximbank”
9. JSC „Oschadbank ”	19. JSC „ UkrSibbank ”
10. JSC „Pivdennyi Bank”	20.

Resource: developed by the author based on reference [12]

Implementing the best rate will be conducted through the NBU request to all 20 (19) banks on the price of the purchase / sale of foreign currency via „Bloomberg” and „Thomson Reuters” trade-information systems. Having received offers of banks, the National Bank will enter into an agreement with the bank, which offered the best price, at the same time it will be impossible for a commercial bank to refuse the execution of a contract.

Simultaneously with the launch of currency intervention in the request form on the best course, the National Bank will continue to intervene in the „traditional” form - the currency of the auction, in which, as earlier, everyone will be able to participate without exception, the participant banks of the interbank currency market of Ukraine. Thus, the NBU has introduced new formats of currency intervention and reserve the room for manoeuvre with the previous intervention forms.

In the seventh place, currency intervention is designed to perform three tasks:

- 1) smoothing of the foreign exchange market functioning;
- 2) maintenance of the key interest rate transmission as the main tool of monetary policy;
- 3) the accumulation of international reserves.

If in the first two tasks, we partly figured out the opportunities and the implementation concerns, the execution of the third issue, in our opinion, has a direct impact on the safety of the state monetary and requires consideration. This is due to the fact that the exchange rate regime, the level and adequacy of foreign exchange reserves are not only one of the main indicators of currency safety, but in general, the state`s financial security. A lot of research has been devoted to this issue [13; 14; 15], but at the same time a lot of them remain unsolved. First of all, how fast will Ukraine be able to ramp up international reserves to a level of coverage of public external debt? According to the NBU, the foreign debt of our state as of 01.07.2016, composed \$42076000000 (including \$36582000000 debt sector general government and \$ 5494000000 central bank debt), and the volume of gold reserves at the end of June stood at \$ 13981000000 [16; 17]. It is easy to calculate that the state reserves are exactly three times less than the external debt, and this is an extremely vulnerable situation for our country and for its monetary safety. With such a ratio, which can be considered as the default or pre-default state of the economy, it is difficult to count on the cooperation with external capital markets, and Ukraine could remain alone with its problems, and is subject not only to undermine the currency safety, but also the national as a whole. In addition, the currency diversification of international reserves is also a concern. Our reserves mainly consist of US dollars, according to various estimations, from 90% to 97% of all stocks. In our opinion, the NBU professionals should consider and respond to the trend of recent years, when some leading countries (Austria, Malaysia, Japan, and others.) are partially converted its US dollar reserve assets to the Chinese Yuan [18]. And a lot of other important issues that may prevent achievement of monetary safety of the state, and no doubt will be the subject of our future research.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Conclusions. Thus, we can conclude that the introduction of an IT regime will be characterized by the achievement of the main objective of monetary policy - price stability by complying with quantitative (individual) targets on inflation and the introduction of the „new” main instrument of monetary NBU policy - the interest rate (synchronized with the accounting rate). With this monetary policy, the exchange rate should be an auxiliary tool, and it will mean the final departure from the fixed exchange rate policy.

The introduction of a new exchange rate order of national currency will lead to the rejection of the registration of transactions of customers in the system of confirmation of agreements in the interbank foreign exchange market „Valkla” and a system of information on transactions in the interbank credit market „KredInfo”, and will be the beginning of registration of inter-bank agreements and carrying out foreign exchange intervention by functional Bloomberg and Thomson Reuters trade-information systems.

The introduction of a new exchange rate order of national currency will lead to the rejection of the registration of transactions of customers in the system of confirmation of agreements in the interbank foreign exchange market „Valkla” and a system of information on transactions in the interbank credit market „KredInfo”, and will be the beginning of registration of inter-bank agreements and carrying out foreign exchange intervention by functionals of Bloomberg and Thomson Reuters trade-information systems.

State gold and foreign exchange reserves are almost three times less than the external debt, which is extremely vulnerable to our country and especially for its monetary safety. Foreign exchange reserves of the country require not only a significant increase in its volume, but also the gradual diversification of currency.

References

1. Baranovskiy, O. I. (1999) Finansova bespeak [Cross-border cooperation in the context of economic security of Ukraine]. The National Academy of Sciences of Ukraine, Instytut Ekonomichnux doslidgen : Feniks, 338 P. [in Ukrainian].
2. Kravchuk N. Y., Kolisnuk O. Y., Melux O. U. (2010) Finansova bespeak : Navchalno-metodichniy posibnik [Cross-border cooperation in the context of economic security of Ukraine] – Ternopil, Vektor, 277 P. [in Ukrainian].
3. Pro osnovni zasady groshovo-diylnosti na 2016-2020 rr. Nacionalniy bank Ukraine. Retrieved from : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0541500-15> [in Ukrainian].
4. Dorognya karta Nacionalniy bank Ukraine s perexody do inflyacionnogo targetyvannya IT vid 16.03.2016 r. Nacionalniy bank Ukraine. Retrieved from : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=28704716> [in Ukrainian].
5. Pro vncennya smim do deyakux normativno-pravovix aktiv Nacionalniy bank Ukraine. Postanova Pravlinnya Nacionalniy bank Ukraine № 397 vid 28.10.2016 r. Nacionalniy bank Ukraine. Retrieved from : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/v0397500-16> [in Ukrainian].
6. Pologennya pro poriyadok ta ymovi torgivli inosemnoy valytoy. Postanova Pravlinnya Nacionalniy bank Ukraine № 281 vid 10.08.2005 r. Nacionalniy bank Ukraine. Retrieved from : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0950-05> [in Ukrainian].
7. Pravila funkcionuvannya Sistemu pidtverdgeniya ygod na migbankivskomiy valytnomy runky Ukraine Nacionalniy bank Ukraine ta pereraxyvannya (saraxyvannya) koshtiv sa okremimi operacijami s inosemnoy valyтами I bankivskimi metalami. Postanova Pravlinnya Nacionalniy bank Ukraine № 281 vid 10.08.2005 r. Nacionalniy bank Ukraine. Retrieved from : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0951-05> [in Ukrainian].
8. Strategiya valutnix intervenciy Nacionalniy bank Ukraine na 2016-2020 rr. Rishennya Pravlinnya Nacionalniy bank Ukraine. 261 r.sh vid 06.09.2016 r. Nacionalniy bank Ukraine. Retrieved from : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=38098167> [in Ukrainian].
9. Motornyk, Y. I., Gycylyak, Y. P. (2012) Chunniki formyvannya valytnogo kursy v Ukrainy [Cross-border cooperation in the context of economic security of Ukraine]. Visnik Nacionalnogo yunivercitety „Lvivska politexnika”. Menedgment ta pidpruemnuctvo v Ukrainy : etapi stanovlennya I problem rosvitky, no. 727, pp. 431–439 [in Ukrainian].
10. Lepyshinskiy, V. (2016) Realisaciya regimiy inflyacionnogo targetyvannya v Ukrainy. Seminar dlya vkladachiv VNS Ukrainy „Praktuchni aspektu formyvannya ta realisacii monetarnoy politiki ” Nacionalniy bank Ukraine. Kiev navchalny centr Nacionalniy bank Ukraine. Retrieved from : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=39476463> [in Ukrainian].
11. Nacionalniy bank Ukraine obgovoriv s kerivnikami kasnacheskix pidrosdiliv naybilshix bankiv ta analitikami finansovogo rinky monetarnoy politiki Nacionalniy bank Ukraine ta podalshe ydoskonalennya roboti migbankivskogo rinky. Pres-relis: Nacionalniy bank Ukraine. Retrieved from : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=38218543&cat_id=55838 [in Ukrainian].
12. Oprilydnenno perelik bankiv-ychasnikiv valytnoi intervencii y formi sapity zhodo naykrzhogo kursy y IV kvartali 2016 r. Pres-relis : Nacionalniy bank Ukraine. Retrieved from : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=38879822&cat_id=55838 [in Ukrainian].
13. Demchenko, M. U. (2015) Mignarodni solotovalutni reserve v konteksti financovoi stabilnosti kraini [Cross-border cooperation in the context of economic security of Ukraine]. Proplemi i perspektivi economiki ta ypravlinna. Chernihiv National University of Technology, no. 4 (4), pp. 286–292 [in Ukrainian].

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

14. Demchenko, M. U. (2013) Globalni solotovalutni reserve : suchasniy stan ta prognos [Cross-border cooperation in the context of economic security of Ukraine]. *Naykoviu visnik CHDIY. Seria 1, Ekonomika no. 3 (019)*, pp. 108–116 [in Ukrainian].
15. Demchenko, M. U. (2013) Mignarodni reserve v konteksti smin valutnoi skladovoi [Cross-border cooperation in the context of economic security of Ukraine]. *Naykoviu visnik CHDIY. Seria 1, Ekonomika no. 4 (20)*, pp. 164–171 [in Ukrainian].
16. Zovnichniy borg Ukrainy (sa metodologiyey IMF, KPB 6) stanom na 01.07.2016 r. *Nacionalniy bank Ukraine*. Retrieved from : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=36693538> [in Ukrainian].
17. Stan mignarodnux rezerviv ta likvidnist v inosemniy valuti. *Nacionalniy bank Ukraine*. Retrieved from : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=7693066 [in Ukrainian].
18. Demchenko, M. U. (2014) Kitayskay Narodnay Respyblika na shlauxy smicnenny ta internacionalisacii yuana [Cross-border cooperation in the context of economic security of Ukraine]. *Naykoviu visnik CHDIY. Seria 1, Ekonomika no. 1 (021)*, pp. 94–99 [in Ukrainian].

Література

1. Барановський, О. І. Фінансова безпека : монографія. / О. І. Барановський // Національна академія наук України, Ін-т економічного прогнозування. – К. : Фенікс, 1999. – 338 с.
2. Кравчук, Н. Я. Фінансова безпека : навчально-методичний посібник / Н. Я. Кравчук, О. Я. Колісник, О. Ю. Мелих. – Тернопіль : Вектор, 2010. – 277 с.
3. Про Основні засади грошово-кредитної діяльності на 2016-2020 роки : Постанова Правління Національного банку України № 541 від 18.08.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/V0541500-15>.
4. Дорожня карта Національного банку України з переходу до інфляційного таргетування ІТ від 16 березня 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=28704716>.
5. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України : Постанова Правління Національного банку України № 397 від 28.10.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/v0397500-16>.
6. Положення про порядок та умови торгівлі іноземною валютою : Постанова Правління Національного банку України № 281 від 10.08.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0950-05>.
7. Правила функціонування Системи підтвердження угод на міжбанківському валютному ринку України Національного банку України та перерахування (зарахування) коштів за окремими операціями з іноземною валютою і банківськими металами : Постанова Правління Національного банку України № 281 від 10.08.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0951-05>.
8. Стратегія валютних інтервенцій Національного банку України на 2016-2020 роки : Рішення Правління Національного банку України № 261-рш від 06.09.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=38098167>.
9. Моторнюк, У. І. Чинники формування валютного курсу в Україні / У. І. Моторнюк, У. П. Гуцуляк // Вісник Національного університету „Львівська політехніка”. Серія «Менеджмент та підприємництво в Україні : етапи становлення і проблеми розвитку». – 2012. – № 727 – С. 431-439.
10. Лепушинський, В. Реалізація режиму інфляційного таргетування в Україні / В. Лепушинський // Практичні аспекти формулювання та реалізації монетарної політики НБУ : Семінар для викладачів ВНЗ України, (Київ, Навчальний центр НБУ, 10 листопада 2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=39476463>.
11. НБУ обговорив з керівниками казначейських підрозділів найбільших банків та аналітиками фінансового ринку монетарну політику НБУ та подальше удосконалення роботи міжбанківського валютного ринку. Прес-реліз [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=38218543.
12. Оприлюднено перелік банків-учасників валютної інтервенції у формі запиту щодо найкращого курсу у ІV кварталі 2016 року. Прес-реліз [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=38879822.
13. Демченко, М. Ю. Міжнародні золотовалютні резерви в контексті фінансової стабільності країни / М. Ю. Демченко // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2015. – N 4 (4). – С. 286-292.
14. Демченко, М. Ю. Глобальні золотовалютні резерви : сучасний стан та прогноз / М. Ю. Демченко // Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія 1. Економіка. – 2013. – № 3 (019). – С. 108-116.
15. Демченко, М. Ю. Міжнародні резерви в контексті змін валютної складової / М. Ю. Демченко // Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія 1. Економіка. – 2013. – № 4 (20). – С. 164-171.
16. Зовнішній борг України (за методологією МВФ, КПБ 6) станом на 01.07.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=36693538>.
17. Стан міжнародних резервів та ліквідність в іноземній валюті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=7693066.
18. Демченко, М. Ю. Китайська Народна Республіка на шляху зміцнення та інтернаціоналізації юаня / М. Ю. Демченко // Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія 1. Економіка. – 2014 – № 1 (21). – С. 94-99.

Received for publication 24. 11. 2016

Бібліографічний опис для цитування :

Lapinskyi, I. E. Exchange rate of the Ukrainian national currency change in the context of state safety / I. E. Lapinskyi, M. U. Demchenko // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 303-309.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

UDK 336.74

O. V. Rohova, Candidate of Economic Sciences

UKRAINE'S MONETARY POLICY EFFICIENCY ESTIMATE

Abstract. The efficiency of the National Bank of Ukraine's monetary policy in the context of achieving strategic objectives has been analyzed. The presence of problematic issues related to non-compliance of monetary policy measures to the defined objectives and priorities, the use of inappropriate to modern realities techniques and instruments in monetary and credit relations spheres as well as the urgent need for reformatting the monetary policy to effectively influence the economic growth and ensure stability in the financial sector have been acknowledged and grounded.

Keywords: monetary policy; the National Bank of Ukraine; economic growth; price stability; inflation, banking system.

O. B. Рогова, к. е. н.

**РЕЗУЛЬТАТИВНА ОЦІНКА ЦІЛЕВИЗНАЧЕНОЇ
ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

Анотація. Досліджено результативність грошово-кредитної політики Національного банку України у контексті досягнення стратегічних цілей. Визнано та обґрунтовано наявність проблемних питань щодо невідповідності заходів грошово-кредитної політики визначеним цілям та пріоритетам, використання неадекватних сучасним реаліям методів та інструментів у сфері грошового обігу і кредитних відносин, а також нагальну потребу у переформатуванні грошово-кредитної політики задля ефективного впливу на темпи економічного зростання та забезпечення стабільності у фінансовому секторі.

Ключові слова: грошово-кредитна політика; Національний Банк України; економічне зростання; цінова стабільність; інфляція; банківська система.

E. B. Роговая, к. э. н.

**РЕЗУЛЬТАТИВНАЯ ОЦЕНКА ЦЕЛЕОПРЕДЕЛЕННОЙ
ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ**

Аннотация. Исследована результативность денежно-кредитной политики Национального банка Украины в контексте достижения стратегических целей. Признано и обосновано наличие проблемных вопросов относительно несоответствия мер денежно-кредитной политики определенным целям и приоритетам, использование неадекватных современным реалиям методов и инструментов в сфере денежного обращения и кредитных отношений, а также насущной необходимости в переформатировании денежно-кредитной политики для эффективного влияния на темпы экономического роста государства и обеспечение стабильности в финансовом секторе.

Ключевые слова: денежно-кредитная политика; Национальный Банк Украины; экономический рост; ценовая стабильность; инфляция; банковская система.

Urgency of the research. Performing a balanced monetary policy is the main condition for ensuring effectiveness of general economic policy implementation aimed at providing economic growth in the toughest conditions, such as: the negative impact of military conflict inside the country, changes in world market, trade wars with Russia, deteriorating economic sentiments and expectations of the population, the vital importance of external financing for the economy. The development and implementation of a balanced and adequate to modern realities monetary policy will form a basis for overcoming the crisis in the economy.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Target setting. At present the Ukraine has faced a critical situation regarding price stability, ensuring economic growth and the banking system operation caused by the intensification of unfavorable external conditions for the country and the lack of progress in overcoming the internal crisis as well as the improper conduct of the monetary policy.

Actual scientific researches and issues analysis. Considering the critical importance of the issue, much attention was paid to the study of the basic principles and problems of conducting an effective monetary policy by many home researchers, such as A. Halchynsky, V. Geyets, M. Moroz, M. Pukhovkina, M. Savluk, A. Somyk, V. Stelmakh, M. Tugan-Baranovsky, A. Shchetynin and others.

Defining the uninvestigated parts of general matters. Despite the considerable number of studies done, the issue of developing an effective monetary policy in a changing environment requires ongoing scientific research.

The research objective. The main objectives of this study are the identification of the characteristics of monetary policy implementation during the year of 2015, the estimate of the National Bank of Ukraine's management in monetary policy sphere and its impact on the achievement of the defined objectives and priorities.

The statement of basic materials. According to regulatory documents, the National Bank of Ukraine (the National Bank) defines and implements the monetary policy in Ukraine (known from [1]). Since there is no presently a single approach among scientists to assess the effectiveness of monetary policy, in order to achieve the objectives of this study the efficiency estimate will be carried out by comparison of the actual parameters of monetary policy and the planned (expected) by National Bank ones (grounded in [2]). The monetary policy parameters are demonstrated in the document which the National Bank develops and approves for each subsequent year that is «The basic principles of monetary policy». National Bank's objectives and corresponding measures ratio is given in Table 1.

Summary of the above data leads to the conclusion that "The basic principles of monetary policy for 2015" clearly set the National Bank's goals and objectives for the year of 2015 and offers a number of measures to achieve them. But at the same time the quantitative (expected) indicators, as guidelines for achieving the objectives, are identified only by one objective of the National Bank's monetary policy, namely "reducing inflation rate to a level which will help to restore public confidence in the national currency and to lessen inflation expectations".

Table 1

The hierarchy of National Bank's objectives and tasks in 2015

The hierarchy of National Bank's objectives	Objectives and tasks defined by "The basic principles of monetary policy for 2015"	The activities planned by "The basic principles of monetary policy for 2015"	Quantitative indicators (expected), defined by "The basic principles of monetary policy for 2015"
1	2	3	4
Objective 1 – to achieve and maintain price stability.	The main objective - reducing inflation rate to a level which will help to restore public confidence in the national currency and lessen inflation expectations	<ul style="list-style-type: none"> - measures to stabilize the situation in the currency market, - bringing all range of currency exchange operations to the legal status and ensuring a stable exchange rate fluctuation limits by means of optimizing monetary policy, bank regulation and supervision, - reducing currency restrictions, - implementation of stimulating measures to return the exporters' foreign currency earnings to Ukraine, - the use of moderate exchange rate binding modes or controlled exchange rate is possible. 	reducing inflation to 5% a year, with a tolerance of ± 1 percentage point; The quantitative efficiency criteria and indicative targets of IMF cooperation program by net international reserves, net domestic assets and the monetary base will be considered as the operational guidelines of the monetary policy. The upper limit of monetary base growth for 2015 is set at 90.8 billion UAH or 27%.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Continuation of Table

1	2	3	4
Objective 2 - to promote the stability of the banking system.	Raising confidence in the National Bank and the banking system in general as well as recovering the interbank credit market as an effective liquidity redistribution institute	- measures on banks recapitalization, - considerate actions in the area of bank supervision, - temperance in making decisions concerning the recognition of banks insolvency, - providing banks' equal access to the National Bank resources by transparent criteria.	Quantitative indicators (expected) are not defined
Objective 3 - promoting the sustainable rate of economic growth and supporting the Government economic policy.	Supporting Government's activities concerning the recovery of economic growth.	- Development and implementation of the program of intensification of bank crediting of the real economy sector and also concerning the assistance in Government's implementation of certain obligations in the framework of the IMF cooperation program.	Quantitative indicators (expected) are not defined

Source: Generalized by the author on the basis of the Law of Ukraine "On the National Bank of Ukraine" and the document "The basic principles of monetary policy" for the year of 2015 ([3])

In order to estimate the monetary policy in the context of the effectiveness of the implementation of the National Bank's main task for 2015 - reducing inflation to a level which will help to restore public confidence in the national currency and lessen inflation expectations and, accordingly, the accomplishment of the strategic objective 1 - achieving and maintaining price stability in the country, - let's consider the peculiarities of monetary policy implementation in 2015 and analyze the dynamics of change in some major macroeconomic indicators of the monetary sphere.

So, an inflation rate is a generally recognized indicator of the monetary unit stability. It is known from the official sources ([3]) that consumer inflation in Ukraine at the end of 2015 amounted up to 43.3%, at the end of 2014 - 24.9%, at the end of 2013 - 0.5%. And the highest level during the analyzed period was reached by the consumer inflation rate in April, 2015 - 61%. Another monetary unit stability indicator - the amount of GDP - also has a downward trend of development. The fall in real GDP in 2015 was estimated at 10.5%, in 2014 - 6%, in 2013 the fall in real GDP was not registered. During the period from 2013 to the present time hryvnia's exchange rate as to foreign currencies dropped down more than three times.

The banking system of Ukraine resumed monetary base growth, but according to experts, the annual rates remained very low. In the second half of 2015 there was an increase in national currency deposits, while the rate of decline of foreign currency deposits slowed down in annual terms.

According to experts since 2014 Ukraine's economy has been undergoing a phase of stagflation, when the rapid growth of inflation processes in the country was being accompanied by the decline in production and employment. This state of economy is considered to be the most difficult one and requires government and National Bank's reasonable measures. Accordingly, during the year that has passed, the National Bank conducted the monetary policy in a monetary targeting regime which implies the presence of such a money supply volume, which allows to ensure economy functioning and at the same time not to create additional inflationary pressure.

So, to regulate the amount of money supply in circulation and inflation, the National Bank has used during 2015 a number of methods and instruments, the main of which, according to the author, are:

- 1) a raise in the discount rate (from 9.5% to 14% in 2014 and up to 22% at the end of 2015);
- 2) raise in average rates on refinancing credits (from 7.15% to 15.57% in 2014 and up to 25.22% at the end of 2015);

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

3) the measures of administrative regulation in foreign currency transactions sphere have been introduced, which, according to the National Bank experts, "will help to stabilize the currency market ... and will make it possible to avoid unproductive capital withdrawal from Ukraine" (known from [3]);

4) in order to enhance crediting the National Bank in 2015 changed the approaches to calculating credit risk standards, which is ultimately expected to give the opportunity to banks to direct the released funds for crediting;

5) to stabilize the exchange rate the National Bank intervened in the interbank forex market - buying as well as selling currency depending on market conditions;

6) Auctions for sale of government bonds held by the National Bank totaling 136 million UAH. New types of deposit certificates transactions have been introduced in the secondary market.

The implementation of these measures, restrictions and instruments of monetary policy, as well as changes in foreign market conditions and better inflation expectations in the country led to the slow-down in consumer inflation and the decline in GDP, the national currency return to the banking system.

However, despite some progress in monetary sphere at the end of 2015, summing up the data from the official sources allows us to question the effectiveness of monetary policy and state the disparity between the obtained results and the priorities defined by the legislation of Ukraine. The estimate of target indicators compliance level set by "The basic principles of monetary policy for 2015", are represented in Table 2.

Table 2

Implementation dynamics of major expected indicators of the monetary sphere, set by "The basic principles of monetary policy in 2015"

Indicator	Value		divergence
	National Bank's prognosis	fact	
Real GDP, change in %	-11,6	-10,5	+1,1
Nominal GDP, billion UAH	1901	1937	36
Consumer price index, change in %, at the end of the period (December to December)	44,0	43,3	0,7
The basic consumer price index change in %, at the end of period	30,7	34,7	4
The balance of current account, billion USD	-0,7	-0,2	-0,5
Net consolidated balance, billion USD	2,0	0,8	1,2
International reserves, billion USD	18,0	13,3	4,7
Monetary Base change in %, at the end of the period	0,3	0,8	0,5
Money supply, change in %, at the end of the period	5,4	3,4	2

Source: Generalized by the author on the basis of „The basic principles of monetary policy for the year of 2015” and «Inflation report», September 2015

Note: "+" - the actual value of the index is in the range set by "The basic principles of monetary policy for 2015", "-" - the actual value of the index is beyond the range set by "The basic principles monetary policy for 2015" (investigated by the author in previous study [4])

Summing up these data allows us to conclude that the actual value of most of the indicators taken as target reference points for achieving National Bank's objectives and goals in 2015, aimed at achieving the defined objectives of the National Bank's monetary policy, have divergence from the expected values. And if the actual rate of drop in real GDP at the end 2015 was less than expected, but only for 1.1% and the consumer price index by the end of the year was within the expected limits, then all other listed parameters seem to perform a discrepancy between actual values and the expected ones leaning to negative side. This may indicate a low quality of prognoses developed by the National Bank, underestimating of the available risks, or the incompetent use of available monetary policy instruments.

Thus, we can state that defined by "The basic principles of monetary policy for the year of 2015" **objective 1 - "to reduce inflation rate to a level which will help to restore public confidence in the national currency and lessen inflation expectations"**, was achieved only partially, accordingly,

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

there is no reason to talk about the positive dynamics of the implementation of such strategic goal as **"achieving and maintaining price stability in the country"**.

In the context of implementation of the National Bank's goals and objectives towards achieving the strategic goal 3 - promoting the sustainable rate of economic growth and supporting the Government economic policy, "The basic principles of monetary policy for 2015" include the support of Government's activities concerning the recovery of economic growth. In the context of achieving this objective during the 2015 the Parliament of Ukraine passed a number of legislative acts which would allow to improve the institutional and financial independence of the National Bank. It is expected that it will later provide an opportunity for the National Bank to more effectively implement its authority. Besides, the Complex program of the financial sector development in Ukraine to the year of 2020 was developed and approved in 2015. However, the program of intensification of bank crediting of the real economy sector, planned by "The basic principles of monetary policy for 2015", has not been developed and implemented. So, we can state that activities, planned to be applied by the National Bank in 2015, were actually implemented only partially.

Moreover, considering that the generally accepted measurement indicator of economic growth in the country is GDP indicator, whose value over recent years has been demonstrating a downward trend of development, we can make a conclusion about the partial achievement of specified third goal and objective of the National Bank for the year of 2015. As a result, we can state about the absence of progress in achieving the monetary policy **strategic objective 3 - "promoting the sustainable rate of economic growth and supporting the Government economic policy"**. To perform the efficiency estimate of undertaken by the National Bank measures in the context of achieving **objective 2 - "raising confidence in the National Bank and the banking system in general as well as recovering/restoring the interbank credit market as an effective liquidity redistribution institute", and accordingly National Bank's strategic objective - "to promote the stability of the banking system"** is not possible, because, as already has been mentioned, "The basic principles of monetary policy" does not provide us with expected quantitative indicators, the assessment results of which would have made it possible to come to objective conclusions.

However, according to the head of the National Bank V. Hontareva on the 12th annual investment conference Dragon Capital in Kiev in March 2016 ([5]), «the National Bank has completed the basic cleanup of the banking system, but admits the possibility of the market exit of several small banks because of their illiquidity». The result of Ukraine's banking system cleanup was the withdrawal of unfair participants (62 banks) from the market and the increase in transparency through the disclosure of banks real owners. Thus, out of 182 banks registered in the State Register of banks on the 01.01.2014, only 120 banking institutions actually operate in 2016. Quantitative changes of banking institutions and their status are visualized in Figure 1.

On the background of the cleanup policy the following trends were characteristic for the banking system of Ukraine during 2014-2015 years:

- 1) the reduction of foreign capital share in the nominal capital of banks - from 34% in 2014 to 32.5% in 2015;
- 2) the reduction of the amount of banks with foreign capital - 51 banks on 01.01.2014 and 41 on 01.01.2015;
- 3) low credit activity of banks, business and individual crediting reduction;
- 4) increase in the share of negatively classified debts in banks credit portfolio - 12.0% on 01.01.2014, 18.4% on 01.01.2015 and 28.2% on 01.01.2016;
- 5) negative financial result of banking sector activity - in 2014 the losses reached almost 53 billion UAH, in 2015 - 66 billion UAH;
- 6) increase in individuals' deposits in local currency since April 2015.

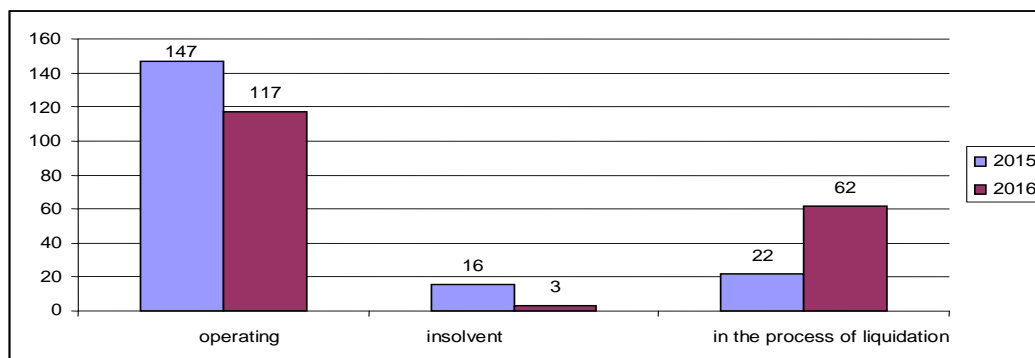
ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Fig. 1. The amount and status of banking institutions in the 2015-2016 biennium

Source: visualized by author on the basis of generalization of the data presented on the official website of the National Bank

Thus, taking into account the mentioned above trends of the banking sector functioning, one can affirm that objective 2 of the National Bank's monetary policy in 2015 has been achieved only partially. The only positive results of the National Bank activity as to achieving goal 2 are the withdrawal of unfair participants out of the market, the increase in transparency, reorganization of the National Bank's institutional structure.

However, in order to perform the most objective evaluation, it is reasonable to give an expert opinion of the Moody's international rating agency, as an independent external estimate, which has changed in 2016 the outlook for Ukraine's banking system to stable from negative on the background of country's economy recovery expectations (known from [6]). The reason for such a decision of the agency was the rise in local currency deposits and banks' limited refinancing needs.

Conclusions. So, generalizing the obtained data concerning of results of regulator's activity in the monetary policy development for the year of 2015, one can conclude that, firstly despite the slowdown in the fall of macroeconomic indicators based on the results 2015, the economic growth in the country is not taking place. Secondly, some of the actual values of monetary sphere indicators are within the range set by "The basic of monetary policy for 2015", but the expected numbers due to their negative value can not be the guidelines for development. Thirdly, some of the National Bank's set for 2015 objectives, namely "Raising confidence in the National Bank and the banking system in general as well as recovering the interbank credit market as an effective liquidity redistribution institute" and "Supporting Government's activities concerning the recovery of economic growth" do not have the defined quantitative indicators which makes it impossible to carry out an objective assessment of monetary policy implementation results in this direction. Fourthly, not all activities planned by the National Bank for the year of 2015 were actually implemented.

Accordingly, the analysis of implementation dynamics of monetary sphere basic expected indicators set by "The basic principles of monetary policy" in 2015 and trends in the banking sector of Ukraine can certify quite a low level of monetary policy efficiency in Ukraine in 2015.

Subsequently there comes a necessity to develop and implement the adequate to modern realities monetary policy measures based on updating and improving the monetary sphere instruments, making economically motivated decisions that will enable the realization of monetary policy strategic goals and intensify the process of achieving the objectives of country's general economic policy.

References

1. Pro Natsional'nyy bank Ukrayiny : [zakon Ukrayiny : ofits. tekst : za stanom na vid 01.04.2015r. № 679-XIV (On the National Bank of Ukraine : the law Ukraine) / Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (VVR). – 1999. – № 29. – S. 238. Retrieved from : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14> [in Ukrainian]
2. A. V. Somyk. Pidkhody ta problemy otsinky efektyvnosti hroshovo-kredytanoi polityky natsional'noho banku Ukrayiny (The approaches and problems of assessing the effectiveness of the National Bank of Ukraine's monetary policy) / Somyk A. V. // Efektyvna ekonomika. - № 12, 2014 [Elektronnyy resurs] Retrieved from : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3697> [in Ukrainian]

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

3. Natsional'nyy bank Ukrainy. Ofitsiynе internet-predstavnytstvo. (The National Bank of Ukraine. Official website) [Elektronnyy resurs] Retrieved from : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index> [in Ukrainian].

4. Rohova, O. V. Otsinka efektyvnosti hroshovo-kredytnoyi polityky Natsional'noho banku Ukrainy (The National Bank of Ukraine's monetary policy efficiency estimate) / O. V. Rohova // Rehional'ni problemy rozvytku terytorial'nykh system : teoriya, praktyka, perspektyvy. Materialy mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, 15-16 kvitnya 2016 roku / Red. kol. : Lendyel M. A. (hol. Red.) ta in. – Uzhhorod, 2016, vyd-vo «Breza», S. 78-81 [in Ukrainian].

5. NBU zavershyv ochyshchennya bankivskoyi systemy – Hontareva (The National Bank finished the banking system cleanup) [Elektronnyy resurs] Retrieved from : <http://ua.korrespondent.net/business/financial/3640820-nbu-zavershyv-ochyshchennya-bankivskoi-systemy-hontareva> [in Ukrainian].

6. Compani website Moody's investors service « Moody's : Ukraine's banking system outlook changed to stable from negative» Retrieved from : https://www.moody's.com/research/Moody's-Ukraines-banking-system-outlook-changed-to-stable-from-negative--PR_349865?lang=ru&cy=easterneur [in Russia].

Література

1. Про Національний банк України : Закон України : офіц. текст : за станом на від 01.04.2015р. № 679-XIV [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 29. – С. 238. – Електрон. версія. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

2. Сомик, А. В. Підходи та проблеми оцінки ефективності грошово-кредитної політики національного банку України [Електронний ресурс] / А. В. Сомик // Ефективна економіка. – 2014. – № 12. – Електрон. версія друк. вид. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3697>.

3. Національний банк України. Офіційне інтернет-представництво. [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ : НБУ. - Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.

4. Рогова, О. В. Оцінка ефективності грошово-кредитної політики Національного банку України / О. В. Рогова // Регіональні проблеми розвитку територіальних систем : теорія, практика, перспективи : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 15-16 квітня 2016 року. – Ужгород, 2016, Вид-во «Бреза». - С. 78-81.

5. НБУ завершив очищення банківської системи – Гонтарева [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://ua.korrespondent.net/business/financial/3640820-nbu-zavershyv-ochyshchennya-bankivskoi-systemy-hontareva>.

6. Compani website Moody's investors service « Moody's : Ukraine's banking system outlook changed to stable from negative» Retrieved from : https://www.moody's.com/research/Moody's-Ukraines-banking-system-outlook-changed-to-stable-from-negative--PR_349865?lang=ru&cy=easterneur.

Received for publication 21.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Rohova, O. V. Ukraine's monetary policy efficiency estimate / O. V. Rohova // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8). ч. 2. – С. 310-316.

МЕНЕДЖМЕНТ

UDC 659.075.0

O. G. Goncharenko, Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor**AS TO THE PROBLEM OF PRODUCTION COMPLEX MANAGEMENT OF
THE CRIMINAL AND EXECUTIVE SYSTEM OF UKRAINE**

Abstract. *The development of market economic relations changes the forms and methods of the criminal and executive system production complex management, requiring new approaches to defining its place and role in the national economy. Criminal and executive system of Ukraine passed different stages of its development, which are characterized by changing in criminal legislature, departmental affiliation, and inmates number. These aspects had impact on the process of management, production complex and on the efficient use of its resource potential.*

Keywords: *resource potential; resources; strategy; efficiency.*

O. Г. Гончаренко, д. е. н., доцент**ДО ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ КОМПЛЕКСОМ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

Анотація. *Розвиток ринкових умов господарювання змінює форми і методи управління виробничим комплексом кримінально-виконавчої системи України. Ця залишилась єдиною сферою, де збережено управлінський вплив центральних і територіальних органів управління. Дослідження діяльності виробничого комплексу дозволяє виділити особливості функціонування та організаційно-економічні проблеми, які існують на сьогодні, а також комплекс напрямів його розвитку в сучасних умовах господарювання. Підвищення економічної ефективності використання ресурсного потенціалу виробничого комплексу можлива лише за умови самостійності, ініціативності та креативності керівників всіх рівнів управління.*

Ключові слова: *ресурсний потенціал; ресурси; стратегія; ефективність.*

O. Г. Гончаренко, д. э. н., доцент**К ВОПРОСАМ УПРАВЛЕНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННЫМ КОМПЛЕКСОМ
КРИМИНАЛЬНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ**

Аннотация. *Развитие рыночных условий хозяйствования изменяет формы и методы управления производственным комплексом криминально-исполнительной системы Украины. Эта система осталась единственной сферой, где сохранено управленческое влияние центральных и территориальных органов управления. Исследования деятельности производственного комплекса позволяет выделить особенности функционирования и организационно-экономические проблемы, которые существуют сегодня, а также комплекс направлений его развития в современных условиях хозяйствования. Повышение экономической эффективности использования ресурсного потенциала производственного комплекса достигается только при условии самостоятельности, инициативности и креативности руководителей всех уровней управления.*

Ключевые слова: *ресурсный потенциал; ресурсы; стратегия; эффективность.*

The development of market economic relations changes the forms and methods of the criminal and executive system production complex management, requiring new approaches to defining its place and role in the national economy. Criminal and executive system of Ukraine passed different stages of its development, which are characterized by changing in criminal legislature, departmental affiliation,

МЕНЕДЖМЕНТ

and inmates number. These aspects had impact on the process of management, production complex and on the efficient use of its resource potential.

The criminal and executive system has three-level management and is probably the only sphere where the managerial influence of the central and territorial bodies of administration is preserved. In connection with this two interconnected complexes enriching each other—that is the state and law institution with the elements of psychological and pedagogical influence and the social and economic institution can be marked out in the activity of the criminal and executive system from the point of view of the social values produced by it. In modern conditions of production complex management of the State criminal and executive system of Ukraine the problem of functioning the organizational and economic mechanism of resources potential management is becoming very actual, this defines resources as factors to get complete preferences. The analysis of the organizational and economic activity enables to define some peculiarities of the organizational and economic problems and the complex of the major trends of its development in the conditions of the economic relations system existing in the production complex of the criminal and executive system.

Modern tendencies of criminal and executive system production complex reorganization requires using of new approaches and managerial methods which are implemented by number of production and organizational measures. Increasing effective of resource potential use is possible only under condition of independence, initiative and creativity of managerial bodies of different levels.

Urgency of the research. The process of economy reforming in Ukraine changes the system of production sphere management. The re-distribution of managerial functions from the central and territorial bodies of administration to producers is being held in the society. The criminal and executive system is probably the only sphere where the managerial influence of the central and territorial bodies of administration is preserved. The state criminal and executive service of Ukraine is to solve the task which are connected not only with punishment, convicts' conveying and guarding, detective activity, educational work and some other related functions but it is to organize production supplying and sale, to provide convicts' secondary education and professional training, sanitary and preventive work and convicts' medical care, to take part in social work and to keep control over the people who are released on parole.

Target setting. Using of new approaches, principals, methods, technics in the criminal and executive system production complex management in order the market mechanism to function effectively is a guarantee of the efficient use of its resource potential. The analysis and improvement of criminals and executive service management as a social and economic system and its production complex promote innovative methods of managements, which meet modern needs.

Actual scientific researches and issues analysis. The problems connected with improvement of management system, special features and methods used in criminal and executive system production complex were investigated in the works of Ye. Barash, V. F. Haponenko, M. H. Hreschak, N. S. Matveeva, H. S. Mezlikina, A. A. Sadekov and others. But the problem of organizational and economic management aspects which can provide the efficient use of its resource potential in production complex and its integration to market economy were not touched enough.

Uninvestigated parts of general matters defining. The general concepts of changes in institutions was formed by P. Druker, who point at the necessity of resource revealing, spent on ineffective activities, but management efficiency is defined by making innovative decision. This approach can be used in the production complex where convicts sentenced to deprivation of liberty are involved to social and useful labour at the productions organized within the state enterprises.

The research objective is to study tendencies of increasing efficiency of criminal and executive system production complex management which could increase economic efficiency of resource potential use.

The statement of basic materials. In connection with this two interconnected complexes enriching each other—that is the state and law institution with the elements of psychological and pedagogical influence and the social and economic institution can be marked out in the activity of the criminal and executive system from the point of view of the social values produced by it. The sources of financing the criminal and executive system are accordingly the State budget and the production and economic

МЕНЕДЖМЕНТ

activity organized involving convicts to social and useful work based on the expenditures of self-recoupment and incomes earning. In spite of the fact that the aim of the criminal and executive system activity is generally defined as social values production, each complex of the system has its specific, purpose-oriented direction.

The State and law institution with the elements of the psychological and pedagogical influence is aimed at punishment (convoying, guarding and some other functions) and educational, preventive and social work is oriented at convicts' forming and developing striving for social useful activity, carrying out the requirements of the laws and the rules of behavior existing in the society. The aim of the production activity is convicts' highly possible employment; production output and income earning to support, preserve and develop the production basis and to give the financial support to the budget sector in the conditions of the constant deficit and its untimely financing.

At present the three-level management system of the criminal and executive system in general, and of the production complex specifically, exists in the State Criminal and executive service of Ukraine. How are the rights between the three levels of management of the production complex divided?

Ye. Barash thinks that while defining the management structure of the criminal and executive system of Ukraine according to the corresponding functions, the following principles have been made basic in the structure of its management system: one-man management and personal responsibility, distinct definition of the expedient and real amount of work for each unit and every employee; distinct definition of management subordination and accordance of rights, duties and responsibilities of all level authorities.

The analysis of possibilities of three level management makes it possible to draw such conclusions: Firstly, the central bodies have considerable rights to organize, reorganize and liquidate the production complex enterprises. They have the right to possess, use and dispose the property of the penal institution, and the state enterprise in the name of the state and also to form off-budget funds, deductions to which are compulsory. Thus makes possible to control hard both legal and economic activity of the production complex enterprises. Second, penal institutions form state enterprises, organize and plan their production activity, dispose of property, products and profit.

The third, territorial bodies of administration are to confirm the structure and the list of the staff of penal institutions and state enterprises, to form off-budget funds and responsibility according to penal institutions obligations if they don't have means.

These facts prove that territorial bodies of administration are the intermediate link between penal institutions, state enterprises that don't have much influence on the production complex enterprises. The present legislature testifies to this. In practice, of course, territorial bodies of administration influence the production activity greatly, for instance, cooperating with local administration actively and taking part in regional programs, fulfilling regional orders. At the same time no legislative act obligates local administration to help production complex enterprises and we think that considerable reserves to increase their economic efficiency are concealed in this.

Production complex of criminal and executive system is compound and organizational. V. F. Haponenko defines the production in the criminal and executive system as an organizational totality of economic processes interconnected with engineering and technological principles of operation that foresees heredity of forms, mechanisms, types of production which are dynamically steady and self-sufficient in the wide reproduction of the main subdivisions of people's activities, built into this system technologically. [2]

In modern conditions of production complex management of the State criminal and executive system of Ukraine the problem of functioning the organizational and economic mechanism of resources potential management is becoming very actual, this defines resources as factors to get complete preferences. [5]

The possibility to develop production complex in the defined direction is placed into the resource potential itself. The economic profit placed into the resources is the potential which influences the future activity results directly or indirectly. In general the essence of the management is defined as the process of purposeful, planned influence on the certain system with different methods to maintain it in

МЕНЕДЖМЕНТ

the steady condition or to turn into a new condition according to the aims of the production complex taking into account its objective characteristics and conformities. As A. Fayol says: "To manage is to lead the enterprise to its goal drawing maximum possibilities from the resources"[8]

Modern management requires forming modern systems of resources management which ensure the regulation of their expenses level to reach the aim by the management subject. The management mechanism is the motive part of the management system that ensures the effective influence on the factors which cause the result of the activity of the management subject consisting of some elements. L. Melnyk defines the management mechanism as the management system component that ensures the influence on the factors which define the result of the activity of the object which is under management[6]. Moreover, the goals, criteria factors, methods and results of management are considered as the elements of the management mechanism. O. Volkov thinks that the management mechanism itself that includes the principles, goals, management bodies structure, personnel, economic and legal methods and restrictions, information and technical aids of its processing can ensure dynamic and coordinated work of the enterprise[4]. A. Sadekov and V. Tsuryk consider the management mechanism as the system that influences the management object to reach the required result, as the system of economic process organizing that is presented by the complex of factors which are interacted and interdependent and have their own forms of managerial influence [7]. M. Hreshak thinks that the management mechanism includes state legal and normative regulation, the regulation of the market mechanism, the inner mechanism of some aspects regulation, the mechanism of information providing the methods of management and control [3].

That's why the main kinds of the management mechanisms are organizing, economic, structure mechanisms, the mechanisms of management organizing, technical and administrative, information mechanisms and others.

That's why management organizing is an important means which helps to turn initial resources into final products. The problems of resources potential management at the production complex enterprises should be considered at three aspects: the management object, the goal and tasks of management, organizational and economic management mechanism.

1) Management objects are the sources of resources forming, their cost characteristics, structure and combination, resources reserving technologies and resources use efficiency.

2) Convicts are involved into social and useful labour at the productions organized within the state enterprises which are parts of the production complex of the criminal and executive system of Ukraine but in the conditions of the market economy these enterprises are completely incapable as they can't compete with other national economy subjects. Taking into account mentioned above, the complex system of the resource potential management is suggested, it is a component of the general management system of state enterprises at penal institutions that are combined in the production complex of the criminal and executive system of Ukraine and consist of two elements (subsystems): the object and the subject of management.

The subject makes the processes of the object develop according to the set programme with the help of the functions performed by it. At the same time the subject arises from the object of management because its content and functions are defined by it. From the view of the systematic approach the resource potential management of the production complex is a system of management subject acts (the State Penitentiary Service of Ukraine) on the management object (state enterprises at penal institutions, united in the production complex of the criminal and executive system of Ukraine) in order to turn the object into the desirable state developing the parameters of its process.

At the state enterprises of the criminal and executive system profit is the important but not the major goal of the activity, that's why there are some peculiarities of the organizational and economic activity, namely:

1. the enterprises is in state ownership and participants of the labour activity (both managers and workers) can't appropriate the obtained profit;

2. people who perform their production activity at work directly are not employees who can choose their sphere of work themselves;

МЕНЕДЖМЕНТ

3. the use of liberal and democratic way of management is becoming complicated and to a great extent the use of authoritarian power is possible. Besides, the mentioned enterprises have a certain specificity in using self-management potential and participation of the staff in the production management.

4. among the management methods of production activity, administrative methods not economic ones are given the highest priority;

5. the need to combine management functions of a penal institution (maintaining security, law and order) and of a state enterprise (production and economic activity).

Conclusions. The following organizational and economic problems of the production complex of the criminal and executive system of Ukraine can be defined:

In the first place, this is the choice of production organizing forms at enterprises and workshop. These forms make it possible to organize the production activity itself and to combine man power and production means. Their choice determines in many ways the effective use of production factors (land, labour and capital).

Second, this is the choice of contact forms between the main units in the system of management and its contacts with the outside world. These contacts are aimed at receiving material, financial, information resources from the outside world and output realization. The third, this is the choice of management structure including links and the number of management hierarchic levels. Fourth, this is the choice of total combination of production management methods that is the means of practical implementation of management aims, functions and goals etc. The analysis of the organizational and economic activity enables to define the complex of the major trends of its development in the conditions of the economic relations system existing in the production complex of the criminal and executive system. The main criterion of defining this complex is the functional and purpose-oriented character of each trend that has its own forms, limits and peculiarities of functioning, implementation of which should ensure achieving the following results:

1. Organizing activity in the production sphere according to the modern managerial principles that are in the national economy. In the conditions of the market economic relations there is competition, it's necessary to use all possibilities of entrepreneurial activity in the production complex of the criminal and executive system.

2. Accordance of State enterprises activity of the criminal and executive system with achievements of modern science, new technological elaborations that also make it possible to occupy its place in the competition for new markets. These elaborations are concerned with not only the output of new goods, implementation of progressive technologies, original methods of work at the market but innovations in the sphere of production as well.

3. Accordance of the state enterprises activity in the production complex of the criminal and executive system with the methods of work at the market. Most participants of such activity as it is abroad, first do detailed researches of market demand, analyze competitors' activity in the field before producing goods. Market activity is the most adequate to the mentioned conditions.

4. Obtaining the necessary volume of resources by the production sphere of the criminal and executive system for the fulfillment of the tasks. The investment aspect is very important not only for achieving the current goals. Investments into production will ensure the wide reproduction that is the necessary condition of the production complex functioning in future.

5. Accordance of the managerial staff with the level and work specificity in implementing the abovementioned trends. This concerns both the personnel training for the production complex of the criminal and executive system and the advanced training of the working staff.

6. Accordance of the managerial structure of the production complex with the characteristics and level of the goals which are to be fulfilled. The major issue is the optimal correlation of the centralization and decentralization levels in management, responsibilities and accordance of the managerial bodies of different levels: central, regional and penal institutions themselves.

МЕНЕДЖМЕНТ

References

1. Barash, Ye. Yu. (2012) Upravlinnia derzhavnoiu kryminalno-vykonavchoiu sluzhboiu Ukrainy : administratyvno-pravove doslidzhennia : [monografiya] [Management of the State Criminal and Executive Service of Ukraine : administrative and law research] Kh. : NikaNova, 458 p. [in Ukrainian].
2. Gaponenko, V. F. (1997) Upravlenie innovatsionnoy deyatelnostyu v proizvodstve ugovolno-ispolnitelnoy sistem [Management of innovative activity in the production of the criminal and executive system] M.; Academy of the Ministry of Internal Affairs of Russia, 235 p. [in Russian].
3. Greshhak, M. G. (2001) Vnutrishnii ekonomichniy mekhanizm pidpriemstva [Inner economic mechanism of the enterprise] K. KNEU, 228 p. [in Ukrainian].
4. Deny'senko, M. P. ta in. (2004) Ekonomikai organizatsiia innovatsiinoi dialnosti : pidruchnyk [Economy and organizing innovative activity : textbook] K. : VD "Professional", 960 p. [in Ukrainian].
5. Matveeva, N. S. (2000) Organizatsionno-ekonomicheskiy mekhanizm penitentsiarnoy sistem v usloviyah perehodnoy ekonomiki [Organizational and economic mechanism of the penitentiary system in the conditions of the transitional economy]. M. : MGU named after M. V. Lomonosov. 178 p. [in Russian].
6. Merzly'ky'na G. S. (1998) Otsenka ekonomicheskoy sostoyatelnosti predpriyatiya : [monografiya] [Estimation of the enterprise economic solvency : [monograph]. Volgograd : VolgSTU, p. 63 [in Russian].
7. Sadekov, A. A. (2006) Upravlenie predpriyatiem v usloviyah krizisa : [monografiya] [Enterprise management in the conditions of the crisis : [monograph] Donetsk : DonSUET, 178 p. [in Ukrainian].
8. Fajol' A. (1992) Upravlenie - eto nauka i isskustvo [Management is science and art.] M., – p.12. [in Russian].

Література

1. Бараш, Є. Ю. Управління Державною кримінально-виконавчою службою України: адміністративно-правове дослідження: монографія / Є. Ю. Бараш. – НікаНова, 2012. – 458 с.
2. Гапоненко, В. Ф. Управление инновационной деятельностью в производстве уголовно-исполнительной системы / В. Ф. Гапоненко. – М. : Академия МВД России, 1997. – 238 с.
3. Грещак, М. Г. Внутрішній економічний механізм підприємства / М. Г. Грещак, О. М. Гребешкова, О. С. Коцюба. – К. : КНЕУ, 2001. – 228 с.
4. Економіка і організація інноваційної діяльності : підручник / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан [та ін.]; під ред. проф. О. І. Волкова, проф. М. П. Денисенка. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 960 с.
5. Матвеева, Н. С. Организационно-экономический механизм пенитенциарной системы в условиях переходной экономики / Н. С. Матвеева. – М. : МГУ им. М. В. Ломоносова. – 2000. – 178 с.
6. Мерзликин, Г. С. Оценка экономической состоятельности предприятия : монографія / Г. С. Мерзликина, Л. С. Шаховская. – Волгоград: ВолгГТУ, 1998. – С.63.
7. Садеков, А. А. Управление предприятием в условиях кризиса: монография / А. А. Садеков, В. В. Цурик. – Донецк : ДонГУЭТ, 2006. – 178 с.
8. Файоль, А. Управление – это наука и искусство / А. Файоль, [и др.] – М., 1992. – С. 12.

Received for publication 6.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Goncharenko, O. G. As to the problem of production complex management of the criminal and executive system of Ukraine / O. G. Goncharenko // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 317-322.

МЕНЕДЖМЕНТ

УДК 339

О. Д. Лук'яненко, к. е. н., доцент,
О. М. Пісна, здобувач**МОДЕЛІ АНАЛІЗУ СЕРЕДОВИЩА БІЗНЕС-ДІЯЛЬНОСТІ ТНК**

Анотація. В статті досліджено еволюцію системного вивчення зовнішнього середовища бізнес-діяльності ТНК. Узагальнено найбільш розповсюджені та застосовувані моделі аналізу середовища. Обґрунтовано оптимальний підхід до вивчення сучасного турбулентного бізнес-середовища.

Ключові слова: модель аналізу; міжнародне бізнес-середовище; транснаціональна корпорація.

О. Д. Лукьяненко, к. э. н., доцент,
О. Н. Писна, соискатель**МОДЕЛИ АНАЛИЗА СРЕДЫ БИЗНЕС-ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТНК**

Аннотация. В статье исследована эволюция системного изучения внешней среды бизнес-деятельности ТНК. Обобщены наиболее распространенные и применяемые модели анализа среды. Обоснован оптимальный подход к изучению современной турбулентной бизнес-среды.

Ключевые слова: модель анализа; международная бизнес-среда; транснациональная корпорация.

O. D. Lukianenko, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
O. M. Pisna, Applicant**THE MODELS OF ANALYSIS OF A TNC BUSINESS-ENVIRONMENT**

Abstract. In the article the evolution of the systematic study of TNCs business environment are given. The most commonly used models and analysis of the environment are overviewed. The optimal approach to the study of the contemporary turbulent environment are grounded.

Keywords: analysis model; international business environment; transnational corporation.

Постановка проблеми. Сучасні турбулентні умови розвитку зовнішнього бізнес-середовища вимагають від ТНК постійного його моніторингу та аналізу. Проте в економічній науці існує значна кількість концепцій та підходів щодо логіки та методів вивчення міжнародного середовища бізнес-діяльності корпорацій. Саме тому ми вважаємо за необхідне виокремити найбільш застосовувані моделі та визначити їх особливості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Системними дослідженнями структури і методів аналізу міжнародного бізнес-середовища займалися ряд науковців, серед яких Ф. С. Акілляр, І. Ансофф, Ф. Э. Каст, Дж. Э. Розенвейг, Є. Панченко, А. Старостіна, Т. Циганкова, О. Євдоchenko та ряд інших. На кожному етапі розвитку такі дослідження поповнювалися новими методиками та технологіями, розвиваючи існуючі концепції.

Метою даної статті є узагальнення найбільш розповсюджених та застосовуваних моделей аналізу середовища бізнес-діяльності ТНК та обґрунтування оптимального підходу до його вивчення.

Виклад основного матеріалу. Системне дослідження зовнішнього середовища розпочалося в середині 1960-х. До цього ділове оточення вивчалось лише з метою економічних прогнозів. Перші систематизовані дослідження середовища функціонування компаній провів Ф. С. Акілляр у 1967 р. У цьому, тепер уже класичному, дослідженні процес вивчення середовища сформувався у

МЕНЕДЖМЕНТ

початкову концепцію [1, с. 293–307]. Ф. С. Акілляр дійшов висновку, що процес та методи дослідження середовища функціонування фірми необхідно систематизувати. Науковцем було запропоновано три моделі вивчення середовища: нерегулярна, періодична та постійна. Нерегулярна модель засновувалася на дослідженні криз, що виникають в середовищі, і характерна для компаній, де культура стратегічного планування не дуже добре сформована. Такі компанії зосереджені на пошуку рішень короткострокових проблем. При цьому прогнозування майбутніх змін даного середовища увага майже не приділяється. Періодична модель більш систематизована, прогресивна й застосовуються різні види аналізу даних. Вона спрямована на періодичне (регулярне) вивчення мікросередовища і деяких елементів макрооточення й орієнтована на майбутнє. Постійна ж модель акцентується на безперервному вивченні середовища функціонування фірми. Вона базується на досвіді використання маркетингових технологій, інформація для аналізу збирається постійно, модель орієнтується на довгострокову перспективу.

В свою чергу, І. Ансофф пропонує стратегічний підхід, спрямований на стратегічні орієнтири, а не на традиційні елементи оточення. Його основою є постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього середовища фірми [1, с. 310-322]. Метою стратегічного аналізу міжнародного бізнес-середовища є виявлення поточного і перспективного стану його складових, тенденцій зміни чинників, можливостей і загроз підприємства на основі експертних оцінок. Вибір конкретного методу аналізу зумовлений рівнем нестабільності зовнішнього середовища, цілями дослідження, можливостями інформаційного забезпечення, ступенем підготовленості експертів тощо [2].

З кінця 70-х – початку 80-х років і теоретики, і практики почали приділяти значну увагу дослідженню середовищних чинників. Так, вже в 1983 році за даними американських дослідників 73% великих компаній США здійснювали постійний і повний моніторинг середовища; а решта – 27% - робили це час від часу [3, с. 107–116].

Елементний склад зовнішнього середовища можна охарактеризувати за двома групами факторів: прямого та опосередкованого впливу на середовище. Середовище прямого впливу включає фактори, які безпосередньо впливають на діяльність компанії і, у свою чергу, відчувають прямий вплив її діяльності: державне регулювання, трудові ресурси, споживачі та конкуренти, постачальники. Середовище опосередкованого впливу включає фактори, які можуть прямо не впливати на бізнес, а саме стан економіки, науково-технічний прогрес, соціально-культурні та політичні зміни в суспільстві, природно-географічні та демографічні показники [4, с. 10–16].

Крім аспектів та категорій-характеристик, окремі науковці виділяють певні властивості середовища бізнесу, а саме: взаємозалежність та взаємовплив різних факторів; складність та значна кількість факторів, на які компанія має реагувати; динамічність розвитку; невизначеність (відносна кількість інформації про середовище та її неточність) [4, с. 5–23].

Сьогодні для аналізу бізнес-середовища застосовуються різноманітні моделі та методики, більшість із яких базуються на експертних оцінках і виконанні певної послідовності етапів: вибір об'єкта аналізу (підприємство, структурний підрозділ, бізнес-середовище); обґрунтування критеріїв і формування групи експертів; розроблення формату для аналізу та його заповнення; підготовка результатного аналізу та використання в процесі стратегічного й тактичного планування; оцінювання результатів виконання запланованих дій [5].

Більшість науковців зосереджують свою увагу на аналізі основних та таких, що найбільш впливають на діяльність компанії, структурних елементів середовища, а саме: економіка, політика, культура, технології, демографія, соціальна сфера. Проте для більш глибокого розуміння впливу середовища на розробку як зовнішньоекономічної стратегії держави, так і стратегії компанії, слід брати до уваги і такі параметри середовища, як контроль з боку суб'єкта, складність умов середовища, межі його дослідження та вплив чинників [6, с. 40–41]. Результатом ефективного дослідження міжнародного бізнес-середовища є: підвищення поінформованості менеджера про зміни в навколишньому середовищі; більш ефективно стратегічне планування і прийняття рішень; підвищення ефективності у справах, що стосуються урядових і законодавчих питань; більш обґрунтований і глибокий аналіз галузі і ринку; поліпшення результатів бізнесу фірми за кордоном; поліпшення розподілу ресурсів [7, с. 149].

МЕНЕДЖМЕНТ

В залежності від особливостей ринку, цілей дослідження розрізняють декілька підходів до визначення системи факторів аналізу бізнес-середовища. Як правило, ці підходи охоплюють комплекс проблем та питань, на які необхідно звернути увагу, аналізуючи певну складову середовища.

В той же час, найбільш розповсюдженим є представлення бізнес-оточення як сукупності факторів природно-географічного, економічного, технічного, політико-правового, екологічного, соціально-культурного, демографічного характеру тощо [8, с. 5-19]. Інші зарубіжні та вітчизняні вчені приділяють менше уваги конкретизації факторів аналізу зовнішнього середовища, тому з метою ідентифікації тих чинників макросередовища, які суттєво впливають або можуть вплинути на діяльність компанії на ринку, використовуючи моделі PEST чи SLEPT аналізу. (P – political – вивчення політико-правового клімату та його впливу на розвиток бізнесу; E – economic – аналіз економічних факторів діяльності; S – social/cultural – дослідження соціально-культурного середовища; T – technological – технологічні чинники розвитку бізнесу; L – legal – дослідження елементів правового середовища).

Модель PEST аналізу розповсюджена в країнах із слаборозвинутою або перехідною економікою, де на першому місці впливові фактори політики й економіки. Форма STEP-аналізу використовується у країнах з розвинутою економікою та стабільною політичною ситуацією, де пріоритетними є фактори соціальні й технологічні. Такі варіанти стратегічного аналізу макросередовища підприємства проводяться за двома формами, а саме простої чотирипольної та табличної матриці. За першим методичним підходом PEST (STEP)–аналіз реалізується за типовими етапами та відображає на чотирьох полях вплив чотирьох компонент та їхніх чинників на діяльність підприємства в зовнішньому середовищі. До переваг методики віднесено простоту заповнення, відсутність обмежень за кількістю чинників, що самостійно вибираються й оцінюються експертами, до проблем – відповідно складність формування результативної матриці через низький рівень формалізації аналізу, відсутність кількісного оцінювання чинників за важливістю, силою впливу, рейтингу в різних експертів тощо [9] (табл.1).

Подальший розвиток STEP-аналізу відбувається через введення п'ятої сили зовнішнього середовища, в результаті якого змінився на SLEPT (Social – соціальний, Legal – юридичний, Political – політичний, Technological - технологічний). Сьогодні концепцію вдосконалено та побудовано на основі семи сил під акронімом STEEPLE (Social – соціальні та культурні чинники, до яких належать мова, культура, ставлення людей і їхня поведінка тощо); (Technological – інновації в сфері економіки, технології продуктів та ін.); (Economic – економіка і конкуренція на ринку серед яких економічні цикли, інфляція, ціни на енергоносії та інвестиції); (Educational – освіта, навчання й працевлаштування); (Political – політичні чинники); (Legal – юридичні фактори); (Environmental protection – охорона навколишнього середовища) [9].

Деякі фактори оточення можуть отримати кількісну оцінку (рівень безробіття, відсоткові ставки, рівень доходів населення і т.д.). Для таких показників аналіз зводиться до встановлення їх динаміки та оцінки значущості цієї динаміки для вибору бізнес-стратегії. У випадках, коли кількісна оцінка неможлива, використовують експертні оцінки.

Останнім часом все більше економістів звертають увагу на етичні норми та культуру суспільства як результат цивілізаційного розвитку, наголошуючи, що саме вони відіграють важливу роль у формуванні та функціонуванні конкретної економічної системи, яка визначається, насамперед, мотивацією людини, технологією та правилами міжособистісних людських стосунків у процесі пошуку корисності [11, с. 6]. В сучасних умовах майже завжди до основних досліджуваних складових бізнес-середовища додають й екологічний аспект. Все більше уваги сьогодні приділяється природоохоронним заходам, ресурсозберігаючим технологіям, екологічно чистій продукції. Навіть у глобальному масштабі країни намагаються спільними економічними методами вирішити екологічні проблеми.

Для аналізу загроз і можливостей макросередовища використовується також модель аналізу ETOM (Environmental Threats and Opportunities Matrix – матриця загроз і можливостей зовнішнього середовища) методика проведення якого складається з етапів наведених вище, з урахуванням певних особливостей. По-перше, при розробленні таблиці аналізу ETOM оцінюються чинники за розширеною кількістю компонентів макросередовища, серед яких економічна, соці-

МЕНЕДЖМЕНТ

льно-культурна, демографічна, географічна, політико-правова, технологічна, конкурентна, природна. По-друге, кожен чинник аналізується з виявленням можливості чи загрози, вагомості, важливості та сукупного його впливу на стратегію підприємства. По-третє, остаточну таблицю рекомендується формувати на основі трьох найважливіших чинників макросередовища за результатами роботи кожного експерта [12]. Модель аналізу ЕТОМ дозволяє обґрунтувати реакцію конкретного компанії на сукупну дію чинників і компонент макросередовища.

Таблиця 1

Модель PEST аналізу факторів макросередовища

<p>Політико-правові фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> • політичний клімат; • урядова стабільність; • національний суверенітет, безпека, добробут та престиж; • податкова політика та законодавство в цій сфері; • антимонопольне законодавство; • закони по охороні природного середовища; • регулювання зайнятості населення; • зовнішньоекономічне законодавство; • позиція держави по відношенню до іноземного капіталу; • неформальне втручання у бізнес, бойкоти, конфіскації; • профспілки та інші групи тиску (політичного, економічного і т.п.) 	<p>Економічні фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> • тенденції валового національного продукту; • стадії ділового циклу; • процентна ставка і курс національної валюти; • кількість грошей в обігу; • рівень інфляції, рівень безробіття; • контроль над цінами і заробітною платою; • ціни на енергоресурси; • інвестиційна політика; • показники зовнішньоекономічної діяльності, стан платіжного балансу та позиції в міжнародних рейтингах; • участь в міжнародних економічних організаціях та інш.
<p>Соціально-культурні фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> • освіта; • мова, релігія, традиції та заборони; • стиль життя, звичаї і звички цінності та ставлення до часу; • технологічна та матеріальна культури; • демографічна структура населення; • організація суспільства (соціальні інститути, соціальні прошарки, соціальна мобільність населення); • соціальні стандарти; • система громадянства; • активність споживачів; • референтні групи 	<p>Технологічні фактори:</p> <ul style="list-style-type: none"> • витрати на НДДКР з різних джерел; • відсоток високотехнологічних товарів у експорті; • державна політика в галузі НТП; • захист прав на об'єкти інтелектуальної власності; • нові продукти (швидкість оновлення, джерело ідей) та інш.

Джерело: складено та доповнено на основі [10]

Модель QUEST-аналізу (Quick Environmental Shanning Technique – техніка швидкого сканування зовнішнього середовища) дозволяє ліквідувати цей недолік, оскільки передбачає оцінювання імовірності появи чинників і розроблення відповідних програмних дій. Перший етап аналізу в моделі QUEST співпадає з етапами інших методів стратегічного аналізу. Потім здійснюється вибір надзвичайних чинників макросередовища на підставі рейтингу. Кількість чинників обмежується п'ятьма, оскільки велика їх кількість ускладнює аналіз. Результатна таблиця QUEST-аналізу містить оцінку імовірності прояву чинника та взаємозв'язку й взаємовпливу інших. Таке дозволяє більш урівноважено розробляти програми дій з урахуванням впливу макросередовища на діяльність підприємства [12–13].

Однією з поширених моделей аналізу бізнес-середовища є SWOT-аналіз, застосування якого дозволяє систематизувати дані про підприємство та його ринкові позиції, а також отримати узагальнену інформацію щодо його сильних та слабких сторін, можливостей і загроз. Як результат, керівництво підприємства має можливість приймати обґрунтовані стратегічні рішення. Особли-

МЕНЕДЖМЕНТ

вістю такого аналізу є те, що він заснований на рангуванні чинників зовнішнього та внутрішнього середовища з виокремленням критичних.

За результатами аналізу бізнес-середовища підприємства виявляється його значення і завдання в системі стратегічного управління підприємством, зокрема створення актуальної бази даних про зміни компонентів і чинників; завчасне попередження системи менеджменту про можливі події та ситуації; формування джерела розроблення прогнозів; оцінювання перспектив розвитку бізнесу; формування загальної «картини» економічного становища; обґрунтування вибору стратегічних управлінських рішень; оптимізація розподілу ресурсів тощо.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, найбільш розповсюдженими та такими, що найчастіше застосовуються, моделями аналізу бізнес-середовища є PEST та SLEPT аналіз, які дозволяють ідентифікувати ті чинники макросередовища, що суттєво впливають або можуть вплинути на діяльність компанії на міжнародних ринках. В даних моделях окремі фактори бізнес-оточення можуть отримати кількісну оцінку (рівень безробіття, відсоткові ставки, рівень доходів населення), тоді для таких показників аналіз зводиться до встановлення їх динаміки та оцінки її значущості для вибору бізнес-стратегії. У випадках, коли кількісна оцінка неможлива, використовують експертні оцінки. Сьогодні концепцію вдосконалено та побудовано на основі семи сил під акронімом STEEPLE-аналіз.

Для аналізу загроз і можливостей макросередовища використовується також модель ETOM, яка дозволяє обґрунтувати реакцію конкретної компанії на сукупну дію чинників і компонентів макросередовища, та QUEST-аналіз, яка передбачає оцінювання імовірності появи загрозливих чинників і розроблення відповідних програмних дій. SWOT-аналіз також застосовується і на сьогодні є найбільш використовуваним. Його застосування дозволяє систематизувати дані про підприємство та його ринкові позиції, а також отримати узагальнену інформацію щодо його сильних та слабких сторін, можливостей і загроз.

Література

1. Бейкер, М. Дж. Маркетинг – философия или функция? / Бейкер М. Дж. // Теория маркетинга / под ред. М.Бейкера. – СПб. : Питер, 2002. – С. 293-310.
2. Фроленко, О. М. Бізнес-середовище підприємства : методичні підходи до його стратегічного аналізу / О. М. Фроленко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 9 (136). – С. 145-150.
3. Diffenbach, J. Corporate Environmental Analysis and Large US Corporations / J. Diffenbach // Long Range Planning. – 1983. – Vol. 16. – № 3. – P. 107-116.
4. Грибов, В. Д. Основы бизнеса: учебное пособие для студентов / В. Д. Грибов. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 159 с.
5. John, D. Daniels. International Business: Environments and Operations / John D. Daniels, Ernest W. Ogram, Jr., Lee H. Raderbaugh. – Mass. : Addison-Wesley, 1976.
6. Циганкова, Т. М. Управління міжнародним маркетингом : навч. посібник / Т. М. Циганкова. – К. : КНЕУ, 2001. – 132 с.
7. Циганкова, Т. М. Міжнародний маркетинг: теоретичні моделі та бізнес-технології : монографія / Т. М. Циганкова. – К. : КНЕУ, 2004. – 400 с.
8. Симионова, Н. Е. Методы анализа рынка / Н. Е. Симионова. – М. : Эксп. Бюро, 2000. – 128 с.
9. Полонець, В. Чи варто використовувати PEST- і SLEPT-аналізи у стратегічному маркетингу? / В. Полонець // Маркетинг в Україні. – 2006. – № 4. – С. 47-50.
10. Маркова, В. Д. Стратегический менеджмент : курс лекций / В. Д. Маркова, С. А. Кузнецова. – М. : ИНФРА-М ; Новосибирск : Сибирское соглашение, 1999. – 288 с.
11. Роузфілд, Стівен. Порівнюємо економічні системи : культура, багатство та влада в XXI столітті / С. Роузфілд ; пер. В. Вишенська. – К. : К.І.С., 2005. – 370 с.
12. Гайдаенко, Т. А. Маркетинговое управление / Т. А. Гайдаенко. – М. : ЭКСМО, 2006. – 496 с.
13. Данько, Т. П. Количественные методы в маркетинге / Т. П. Данько, И. И. Скоробогатых. – СПб. : Питер, 2005. – 384 с.

References

1. Beyker, M. Dzh. (2002). *Marketing – philosophy or function?* [Marketing - Philosophy Or Function?]. SPb. : Pyter. [in Russian].
2. Frolenko, O. M. (2012). *Biznes-seredovishche pidpryyemstva : Metodychni pidkhody do yoho stratehichnoho analizu* [Business environment of enterprise : methodical approaches to its strategic analysis]. *Zbirnyk Naukovykh Prats' Naukovodoslidnyy Ekonomichnyy Instytut «Formuvannya Rynkovykh Vidnosyn v Ukraini.*, 9(136), 145-150. [in Ukrainian].
3. Diffenbach, J. (1983). *Corporate Environmental Analysis and Large US Corporations*. *Long Range Planning*, 16(3), 107-116. [in English].

МЕНЕДЖМЕНТ

4. Gribov, V. (2000). *Osnovyi biznesa : Uchebnoe posobie dlya studentov* [Business Basics : A manual for students]. Moskva : Finansyi i statistika. [in Russian].
5. Daniels, J. D., Ogram, E. W., & Raderbaugh, L. H. (1976). *International Business : Environments and Operations*. Mass. : Addison-Wesley.
6. Tsyhankova, T. (2001). *"Upravlinnya mizhnarodnym marketynhom" : Navch. Posibnyk* ["Management of international marketing" : Training. manual]. Kyiv : KNEU. [in Ukrainian].
7. Tsyhankova, T. (2004). *Mizhnarodnyy marketynh : teoretychni modeli ta biznes-tekhnologiyi* [International marketing: theoretical model and business technologies]. Kyiv : KNEU. [in Ukrainian].
8. Simionova, N.E. (2000). *Metodyi analiza ryinka* [Market Analysis Methods]. M. : Eksp. Byuro. [in Russian].
9. Polonets', V. (2006). Chy varto vykorystovuvaty PEST- i SLEPT-analizi u stratehichnomu marketynhu? [Do necessary to use PEST- i SLEPT-analizes strategic marketing]. *Marketynh v Ukraini*, 4, 47-50. [in Ukrainian].
10. Markova, V. D. & Kuznetsova, S. A. (1999). *Strategicheskyy menedzhment : Kurs lektsiy* [Strategic Management : Lectures]. M. : INFRA-M; Novosibirsk : Sibirskoe soglashenie. [in Russian].
11. Rosefield, S. (2005). *Compare the economic system*. K. : "KIS". [in English].
12. Gaydaenko, T.A. (2006). *Marketingovoe upravlenie* [Marketing management]. M. : EKSMO. [in Russian].
13. Danko, T. P. & Skorobogatyih, I. I. (2005). *Kolichestvennyie metody v marketing* [Quantitative Methods in Marketing]. SPb. : Piter. [in Russian].

Надійшла 21.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Лук'яненко, О. Д. Моделі аналізу середовища бізнес-діяльності ТНК / О. Д. Лук'яненко, О. М. Пісна // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 323-328.

МАРКЕТИНГ

UDC 339.138

O. I. Zaitseva, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
S. V. Nechaev, Postgraduate**USE OF MARKETING TECHNOLOGIES AS AN INTANGIBLE ASSET IN THE CONTEXT OF BUSINESS EFFICIENCY**

Abstract. *The research in the article is about the evolution of branding by type of economy and use of interdisciplinary methodology, active management technologies of marketing and consumer behavior are defined, and the trends they use in the context of business performance are suggested.*

Keywords: *marketing technologies; interdisciplinary methodology; intangible assets; the efficiency of business.*

O. I. Зайцева, к. е. н., доцент,
С. В. Нечаєв, аспірант**ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ БІЗНЕСУ**

Анотація. *В статті досліджено еволюцію брендингу за типами економіки з використанням міждисциплінарної методології, визначено активні маркетингові технології управління споживчою поведінкою і запропоновано напрямки їх застосування в контексті забезпечення результативності бізнесу.*

Ключові слова: *маркетингові технології; міждисциплінарна методологія; нематеріальні активи; результативність бізнесу.*

А. И. Зайцева, к. э. н., доцент,
С. В. Нечаев, аспирант**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МАРКЕТИНГОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ КАК НЕМАТЕРИАЛЬНЫХ АКТИВОВ В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ БИЗНЕСА**

Аннотация. *В статье исследована эволюция брендинга по типам экономики с использованием междисциплинарной методологии, определены активные маркетинговые технологии управления потребительским поведением и предложены направления их применения в контексте обеспечения результативности бизнеса.*

Ключевые слова: *маркетинговые технологии; междисциплинарная методология; нематериальные активы; результативность бизнеса.*

Urgency. The glut of products on a classical marketing and commercial communications are not just ineffective, but rather cause a defensive reaction of consumer resistance and rejection of not always truthful information. Shaping the defense mechanisms of the so-called "promotional garbage" and following the principle of "informational diet" consumers are becoming more demanding, knowledgeable and conscious. The trends require not simply react to changing market conditions and be proactive, and to predict future requests to establish civilized communication oriented on a client, creating "live" honest brands according to consumer expectations. As a result of partnership cooperation, trust and social exchange the perceived consumer culture will be formed, the spread of which in society and business environment requires new marketing techniques.

Target setting. The purpose of the article is the research of active marketing technologies of consumer behavior management and identification of the directions they use in the context of business performance.

МАРКЕТИНГ

Actual scientific researches and issues analysis. Problems of the research of modern marketing technologies and their application in business as intangible became a subject of many scientific researches in Ukraine and abroad. Such famous scientists as Bosak O. V., Vudvud V. V., Harafonova A. I., Kang E. Y., Kopeika A. A. [2-8] have done a significant contribution to the development of theoretical and methodological aspects of this scientific direction. Paying tribute to the theoretical and practical values of previous research achievements, the need for systematic interdisciplinary study of the branding evolution by the types of economy as well as the ways of using marketing techniques as intangible assets in the context of business efficiency.

The statement of basic materials. At the time of information economy, where new products and services are created very quickly and life cycles of products reduce, the role of marketing and management is changing fundamentally and qualifying differently. World science and practice offers many methods of management for consumer behavior, for instance three marketing techniques of active influence: brand management (branding), neuromarketing and situational marketing.

Brand Management involves the forming and management of the promotion system of values regarding certain product, product line or brand. According to [1] branding - is an activity of creating a long attachment to a product or service based on a common impact at consumers of advertisements, brand, packaging, sales promotion materials and other elements of communication, combined with certain idea and branded that distinguish the product from the competition and create its image. Branding combines creative efforts of advertisers, advertising agencies, commercial firms and intermediaries in the wide-ranging influence on the minds at the consumer brand image - personified positive image of the brand based on scientifically substantiated conclusions of marketing researches. Well known neuroeconomics specialist Peter Kenning in the book "The effect of the beloved brand" wrote: "While seeing properly established brands that people like, the brain receives rapid intuitive decisions in their favor without any hesitation." He emphasizes that the effectiveness of the brand – is to be the first in the consumer's mind when he is in the process of buying, and products that are "almost bought" do not bring money.

Evolution by the types of branding economy is presented in Table 1.

Table 1

Branding evolution by the types of economy

Economics type		Branding evolution	Kinds of communication
1		2	3
Agrarian economy		Non-branded products offer of a simple range in saturated market (crop production, animal husbandry, crafts)	Simple horizontal single-channel communications
Industrial economy		The first "unbranded" - a prototype brand. Active promotion of brands. Offer simple and complex products range in the saturated market. Competition at rational consumer preferences. Reputation and brand communication crisis	Propaganda – is a form of communication aimed at the spreading of facts, arguments, rumors and other information to influence consumer behavior in favor of a particular brand and position of the manufacturer Monologue - a form of communication aimed at declaring brand values
Informational economy	Economy of services	Purchase of goods of a certain brand completes the service that presents them. Exclusive positioning the brand in a saturated market. Aggravation of reputational management and communicational crises of brands	Dialogue - two-way exchange of information, bringing information to consumers, their perception and a backlash to against them

МАРКЕТИНГ

Continuation of Table 1

1		2	3
	Economy of impressions	Consumer choice is made in favor of the brand based on impressions. Competition at the level of irrational consumer preferences	Dialogue; story telling – is a form of communication by transmitting information via storytelling and presentation of stories; information attack
	Economy of relations	Between the consumer and manufacturer appears certain personal relationship, a loyal consumer audience is forming through the trust and creating of "live" honest brands according to expectations of consumers, formed conscious consumer culture	Cooperation, joint forming of the reputation establishing of the civilized communication between business, society and government through the conscious charity cocreation, sharing of social capital

An important part of branding is identity, called the brand style or corporate identification, «brand ID» or «corporate ID». Identity is designed to enhance brand recognizability and create an impression of integrity among everything that relates to the visualization of the brand, starting with logo and slogan, ending with the selection of appropriate fonts, colors, official documentation, promotional products and corporate attributes.

Identity is also an integral part of neuromarketing - relatively known as an interdisciplinary research toward commercial researches (integration of marketing, psychology and cognitive neuroscience), the subject of which is the study of unconscious sensorimotor, cognitive and emotional reaction of human to certain stimulations [2]. Most of the researchers define neuromarketing as a powerful mechanism for manipulating consumers at their subconscious [3]. And all the authors agree that neuromarketing is an efficient, modern complex of methods, and technologies that helps to establish a communication link between a company and the target audience at the subconscious level with a view to intensify the purchase of goods and services [4].

In practice neuromarketing is identified with sensory (touch) marketing, which helps to develop a conditioned reflex: When a person hears music, smells or sees the color combination - it having a clear association with particular brand. This is because all processes of neuromarketing provide sensory perception of products, its colors, images, aroma and sound design, because these technologies affect the five senses of a human, which opens new opportunities to influence consumer sales organization and building relationships with customers. The systematization of the main types and neuromarketing tools is presented according to [5], and in the interpretation of the authors in the Tab. 2.

Table 2

The systematization of the types and neuromarketing tools

Types	Tools	Means of implementation
1	2	3
Visual Marketing: image – is a versatile tool for attracting attention, 85% of people are distinct visualists	<u>Color spectrum</u>	Correctly selected color solution increases demand for 30%, color has its own psychology, makes its influence and causes certain associations, 66% of consumers pay attention to the color
	<u>The shape of the logo</u>	Right selected shape enhances trust: Circle – is associated with sun, security, trust; Square - stability, reliability, etc.
	<u>The shape and package</u>	Professionally executed presentation increases attendance for 100%

МАРКЕТИНГ

Continuation of Table 2

1	2	3
	<u>Sales location, video observation</u>	Merchandising, it is emotionally-bright visually colored set up of the store, style of the sale points. Experts say that deep "velvet" tones are more suitable for the goods of the highest category, and light and clear for the low-priced goods
	<u>Video Advertising</u>	The duration and frequency, the use of video advertising (creation of situation, character, atmosphere; story telling)
Aroma-marketing: people can define around million different odors, aromatization of the commercial rooms stimulate sales for 22-70% effective is the use of fragrances for zoning markets, emphasizes confidence and the pleasure of shopping	<u>Aromatization of the customer paths</u> (aromologists of the markets)	Usage of aroma marketing allows the company to increase customer stay in the trade hall; increase the level of readiness to buy; amplified positive impression of the store; improving the perception of offered products and services; a desire to visit this store again; increasing proportion of impulse purchases (fragrance of flowers influences positive at Jewelry trade, clothing the smell of mint and basil - clothing)
	<u>Aromatization of the rooms</u>	
	<u>Aromatization of the goods</u> or the elements, trial consignments, souvenirs	
	<u>Thematic aromatization</u> (conifers and tangerines for the New Year)	
Sensual Marketing: a tactile sensation, spatial, body and soul feelings, memories, association	<u>Internal sensation</u> for goods, services, advertising	Emotions, love, tenderness, security, reliability, confidence, security, trust, attachment, values, awareness, self-expression, image for society, humor, negative, disgust, shame, shock
	<u>Touch</u>	Material of goods (silk, flax, cotton, and leather)
		Material additional (comfortable mattress) or related products (fabric softener make it tender to the touch)
Taste marketing: satisfied and happy customer will return. The principle of balancing the tastes and aesthetics of presentation	<u>Flavor additive</u>	Are added to food (causing "attachment" to the taste of a certain product)
	<u>Tasting</u>	Products tasting for potential customers to present them flavor properties
	<u>Taste reminders</u>	The taste of childhood, the taste of summer vacation, the taste of victory
Sound marketing: creates a music background in a department and leads buyers from one shopping area to another	<u>The structure of audio-message</u>	"What," "when" and "where" to say in the message to be perceived
	<u>Musical accompaniment</u>	Tempo of music depends on the situation and sale point: music background "muzak" 60 beats per minute increases goods turnover for 46%
	<u>Sound message</u>	Duration and repetition, time of day sound

Presented tools of neuromarketing influence are chosen and adjusted depending on the saturation of the market, targeted audience of consumers, width and depth of the range, specialization of goods and services for which they apply.

МАРКЕТИНГ

The proper use allows to increase the intensity of sales, creates and support customer loyalty and positive image of a socially-oriented company and its products, which will lead to a general increment of customers and profits.

Situational marketing is an effective technology of loyalty support and of increase of consumers - increment of marketing activity of the brand, that are based not on the traditional long-planned slant, but on the rapid response at the urgent topics and events among target audience here and now. For example holidays, championships, competitions, festivals, seasons and other predictable events as well as unusual events with ordinary people. News that caused the greatest impact can also be a cause for situational marketing. Situational marketing - is always provocative and acute, it is called "no ties" branding.

It should be noted that the described marketing technologies are not autonomous; they are interrelated and are the most efficient in their complex application. In spite of the opinions of some researchers that such technologies are manipulative, it should be noted that these research directions help to learn better insights of the consumer and his needs. Identified technologies allow to offer exact products and services that are needed now.

This is beneficial not only for manufacturers but also for consumers, because often enough they do not formulate a specific request and do not know what they want. Therefore, the authors recommend to use described technologies and tools for earning the loyalty of consumers and achieving bigger profits.

Conclusion. Summing up, we can conclude that brand management, neuromarketing and situational marketing - are effective and perspective technologies and already have been applied either abroad or in Ukraine. The justification of expenses for the research and application of these technologies are proved by the leading campaigns in terms of usefulness for all market players and, as a result of these marketing activities, each customer gets the right product and becomes more satisfied, current problems in society are solved by forming informed culture consumption, and every commercial and industrial enterprise gets profits and long-term prospects for a successful positioning in the market.

References

1. *Wikipediia zagal'nodostupna vil'na onlain-entsiklopediia Upravlinnia_ brendom* [Brand manangement] [Wikipedia the free encyclopedia]. – Retrieved from : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
2. Kopeiko, A. A. *Neiromarketing iak mekhanizm manipuliuvannia spozhivachem* [Neuromarketing as a mechanism of manipulation of consumers] / A. A. Kopeiko. – Retrieved from : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=41244> [in Ukrainian].
3. Kan, E. Iu. *Neiromarketing – mekhanizm manipulirovaniia potrebiteliami* [Neuromarketing as a mechanism of manipulation of consumers] / E.Iu. Kan. – Retrieved from : www.nbu.gov.ua [in Ukrainian].
4. Vudvud, V. V. *Neiromarketing – novitnij instrument vplivu na povedinku spozhivachiv u nedoskonalikh umovakh rinkovoi ekonomiki Ukraini* [Neuromarketing – new tool of influence at the consumer behavior in imperfect conditions of market economies in Ukraine] / V. V. Vudvud, A. Ia. Bilous // *Innovatsiina ekonomika* [Innovative economy]. – 2013. – № 7. – S. 210-212. [in Ukrainian]
5. Bosak, O. V. *Doslidzhennia vplivu instrumentiv neiromarketingu na povedinku spozhivachiv* [Research of the influence of neuromarketing at the behavior of consumers] / O. V. Bosak // *Finansovii prostir*. – 2013. – № 4. – S. 76-80. – *Elektron. versiiia druk. vid* [Electeonic vesion for print from]. – Retrieved from : <http://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1304/13bovdvi.pdf> [in Ukrainian].
6. Garafonova, O. I. Institutional consensus of innovations and quality management in the system of change management in the context of enterprise / O. I. Garafonova, I. A. Ignatyeva // *British Journal of Science, Education and Culture*. – 2014. – № 1 (5). (January–June). Volume IV. "London University Press". London, 2014. – P. 488–493. [in English]
7. Garafonova, O. I. *Mekhanizm zabezpechennia konkurentospromozhnosti produktsii v konteksti zdiisnennia protsesu upravlinnia zminami na pidpriemstvakh* [Providing mechanism of competitive ability of product in context of maneing proces of changing at the enterprise] / O. I. Garafonova // *Visnik KNUTD*. – 2014. – № 2. – S. 168–175. [in Ukrainian]
8. Zaitseva, O. I. *Doslidzhennia ta identifikatsiia vlastivostei i zdibnostei pidpriemstv do samoorganizatsii v konteksti transformatsii kontseptsii upravlinnia* [Research and identification of the properties and abilyties of the enterprises to selfdevelopment in the context transformation of management] / O. I. Zaitseva // *Visnik Khmel'nitskogo natsional'nogo universitetu. Ekonomichni nauki*. – 2014. – № 3 (3). – S. 100-103. [in Ukrainian]

Література

1. Вікіпедія загальнодоступна вільна онлайн-енциклопедія Управління_ брендом [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
2. Копейко, А. А. Нейромаркетинг як механізм маніпулювання споживачем [Електронний ресурс] / А. А. Копейко. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=41244>.

МАРКЕТИНГ

3. Кан, Е. Ю. Нейромаркетинг – механізм маніпулювання потребителями [Електронний ресурс] / Е. Ю. Кан. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua.
4. Вудвуд, В. В. Нейромаркетинг – новітній інструмент впливу на поведінку споживачів у недосконалих умовах ринкової економіки України / В. В. Вудвуд, А. Я. Білоус // Інноваційна економіка. – 2013. – № 7. – С. 210-212.
5. Босак, О. В. Дослідження впливу інструментів нейромаркетингу на поведінку споживачів [Електронний ресурс] / О. В. Босак // Фінансовий простір. – 2013. – № 4. – С. 76-80. – Електрон. версія друк. вид. – Режим доступу : <http://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1304/13bovdvi.pdf>.
6. Garafonova, O. I. Institutional consensus of innovations and quality management in the system of change management in the context of enterprise / O. I. Garafonova, I. A. Ignatyeva // British Journal of Science, Education and Culture. – 2014. – № 1 (5). (January–June). Volume IV. "London University Press". London, 2014. – P. 488–493.
7. Гарафонова, О. І. Механізм забезпечення конкурентоспроможності продукції в контексті здійснення процесу управління змінами на підприємствах / О. І. Гарафонова // Вісник КНУТД. – 2014. – № 2. – С. 168–175.
8. Зайцева, О. І. Дослідження та ідентифікація властивостей і здібностей підприємств до самоорганізації в контексті трансформації концепцій управління / О. І. Зайцева // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – № 3 (3). – С. 100-103.

Received for publication 1. 11. 2016

Бібліографічний опис для цитування :

Zaitseva, O. I. Use of marketing technologies as an intangible asset in the context of business efficiency / O. I. Zaitseva, S. V. Nechaev // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 329-334.

МАРКЕТИНГ

УДК 339.187.2

Ю. М. Карпенко, к. е. н., доцент

РОЗВИТОК ЗАСОБІВ СТИМУЛЮВАННЯ ЗБУТУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО РИНКУ

Анотація. *Визначено особливості застосування різних засобів стимулювання збуту на українському ринку, узагальнено існуючі тенденції розвитку та сформовані послідовні етапи для поліпшення процесу управління стимулюванням збуту.*

Ключові слова: *засоби стимулювання збуту; BTL-заходи; методи стимулювання; управління стимулюванням збуту*

Ю. М. Карпенко, к. э. н., доцент

**РАЗВИТИЕ СРЕДСТВ СТИМУЛИРОВАНИЯ СБЫТА
В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО РЫНКА**

Аннотация. *Определены особенности применения различных средств стимулирования сбыта на украинском рынке, обобщены существующие тенденции развития и сформированы последовательные этапы для улучшения процесса управления стимулированием сбыта.*

Ключевые слова: *средства стимулирования сбыта; BTL-мероприятия; методы стимулирования; управление стимулированием сбыта*

Y. M. Karpenko, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor**DEVELOPMENT OF THE SALES PROMOTION UNDER MODERN MARKET CONDITIONS**

Abstract. *In the article the features of application various tools to sales promotions on the Ukrainian market, summarizes current trends and were suggested sequential steps for enhancement of sales promotions process.*

Keywords: *sales promotion; BTL-tools; incentives; management of sales promotion.*

Актуальність теми дослідження. Виробники сьогодні зацікавлені у таких засобах комунікації зі споживачами, які в рамках жорсткої конкуренції дозволять підвищити ефективність продаж товару. Дане завдання частково вирішується за допомогою засобів стимулювання збуту, актуальність застосування яких обумовлена здатністю заохочувати споживачів та змінювати їх поведінку.

Зважаючи на гостру конкуренцію, українські підприємства мають ретельно підходити до планування та організації заходів стимулювання збуту. Особливо це актуально для товарів масового вжитку (повсякденного попиту) де бізнес базується на швидкому обертанні коштів.

Постановка проблеми. Сучасний стан маркетингової діяльності передбачає, що покупцям недостатньо просто запропонувати купити потрібний товар, клієнт має розуміти, які переваги він отримає, чим конкретний продукт краще товарів аналогів.

Традиційна реклама, що орієнтується на брендинг, уже не забезпечує необхідного впливу на споживача. Нагальною проблемою для підприємств є розробка стратегії змішаного просування, коли окремі елементи підтримують і доповнюють один одного. Ефективне управління засобами стимулювання збуту може сприяти купівлі, навіть якщо споживач перед цим цікавився зовсім іншими брендами. Тому важливим є комплексне управління стимулюванням збуту, починаючи від незмінної якості продукції, і закінчуючи наявністю продукту в торговельних точках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження окремих аспектів стимулювання збуту присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних авторів. Зокрема, проблемам стимулювання збуту приділяють увагу у своїх працях Ф. Котлер, Д. Джоббер, Д. Каммінз, А. Дейян, А. і Л. Тра-

МАРКЕТИНГ

дек. Дані питання також досліджуються у роботах вітчизняних авторів: Є. В. Ромата, Т. І. Лук'янець, О. М. Азарян, Т. О. Примак та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. На сьогоднішній день серед науковців та практиків маркетингу відсутній єдиний підхід до визначення видів стимулювання збуту. Разом з тим, різноманітні види та методи стимулювання отримали досить широке розповсюдження в практиці маркетингової діяльності.

Слід відмітити, що у багатьох джерелах відбувається плутанина щодо виділення засобів, методів або видів стимулювання збуту [1]. Наприклад, остаточно не визначено - цінові знижки це засіб чи вид стимулювання збуту? Навіть класифікація засобів стимулювання збуту у "Wikipedia", яка має відображати сучасний стан, також не відповідає існуючим практичним аспектам здійснення стимулювання збуту [2].

Постановка завдання. Правильне стимулювання збуту має забезпечити успішне просування бренду, підвищення обізнаності споживачів, приріст числа клієнтів в довгостроковому періоді та загалом, формувати позитивні враження від процесу покупки.

Метою статті є визначення особливостей застосування заходів стимулювання збуту на українському ринку, уточнення їх класифікаційних груп та формування послідовних етапів для поліпшення процесу управління стимулюванням.

Виклад основного матеріалу. Категорія "стимулювання продажу товарів" визначається як сукупність прийомів, котрі застосовуються протягом усього життєвого циклу товару до споживачів, торговців і власного торгового персоналу з метою максимального збільшення кількості нових покупців [3].

Засоби стимулювання збуту є важливим елементом маркетингових комунікацій оскільки вони дозволяють прискорити та посилити зворотну купівельну реакцію споживача, створити попит у певному і місці, і в певний час. Вони розглядаються як вид маркетингової діяльності, що на визначений час збільшує вихідну цінність товару чи послуги та прямо стимулює купівельну активність споживачів, роботу дистриб'юторів і торгового персоналу [2]. Відповідно це також розглядається як стимули, що посилюють мотивацію [4].

Традиційно до елементів стимулювання збуту (в літературі часто використовується термін ВТЛ-заходи) відносять: семплінг - безкоштовна пропозиція зразків товару (або дегустація); змагання, ігри, розіграші, конкурси серед споживачів; купівля з подарунком; купівля зі знижкою за купонами (дисконтними картками); пільгові упакування; мерчандайзинг; фірмові сувеніри [2; 5].

Вибір тих чи тих засобів стимулювання залежить від цілей, яких домагається виробник. Сучасні джерела об'єднують їх у такі три великі групи: 1) цінові пропозиції (продаж за зниженими цінами, пільгові купони, талони, які дають право на знижку, накопичувальні знижки тощо); 2) пропозиції у натуральній формі (премії, безоплатна видача зразків товарів тощо); 3) активні пропозиції (конкурси покупців, ігри, лотереї тощо).

Окремі автори розрізняють три узагальнених типи стимулювання: загальне стимулювання (на місці продажу); вибіркоче стимулювання (передбачає дії щодо розміщення товару в певних місцях); індивідуальне стимулювання [1].

Також в літературі та публікаціях зустрічаються заходи, які майже не застосовуються на практиці, наприклад: відшкодування з відстрочкою, перехресний купонаж, премії - зразки товару [6].

Для стимулювання сфери торгівлі застосовуються знижки, гарантії, проведення спеціальних семінарів, зустрічей, сертифікаційних програм для підвищення кваліфікації торговельного персоналу, конкурси серед посередників за результатами роботи [5], а також товарний кредит, заміна асортименту, спільна реклама, кобрендинг [7].

Загалом, практика українського ринку свідчить, що виробники та торговці віддають перевагу простим заходам стимулювання покупки в торгових точках. Наприклад, купівля двох товарів – отримання додаткової одиниці товару (упаковки) в подарунок, пропозиція пільгових упаковок (20 % товару безкоштовно), активне використання промоутерів в торговельних залах.

Розглянемо заходи стимулювання, що застосовуються на українському ринку за групами. Аналіз проводився шляхом оцінки контенту Web- ресурсів виробників та торговців, а також ме-

МАРКЕТИНГ

тодом спостереження в торговельних точках. Цінове стимулювання основний прояв має через знижки, застосування промокодів та купонаж на сайтах виробників або торговців. Конкретний інструмент це знижка на бренд, розпродаж партій товару (колекцій, моделей) та застосування "Black Friday".

Серед натуральних заходів стимулювання домінують дегустації (семплінг), надання споживачам додаткової кількості товару, пільгові упаковки та подарунки (акція за схемою «купи-отримай»).

Активне стимулювання продовжує застосовувати розіграші призів серед споживачів, але в останній роки почали розвиватися такі напрями стимулювання, як розважальні програми для споживачів, проведення майстер класів та інші заходи.

Застосування основних груп стимулювання збуту в умовах українського ринку представлено в табл. 1.

За даними "TNS Ukraine" [8] участь у різноманітних акціях приймають 21,5% серед опитаних респондентів. На нашу думку, даний відсоток скоріше стосується активних акцій та стимулювання у натуральній формі, оскільки цінове стимулювання має значно більше застосування та відповідно його впливу зазначають 2/3 споживачів, зокрема 64 % споживачів сьогодні шукають спеціальні цінові пропозиції та знижки [8].

Таблиця 1

Особливості застосування основних засобів стимулювання збуту *

Види стимулювання	Хто застосовує	Особливості застосування
Цінове стимулювання		
Розпродаж "Black Friday"	Торговельні центри (ТРЦ "Караван", "DreamTown") Магазини одягу взуття та косметики ("mod-nakasta.ua", "lamoda.ua", "Leboutique.com") Магазини побутової техніки та електроніки ("Eldorado", "Rozetka.com.ua", "Allo.ua")	Є простим засобами, не потребують спеціального бюджету Діють протягом 1-3 днів (на певні бренди, асортиментні групи), можуть досягати до 70%
Дисконтні картки +бонус	Роздрібні мережі, бензоколонки, сфера послуг	Застосовуються різні механізми від простої знижки до складного нарахування балів та обміну на призи (товари) або оплату балами
Промокоди	Інтернет-магазини ("Rozetka"), окремі бренди ("UBER", "Busfor.ua"), сфера послуг (продаж квитків, Інтернет-кінотеатри)	Отримання знижки за допомогою Web-ресурсів
Активне стимулювання		
Розіграш призів	Товари масового споживання, фінансові послуги, роздрібна торгівля	Потребує планування механізму «Зроби замовлення – виграй», який би сприяв залученню більшої кількості споживачів
Розважальні програми, конкурси для споживачів	Окремі бренди, торговельні розважальні центри	Необхідне ретельне планування, окремий графік проведення, бажано надати вірусний характер
Майстер класи	Мережі роздрібних магазинів, закладів громадського харчування, сфера послуг	Високий відсоток потрапляння в цільову аудиторію
Натуральне стимулювання		
Дегустація продукції	Продукція B2C, що має поділюваний характер	Дозволяє максимально наблизити товар до споживача
Додаткова кількість товару	Товари B2C, що мають упаковання	Підвищує цінність товару в очах споживачів, але не повинні перевантажувати бюджет та створювати ажіотажний попит
Купи-отримай	Роздрібні мережі, виробники харчових продуктів, побутової хімії, засобів косметики та гігієни, автосалони	

*сформовано автором

МАРКЕТИНГ

Для вдосконалення процесу управління сформуємо такі послідовні етапи процесу управління засобами стимулювання (Рис. 1).

Рис. 1 – Управлінські етапи процесу стимулювання збуту

Сьогодні, застосування класичних технологій стимулювання збуту продовжує приносити свої результати, але в той же час використання сучасних інтерактивних технологій здатне збільшувати ефективність засобів стимулювання. Сучасні тренди стимулювання збуту (BTL-активності) передбачають персоналізацію пропозицій для споживачів, спрямування заходів на навчання і розвагу клієнтів.

Європейські тенденції у сфері стимулювання збуту, які також мають прояв в Україні, передбачають, що спеціалізовані фірми (іноді це можуть бути і дистриб'ютори) беруть на себе повний цикл стимулювання - від розробки до реалізації і пропонують це виробникам як окрему маркетингову послугу.

Висновки. Сучасні заходи стимулювання збуту мають бути індивідуальними, технологічними і в той же час, мати простий механізм та вносити позитивний момент в процес покупки.

Такі заходи можуть збільшити продажі в найкоротші терміни на 300-500%, але якщо сам продукт не якісний, то засоби стимулювання збуту можуть підірвати продажі та зменшити довіру до бренду.

Щодо класифікаційного підходу, на нашу думку варто використовувати ієрархію: категорія стимулювання – метод стимулювання – конкретний інструмент.

Під час кризи споживачі природньо шукають пропозиції, які дозволяють отримати більше за свої гроші, а посередники охочіше співпрацюють з тими, хто пропонує нижчі ціни. Як показала

МАРКЕТИНГ

проведена оцінка, на українському ринку найбільш поширеними є засоби цінового стимулювання. Незважаючи на їх простоту та гнучкість, досить активне використання цінових інструментів стимулювання збуту може призводити до розмивання цінності бренду та загалом не сприяти лояльності, не дивлячись навіть на тимчасове підвищення продаж продукції.

Українським підприємствам варто створювати заходи стимулювання з довгостроковим ефектом, тобто ті, які посилюють споживчу лояльність, допомагають створювати бази даних та сприяють діяльності з паблік рилейшнз і вірусному маркетингу.

Для успішного стимулювання важливо дотримуватися таких умов:

- адаптувати процес стимулювання до он-лайн – споживачі можуть здійснювати багато купівель зі смартфонів чи і в інтернет - магазинах;
- створити правильні комунікації щодо анонсування заходів стимулювання;
- забезпечити обов'язкову наявність продукту (подарунку) в торговельній мережі;
- доносити до споживачів основні цінності товару;
- застосовувати стратегічний підхід – тобто коли одна акція може спиратися на попередню;
- проводити попереднє дослідження перед впровадженням заходів стимулювання та навчання персоналу.

Слід відмітити, що заходи стимулювання збуту не можна розглядати як інструмент для довгострокового комунікативного впливу (формування стійкого попиту), ці інструменти комунікативної діяльності більше підходять для короткочасного впливу на ринок, створення потоку клієнтів та виділення конкретної товарної марки.

Підприємство має створити системний підхід до комунікацій та маркетингу компанії взагалі. Комплекс комунікацій і зокрема стимулювання збуту мають бути такими, які неможливо детально скопіювати, оскільки їх зміст має бути пов'язаний з унікальними характеристиками товару або властивостями бізнесу.

Література

1. Шереметинська, О. В. Стимулювання збуту : заходи та засоби, які допомагають при формуванні маркетингової діяльності підприємства при здійсненні ЗЕД [Електронний ресурс] / О. Шереметинська, Ю. Невмержицька // Ефективна економіка. – 2016. – № 2. – Режим доступу : – <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4785>.
2. Стимулювання збуту [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
3. Лук'янець, Т. І. Маркетингова політика комунікацій : навч. посібник / Т. І. Лук'янець. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2003. – 524 с.
5. Смит, П. Р. Маркетинговые коммуникации : комплексный подход / П. Смит; пер со 2-го англ. изд. – К. : Знання-Прес, 2003. – 796 с.
6. Павленко, А. Ф. Маркетинг : підручник / А. Ф. Павленко, А. В. Войчак. – К. : КНЕУ, 2003. – 246 с.
7. Стимулювання збуту [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://marketing-helping.com/371-stimulyvannya-zbutu.html>.
8. Новые тренды и подходы в BTL [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://consulting.kpd.ua/order/?ch=pdf>.
9. Зміни споживчої поведінки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tns-ua.com/wp-content/uploads/2015>.

Reference

1. Sheremetynska O., Nevmerzhitska J. (n.d.). Stymuliuvannia zbutu : zakhody ta zasoby iaki dopomahaiut pry formuvanni marketingovoi dialnosti pry zdysnenni ZED [Sales promotion : actions and means to assist the formation of enterprise marketing of enterprise in the implementation of foreign trade]. Retrieved from : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4785> [in Ukrainian].
2. Stymuliuvannia zbutu (n.d.). [Sales promotion]. Retrieved from : <https://uk.wikipedia.org/wiki/> [in Ukrainian].
3. Luk'ianets, T. I. (2003). Marketingova polityka komunikatsiy [Marketing communications policy]. Kyiv : KNEU. [in Ukrainian].
4. Smith, P. R. (2003). Marketigovie kommunikatsii : kompleksnyi podkhod [Marketing Communications : An Integrated Approach]. Kyiv : Znannia-Pres. [in Ukrainian].
5. Pavlenko, A. F., Voychak, A. V. Marketing [Marketing]. Kyiv : KNEU. [in Ukrainian].
6. Stymuliuvannia zbutu (n.d.). [Sales promotion]. Retrieved from : <http://marketing-helping.com/371-stimulyvannya-zbutu.html> [in Ukrainian].
7. Novye trendy i podkhody v BTL (n.d.). [New trends and approaches in BTL]. Retrieved from : <http://consulting.kpd.ua/order/?ch=pdf> [in Ukrainian].
8. Zminy spozhyvchoi povedinky (n.d.). [Changes in consumer behavior]. Retrieved from : <https://tns-ua.com/wp-content/uploads/2015> [in Ukrainian].

Надійшла 31.10.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Карпенко, Ю. М. Розвиток засобів стимулювання збуту в умовах сучасного ринку / Ю. М. Карпенко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 335-339.

МАРКЕТИНГ

UDC 339.138

V. V. Podolna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
J. A. Topenko, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
O. S. Ievseitseva, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

MARKETING ASPECTS OF AUDIT COMPANIES ACTIVITIES IMPROVEMENT IN UKRAINE

Abstract. *The article investigates features of audit services market in Ukraine. The nature of the audit services market is determined; the distinctive features of audit services are analyzed. There have been systematized consumers queries, service customers according to a five-stage model of perception. There have also been revealed some peculiarities of the marketing activities of companies of audit services market that are based on components of the marketing mix and the model oriented at the consumers' request.*

Keywords: *marketing activity; marketing mix; audit services; audit services market; audit company; perception.*

В. В. Подольна, к. е. н., доцент,
Ю. А. Тьопенко, к. філ. н., доцент,
О. С. Євсейцева, к. е. н., доцент

**МАРКЕТИНГОВІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
АУДИТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ**

Анотація. *В статті досліджено особливості ринку аудиторських послуг України. Визначена сутність ринку аудиторських послуг, проаналізовані відмінні ознаки аудиторських послуг. Систематизовані запити споживачів, замовників послуг за п'ятиступеневою моделлю сприйняття. Виявлені особливостей маркетингової діяльності компаній на ринку аудиторських послуг, що базується на складових маркетингового комплексу та моделі орієнтованої на запиті споживачів.*

Ключові слова: *маркетингова діяльність; маркетинг-мікс; аудиторські послуги; послуги на ринку аудиту; аудиторська компанія; сприйняття.*

В. В. Подольная, к. э. н., доцент,
Ю. А. Тепенко, к. фил. н., доцент,
Е. С. Евсейцева, к. э. н., доцент

**МАРКЕТИНГОВЫЕ АСПЕКТЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
АУДИТОРСКИХ КОМПАНИЙ В УКРАИНЕ**

Аннотация. *В статье исследованы особенности рынка аудиторских услуг Украины. Определена сущность рынка аудиторских услуг, проанализированы отличительные признаки аудиторских услуг. Систематизированы запросы потребителей, заказчиков услуг по пятиступенчатой модели восприятия. Выявлены особенности маркетинговой деятельности компаний на рынке аудиторских услуг, что базируется на составляющих маркетингового комплекса и модели ориентированной на запросе потребителей.*

Ключевые слова: *маркетинговая деятельность; маркетинг-микс; аудиторские услуги; услуги на рынке аудита; аудиторская компания; восприятие.*

Urgency of the research. The development of economic processes in Ukraine makes necessary the development of different types of business entities control activities. Thus, in the current business environment, auditing is one of the most popular types of control, which in addition to the validation of

МАРКЕТИНГ

financial metrics, provides other services and is engaged in the development of proposals for optimization of economic entities business activities.

Target setting. The audit service has certain characteristics that are inherent only to it, consequently, it is important to study the features of the audit market and the essence of marketing activities of companies, the main product of which is the audit service.

Actual scientific researches and issues analysis. A number of specialists' works are dedicated to problems of audit activities development in Ukraine and abroad. In particular, the works of O. Priateljchuk [4], N. Abakova [2], I. Sakhno [5] are devoted to the development and organization of the audit, the analysis of the provided audit services.

The research objective. The purpose of this article is to study the nature and the main differences of marketing activities in Ukraine, to identify the peculiarities of marketing activity of companies at the market of audit services that is based on components of the marketing mix and models oriented at the users' request.

The statement of basic materials. Auditing activities in Ukraine are presented by a wide range of professional services, the main of which is the audit, that is verification of accounting data and financial statements of a business entity to provide an independent auditor's opinion about its reliability in all material aspects and compliance of existing legislation or other rules according to the users' requirements.

The main law regulating auditing activities in Ukraine is the Law of Ukraine "About auditing activity", which defines the legal framework for the implementation of audit activity in Ukraine and is directed on creation of independent financial control system in order to protect the interests of financial and other economic information users [1].

To ensure the quality of audit services in Ukraine there were adopted International standards on auditing as national standards. During their introduction, the Auditor's Chamber of Ukraine (ACU) translated into the Ukrainian language such publications of auditing standards of International Federation of accountants as IFAC 2001. Auditing standards and ethics; International standards on auditing, assurance and ethics: 2004 edition; 2005 edition; 2006 edition; 2007 edition, International standards on quality control, auditing, review, other assurance, and related services edition 2010 and International standards on quality control, auditing, review, other assurance, and related services edition 2012 (decision of ACU from 27.02.2014 № 290/7). In 2014, the ACU in agreement with the IFAC translated the new edition of the International standards on quality control, auditing, review, other assurance, and related services of 2013 edition, according to the decision of ACU from 24.12.2014 No. 304/1 approved for mandatory use when assignments from 1 January 2015 as the national auditing standards. In addition, the decision of ACU from 27.02.2014 № 290/7, ACU has adopted a Code of ethics for professional accountants of International accountants Federation of edition 2012, for mandatory application by auditors of Ukraine from 1 May 2014 [7].

Thus, according to the national legislation, the audit is to check accounting and financial reporting, all other activities are audit-related services. Today in Ukraine such types of audit and related services are being developed:

- accounting (support, consulting);
- taxation optimization;
- translation of financial statements according to international standards;
- financial analysis;
- restructuration of financial service, organization of controlling service;
- development of recommendations in the areas of software accounting and financial management;
- consulting support of projects with participation of foreign capital;
- legal consulting;
- arbitration support of clients' cases;
- development of internal accounting of transactions with securities and depository operation standards for professional participants of the securities market;
- services for the selection and training of certain categories of personnel [5].

МАРКЕТИНГ

As O. Prijatelchuk [4] noted, there is currently an active expansion of demand for audit services, which is undoubtedly due to government authorities, which the customer, through the adoption of relevant legislation, adds customers to audit companies, we are talking about companies which are subject to mandatory audit (currently open and closed joint stock companies, limited liability companies, etc.). In addition, there are purely economic reasons – the share of business allocation, the assessment of which is conducted by the auditors, and too complicated system of taxation and significant penalties by the tax authorities. In this case, the auditors provide services in optimization of tax system and verification of tax reporting before it can be submitted to the tax authorities. Besides, auditors are becoming more likely to be involved in audits, checks, which customers are state agencies. Auditors must be involved at the time of privatization, re-privatization, land property share.

The main features of the development of audit services market in Ukraine are the following. First, it is the uneven distribution of the number of audit firms and auditors, as well as the cost of audit services in the regions. The biggest number of audit firms are presented in the capital and metropolitan cities.

Second, due to the expansion of Ukraine's services markets and increasing number of entrepreneurial activities, the vast majority of audit firms' clients are represented by enterprises of non-productive sphere.

Third, in contrast to the global trends of the separation of consulting services from auditing by selecting them with the creation of a separate business entity, in domestic audit firms they are closely connected. Moreover, consulting services are about half the total volume of services provided by auditing firms. The reason for this is, on the one hand, the desire to keep customers providing a variety of services, seeking alternative sources of income, and on the other hand, the desire of the client to obtain from the audit firm not just one but a range of services. However, the breadth of services leads to the emergence of threats to independence and, consequently, to the deterioration of the service quality [5].

Fourth, the audit market in Ukraine is characterized by considerable stratification of participants. About 60% of its volume belongs to the leading audit companies, whose turnover is more than one million hryvnas a year [3].

Fifth, the typical seasonality of the business is a characteristic feature of audit, which happens due to the fact that the audit report is prepared for the client once a year. The first and fourth quarters of the year is characterized by the rise of employment, the second and third - by decline. To achieve uniform employment auditors tend to expand the range of services by tax consultancy; production, reconstruction, and maintenance of accounting, formation of financial (accounting) reporting, accounting consultation; valuation of enterprises property as property complexes, and even business risks, etc [2; 20].

Taking into account the characteristics of the auditing market, marketing activities of these companies will have some differences. Thus, marketing activity of the company is a management activity, aimed at the development of audit services by evaluating the needs of consumers (clients) and operations to meet these needs. The essence and content of marketing activities reflect the objective conditions of development of the market, which to a certain extent loses its randomness and are subject to the regulatory impact of pre-established economic ties, where a special role is given to the customer. The characteristic features of the basic components of audit firms marketing mix are given in Table 1.

Table 1

Characteristic features of the basic components of audit firms marketing mix

Marketing mix "4P"	Features
1	2
Product	The audit market product is auditing, which is regulated by normative-legal acts. Therefore, such aspect as the uniqueness of the product, which allows companies to compete with each other, is absent in the audit market. The range of services can be expanded due to related services, which is typical for the Ukrainian market.

МАРКЕТИНГ

Continuation of Table 1

1	2
Price	Pricing is one of the main challenges in the market of audit services. There are two common methods of determining prices on the following services: - setting prices based on the cost of one day of the auditor work; - pricing based on total volume of work performed.
Place	Feature of this component is due to the inseparability of services from their manufacturer (the person who provides them). If the product in its material form exists independently without its producer, the service is not able to be alienated. This imposes constraints on the development of the marketing activity, distribution policy. The functions inherent value units are often aimed at sales promotion services, which is more characterized for the policy of promotion.
Promotion	Promotion policy for the companies of audit services is based on advertising, PR-events, direct marketing. However, it is worth noting that advertising methods, which are widely used in commodity markets, the market for audit services will not be effective, since this activity is associated with significant influence of the human factor and, as a result, with trust both to the individual auditor and the company as a whole. Therefore, the most relevant in the policy of promotion is to assist in the formation of positive business reputation of the company through the marketing of communication tools.

To study the nature of auditing services from the perspective of marketing, it is necessary to consider a five-stage model of audit services perception. The model is focused on the needs of consumers, customers, facilities, and key moments are the concepts of expectations and perceptions of services provision. According to this model, the perception of service quality is seen as the result of the presence or absence of gaps at five levels (Fig. 1). "Gaps" refer to exceeding customer expectations on services, as a result of its provision.

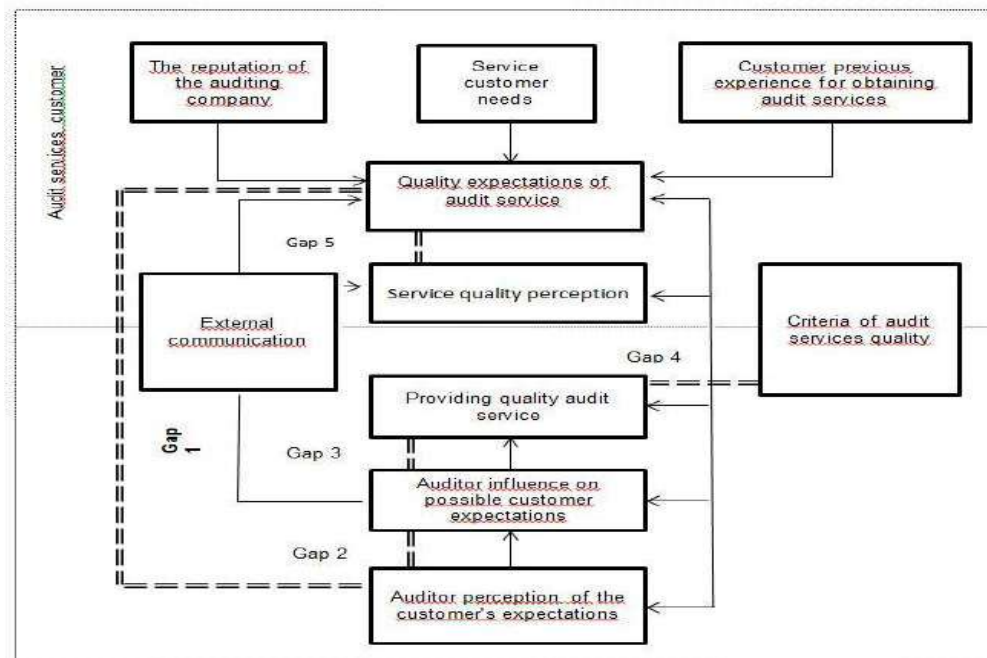

Fig. 1 Five-stage model of perception of audit services (developed by the authors)

МАРКЕТИНГ

The first level (Gap 1) reflects a possible gap between customer's expectations and auditor's perception of these expectations. That is, the misunderstanding of the real needs of the customer in the sphere of audit services.

The second level (Gap 2). A break of this level can be avoided if in the process of communication with the customer, we can bring him more details of the auditing company capabilities and the specifics of the services according to Ukrainian realities.

The third level (Gap 3). Taking into account the specifics of audit services, the probability of this gap is minimal since the legal sphere heavily regulates this service.

The fourth level (Gap 4) – a possible gap between the quality of services and external information supplied to the customer by using marketing communications of other participants in the audit market.

The fifth level (Gap 5) gap is key in this approach because it can occur due to breaks in any of the previous levels.

According to this model, to control the marketing of audit services there are supposed to be necessary - analysis, planning, organization, control and adjustment of the following five situations of interaction with the customer, with the purpose of inadmissibility of the differences between expectation and perception of quality of provided audit services.

In the practice of audit firms, we can allocate such components of marketing activities: conducting market research; pricing policy for audit and related services; search and involving of clients.

Conducting market research involves the collection and analysis of information, necessary for making future marketing decisions. These studies involve the analysis of both external and internal factors that can affect the audit of the company; special attention is paid to the analysis of the marketing policy of competitors and consumers (potential customers). As for its competitors, the most important is the issue about the number of customers and range of services, the total turnover of competitors companies, especially pricing policy. Basing on the specifics of the audit market, it is very important to find ratings of audit and consulting companies, as well as audit associations information. The most "strong" Ukrainian audit company are included in the international associations. It should be noted that there are different forms of international audit associations: international audit network, international audit associations, international alliances of firms [3], the characterization of these forms is given in Table 2.

Table 2

Forms and characteristics of the auditing associations

Form of audit associations	Feature
International audit networks (company)	Have a common policy, methods and approaches of auditing, which are mandatory for implementation in each audit company, which is a member of this network. Due to this, sufficiently high standards are achieved regardless of the country. Usually the members of international networks have a common name. That allows to globalize the brand of this network
International audit associations	Professional associations, where each audit firm has the freedom in the choice of procedures and methodology of the audit, depending on the country. Common methods are voluntary and not mandatory. But it is obligatory to have professional practices of audit firms according to international standards. Company members of the association use its own name, thus creating their own reputation in the market of a particular country
International alliances of companies	They are associations of not only audit but also legal, real estate and other firms with the aim of providing complex services by recommending each other

The study of potential consumers is also an important step in marketing research. It is the identification of unmet customer needs will allow the audit company to develop a customized service offering, both from the point of view of the range of audit and related services and pricing. In different auditing

МАРКЕТИНГ

companies, the cost of one day of the auditor's work may differ significantly. This is due to the influence of both objective and subjective factors. In particular, the price of the service will be under the impact of business reputation of the auditor company, experience and scope of its activities.

The successful activities of the audit companies today also depend on the application of tools of marketing communication policy: advertising, PR, events, direct marketing, etc. As indicated in table.1, the conventional promotional activities are not effective, as the audit service is largely connected with the influence of the human factor and, as a result, with the trust both to the individual auditor and the company as a whole.

Conclusions. Thus, the marketing activities of companies in the audit market is significantly different from the activity of other markets such as goods markets and services markets. The basic distinctions of audit services market are the following: uneven regional distribution; service customers are mainly the representatives of the non-productive sphere; there is a close relationship of audit and consulting services; the market is characterized by significant stratification of the participants, most of the market is owned by several large audit firms belonging to international audit networks. Marketing activities of audit services are based on market analysis and the marketing mix, which is dominated by such components as pricing and promotion policy, which is aimed at formation of positive business reputation of the audit company.

References

1. Pro audytorsky diyalnist : Zakon Ukrainy vid 22 kvitnya 1993 roku №3125 [On auditing : the Law of Ukraine of 22 April 1993 № 3125 – XII] : [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3125-12> [in Ukrainian].
2. Abakova, N. P. Analiz rynku audytorskykh poslug [Market analysis of audit services] [Text] / N. P. Abakova // Ulyanovsk : UISTU, 2001. – p. 40 [in Ukrainian].
3. Audyt v Ukraini. Reyting mizhnarodnykh audytorskykh poslug [Audit in Ukraine. Rating of international audit firms]. [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://accounting-ukraine.kiev.ua/poslugi/auditorukraine.htm> [in Ukrainian].
4. Priyatelchuk, O. Tendentsiyi rozvytku ukrayinskogo rynku audytorskykh poslug [Development trends of Ukrainian market of audit services] [Text] / O. Priyatelchuk // International relations. – 2007. – No. 35–36. – P. 95–98. [in Ukrainian].
5. Sakhno, I. V. Rynok audytorskykh poslug v Ukraini ta yogo osoblyvosti [tekst] / I. V. Sakhno // Vistnyk Kharkivs'kogo natsional'nogo tekhnichnogo universytetu sil'skogo gospodarstva imeni Petra Vasylenka. [Audit services market in Ukraine and its features] [Text] / I. V. Sakhno // Bulletin of Kharkov national technical university of agriculture named after Peter Vasilenko. 2014. – Vol. 150. – P. 284–289. [in Ukrainian].
6. Parasuraman, Zeithaml and Berry, "A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research", Journal of Marketing, Fall 1985, P. – 41–50. [in English].
7. Zvit Audytorskoyi palaty Ukrainy do Kabinetu Ministriv Ukrainy za 2014 rik [The report of auditor's chamber of Ukraine to the Cabinet of Ministers of Ukraine for 2014]: [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://www.apu.com.ua/zvit-do-kmu> [in Ukrainian].

Література

1. Про аудиторську діяльність : Закон України від 22 квітня 1993 року № 3125 – XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.
2. Абакова, Н. П. Аналіз ринку аудиторських послуг / Н. П. Абакова. – Ульянівськ : УЛГТУ, 2001. – 40 с.
3. Аудит в Україні. Рейтинг міжнародних аудиторських компаній [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://accounting-ukraine.kiev.ua/poslugi/auditorukraine.htm>.
4. Приятельчук, О. Тенденції розвитку українського ринку аудиторських послуг / О. Приятельчук // Міжнародні відносини. – 2007. – № 35–36. – С. 95–98.
5. Сахно, І. В. Ринок аудиторських послуг в Україні та його особливості / І. В. Сахно // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. – 2014. – Вип. 150. – С. 284–289.
6. Parasuraman, Zeithaml and Berry, "A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research," Journal of Marketing, Fall 1985, pp. 41–50.
7. Звіт Аудиторської палати України до Кабінету Міністрів України за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apu.com.ua/zvit-do-kmu>.

Received for publication 02.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Podolna, V. V. Marketing aspects of audit companies activities improvement in Ukraine / V. V. Podolna, J. A. Topenko, O. S. Ievseitseva // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 340-345.

РЕФЕРАТИ

УДК 330.11-024.84

Шкарлет, С. М. Особливості застосування системного підходу до пізнання економічних явищ / С. М. Шкарлет, О. І. Гонга, М. В. Дубина // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 9-17.

Анотація. Визначено сутність системного підходу через синтез категорій «система» та «підхід». Також визначено переваги використання системного підходу. Проведено аналіз механізму застосування системного підходу через ідентифікацію його принципів (цілісності, структурності, ієрархічності, взаємодії, превалювання цілого над частинами), мети, функцій (пізнавальна, описова, збагачувальна, прогностична, системоформуюча), методів (спостереження, групування, абстрагування, порівняння, системний аналіз, системний синтез) та компонентів (системно-компонентний; системно-структурний; системно-цільовий; системно-функціональний; системно-ресурсний; системно-історичний; системно-інтеграційний; системно-комунікаційний).. Іл.: 2. Бібліогр.: 19 назв.

Ключові слова: науковий підхід, система, системний підхід, метод, принцип, функція, компонент.

УДК 620.91:339.56

Абакуменко, О. В. Ідентифікація та оцінка основних тенденцій ресурсного забезпечення енергетичного сектору України / О. В. Абакуменко, П. О. Лук'яшко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 18–23.

Анотація. У статті, на основі аналізу масиву статистичної інформації за 2007-2014 роки ідентифіковані основні тенденції забезпечення національної економіки України енергетичними ресурсами. Ідентифіковано тенденцію підвищення енергоефективності, що проявляється у зниженні споживання енергоносіїв як у абсолютному вираженні так і у відносних показниках (річний обсяг витрат на одну особу та сума ВВП, що припадає на одну тону нафтового еквіваленту використаних енергетичних ресурсів). Відмічені деякі зрушення в напрямку диверсифікації джерел імпорту енергоносіїв. Встановлено також, що позитивні тенденції в значній мірі нівелюються за рахунок загального зростання цін на енергоносії та порівняно високої їх вартості у європейських та американських постачальників. Російська Федерація залишається домінуючим постачальником імпортованих енергетичних ресурсів, а цінові параметри російських поставок у більшості випадків є найвигіднішими. Табл.: 2. Іл.: 2. Бібліогр.: 2 назв.

Ключові слова: вугілля; енергетична залежність; енергетичні ресурси; енергоефективність; енергоносії; нафта; нафтопродукти; природний газ.

УДК 339.9:620.92

Красноручський, О. О. Економічні площини розвитку світового ринку біопалива / О. О. Красноручський, С. О. Заїка // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 24–28.

Анотація. В статті розглянуто особливості формування та перспективи розвитку світового ринку біопалива в сучасних умовах поглиблення проблем світової економіки. Встановлено, що для реалізації

ABSTRACTS

UDC 330.11-024.84

Shkarlet, S. M. Peculiarities of system approach use to cognition of economic phenomena / S. M. Shkarlet, O. I. Gonta, M. V. Dubyna // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p.1. - P. 9-17.

Abstract. Essence of system approach through the synthesis of the categories "system" and "approach" was defined within the article. As well as advantages of system approach use were identified. Performed analysis of the mechanism of system approach use through its principles identification (integration, structural ability, hierarchy ability, interrelation, prevailing the whole over the parts), purpose, functions (cognitive, descriptive, enriching, prognostic, system creative), methods (observation, grouping, abstracting, comparing, system analysis, system synthesis) and components (system-component; system-structural; system-purpose; system-functional; system-resource; system-historical, system-integrative; system-communicative) were identified. Figs.: 2. Refs: 19 titles.

Keywords: scientific approach, system, system approach, method, principle, function, component.

UDC 620.91:339.56

Abakumenko, O. V. Identification and evaluation of major trends of energy sector resource support in Ukraine / O. V. Abakumenko, P. O. Lukyashko // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. - P. 18–23.

Abstract. The article, by analyzing of statistical information for the years 2007-2014 key trends in the national economy of Ukraine energy resources were identified. The trends of increase of energy-efficiency were identified, which is manifested in the reduction of energy consumption either in absolute terms or in approximate terms (annual costs per person and the amount of GDP per one ton of oil equivalent to the usage of energetic resources). Some changes towards diversifying of the sources of energy carriers imports were emphasized. It was determined that positive trends visibly gets offset by the overall increase in energy prices and the pretty high cost of European and American suppliers. The Russian Federation remains the dominant supplier of imported energy resources, and price parameters of Russian supplies in most cases are the most profitable. Tabl.: 2. Figs.: 2. Refs: 2 titles.

Keywords: coal; energy dependence; energy resources; energy efficiency; energy carriers; oil; petroleum products and natural gas.

UDC 339.9:620.92

Krasnorutskyy, O. O. Economic spheres of the global biofuels market / O. O. Krasnorutskyy, S. O. Zaika // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. - P. 24–28.

Abstract. This article deals with the features of formation and prospects of the global biofuels market in the present conditions of deepening world economic problems. It was established that the potential for renewable energy is necessary to provide gradual policy for energy efficiency and

потенціалу відновлюваної енергетики в повній мірі необхідна послідовна політика в галузі енергозбереження та використання поновлюваних джерел енергії, яка дозволить створити більш сприятливий інвестиційний клімат в галузі і, таким чином, сприятиме її інтенсивному розвитку. Бібліогр.: 7 назв.

Ключові слова: світовий ринок біопалива; відновлювана енергетика; енергетична безпека; біоенергетика

УДК 378:65.012.27:338.46:37

Макарова, М. В. Обґрунтування стратегії надання освітніх послуг із застосуванням інтернет-технологій / М. В. Макарова, Т. М. Білоусько, Р. М. Лавренюк // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 29–38.

Анотація. Незважаючи на високий рівень науково-теоретичного опрацювання економічних категорій «стратегія» і «стратегічний розвиток установ», питанню обґрунтування стратегії надання освітніми установами своїх послуг із використанням інтернет-технологій у науковій літературі не було приділено достатньо уваги. Тому нашим завданням було дослідити різновиди установ, що діють на ринку дистанційних освітніх послуг, і стратегії їх розвитку. Також наведено наше бачення вибору ефективних стратегій надання освітніх послуг із застосуванням інтернет-технологій для різних типів освітніх установ. Л.: 2. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: освітні установи, стратегія надання освітніх послуг, освітні послуги із застосуванням інтернет-технологій, дистанційні освітні послуги.

УДК 336.14

Криленко, В. І. Бюджетна безпека: функціональний аспект / В. І. Криленко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 38–44.

Анотація. В статті здійснено структурне дослідження системи забезпечення бюджетної безпеки, проведений аналіз внутрісистемних зв'язків, дана функціональна характеристика системи забезпечення бюджетної безпеки з погляду послідовності виконання функцій і за критерієм очікуваного результату. Визначено місце і значення бюджетної безпеки в системі економічної безпеки. Л.: 2. Бібліогр.: 7 назв.

Ключові слова: економічна безпека; бюджетна безпека; функції управління; бюджетна система; функції управління бюджетної безпеки.

УДК 330

Язлюк, Б. О. Соціальна відповідальність як соціальний компонент системи соціально-економічного захисту суб'єктів господарювання / Б. О. Язлюк, О. Є. Фурман // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 44–50.

Анотація. В статті розглянуто поняття соціальної безпеки як стан соціуму, при якому забезпечений надійний і всебічний захист особистості, суспільства, держави в соціальному просторі від впливу різного роду загроз, визначено методичний інструментарій оцінки досягнутого рівня соціальної безпеки, функціональні характеристики даної категорії, зроблено висновки, що основою побудови системи економічної безпеки має стати інноваційна модель, яка

renewable energy that will create a more favorable investment climate in the industry and thus will contribute to its intensive development. Refs: 7 titles.

Keywords: the global biofuels market; renewable energy; energy security; bioenergy.

UDC 378:65.012.27:338.46:37

Makarova, M. V. The substantiation of strategies providing of educational services using internet / M. V. Makarova, T. M. Bilousko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 1. – P. 29–38.

Abstract. The scientists have not been given enough attention to the issue of substantiation of strategies providing of educational services using Internet despite the high level of scientific and theoretical investigation of «strategy» and «strategic development» as economic categories. So, research objective was to explore kinds of institutions operating on distance education market and strategies of their development. Also, our vision of the effective strategies choice of educational services using Internet for various types of educational institutions adduced. Figs.: 2. Refs: 10 titles.

Keywords: educational institutions, strategy of educational services, educational services using Internet, distance educational services.

UDC 336.14

Krylenko, V. I. Budget safety: the functional aspect / V. I. Krylenko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 1. – P. 39–43.

Abstract. The article investigates structurally the system of ensuring budget security. It analyses the relations inside the system, as well as it characterizes functionally the system of ensuring budget safety from the point of sequence of performing functions, as well as according to the criteria of the desired result. The article defines the role and importance of the budget safety in the system of economic safety. Figs.: 2. Refs: 7 titles.

Keywords: economic safety; budget safety; functions of management; budget system; functions of management of budget safety

UDC 330

Yazlyuk, B. O. Social responsibility as a social component of the system of social and economic protection of business entities / B. O. Yazlyuk, O. Y. Furman // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 1. – P. 44–50.

Abstract. In the article the concept of social security is described as a condition of society in which provided reliable and comprehensive protection of the individual, society and state in the social space of the impact of different kinds of threats, identified methodological tools of evaluation of the level of social security, functional characteristics of this category. It is concluded that the basis building a system of economic security has become an innovative model that is strategically focused on the latest technology management,

стратегічно орієнтована на використання новітніх технологій менеджменту, зокрема, технологій соціального характеру. Іл.: 2. Бібліогр.: 12 назв.

Ключові слова: соціальна відповідальність; система; економічна безпека; соціальна безпека; інноваційна модель розвитку.

УДК 330.101

Янчук, А. О. Сучасні тренди розвитку тіньової економіки та методи державної політики протидії / А. О. Янчук, М. М. Клеmpарський, А. С. Завербний // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 51-56.

Анотація. Проведено аналіз функціонування тіньової економіки та законодавче забезпечення її протидії. Запропоновані методи державної політики протидії. Базуючись на аналітичній оцінці тіньових процесів національної економіки, визначено найістотніші чинники тінізації економіки України. Іл.: 3. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: тіньова економіка; державне регулювання; нормативне забезпечення; детенізація аграрного сектору.

УДК 631.145:330.131.5:330.101.541(477)

Бойко, В. В. Стратегічні напрями підвищення ефективності функціонування АПК України в умовах дії загроз макроекономічної нестабільності / В. В. Бойко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 57-61.

Анотація. У статті ідентифіковано основні загрози, що перешкоджають ефективному функціонуванню АПК України в умовах макроекономічної нестабільності. Визначено стратегічні напрями державної політики підвищення ефективності господарювання в аграрній сфері. Розроблено комплекс заходів щодо подолання дестабілізуючого впливу загроз макроекономічної нестабільності та підвищення рівня ефективності функціонування АПК України. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: ефективність; агропромисловий комплекс; сільське господарство; загрози; макроекономічна нестабільність.

УДК 338.23:368(477)

Виговська, В. В. Контури розбудови системи державного регулювання безпеки страхового ринку України / В. В. Виговська // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 62-69.

Анотація. В цій статті обґрунтована необхідність модернізації державного регулювання безпеки страхового ринку. Автором висвітлено питання світового досвіду державного впливу на безпечний розвиток страхового ринку та наголошено на доцільності адаптації стратегічного регулювання страхового ринку України до європейських стандартів. Запропонована теоретична конструкція базових складових державного регулювання безпеки страхового ринку з урахування прогресивного світового досвіду. Встановлено ключову роль пруденційного нагляду у забезпеченні безпеки страхового ринку як необхідної умови попередження розвитку деструктивних подій у страховому секторі. В статті розглянуто логіку та зміст розбудови пруденційного нагляду страхового ринку в Україні. Табл.: 1. Іл.: 1. Бібліогр.: 9 назв.

Ключові слова: страховий ринок; система; безпека страхового ринку; державне регулювання

including technology social issues. Figs.: 2. Refs: 12 titles.

Keywords: social responsibility; system; economic security; social security; innovative model of development.

UDC 330.101

Yanchuk, A. O. Modern trends of development of shadow economy and methods of public policy of counteraction / A. O. Yanchuk, M. M. Klemparskiy, A. S. Zaverbnyy // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. - P. 51-56.

Abstract. The analysis of functioning of shadow economy and legislative providing of her counteraction are Conducted. Offered methods of public policy of counteraction. Being based on the analytical estimation of shadow processes of national economy, the most substantial factors of shadow of economy of Ukraine are certain. Figs.: 3. Refs: 10 titles.

Keywords: shadow economy; government control; normative providing; legalization; agrarian to the sector.

UDC 631.145:330.131.5:330.101.541(477)

Boiko, V. V. Strategic directions towards enhancement of the efficiency of Ukraine's agro-industrial complex in conditions of macroeconomic instability threats / V. V. Boiko // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. - P. 57-61.

Abstract. Abstract. The article identifies the key threats that hinder the effective performance of the Ukraine's agrarian and industrial complex in the conditions of macroeconomic instability. The authors define strategic directions of the state policy towards improvement of the economic management efficiency in the agricultural sector. The authors also develop a package of measures to overcome the destabilizing impact of threats of macroeconomic instability and increase the level of performance efficiency of the Ukraine's agro-industrial complex. Refs: 10 titles.

Keywords: efficiency; agro-industrial complex; agriculture; threat; macroeconomic instability

UDC 338.23:368(477)

Vygovska, V. V. Outlines of creating a state regulation system of Ukraine's insurance market security / V. V. Vygovska // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. - P. 62-69.

Abstract. A necessity of modernization of insurance market security state regulation is substantiated in the paper. The author considers questions of international experience of state influence on the sound development of the insurance market and the desirability of adapting the strategic regulation of the insurance market of Ukraine to the European standards. A theoretical construct of basic components of insurance market security state regulation is proposed, taking into account the progressive world experience. The key role of prudential supervision to ensure the insurance market security as a necessary condition in preventing the development of destructive events in the insurance sector is established. The article describes the logic and content of prudential supervision of the insurance market in Ukraine. Tabl.: 1. Figs.: 3. Refs: 9 titles.

Keywords: insurance market system; insurance market security; state regulation of insurance market security; prudential supervision; mega-regulator of the insurance market.

безпеки страхового ринку; пруденційний нагляд; мегарегулятор страхового ринку.

УДК 334.061.1

Косач, І. А. Аналіз підходів до дефініції терміну «Державно-приватне партнерство» / І. А. Косач, Д. Ю. Голубчик, О. В. Курінська // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 70-74.

Анотація. У статті висвітлені основні підходи до визначення терміну «державно-приватне партнерство», виявлено переваги та недоліки даних підходів, обґрунтовано доцільність їх застосування в контексті формування відносин державно-приватного партнерства в Україні. Табл.: 2. Іл.: 1. Бібліогр.: 11 назв.

Ключові слова: державно-приватне партнерство; держава; приватний сектор; взаємодія; співробітництво; інститут; відносини.

УДК 378

Кунденко, А. В. Місце стратегічного управління в роботі вищих навчальних закладів / А. В. Кунденко, О. В. Михайловська, С. С. Кучук // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 75-78.

Анотація. Стаття присвячена визначенню ролі та місця стратегічного управління в процесі роботи вищих навчальних закладів. Визначено основні завдання стратегічного управління вищими навчальними закладами. Обґрунтовано напрями взаємодії загальноосвітніх та вищих навчальних закладів з підприємствами. Іл.: 1. Бібліогр.: 6 назв.

Ключові слова: стратегічне управління; вищий навчальний заклад; конкурентоздатний фахівець; ринок праці.

УДК 338.432

Полковничено, С. О. Екологічні екстерналії сільськогосподарської діяльності / С. О. Полковничено // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 79-84.

Анотація. У статті висвітлено основні джерела та наслідки впливу сільського господарства на навколишнє природне середовище. Проаналізовано екологічні екстерналії інтенсифікації землеробства та розвитку тваринництва в Україні. Визначено шляхи зменшення негативного впливу сільськогосподарського виробництва на довкілля. Табл.: 2. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: сільське господарство; рослинництво; тваринництво; екологічні екстерналії; забруднення навколишнього природного середовища; інтенсифікація землеробства; утворення відходів; утилізація відходів.

УДК 338.24.021.8

Синенко, О. І. Трансформація економічних механізмів в умовах третьої промислової революції / О. І. Синенко, Н. В. Ралле // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 85-90.

Анотація. У статті досліджено теоретичні і практичні питання визначення суті глобальних цивілізаційних викликів для світу та країни в частині розвитку інформаційних систем та технологій в умовах третьої промислової революції та їх вплив на розвиток економіки України на сучасному етапі. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: третя промислова революція,

UDC 334.061.1

Kosach, I. A. Analysis of approaches to definition of the term «Public-Private Partnership» / I. A. Kosach, D. Yu. Holubchik, O. V. Kurinska // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 1. – P. 70-74.

Abstract. The article deals with the main approaches to the consideration of the term "public-private partnership". The advantages and disadvantages of these approaches are identified. The feasibility of their application in the context of forming a relationship of public-private partnership in Ukraine is justified. Tabl.: 2. Figs.: 3. Refs.: 11 titles.

Keywords: public-private partnership; the public and the private sector; cooperation of public and private sector; interaction; cooperation; institute; relations.

UDC 378

Kundenko, A. V. The place of strategic management in a work of the higher educational institution / A. V. Kundenko, O. V. Mykhaylovska, S. S. Kuchuk // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 1. – P. 75-78.

Abstract. The article is devoted to defining the role and place of strategic management in a work of higher educational institution. The main task of strategic management of higher education institutions. The directions of interaction between enterprises and secondary and higher education institutions. Figs.: 3. Refs.: 6 titles.

Keywords: strategic management; higher educational institution; competitive specialist; labor market

UDC 338.432

Polkovnychenko, S. O. Environmental externalities of the agricultural activity / S. O. Polkovnychenko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 1. – P. 79-84.

Abstract. The article highlights the main sources and the effects of the influence of agriculture on the environment. Environmental externalities of the intensification of farming and the development of livestock breeding in Ukraine are analysed. The ways to reduce negative impact of the agricultural production on the environment are identified. Tabl.: 2. Refs.: 10 titles.

Keywords: agriculture; crop production; livestock breeding; environmental externalities; environmental pollution; intensification of farming; waste generation; waste management.

UDC 338.24.021.8

Syenko, O. I. Transformation of economic mechanisms in the conditions of the third industrial revolution / O. I. Syenko, N. V. Rallie // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 1. – P. 85-90.

Abstract. The article explores theoretical and practical questions of determining the calls for global civilization, world and the country as part of the development of information systems and technologies in conditions of the third industrial revolution and its impact on the economy of Ukraine today. Refs.: 10 titles.

Keywords: third industrial revolution, internet technologies, government regulation, institutions, re-newable energy, intellectual technological systems, market and

інтернет-технології, державне регулювання, інституції, відновлювані джерела енергії, інтелектуальні технологічні системи, ринково-економічний сектор, інноваційна модель розвитку.

УДК 378.1

Цимбаленко, Н. В. Тенденції та проблеми розвитку системи вищої освіти в Україні / Н. В. Цимбаленко, О. С. Тарасенко // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 91-98.

Анотація. Виявлено та систематизовано основні чинники (загальні (глобальні), специфічні для групи постсоціалістичних країн та внутрішні (національні) чинники), що впливають на розвиток системи вищої освіти України. Досліджено динаміку показників, які визначають проблеми і передумови для розробки стратегії розвитку вищої освіти на інноваційних засадах в контексті світових тенденцій та викликів глобалізації. Для вирішення проблеми фінансування вищої освіти запропоновано застосування моделі багатоканального фінансування. Іл.: 2. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: система вищої освіти; загальні (глобальні), специфічні для групи постсоціалістичних країн та внутрішні (національні) чинники розвитку системи вищої освіти; стратегія розвитку вищої освіти.

УДК 330.332 + 334.722 : 65.012.8 : 343

Власюк, Т. О. Пріоритетні напрями забезпечення конкурентоспроможності України у сфері зовнішньоторговельних відносин / Т. О. Власюк // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 99-105.

Анотація. Охарактеризовано чинники забезпечення міжнародної конкурентоспроможності України. Окреслений вплив зовнішньоторговельних відносин на підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності. Запропоновані механізми захисту інтересів національних підприємств на міжнародному рівні для підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки. Табл.: 2. Бібліогр.: 8 назв.

Ключові слова: конкурентоспроможність; Україна; зовнішньоторговельні відносини; безпека; підприємства; політика.

УДК 378.4: 37.014.5

Гнедіна, К. В. Реформування системи вищої освіти в Україні як фактор інноваційного розвитку національної економіки / К. В. Гнедіна // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 106-117.

Анотація. У статті досліджено тенденції розвитку системи вищої освіти в Україні в умовах глобальних викликів сучасності, виокремлено основні проблеми та визначено стратегічні напрями розвитку цієї системи. Здійснено аналіз сучасного стану системи вищої освіти в Україні на основі даних незалежних наукових установ та міжнародних аналітичних організацій. Розроблено модель сучасного конкурентоспроможного вищого навчального закладу та визначено основні складові конкурентоспроможності. Табл.: 2. Іл.: 5. Бібліогр.: 18 назв.

Ключові слова: система вищої освіти; якість вищої освіти; забезпечення якості; державні витрати на освіту; конкурентоспроможність.

economic sector, innovative model of development.

UDC 378.1

Tsimbalenko, N. V. Trends and problems in the development of higher education system in Ukraine / N. V. Tsimbalenko, O. S. Tarasenko // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 91-98.

Abstract. There have been identified and systematized the main factors (common, specific, group and national) in the development of higher education system in Ukraine. There has been investigated the dynamics of relevant indicators, namely the number of people enrolled in preschool, secondary, vocational and higher educational institutions of Ukraine; the number of cultural institutions and their visitors during the year; GDP rate; consumer price index (inflation); the level and structure of income, expenditures and savings. There has been proposed the application of the multi-channel financing model of higher education, and shown the features of strategy formation in the development of higher education in Ukraine. Figs.: 2. Refs: 10 titles.

Keywords: higher education system; general (global), specific and domestic (national) factors in the development of higher education system; development strategy of higher education.

UDC 330.332 + 334.722 : 65.012.8 : 343

Vlasyuk, T. A. Supplement of Ukraine competitiveness in the sphere of foreign relations priorities / T. A. Vlasyuk // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 99-105.

Abstract. The factors of Ukraine competitiveness in the sphere of foreign relations supplement are characterized. The impact of foreign relations at improving international competitiveness outlined. Mechanisms to protect the interests of domestic enterprises at the international level to enhance the competitiveness of the national economy are proposed. Tabl.: 2. Refs: 8 titles.

Keywords: competitiveness; Ukraine; foreign relations; security; enterprise; policy.

UDC 378.4: 37.014.5

Hnedina, K. V. The reformation of higher education system in Ukraine as a factor of innovative development of national economy / K. V. Hnedina // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 106-117.

Abstract. The tendencies of the development of higher education system in Ukraine in the conditions of the global modern challenges are investigated in the article, the main problems are underlined and the strategic directions of the development of this system are defined. The analysis of the current state of higher education system in Ukraine based on the data of independent scientific institutes and international analytical organizations is carried out. The model of modern competitive higher education institution is worked out and basic components of the competitiveness are determined. Tabl.: 2. Figs.: 5. Refs: 18 titles.

Keywords: higher education system; quality of higher education; quality assurance; government expenditure on education; competitiveness.

УДК [631.151.6:311.14]:005

Гуторов, А. О. Теоретико-методологічні засади оцінювання рівня інтеграції в аграрному секторі економіки / А. О. Гуторов // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 118-123.

Анотація. Систематизовані науково-практичні підходи до оцінювання рівня інтеграції в аграрному секторі економіки. Показано, що оціночні показники формуються залежно від рівня управління (мікроекономічний чи макроекономічний), виду інтеграції (горизонтальна чи вертикальна) та напрямку її здійснення («вперед» чи «назад»). Визначені основні переваги і вади проаналізованих методичних підходів до оцінювання рівня інтеграції в аграрному секторі економіки, тим самим сформовано комплексний теоретико-методологічний базис досліджуваної проблеми. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: інтеграція; рівень інтеграції; аграрний сектор економіки.

УДК 378.1:006.06

Жидок, В. В. Формування системи управління якістю вищих навчальних закладів в умовах конкуренції на ринку освітніх послуг України / В. В. Жидок, Т. М. Пшенична // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 124-131.

Анотація. У статті розглядається сутність якості освіти та особливості системи управління якістю освіти у вищому навчальному закладі в контексті конкурентної боротьби. Конкуренція на ринку освітніх послуг вимагає від закладу вищої освіти вибору науково обґрунтованої мети та впровадження системи управління якістю освітнього процесу. Важливим питанням будь-якої управлінської діяльності є результативність використання потенційних можливостей, а також розширення наявного потенціалу. Це визначає якість освітньої послуги та конкурентоспроможність вищих навчальних закладів. Іл.: 5. Бібліогр.: 11 назв.

Ключові слова: якість освіти; система управління якістю; конкурентоспроможність; вищий навчальний заклад.

УДК 368.1:366.544

Клапків, Ю. М. Стратегія інституціонального розвитку ринку страхових послуг / Ю. М. Клапків // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 132-136.

Анотація. У статті окреслено автентичну стратегію інституціонального розвитку ринку страхових послуг України, що реалізується на шляху побудови суспільства ефективного захисту своїх економічних інтересів через систему страхування. Охарактеризовано основні пріоритети стратегії розвитку ринку страхових послуг Європи. Розглянуто діючі норми ЄС щодо фінансового стану страхових інституцій та оцінки якості страхових послуг. Виокремлено основні вектори стратегії інституціонального розвитку ринку страхових послуг. Бібліогр.: 9 назв.

Ключові слова: стратегія інституціонального розвитку; ринок страхових послуг, страхова послуга; платоспроможність, інтереси споживача, ризики.

УДК 336.148(477)

Коломийчук, Н. М. Роль державного фінансового контролю в бюджетному процесі держави / Н. М. Коломийчук // Науковий вісник

UDC [631.151.6:311.14]:005

Gutorov, A. O. Theoretical and methodological foundation of measurement of the integration level in the agrarian sector of the economy / A. O. Gutorov // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 118-123.

Abstract. Theoretical and practical approaches to measurement of the integration level in the agrarian sector of the economy are systematized. It is shown that estimated indicators are formed depending on the control level (microeconomic or macroeconomic), the type of integration (horizontal or vertical) and the directions of its realization ("forward" or "backward"). The main advantages and shortcomings of the analyzed methodical approaches to measurement of the integration level in the agrarian sector of the economy are defined; thereby the unified theoretical and methodological foundation of the studied issue is created. Refs: 10 titles.

Keywords: integration; integration level; the agrarian sector of the economy.

UDC 378.1:006.06

Zhydok, V. V. Formation of the quality management system of higher education institutions in a competitive conditions at educational market in Ukraine / V. V. Zhydok, T. M. Pshenychna // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 124-131.

Abstract. The article is about the essence of education quality and system features of quality management higher education in the competition context. Competition in the educational market requires choosing science-based objectives and implementation of quality management of the educational process from higher education institutions. An important question any management activities is the use of performance potential and expansion of existing capacity. This determines the quality of educational services and the competitiveness of universities. Figs.: 5. Refs: 11 titles.

Keywords: educational quality; quality of management system; competitiveness; higher education institution.

UDC 368.1:366.544

Klapkiv, Y. M. A Strategy of institutional development in the market of insurance / Y. M. Klapkiv // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 132-136.

Abstract. The article describes the authentic strategy of institutional development in the market of insurance in Ukraine, which is realized on the way of a building of effective protection of their economic interests by society through the insurance system, main priority of development strategy in the market of insurance service in Europe. Current European standards concerning the financial condition of insurance institutions and assess the quality of insurance services. The main vectors of the strategy for institutional development of the insurance market are described too. Refs: 9 titles.

Keywords: strategy of institutional development; insurance market; the insurance service; solvency, the interests of the consumer and risks.

UDC 336.148(477)

Kolomyychuk, N. M. The role of the state financial control in the state budget process / N. M. Kolomyychuk // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 137-

Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 137-141.

Анотація. В статті проаналізована сучасна ситуація, яка склалася в сфері державних фінансів, роль фінансового контролю під час бюджетного процесу та вплив цього контролю на економіку країни, проаналізовано основні недоліки системи державного фінансового контролю, а також виділено пріоритетні напрямки підвищення результативності його функціонування. Табл.: 1. Бібліогр.: 7 назв.

Ключові слова: контроль; державний контроль; державний фінансовий контроль; бюджетний процес; система державного фінансового контролю.

УДК 631.164.23(477)

Однорог, М. А. Інвестиційне забезпечення у сільськогосподарському секторі економіки України / М. А. Однорог // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 142-148.

Анотація. У статті досліджено особливості розвитку механізму фінансування в даний час. Визначено роль інвестиційного забезпечення в сільськогосподарському секторі економіки. Обґрунтовано методику комплексної оцінки механізму фінансування за участю інвесторів України. Аналізуються питання управлінського поліпшення реалізації інвестиційних проектів. Встановлено, що залишаються невирішені питання, які пов'язані із розширенням механізмів міжнародного інвестування ключових галузей економіки. Доведена необхідність залучення коштів іноземних інвесторів для забезпечення інновацій та економічного розвитку. Табл.: 2. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: фінансування; інвестиційне забезпечення; аграрний сектор; інвестор; інвестиційний проект.

УДК 658.14:658.265

Перевознюк, В. В. Теоретичні аспекти фінансової доступності послуг водопостачання та водовідведення для населення / В. В. перевознюк // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 149-153.

Анотація. У статті розглянуто сутність фінансової доступності послуг водопостачання і водовідведення для населення з урахуванням критеріїв доступності, що використовуються світовими організаціями та вітчизняних реалій функціонування фінансової системи. Виокремлено основні індикатори фінансової доступності даних послуг й показано їх вплив на фінансові результати діяльності підприємств та якість послуг. Іл.: 1. Бібліогр.: 5 назв.

Ключові слова: фінансова доступність; фінансові ресурси; доходи; тариф; водопостачання та водовідведення.

УДК 330.59:332.122(1-77)(477)

Ревко, А. М. Детермінанти формування рівня життя населення регіонів України / А. М. Ревко // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 154-159.

Анотація. Досліджено соціально-економічну сутність поняття «рівень життя». Проаналізовано структуру грошових доходів домогосподарств України як каталізатора високого рівня життя. Розглянуто основні фактори, які впливають на формування рівня життя населення регіонів України в умовах трансформаційних змін та входження України в

141.

Abstract. The paper analyzed the current situation prevailing in the area of public finance, the role of financial control during the budget process and the impact of control on the economy, analyzes the main shortcomings of the state financial control, and highlighted priority areas for improving the performance of its operations. Tabl.: 1. Refs: 7 titles.

Keywords: control; state control; state financial control; budgeting; public financial control system.

UDC 631.164.23(477)

Odnorog, M. A. Investment provision in the agricultural sector of Ukraine / M. A. Odnorog // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 142-148.

Abstract. The article investigates the features of the financing mechanism's development at present. The role of investment provision in the agricultural sector of the economy is determined. The technique of a comprehensive assessment of the financing mechanism with the participation of the investors of Ukraine is grounded. The questions of the management improvements of the implementation of investment projects are examined. It is established, that there remain some unresolved questions connected with the expansion of the mechanisms of international investment in the key sectors of the economy. The necessity of involving of foreign investors' funds to secure innovations and economical development is proved. Tabl.: 2. Refs: 10 titles.

Keywords: financing, investment provision, agricultural sector, investor, investment project.

UDC 658.14:658.265

Perevozniuk, V. V. Theoretical aspects of affordability of water supply and drainage services for the public / V. V. Perevozniuk // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 149-153.

Abstract. The article discusses the essence of financial affordability of water supply and sewage to the public on the basis of its criteria used by international organizations and domestic realities of the financial system functioning. The author determines the main indicators of financial affordability of these services and shows their impact on the enterprises financial state and quality of services. Figs.:1. Refs: 5 titles.

Keywords: financial affordability; financial resources; income; tariff; water supply and sewage.

UDC 330.59:332.122(1-77)(477)

Revko, A. M. Determinants of the standard of living in regions of Ukraine / A. M. Revko // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 154-159.

Abstract. The article is devoted to the socio-economic essence of "standard of living". The author analyzes the structure of money incomes of households in Ukraine as a catalyst of the high standard of living. The basic factors that influence on the formation of living standards in regions of Ukraine in transformational changes and entry of Ukraine into the international (European) educational and scientific spaces are examined. It was found that to solve social and economic

міжнародний (європейський) освітній та науковий простори. Встановлено, що для вирішення соціально-економічних проблем суспільства та підвищення рівня життя необхідно розвивати соціальне підприємництво. Табл.: 1.. Бібліогр.: 9 назв.

Ключові слова: рівень життя; соціальне підприємництво; грошові доходи; достаток; культура споживання.

УДК 336.226.11

Приходько, О. М. Державна політика оподаткування в умовах розвитку національної економіки / О. М. Приходько // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 160-163.

Анотація. Досліджені концептуальні засади оподаткування в умовах ринкової трансформації економіки. Розглянуті основні засади податкової системи держави та формування її вихідних принципів. Бібліогр.: 4 назв.

Ключові слова: податкова політика; спрощена система оподаткування; Податковий кодекс.

УДК 330.34:811.111

Гагіна, Н. В. Стимулювання економічного розвитку України шляхом підвищення рівня володіння англійською мовою / Н. В. Гагіна, О. В. Лось // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 164-167.

Анотація. У статті досліджується важливість англійської мови в контексті економічного зростання України. Автори зосереджують увагу на тих сферах бізнесу, де знання англійської мови є основною компетенцією і водночас ключовим фактором їх успішності та економічного розвитку країни загалом. Пропонуються шляхи подолання низької англомовної компетенції серед населення України. Бібліогр.: 7 назв.

Ключові слова: рівень володіння англійською мовою; економічний розвиток; лінгвістичні вміння; мова міжнародного спілкування; ринок праці; мовна компетенція.

УДК 339.54

Левківський, В. В. Економічний і безпековий вимір інтересів України в співпраці з КНР / В. В. Левківський // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 168-173.

Анотація. У статті подається характеристика та аналіз економічного співробітництва України і Китаю. Окреслено економічні та безпекові інтереси країн. Виділено пріоритетні напрями двосторонніх відносин. Вказується на проблеми та перспективи розвитку українсько-китайського співробітництва. Іл.: 1. Бібліогр.: 12 назв.

Ключові слова: співробітництво; Україна; Китай; економічні інтереси; безпекові інтереси.

УДК 336.025

Вишневський, В. П. Фіскальна децентралізація на постконфліктних територіях: концептуальні положення / В. П. Вишневський, Н. Ю. Рекова, В. Д. Чекіна // Науковий вісник Полісся. – 2016. - № 4 (8), ч. 1. – С. 174-188.

Анотація. В статті обґрунтовано, що в умовах постконфліктного відновлення потрібні різні фіскальні пріоритети: у сфері суспільних доходів – економічна ефективність з формуванням структури податків, що сприяє розширенню податкової бази; у сфері

problems of society and to improve of living standards is necessary to develop social entrepreneurship. Tabl.: 1. Refs: 9 titles.

Keywords: standard of living; social entrepreneurship; money income; wealth; culture of consumption.

UDC 336.226.11

Pryhodko, O. M. State taxation policy in terms of national economic development / O. M. Pryhodko // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 160-163.

Abstract. The conceptual foundations of taxation in the conditions of market transformation of the economy the basic principles of the tax system of the state and formation of its original principles. Refs: 4 titles.

Keywords: tax policy; simplified tax system; the Tax code.

UDC 330.34:811.111

Gagina, N. V. Fostering economic development of Ukraine through increasing English proficiency / N. V. Gagina, O. V. Los // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 164-167.

Abstract. The importance of English proficiency in the context of economic growth of Ukraine is studied in the article. The authors focus attention on those business fields where English proficiency is a core competence and at the same time a key factor of their advancement and economic development of the nation as a whole. The ways of improving low English proficiency among adult population of Ukraine are proposed. Refs: 7 titles.

Keywords: English proficiency; economic development; linguistic skills; global language; labour market; language competence.

UDC 339.54

Levkivskiy, V. V. Economic and security dimensions of Ukraine's interests in cooperation with China / V. V. Levkivskiy // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 168-173.

Abstract. The article deals with description and analysis of the economic cooperation between Ukraine and China. The economic and security interests of the countries are highlighted. The priority areas of bilateral relations are determined. The problems and prospects of development of Ukrainian-Chinese cooperation are indicated. Figs.: 1. Refs: 12 titles.

Keywords: cooperation; Ukraine; China; economic interests; security interests.

UDC 336.025

Vishevsky, V. P. Fiscal decentralization in post-conflict territories: conceptual states / V. P. Vishevsky, N. Yu. Reкова, V. D. Chekina // Scientific Bulletin Polissia. - 2016. - Vol. 4 (8), p. 1. – P. 174-188.

Abstract. The article concludes that the context of post-conflict reconstruction requires different fiscal priorities: as to public revenues – achieving economic efficiency as well as forming the tax structure that would contribute to expanding the tax base; as to public spending – social justice and transparency in the distribution of social expenses locally; as

суспільних витрат – забезпечення соціальної справедливості та прозорості при розподілі суспільних витрат на місцях; у сфері субсидій – звуження сфери застосування міжбюджетних трансфертів з організацією перерозподілу фінансових ресурсів за принципом "центр – постконфліктні регіони – постконфліктні одержувачі"; у сфері зовнішньої допомоги – забезпечення дієвої координації для культивування нових кооперативних інститутів. Бібліогр.: 48 назв.

Ключові слова: фискальна децентралізація; постконфліктні території; концептуальні положення децентралізації; фискальний федералізм.

УДК 330.322.4:338.245.8

Мойсеєнко, К. Є. Стимулювання інвестицій у розвиток пост-конфліктних територій / К. Є. Мойсеєнко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 189-195.

Анотація. У статті розглянуто теоретичні підходи до вироблення інвестиційної політики розвитку пост-конфліктних територій, визначено передумови формування парадигми її реалізації, окреслено пріоритети та систематизовано основні напрями інвестування. Табл.: 2. Бібліогр.: 17 назв.

Ключові слова: інвестиції; стимулювання; пост-конфліктні території; розвиток; парадигма; інвестиційні пріоритети; напрями інвестування.

УДК 330.322:338.48

Нездоймінов, С. Г. Інвестиційний вектор розвитку регіональної інфраструктури туризму / С. Г. Нездоймінов // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 196-201.

Анотація. У статті проаналізовано наукові підходи і напрями щодо інвестиційного розвитку інфраструктури сфери туризму в регіоні. Визначено основні проблеми інвестиційної діяльності в сфері туризму та гостинності регіону, сучасні інструменти управління розвитком територій, пов'язаних із формуванням сприятливого інвестиційного клімату, розвитком малого підприємництва, залученням обсягів фінансових ресурсів. Розглянуто інструменти реалізації інвестиційних стратегій. Запропоновано заходи щодо формування механізму державно-приватного партнерства в сфері сільського туризму, напрями інвестиційного розвитку туризму в регіоні. Табл.: 2. Бібліогр.: 13 назв.

Ключові слова: інфраструктура туризму; інвестиційна діяльність; регіональна інвестиційна стратегія; туризм і рекреація.

УДК 330.3

Савченко, В. Ф. Бізнес-інкубатори як інструмент державної підтримки розвитку малого підприємництва / В. Ф. Савченко, М. Г. Долгополов // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 202-207.

Анотація. Проведено дослідження механізму функціонування бізнес-інкубаторів. Проаналізовано світовий досвід використання бізнес-інкубаторів як інструменту державної підтримки малого бізнесу. Зроблено висновок щодо доцільності побудови мережі бізнес-інкубаторів в Україні, надані пропозиції з адаптації світового досвіду згідно умов нашої країни. Іл.: 2. Табл.: 1. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: бізнес-інкубатор; ринкова

to subsidies – narrowing the scope of intergovernmental transfers as well as organizing the redistribution of financial resources according to "the center – post-conflict regions – post-conflict recipients" principle; as to foreign aid – ensuring good coordination for the cultivation of new co-operative institutions. Refs: 48 titles.

Keywords: fiscal decentralization; post-conflict territories; conceptual states of decentralization; fiscal federalism.

UDC 330.322.4:338.245.8

Moiseienko, K. Ie. Stimulation of investments into development of post-conflict territories / K. Ie. Moiseienko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 1. – P. 189-195.

Abstract. Theoretical approaches to investment policy of the post-conflict territories development are considered in the article as well as prerequisites of forming of a paradigm of its implementation are determined and priorities and the main directions of investment are outlined. Tabl.: 2. Refs: 17 titles.

Keywords: investment; stimulation; post-conflict territories; development; paradigm; investment priorities; directions of investment.

UDC 330.322:338.48

Nezdoymynov, S. G. Investment vectors of regional tourism infrastructure development / S. G. Nezdoymynov // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 1. – P. 196-201.

Abstract. The article analyzes scientific approaches and directions of investments into development of tourism infrastructure of the region. The basic problems of investment into the sphere of tourism and hospitality in the region, the development of modern management methods at the territories associated with formation of favorable investment climate, development of small business, raising financial resources. Instruments are considered as implementation of investment strategies. Suggestion of measures on formation of public-private partnership in the sphere of rural tourism, investment directions of tourism development in the region. Tabl.: 2. Refs: 13 titles.

Keywords: tourism infrastructure; investment activities; regional investment strategy; tourism and recreation.

UDC 330.3

Savchenko, V. F. Business incubators as an instrument of state support of small business / V. F. Savchenko, M. G. Dolgopolov // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 207-216.

Abstract. A study of the functioning of business incubators. Analyzed world experience using business incubator as an instrument of state support of small business. The conclusion on the feasibility of building a network of business incubators in Ukraine, submitted proposals to adapt international experience under the conditions of our country. Figs.: 2. Tabl.: 1. Refs: 10 titles.

Keywords: business incubator; market infrastructure; government support; small business; small business; innovative development; economic development.

інфраструктура, державна підтримка, мале підприємництво, малий бізнес, інноваційний розвиток, економічний розвиток.

УДК 339.56

Левківський, О. В. Інноваційний вектор розвитку зовнішньої торгівлі України / О. В. Левківський // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 208-214.

Анотація. У статті висвітлено роль зовнішньої торгівлі в інноваційному розвитку національної економіки. Проаналізовано ситуацію щодо реалізації інноваційної продукції за межі України, а також її імпорту з метою здійснення нововведень. Досліджено структуру і динаміку обсягу зовнішньої торгівлі України високотехнологічною продукцією. Табл.: 1. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: зовнішня торгівля; інноваційний вектор розвитку; інноваційна продукція; експорт технологій; імпорт технологій; високотехнологічна продукція.

УДК 338.45:330.341

Давиденко, О. Л. Сучасний стан та активізація інноваційної діяльності на підприємствах України / О. Л. Давиденко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 215-223.

Анотація. Стаття присвячена дослідженню динаміки інноваційної активності промислових підприємств, визначенню стану та перспектив розвитку інноваційної діяльності. Розглянуто основні чинники, що впливають на розвиток сфери інноваційної діяльності в Україні та обґрунтовано об'єктивну необхідність створення умов для акумулювання інвестиційних ресурсів і посилення інноваційного потенціалу економіки. Іл.: 3. Табл.: 1. Бібліогр.: 13 назв.

Ключові слова: інновація; інноваційний розвиток; активізація інноваційної діяльності; про-мислові підприємства.

УДК 005.952

Стрілковські, В. Трудова міграція українців в чехію / В. Стрілковські, І. Ю. Гришова // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 224-231.

Анотація. Обґрунтовано існування структурних каналів в просуванні української міграції за професійним принципом в Чехії. Ми стверджуємо, що інтеграція чеського і українського будівельного секторів сформувала міжнародні "канали", які посилюють процес трудової міграції з України в Чехію. Наш аналіз заснований на унікальному наборі даних, отриманих за допомогою анкетного опитування в Закарпатському регіоні України і різноманітних моделей, що пов'язують попередній досвід роботи на українському будівельному секторі та ймовірність роботи в чеській будівельній галузі, за винятком інших теоретично важливих елементів управління. Перевірено, чи збільшує попередній досвід роботи на українському будівельному секторі ймовірність отримання роботи в чеській будівельній галузі. Результати забезпечують солідну емпіричну підтримку гіпотези "ченнелінг", показуючи, що інтеграція чеського і українського будівельного секторів створені через міжнародні "структурні канали", за якими міграція з України в Чехію рухається. Табл.: 2. Бібліогр.: 10 назв.

UDC 339.56

Levkivskiy, O. V. The innovative vector of development of the foreign trade of Ukraine / O. V. Levkivskiy // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 208-214.

Abstract. The article highlights the role of foreign trade in the innovative development of the national economy. The issues with respect to exports of innovative products outside Ukraine and their imports to implement innovations are analyzed. The structure and dynamics of the volume of Ukraine's foreign trade in high-tech products are studied. Tabl.: 1. Refs: 10 titles.

Keywords: foreign trade; innovative vector of development; innovative products; export of technologies; import of technologies; high-tech products.

UDC 338.45:330.341

Davydenko, O. L. Current situation and activization of innovative activity at the enterprises of Ukraine / V. V. Vyhovska, V. G. Marhasova, T. V. Klymenko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 215-223.

Abstract. The article is devoted to the study of the dynamics of innovation activity of industrial enterprises, definition of the status and prospects of development of innovative activity. The main factors influencing the development of innovation activities in Ukraine and substantiates the objective necessity of creating the conditions for accumulation of investment resources and strengthening the innovative potential of the economy. Figs.: 3. Tabl.: 1. Refs: 13 titles.

Keywords: innovation; innovative development; activization of innovative activity; industrial enterprises.

UDC 005.952

Strielkowski, W. Ukrainian labour migration in the czech republic / W. Strielkowski, I. Yu. Gryshova // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 224-231.

Abstract. Our paper sheds the new light on the existence of structural channels in pushing Ukrainian migration along occupational lines to the Czech Republic. We argue that the integration of the Czech and Ukrainian construction sectors has generated international 'channels' that enhance the process of labour migration from Ukraine to the Czech Republic.

Our novel analysis is based on a unique dataset obtained via questionnaire surveys in Zakarpat'ye region of Ukraine and multivariate models linking prior work experience in the Ukrainian construction sector and the likelihood of working in the Czech construction sector, net of other theoretically important controls. Thence, we test whether prior work experience in the Ukrainian construction sector increases the probability of obtaining a job in the Czech construction sector. The results provide strong empirical support for the 'channelling' hypothesis by showing that integration of the Czech and Ukrainian construction sectors has created international "structural channels" along which migration from Ukraine to the Czech Republic moves. Tabl.: 2. Refs: 10 titles.

Keywords: international migration; labour market;

Ключові слова: міжнародна міграція; ринок праці; професійний канал; Чехія; Україна.

УДК 364.04:364.26:331.4

Мельник, О. Г. Державна підтримки людей з обмеженими фізичними можливостями в Україні / О. Г. Мельник // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 232-239.

Анотація. У статті визначені підходи до вибору варіантів державної підтримки людей з обмеженими фізичними можливостями в ракурсі європейської практики. Акцентовано увагу на актуальності виконання в Україні завдань Європейської Стратегії щодо інвалідності на 2010-2020 рр. Висвітлені практичні заходи щодо державної підтримки інвалідів, а також запропоновані пріоритети фінансування їх соціалізації на основі впровадження апробованого в країнах ЄС досвіду. Табл.: 2. Бібліогр.: 12 назв.

Ключові слова: державна підтримка; соціальний захист; соціалізація; обмежені фізичні можливості; зайнятість; супровід на робочому місці.

УДК 330.4:347.77

Перерва, П. Г. Оцінювання упущеної вигоди правовласників при порушенні їх виключних прав / П. Г. Перерва, М. М. Ткачев, Т. О. Кобелєва // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 240-246.

Анотація. Досліджено процеси порушення прав інтелектуальної власності на ринку технологічних продуктів. Визначено значні обсяги економічних збитків правовласників при порушенні їх виключних прав. Розроблено методичні положення щодо економічної оцінки розміру упущеної вигоди виробників оригінальної (ліцензійної) продукції (правовласників) при порушенні прав інтелектуальної власності, розмір якої авторами вперше пов'язане з ступенем використання правовласником своїх виробничих потужностей. Сформовано по елементну структуру втрачених потенційних можливостей правовласників та запропоновано економіко-математичні моделі їх визначення. Теоретичні пропозиції авторів проілюстровано на конкретних прикладах з практики роботи українських машинобудівних підприємств. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: інтелектуальна власність; контрафакт; збитки; упущена вигода; потенціал підприємства.

УДК 657:338.43

Бруханський, Р. Ф. Обліково-соціальні параметри диференціації та забезпечення стратегій аграрних підприємств / Р. Ф. Бруханський, С. К. Шандрук // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 247-252.

Анотація. Стаття присвячена дослідженню теоретико-методичних основ стратегій функціонування аграрних підприємств України. Ідентифіковано проблему відсутності єдиної класифікації стратегій аграрного бізнесу. Розроблено модель консолідації обліково-аналітичної інформації для потреб стратегічного менеджменту в розрізі видів стратегій. Диференційовано основні виміри акумулювання облікової інформації стратегічного змісту. Табл.: 1. Іл.: 2. Бібліогр.: 8 назв.

Ключові слова: стратегія підприємства; класифікація стратегій; типи та види стратегій;

occupational channelling; Czech Republic; Ukraine.

UDC 364.04:364.26:331.4

Melnyk, O. G. State support of people with disabilities in Ukraine / O. G. Melnyk // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 232-239.

Abstract. The article describes the approaches to the choice of support options people with disabilities from the perspective of European practice. Attention is accented to the urgency of the tasks of the European Strategy on Disability for 2010-2020 in Ukraine. Highlights the practical measures of state support disabled and proposed priorities for funding their socialization based on the application proven experience in the EU. Tabl.: 1. Refs: 12 titles.

Keywords: state support; social protection; socialization; disabled person; employment; support in the workplace.

UDC 330.4:347.77

Pererva, P. G. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights / P. G. Pererva, M. M. Tkachev, T. O. Kobeliyeva // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 240-246.

Abstract. The processes of infringement of intellectual property rights in the market of technology products. Determined significant amount of economic loss holders in violation of their exclusive rights. Methodical provisions for the economic evaluation of the opportunity costs of original (licensed) production (owners) in violation of intellectual property rights, the amount of which the authors linked to the first degree holder to use their production capacity. Formed structure of unit holders lost potential and offered economic and mathematical models to determine. Theoretical proposals authors illustrated with specific examples from the practice of Ukrainian machine-building enterprises. Refs: 10 titles.

Keywords: intellectual property; counterfeiting; damages; loss of profits; potential businesses.

UDC 657:338.43

Brukhanskiy, R. F. Accounting-social parameters of differentiation and providing the strategies of agrarian enterprises / R. F. Brukhanskiy, S. K. Shandruk // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 253-260.

Abstract. The article is devoted to the research of theoretical-methodical bases of strategies of functioning agrarian enterprises of Ukraine. Has been identified a problem of absence of unified classification of strategies of agrarian business. Has been designed the model of consolidation accounting-analytical information for the needs of strategic management in types of strategies. Has been differentiated main dimensions of accumulating accounting information of strategic content. Tabl.: 1. Figs.: 2. Refs: 8 titles.

Keywords: enterprise strategy; classification of strategies; types and kinds of strategies; strategic management; accounting-analytical support of strategies.

стратегічний менеджмент; обліково-аналітичне забезпечення стратегій.

УДК 658.016.8

Гарафонов, О. І. Стратегічні аспекти процесу управління змінами на підприємстві / О. І. Гарафонов // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 253-256.

Анотація. В статті розглянуто особливості стратегічного управління, основні підходи щодо визначення стратегій управління змінами та класифікації стратегій управління змінами. Ґрунтовно визначено та описано технологію вибору стратегії управління змінами, а також автором визначено концептуальні підходи щодо механізму здійснення змін на підприємстві. Іл.: 1. Бібліогр.: 6 назв.

Ключові слова: стратегія; стратегічна позиція; стратегічне управління; стратегії управління змінами; стратегія управління змінами.

УДК 334.012.64:[657+336.221]

Гоголь, Т. А. Бухгалтерський облік і оподаткування та їх вплив на розвиток підприємств малого бізнесу розвинених країн світу / Т. А. Гоголь // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 257-261.

Анотація. В статті досліджено розвиток бухгалтерського обліку і оподаткування в західних країнах, моделі взаємозв'язку систем бухгалтерського обліку і оподаткування та їх вплив на розвиток малого бізнесу та економіки країни. Обґрунтовано необхідність застосування спеціальних пільг по окремих податках та введення особливих режимів оподаткування малого бізнесу з метою розширення сектору малого бізнесу в Україні та підвищення ефективності його функціонування. Бібліогр.: 7 назв.

Ключові слова: бухгалтерський облік; малий бізнес; пільгові умови оподаткування; розвиток малого бізнесу.

УДК 658.018

Гончар, О. І. Підвищення ділової активності в управлінні інноваційно-інвестиційним потенціалом підприємства / О. І. Гончар // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 262-267.

Анотація. Доведено необхідність підвищення ділової активності менеджменту підприємств і кожного працівника в управлінні інноваційно-інвестиційним потенціалом промислових підприємств, особливо за умов посилення Євроінтеграційних спрямувань соціально-економічного розвитку України.

Звернуто увагу на особливості сучасного етапу формування потенціалу підприємства; посилення невизначеностей та зростання ризиків.

Зроблено висновок про те, що джерелами підвищення ділової активності підприємств є ефективне використання ресурсів підприємства та їх збалансування. Тому, що саме взаємодія всіх ресурсів, елементів потенціалу і ділової активності підприємства загалом, та ділова активність кожного працівника дозволяють максимізувати результат щодо формування та реалізації потенціалу сучасного підприємства. Табл.: 1. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: ризик; невизначеність; ділова активність; потенціал підприємства; складові; система управління; оптимізація; розвиток.

УДК 330.341.1:658

UDC 658.016.8

Harafonova, O. I. Strategic aspects of process of management changes on enterprise / O. I. Harafonova // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 253-256.

Abstract. In this article examined peculiarities of strategic management, the main approaches to identifying strategies of managing changes and their classification. Thoroughly defined and described technologies of choosing the strategies of managing changes, and defined conceptual approaches to the mechanism of implementation of changes at enterprise. Figs.: 1. Refs: 6 titles.

Keywords: strategy; strategic position; strategic management; strategies of managing changes; strategy of change.

UDC 334.012.64:[657+336.221]

Gogol, T. A. Accounting and taxation, and their impact on the development of small business in developed countries / T. A. Gogol // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 257-261.

Abstract. The article investigates development of accounting and taxation in foreign countries, models of interconnection of accounting and taxation systems, their impact on the development of small business and the economy of countries. It proves the necessity of application of special benefits for certain taxes and use of special tax regimes for small business in order to expand the small business sector in Ukraine and to increase efficiency of its functioning. Refs: 7 titles.

Keywords: accounting; small business; special benefits for taxation; development of small business.

UDC 658.018

Gonchar, O. I. Increasing of business activity in management of innovative and investment potential of the company / O. I. Gonchar // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 262-267.

Abstract. The necessity of increasing business activity in enterprise management and every employee in management of innovative and investment potential of industrial enterprises, especially due to the conditions of strengthening of European integration social economical development in Ukraine.

Attention is paid to the peculiarities of the current stage of forming a potential of the enterprise; strengthening uncertainties and risks increase.

It is concluded that the source of increasing business activity is the effective use of enterprise re-sources and their balance. Because of interaction of all the resources and potential elements and business activity and an enterprise activity in general and business activity of each employee, it is possible to maximize the results on forming and realization of modern enterprise potential. Tabl.: 1. Refs: 10 titles.

Keywords: risk; uncertainty; business activity; enterprise potential; components; management sys-tem; optimization; development.

UDC 330.341.1:658

Романенко, Є. О. Сучасний інструментарій управління інноваційним розвитком підприємства / Є. О. Романенко, І. В. Чаплай // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 268-275.

Анотація. У статті розглянуті теоретичні основи управління інноваційним розвитком підприємства. Проаналізовані методичні підходи до оцінювання інноваційного розвитку підприємства та стратегії управління. Використання запропонованих підходів, дає можливість виявити сильні і слабкі сторони одного підприємства стосовно іншого, оцінити розмір відставання, розробити управлінські дії щодо посилення слабких місць. Іл.: 1. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: інструментарій управління; інноваційний розвиток підприємства; економічний потенціал; суб'єкти підприємництва.

УДК 657:004.896:331.103.255

Волот, О. І. Комунікаційні аспекти обліку в умовах розподіленої системи обробки даних / О. І. Волот // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 276-278.

Анотація. Розглянуто комунікаційні аспекти обліку з погляду автоматизованої системи обробки інформації, виявлені підходи та можливості організації інформаційних систем на основі застосування розподіленої системи обробки даних. Бібліогр.: 4 назв.

Ключові слова: розподілена система обробки даних (РСОД); автоматизовані робочі місця бухгалтера (АРМБ); обліковий процес; база даних (БД); інформаційна система (ІС).

УДК 657.375:334.758

Онищенко, В. П. Користувачі консолідованої звітності та їх інтереси / В. П. Онищенко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 279-282.

Анотація. Розглянута сутність консолідованої звітності групи підприємств. На основі економічних основ появи таких груп описані вимоги щодо системи їх бухгалтерського обліку. Встановлені причини, чому індивідуальна звітність учасників групи не може задовольнити потреби стейкхолдерів консолідованих груп. Здійснено ранжування стейкхолдерів з точки зору пріоритетності інформації консолідованої звітності та проведено порівняння з аналогічним ранжуванням щодо індивідуальної звітності. По кожному виду користувача консолідованої звітності визначено його внесок до групи, вимоги компенсації та персональний інтерес, а також найбільш релевантний для нього тип звітності (фінансова чи управлінська). Табл.: 1. Бібліогр.: 4 назв.

Ключові слова: консолідована звітність; консолідована група; материнське підприємство; дочірнє підприємство; стейкхолдер; прийняття рішень; інтерес користувача.

УДК 336.774

Ткаченко, Н. В. Моделювання роздрібного кредитного продукту на основі життєвого циклу клієнта / Н. В. Ткаченко, А. М. Харченко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 283-292.

Анотація. В статті обґрунтовано необхідність визначення оптимального розміру процентної ставки при моделюванні кредитного продукту. Доведено, що банківські установи у своїй кредитній діяльності повинні знаходити оптимальну величину процентних ставок, що враховує інтереси учасників кредитних

Romanenko, Y. A. Modern administrative tool of the innovative development of the enterprise / Y. A. Romanenko, I. V. Chaplay // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 268-275.

Abstract. In the article the theoretical foundations of the innovative development of the enterprise are considered. Methodical approaches to the evaluation of the innovative enterprise development and management strategy are analyzed. Using of the proposed approaches provides an opportunity to identify the strengths and weaknesses of the enterprise in relation to other company, estimate the size of the backlog, and develop management actions in order to strengthen weaknesses. Figs.: 3. Refs: 10 titles.

Keywords: administrative tools; innovative enterprise development; economic potential; business entities.

UDC 657:004.896:331.103.255

Volot, O. I. Communications aspects of accounting in conditions of distributed systems data processing / O. I. Volot // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 276-278.

Abstract. Considered communication aspects of accounting in terms automated information processing system, detected approaches and capabilities organization of information systems through the use of distributed data processing system. Refs: 4 titles.

Keywords: distributed data processing system (DDPS); workstations accountant (WSA); your process; Data-base (DB); information system (IS).

UDC 657.375:334.758

Onyshchenko, V. P. Stakeholders of the consolidated statements and their interests / V. P. Onyshchenko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 279-282.

Abstract. The author studies the essence of the consolidated statements of group of entities. The requirements for group accounting systems are described on the base of economic fundamentals of their emergence. The paper explains why the individual reports of the participants cannot meet the needs of the stakeholders of the consolidated groups. The ranking of the stakeholders is made from the standpoint of priority of the consolidated information in a comparison with the analogous ranking of the individual statements' stakeholders. The author defines for each types of the consolidated statements' stakeholders their contribution to the group, their claims and personal interests, and the most relevant for them type of reporting (financial or managerial). Tabl.: 1. Refs: 4 titles.

Keywords: consolidated statements; consolidated group; parent company; subsidiary; stakeholder; decision making; stakeholder's interest.

UDC 336.774

Tkachenko, N. V. Simulation of retail credit products the life-cycle customer / N. V. Tkachenko, A. M. Kharchenko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 283-292.

Abstract. In the article the necessity of determining the optimal size of the interest rate in modeling the credit product. It is proved that the banking institutions in their lending activities must find the optimal value of the interest rate, taking into account the interests of participants of credit relations, in particular because of their differentiation in certain areas. The

відносин, зокрема через їх диференціацію за окремими напрямками. Здійснено оцінку доцільності впровадження нового кредитного продукту за ануїтетною та диференційованою схемами погашення боргу. Л.: 8. Бібліогр.: 6 назв.

Ключові слова: роздрібний кредит; процентна ставка; життєвий цикл; кредитний продукт; ануїтетний платіж; диференційований платіж; конструювання роздрібних кредитних продуктів.

УДК 336.225:336.226.1

Коваленко, Л. О. Адміністрування ПДВ в системі фінансового менеджменту / Л. О. Коваленко, Т. В. Міхеєнко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 293-302.

Анотація. У статті розглянуто сутність, значення та чинний порядок адміністрування податку на додану вартість, визначено переваги та недоліки системи електронного адміністрування ПДВ, основні підприємницькі ризики при її застосуванні, а також напрямки удосконалення механізму оподаткування ПДВ. Табл.: 1. Бібліогр.: 11 назв.

Ключові слова: податок на додану вартість; адміністрування податків; система електронного адміністрування; відшкодування ПДВ.

УДК 339.743.44

Лапінський, І. Е. Зміна курсоутворення національної грошової одиниці України в контексті державної валютної безпеки / І. Е. Лапінський, М. Ю. Демченко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 303-309.

Анотація. У статті автор розглядає запровадження у 2016 році нового порядку курсоутворення національної грошової одиниці України та доводить його взаємозв'язок з валютною безпекою держави. Стверджується, що найближчим часом, валютний курс повинен стати допоміжним інструментом грошово-кредитної політики Національного банку України, головним інструментом якої буде процентна ставка. Започатковано реєстрацію міжбанківських угод та проведення валютних інтервенцій на валютному ринку України за допомогою функціоналів торговельно-інформаційних систем „Bloomberg L. P.” та „Thomson Reuters”. Табл.: 2. Бібліогр.: 18 назв.

Ключові слова: курсоутворення; „плаваюче” курсоутворення; валютна безпека; валютний ринок; валютні інтервенції; інфляція; інфляційне таргетування; золотовалютні резерви; зовнішній державний борг.

УДК 336.74

Рогова, О. В. Результативна оцінка цілевизначеної грошово-кредитної політики України / О. В. Рогова // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 310-316.

Анотація. Досліджено результативність грошово-кредитної політики Національного банку України у контексті досягнення стратегічних цілей. Визнано та обґрунтовано наявність проблемних питань щодо невідповідності заходів грошово-кредитної політики визначеним цілям та пріоритетам, використання неадекватних сучасним реаліям методів та інструментів у сфері грошового обігу і кредитних відносин, а також нагальну потребу у реформатуванні грошово-кредитної політики задля ефективного впливу на темпи економічного зростання

estimation of the feasibility of the introduction of a new credit product for annuity and differentiated scheme of repayment of debt. Figs.: 8. Refs: 6 titles.

Keywords: retail credit; interest rate; life cycle; loan product; annuity payment; differentiated payment; construction of retail loan products.

UDC 336.225:336.226.1

Kovalenko, L. A. Administration of value added tax in financial management / L. A. Kovalenko, T. V. Mikhieienko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 293-302.

Abstract. The article considers the essence, significance and a valid order of administration of value added tax, the advantages and disadvantages of the system of electronic VAT administration, the main business risks in its application, as well as directions of improving the mechanism of VAT taxation. Tabl.: 1. Refs: 11 titles.

Keywords: Value Added Tax; VAT administration; E-management system; a VAT refund.

UDC 339.743.44

Lapinskyi, I. E. Exchange rate of the Ukrainian national currency change in the context of state safety / I. E. Lapinskyi, M. U. Demchenko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 303-309.

Abstract. The introduction in 2016 of a new exchange rate of the order of the national monetary unit of Ukraine is considered in the paper and its relationship with monetary safety is substantiated. It is maintained that in the near future the exchange rate is to become an auxiliary tool of monetary policy of the National Bank of Ukraine, the main instrument of which is the interest rate. Registration of interbank agreements and carrying out foreign exchange intervention in the currency market of Ukraine with the help of functional trade-information system „Bloomberg L. P.” and „Thomson Reuters”. Tabl.: 2. Refs: 18 titles.

Keywords: exchange rate; „floating” exchange rate; currency safety; the foreign exchange market; foreign exchange intervention; inflation; inflation targeting; gold and foreign exchange reserves; external debt.

UDC 336.74

Rohova, O. V. Ukraine's monetary policy efficiency estimate / O. V. Rohova // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. – P. 310-316.

Abstract. The efficiency of the National Bank of Ukraine's monetary policy in the context of achieving strategic objectives has been analyzed. The presence of problematic issues related to non-compliance of monetary policy measures to the defined objectives and priorities, the use of inappropriate to modern realities techniques and instruments in monetary and credit relations spheres as well as the urgent need for reformatting the monetary policy to effectively influence the economic growth and ensure stability in the financial sector have been acknowledged and grounded. Tabl.: 2. Figs.: 3. Refs: 6 titles.

Keywords: monetary policy; the National Bank of

та забезпечення стабільності у фінансовому секторі. Табл.: 2. Іл.: 1. Бібліогр.: 6 назв.

Ключові слова: грошово-кредитна політика; Національний Банк України; економічне зростання; цінова стабільність; інфляція; банківська система.

УДК 659.075.0

Гончаренко, О. Г. До питання управління виробничим комплексом кримінально-виконавчої системи України / О. Г. Гончаренко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 317-322.

Анотація. Розвиток ринкових умов господарювання змінює форми і методи управління виробничим комплексом кримінально-виконавчої системи України. Ця залишилась єдиною сферою, де збережено управлінський вплив центральних і територіальних органів управління. Дослідження діяльності виробничого комплексу дозволяє виділити особливості функціонування та організаційно-економічні проблеми, які існують на сьогодні, а також комплекс напрямів його розвитку в сучасних умовах господарювання. Підвищення економічної ефективності використання ресурсного потенціалу виробничого комплексу можлива лише за умови самостійності, ініціативності та креативності керівників всіх рівнів управління. Бібліогр.: 8 назв.

Ключові слова: ресурсний потенціал; ресурси; стратегія; ефективність.

УДК 339

Лук'яненко, О. Д. Моделі аналізу середовища бізнес-діяльності ТНК / О. Д. Лук'яненко, О. М. Пісна // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 323-328.

Анотація. В статті досліджено еволюцію системного вивчення зовнішнього середовища бізнес-діяльності ТНК. Узагальнено найбільш розповсюджені та застосовувані моделі аналізу середовища. Обґрунтовано оптимальний підхід до вивчення сучасного турбулентного бізнес-середовища. Табл.: 1. Бібліогр.: 13 назв.

Ключові слова: модель аналізу; міжнародне бізнес-середовище; транснаціональна корпорація.

УДК 339.138

Зайцева, О. І. Використання маркетингових технологій як нематеріальних активів в контексті забезпечення результативності бізнесу / О. І. Зайцева, С. В. Нечаєв // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 329-334.

Анотація. В статті досліджено еволюцію брендингу за типами економіки з використанням міждисциплінарної методології, визначено активні маркетингові технології управління споживчою поведінкою і запропоновано напрямки їх застосування в контексті забезпечення результативності бізнесу. Табл.: 2. Бібліогр.: 8 назв.

Ключові слова: маркетингові технології; міждисциплінарна методологія; нематеріальні активи; результативність бізнесу.

УДК 339.187.2

Карпенко, Ю. М. Розвиток засобів стимулювання збуту в умовах сучасного ринку / Ю. М. Карпенко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 335-339.

Анотація. Визначено особливості застосування

Україне; економічне зростання; цінова стабільність; інфляція, банківська система.

UDC 659.075.0

Goncharenko, O. G. As to the problem of production complex management of the criminal and executive system of Ukraine / O. G. Goncharenko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 317-322.

Abstract. The development of market economic relations changes the forms and methods of the criminal and executive system production complex management, requiring new approaches to defining its place and role in the national economy. Criminal and executive system of Ukraine passed different stages of its development, which are characterized by changing in criminal legislature, departmental affiliation, and inmates number. These aspects had impact on the process of management, production complex and on the efficient use of its resource potential. Refs: 8 titles.

Keywords: resource potential; resources; strategy; efficiency.

UDC 339

Lukianenko, O. D. The models of analysis of a tnc business-environment / O. D. Lukianenko, O. M. Pisna // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 323-328.

Abstract. In the article the evolution of the systematic study of TNCs business environment are given. The most commonly used models and analysis of the environment are overviewed. The optimal approach to the study of the contemporary turbulent environment are grounded. Tabl.: 1. Refs: 13 titles.

Keywords: analysis model; international business environment; transnational corporation.

UDC 339.138

Zaitseva, O. I. Use of marketing technologies as an intangible asset in the context of business efficiency / O. I. Zaitseva, S. V. Nechaev // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 329-334.

Abstract. The research in the article is about the evolution of branding by type of economy and use of interdisciplinary methodology, active management technologies of marketing and consumer behavior are defined, and the trends they use in the context of business performance are suggested. Tabl.: 2. Refs: 8 titles.

Keywords: marketing technologies; interdisciplinary methodology; intangible assets; the efficiency of business.

UDC 339.187.2

Karpenko, O. V. Development of the sales promotion under modern market conditions / Y. M. Karpenko // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 335-339.

Abstract. In the article the features of application various

різних засобів стимулювання збуту на українському ринку, узагальнено існуючі тенденції розвитку та сформовані послідовні етапи для поліпшення процесу управління стимулюванням збуту. Табл.: 1. Іл.: 1. Бібліогр.: 9 назв.

Ключові слова: засоби стимулювання збуту; BTL-заходи; методи стимулювання; управління стимулюванням збуту.

УДК 339.138

Подольна, В. В. Маркетингові аспекти вдосконалення діяльності аудиторських компаній в Україні / В. В. Подольна, Ю. А. Тьопенко, О. С. Євсейцева // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 340-345.

Анотація. В статті досліджено особливості ринку аудиторських послуг України. Визначена сутність ринку аудиторських послуг, проаналізовані відмінні ознаки аудиторських послуг. Систематизовані запити споживачів, замовників послуг за п'ятиступеневою моделлю сприйняття. Виявлені особливостей маркетингової діяльності компаній на ринку аудиторських послуг, що базується на складових маркетингового комплексу та моделі орієнтованої на запити споживачів. Табл.: 2. Іл.: 1. Бібліогр.: 7 назв.

Ключові слова: маркетингова діяльність; маркетинг-мікс; аудиторські послуги; послуги на ринку аудиту; аудиторська компанія; сприйняття.

tools to sales promotions on the Ukrainian market, summarizes current trends and were suggested sequential steps for enhancement of sales promotions process. Tabl.: 1. Figs.: 1. Refs: 9 titles.

Keywords: sales promotion; BTL-tools; incentives; management of sales promotion.

UDC 339.138

Podolna, V. V. Marketing aspects of audit companies activities improvement in Ukraine / V. V. Podolna, J. A. Topenko, O. S. Ievseitseva // Scientific Bulletin Polissia. – 2016. – Vol. 4 (8), p. 2. - P. 340-345.

Abstract. The article investigates features of audit services market in Ukraine. The nature of the audit services market is determined; the distinctive features of audit services are analyzed. There have been systematized consumers queries, service customers according to a five-stage model of perception. There have also been revealed some peculiarities of the marketing activities of companies of audit services market that are based on components of the marketing mix and the model oriented at the consumers' request. Tabl.: 2. Figs.: 3. Refs: 7 titles.

Keywords: marketing activity; marketing mix; audit services; audit services market; audit company; perception.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ**Абакуменко
Ольга Вікторівна**

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів підприємств і установ Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-9977-633X>;
Researcher ID: I-2653-2014

**Білоусько
Тетяна Миколаївна**

кандидат економічних наук, доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах ВНЗ Укоопспілки «Полтавського університету економіки і торгівлі»;
<http://orcid.org/0000-0002-2654-8969>

**Бойко
Віталій Володимирович**

кандидат економічних наук, доцент кафедри інформаційних технологій Львівського національного аграрного університету; докторант Національного інституту стратегічних досліджень;
<https://orcid.org/0000-0003-3968-1651>

**Бруханський
Руслан Феоктистович**

доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку та економіко-правового забезпечення агропромислового бізнесу Тернопільського національного економічного університету;
<https://orcid.org/0000-0002-9360-1109>

**Виговська
Валентина Вікторівна**

кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0001-8632-9656>;
Researcher ID: D-5034-2015

**Вишневський
Валентин Павлович**

доктор економічних наук, академік НАН України, професор, завідувач відділом фінансово-економічних проблем використання виробничого потенціалу Інститут економіки промисловості НАН України;
<https://orcid.org/0000-0002-8539-0444>;
Researcher ID: S-2417-2016;
SPIN-код: 5317-3207

**Власюк
Тарас Олександрович**

кандидат економічних наук, начальник відділу навчально-наукового та методичного забезпечення Інституту вищих керівних кадрів Національної Академії державного управління (ІВКК НАДУ) при Президентіві України;
<https://orcid.org/0000-0001-8288-7693>

**Волот
Олена Ігорівна**

кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівського національного технологічного університету;
<https://orcid.org/0000-0002-5726-8070>;
Researcher ID: F-5114-2016;
SPIN-код: 3564-2598

**Гагіна
Наталія Вікторівна**

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування Чернігівського національного технологічного університету;
<https://orcid.org/0000-0002-5403-9221>;
Researcher ID: H-4660-2014;
SPIN-код: 4971-0598

**Гарафонова
Ольга Іванівна**

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана;
<http://orcid.org/0000-0002-4740-7057>;
SPIN-код: 6091-0184

-
-
- Гнедіна Катерина Володимирівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0001-9471-0932>;
Researcher ID: F-1707-2014
- Гоголь Тетяна Анатоліївна** доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-0885-6271>;
Researcher ID: F-6030-2016
- Голубчик Дмитро Юрійович** магістрант кафедри публічного управління та менеджменту організацій Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0001-5589-3035>
- Гонта Олена Іванівна** доктор економічних наук, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, директор навчально-наукового інституту економіки Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-72-30-44-20>
- Гончар Ольга Іванівна** доктор економічних наук, доцент, професор кафедри маркетингу товарознавства Хмельницького національного університету;
[http:// orcid.org/0000-0003-3917-7586](http://orcid.org/0000-0003-3917-7586)
- Гончаренко Оксана Григорівна** доктор економічних наук, доцент, професор, завідувач кафедри гуманітарних та соціально-економічних наук Академії Державної пенітенціарної служби;
<http://orcid.org/0000-0002-4485-0846>;
Researcher ID: O-4356-2016
- Гришова Інна Юріївна** доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник сектору економічних проблем законотворення Інституту Законодавства Верховної Ради України;
<https://orcid.org/0000-0001-6276-7619>
- Гуторов Андрій Олександрович** кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, докторант відділу проблем галузевого і територіального управління Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» Національної академії аграрних наук України;
<http://orcid.org/0000-0002-6881-4911>;
Researcher ID: G-2576-2015;
SPIN-код: 7932-6931
- Давиденко Ольга Леонідівна** студентка 2 курсу Київського національного економічного університету;
<http://orcid.org/0000-0001-5021-4793>;
Researcher ID: H-4669-2014
- Демченко Максим Юрійович** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансово-економічної безпеки Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-0795-8073>;
Researcher ID: R-6988-2016
- Долгополов Михайло Григорович** студент 4 курсу Чернігівського національного технологічного університету;
<https://orcid.org/0000-0003-2529-5960>;
Researcher ID: P-9098-2016;
SPIN-код: 3130-0256
- Дубина Максим Вікторович** кандидат економічних наук, докторант, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного
-
-

-
-
- технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-5305-7815>;
Researcher ID: F-3291-2014;
SPIN-код: 1183-5775
- Євсейцева
Олена Сергіївна** кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики та маркетингу Київського національного університету технологій та дизайну;
<http://orcid.org/0000-0001-6079-2968>
- Жидок
Вікторія Вікторівна** кандидат економічних наук, завідувач кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-3706-9346>;
Researcher ID H-5964-2014
- Завербний
Андрій Степанович** кандидат економічних наук, доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету "Львівська політехніка";
<http://orcid.org/0000-0001-7307-536X>
- Заїка
Світлана Олександрівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка;
<http://orcid.org/0000-0001-8132-7643>;
Researcher ID: P-1850-2016;
SPIN-код: 5445-5717
- Зайцева
Олена Іванівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та маркетингу Херсонського національного технічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-7250-6292>
- Карпенко
Юрій Михайлович** кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-3117-2174>;
Researcher ID: H-4827-2014
- Клапків
Юрій Михайлович** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів імені С. І. Юрія Тернопільського національного економічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-9771-5357>;
SPIN-код: 8709-4320
- Клемпарський
Микола Миколайович** доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного та господарського права Донецького юридичного інституту МВС України (м. Кривий Ріг);
<http://orcid.org/0000-0001-7948-5706>
- Кобелева
Тетяна Олександрівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри організації виробництва та управління персоналом НТУ «Харківського політехнічного інституту»;
<http://orcid.org/0000-0001-6618-0380>
- Коваленко
Лариса Олексіївна** кандидат економічних наук, академік УАН, професор кафедри фінансів Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-4202-4161>;
Researcher ID: H-1798-2016
- Коломийчук
Наталія Михайлівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Тернопільського національного університету імені С. І. Юрія;
<http://orcid.org/0000-0001-6160-9053>;
Researcher ID: R-1418-2016;
SPIN-код: 9841-1740

-
-
- Косач
Ірина Анатоліївна** кандидат економічних наук, доцент кафедри публічного управління та менеджменту організацій Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-1730-7140>;
Researcher ID: H-3933-2014
- Красноруцький
Олексій Олександрович** доктор економічних наук, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка;
<http://orcid.org/000-0001-8689-1139>
- Криленко
Володимир Ігорович** доктор економічних наук, доцент кафедри фінансів, перший проректор Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського;
<http://orcid.org/0000-0002-1980-5533>;
Researcher ID: P-7704-2016
- Кунденко
Аліна Володимирівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри публічного управління та менеджменту організацій Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-1227-4057>;
Researcher ID: H-2554-2014;
SPIN-код: 8349-7800
- Курина
Ольга Вікторівна** магістрант кафедри публічного управління та менеджменту організацій Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-1503-3206>
- Кучук
Сергій Сергійович** студент кафедри публічного управління та менеджменту організацій Чернігівський національний технологічний університет;
<http://orcid.org/0000-0002-7682-2292>;
Researcher ID: H-2314-2014
- Лавренюк
Руслан Миколайович** асистент кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах ВНЗ Укоопспілки «Полтавського університету економіки і торгівлі»;
<http://orcid.org/0000-0003-4898-9666>
- Лапінський
Ігор Едуардович** кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-3937-8241>
- Левківський
Володимир Васильович** аспірант кафедри економічної теорії Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-3335-0966>;
Researcher ID: P-5415-2016;
SPIN-код: 7715-5948
- Левківський
Олександр Васильович** аспірант кафедри теоретичної і прикладної економіки Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-2706-3629>;
Researcher ID: P-5264-2016;
SPIN-код: 7692-9625
- Лось
Олена Вікторівна** кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-1729-4864>;
Researcher ID: G-4719-2014;
SPIN-код: 5508-6208
-
-

-
-
- Лук'яненко
Ольга Дмитрівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного менеджменту ДВНЗ «Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана»;
<http://orcid.org/0000-0002-6473-1238>
- Лук'яшко
Павло Олександрович** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-2926-9690>;
Researcher ID: H-1044-2014
- Макарова
Маріана Володимирівна** доктор економічних наук, завідувач, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах ВНЗ Укоопспілки «Полтавського університету економіки і торгівлі»;
<http://orcid.org/0000-0002-9225-933X>
- Мельник
Олександр Григорович** здобувач наукового ступеня кандидата економічних наук, начальник Фінансового управління Чернігівської міської ради;
<http://orcid.org/0000-0002-4181-4794>
- Міхєєнко
Тетяна Василівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, підприємств і установ Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-4546-2690>;
Researcher ID: F-9102-2016
- Михайловська
Олена Василівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри публічного управління та менеджменту організацій Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-7682-2292>;
Researcher ID: H-2314-2014
- Мойсєєнко
Костянтин Євгенійович** кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, фінансів та економічної безпеки ДВНЗ «Донецького національного технічного університету» МОН України (м. Покровськ);
<https://orcid.org/0000-0003-1915-7326>;
Researcher ID: S-3350-2016
- Нездоймінов
Сергій Георгійович** кандидат економічних наук, доцент кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу Одеського національного економічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-7349596X>;
Researcher ID: P-6755-2014;
SPIN-код: 755333
- Нечасв
Сергій Володимирович** аспірант кафедри менеджменту та маркетингу Херсонського національного технічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-7797-5389>
- Однорог
Максим Анатолійович** кандидат економічних наук, завідуючий економічного відділення Технологіко-економічного коледжу Білоцерківського національного аграрного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-6650-6181>;
Researcher ID: B-8723-2015;
SPIN-код: 9544-5379
- Онищенко
Віктор Петрович** кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-8379-1308>;
Researcher ID: F-6155-2016;
SPIN-код: 7402-0998

-
-
- Перевознюк Віталіна Вікторівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання і страхування Тернопільського національного економічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-2579-9512>;
Researcher ID: R-7098-2016;
SPIN-код: 7259-4307
- Перерва Петро Григорович** доктор економічних наук, професор, декан економічного факультету, завідувач кафедри організації виробництва та управління персоналом НТУ «Харківського політехнічного інституту»;
<http://orcid.org/0000-0002-6256-9329>;
Researcher ID: L-7089-2016;
SPIN-код: 6271-1530
- Пісна Ольга Миколіївна** здобувач кафедри міжнародного менеджменту ДВНЗ «Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана»;
<http://orcid.org/0000-0002-0049-3971>
- Подольна Валентина Вікторівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики та маркетингу Київського національного університету технологій та дизайну;
<http://orcid.org/0000-0003-4710-7377>
- Полковниченко Світлана Олександрівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії Чернігівського національного технологічного університету;
<https://orcid.org/0000-0001-6177-1325>;
Researcher ID: H-4091-2014;
SPIN-код: 2729-2940;
- Приходько Ольга Миколаївна** кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного управління та землеустрою Класичного приватного університету;
<https://orcid.org/0000-0002-0135-7998>
- Пшенична Тетяна Миколаївна** кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0001-7701-2139>;
Researcher ID: H-4451-2014
- Ралле Наталія Вікторівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики та маркетингу Київського національного університету технологій та дизайну;
<http://orcid.org/0000-0001-9602-352X>
- Ревко Альона Миколаївна** кандидат економічних наук, доцент кафедри соціальної роботи Чернігівського національного технологічного університету,
<http://orcid.org/0000-0001-7888-3657>
- Рекова Наталія Юріївна** доктор економічних наук, професор, завідувача кафедри обліку, фінансів та економічної безпеки ДВНЗ «Донецького національного технічного університету» МОН України (м. Покровськ);
<http://orcid.org/0000-0001-8071-5310>;
Researcher ID: S-2026-2016
- Рогова Олена Володимирівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного технологічного університету;
<https://orcid.org/0000-0003-4353-8073>;
Researcher ID: F-6923-2016;
SPIN-код: 5733-7046
-
-

-
-
- Романенко Євген Олександрович** доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної академії управління персоналом м. Київ; <https://orcid.org/0000-0003-2285-0543>; Researcher ID: J-8833-2016
- Савченко Володимир Федорович** доктор економічних наук, професор кафедри економічної теорії Чернігівського національного технологічного університету, заслужений економіст України; <https://orcid.org/0000-0002-0884-4940>; Researcher ID: H-3603-2014
- Синенко Олександр Іванович** кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики та маркетингу Київського національного університету технологій та дизайну; <https://orcid.org/0000-0002-9366-9787>
- Стриелковски Вадим** доктор економічних наук, професор кафедри державного і муніципального управління, директор Празького інституту підвищення кваліфікації (Чехія), науковий співробітник Кембріджського Університету (Великобританія), редактор і член редакційної ради наукових журналів Economics and Sociology (SCOPUS, WoS), Marketing and Management of Innovations (WoS), Journal of International Studies (SCOPUS), Terra Economicus (WoS), Journal of Business Economics and Management (SCOPUS, WoS); <http://orcid.org/0000-0001-6113-3841>
- Тарасенко Олексій Сергійович** аспірант, кафедра економічної кібернетики та маркетингу Київського національного університету технологій та дизайну; <https://orcid.org/0000-0003-3024-1385>
- Ткаченко Наталія Володимирівна** доктор економічних наук, професор кафедри гроші, фінанси і кредит Інституту післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка; <https://orcid.org/0000-0001-6312-4586>
- Ткачов Максим Михайлович** кандидат економічних наук, доцент кафедри права НТУ «Харківського політехнічного інституту»; <http://orcid.org/0000-0001-7607-9462>
- Тьопенко Юлія Андріївна** кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Київського національного університету технологій та дизайну; <http://orcid.org/0000-0002-4851-8701>
- Фурман Оксана Євстахіївна** доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психології та соціальної роботи Тернопільського національного економічного університету; <http://orcid.org/0000-0002-7082-9717>
- Харченко Анатолій Миколайович** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та банківської справи Черкаського навчально-наукового інституту, ДВНЗ «Університет банківської справи»; <https://orcid.org/0000-0002-5832-7714>
- Цимбаленко Наталія Володимирівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки Київського національного університету технологій та дизайну; <https://orcid.org/0000-0002-2484-5126>
- Чаплай Ірина Віталіївна** кандидат наук з державного управління, радник генерального директора Державного підприємства «Київоблбудінвест»; <https://orcid.org/0000-0003-4927-0610>; Researcher ID: J-8853-2016
-
-

-
-
- Чекіна Вікторія Денисівна** кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу фінансово-економічних проблем використання виробничого потенціалу Інституту економіки промисловості НАН України;
<https://orcid.org/0000-0003-2118-901X>;
Researcher ID: S-2305-2016;
SPIN-код: 2159-1033
- Шандрук Сергій Костянтинович** доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психології та соціальної роботи Тернопільського національного економічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-1544-622X>
- Шкарлет Сергій Миколайович** доктор економічних наук, професор кафедри теоретичної та прикладної економіки, ректор Чернігівського національного технологічного університету;
<http://orcid.org/0000-0003-2062-3662>
- Язлюк Борис Олегович** доктор економічних наук, доцент кафедри обліку та економіко-правового забезпечення агропромислового бізнесу Тернопільського національного економічного університету;
<http://orcid.org/0000-0002-2078-0644>
- Янчук Артем Олександрович** доктор юридичних наук, старший науковий співробітник Інституту законодавства Верховної Ради України;
<http://orcid.org/0000-0003-2779-742X>

AUTHORS DATA

- Abakumenko Olha Viktorivna** Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Financial Activity of Business Entities and State Institutions at Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-9977-633X>;
Researcher ID: I-2653-2014
- Bilousko Tetyana Mikolaivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Documentation and informational activities in universities economic systems UkrCoopUnion in "Poltava University of Economics and Trade";
<http://orcid.org/0000-0002-2654-8969>
- Boiko Vitalii Volodymyrovych** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Information Technology at Lviv National Agrarian University; doctoral candidate at the National Institute for Strategic Studies;
<https://orcid.org/0000-0003-3968-1651>
- Brukhanskyi Ruslan Feoktystovych** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Head of Department of accounting and economic and legal support of agri-industrial business in Ternopil National Economic University;
<https://orcid.org/0000-0002-9360-1109>
- Vyhovska Valentyna Viktorivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0001-8632-9656>;
Researcher ID: D-5034-2015
- Vishnevsky Valentine Pavlovich** Doctor of Economic Sciences, Academician of NAS of Ukraine, Professor, Head of Department of financial and economic problems of industrial potential use Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine;

-
-
- Vlasiuk
Taras Oleksandrovych** <https://orcid.org/0000-0002-8539-0444>;
Researcher ID: S-2417-2016;
SPIN-code: 5317-3207
- Candidate of economic Sciences, Head of department of educational and scientific and methodological support in Institute of senior executives of National Academy for Public Administration Under The President of Ukraine;
<https://orcid.org/0000-0001-8288-7693>
- Volot
Olena Ihorivna** Candidate of economic Sciences, Associate Professor at the Department of accounting, Taxation and Auditing in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-5726-8070>;
Researcher ID: F-5114-2016;
SPIN-code: 3564-2598
- Gagina
Nataliia Viktorivna** Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of foreign languages professionally oriented Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0002-5403-9221>;
Researcher ID: H-4660-2014;
SPIN-code: 4971-0598
- Harafonova
Olha Ivanivna** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Management at Vadym Hetman Kyiv National Economic University;
<http://orcid.org/0000-0002-4740-7057>;
SPIN-code: 6091-0184
- Hnedina
Kateryna Volodymyrivna** Candidate of economic Sciences, Associate Professor at the Department of accounting, Taxation and Auditing in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0001-9471-0932>;
Researcher ID: F-1707-2014
- Gogol
Tetiana Anatoliivna** Doctor of economics, Associate Professor at the Department of accounting, Taxation and Auditing in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-0885-6271>;
Researcher ID: F-6030-2016
- Holubchyk
Dmytro Yuriyovych** Master student at the department of public and coporate management in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0001-5589-3035>
- Gonta
Olena Ivanivna** Doctor of Economic Sciences, Professor at the Department of accounting, Taxation and Auditing in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-72-30-44-20>
- Gonchar
Olga Ivanivna** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Marketing and Merchandising at Khmelnytsky National University;
[http:// orcid.org/0000-0003-3917-7586](http://orcid.org/0000-0003-3917-7586)
- Goncharenko
Oksana Grigoriyvna** Doctor of Economic Sciences Associate Professor, Head of Department of humanitarian and socio-economic Sciences in Academy of the State Penitentiary Service;
<http://orcid.org/0000-0002-4485-0846>;
Researcher ID: O-4356-2016
- Hryshova
Inna Yuriivna** Doctor of Economic Sciences, Professor, Leading Researcher at Legislation Institute of The Verkhovna Rada of Ukraine;
-
-

-
-
- Gutorov
Andrii Aleksandrovych** <http://orcid.org/0000-0001-6276-7619>
Candidate of economic Sciences Senior Research Officer, Doctoral Candidate at the Department of sectoral and territorial management of the National Scientific Center "Institute of agrarian economy" National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine;
<http://orcid.org/0000-0002-6881-4911>;
Researcher ID: G-2576-2015;
SPIN-code: 7932-6931
- Davydenko
Olga Leonydyvna** 2 year student of Kyiv National economic University;
<http://orcid.org/0000-0001-5021-4793>;
Researcher ID: H-4669-2014
- Demchenko
Maksym Urievich** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor department of financial and economic security in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-0795-8073>;
Researcher ID: R-6988-2016
- Dolhopolov
Mikhailo Hryhorovych** 4 year student of Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0003-2529-5960>;
Researcher ID: P-9098-2016;
SPIN-code: 3130-0256
- Dubyna
Maksym Viktorovych** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Finance, Banking and Insurance, Doctoral Candidate at Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-5305-7815>;
Researcher ID: F-3291-2014;
SPIN-code: 1183-5775
- Ievseitseva
Olena Serhiyivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professorate the Department of Cybernetics and Marketing of Kyiv National University of Technology and Design;
<http://orcid.org/0000-0001-6079-2968>
- Zhydok
Viktoriia Viktorivna** Candidate of Economic Sciences, Head of Department of marketing PR-technologies and logistics in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0003-3706-9346>;
Researcher ID: H-5964-2014
- Zaverbnyy
Andriy Stepanovych** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Department of foreign trade and customs of the National University "Lviv Polytechnic";
<http://orcid.org/0000-0001-7307-536X>
- Zaika
Svitlana Olexandrivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of organization the production, business and management in Kharkiv National Petro Vasilenko Technical University of Agriculture;
<http://orcid.org/0000-0001-8132-7643>;
Researcher ID: P-1850-2016;
SPIN-code: 5445-5717
- Zaitseva
Olena Ivanivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Management and Marketing at Kherson National Technical University;
<http://orcid.org/0000-0002-7250-6292>
- Karpenko
Yuriy Mykhailovych** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of marketing, PR-technologies and logistics in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0003-3117-2174>;
Researcher ID: H-4827-2014
-
-

-
-
- Klapkiv
Yuriy Mykhailovych** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of finance named after S. I. Yuriy in Ternopil National Economic University;
<http://orcid.org/0000-0002-9771-5357>;
SPIN-code: 8709-4320
- Klemparskiy
Mykola Mykolayovych** Doctor of law, Docent, Professor at the Department of civil and commercial law in Donetsk Law Institute of MIA of Ukraine (c. Kryvyi Rih);
<http://orcid.org/0000-0001-7948-5706>
- Kobielieva
Tetiana Oleksandrivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of production, and management in NTU "Kharkiv polytechnical Institute";
<http://orcid.org/0000-0001-6618-0380>
- Kovalenko
Larysa Oleksiyivna** Candidate of Economic Sciences, Academician of UAS, professor at the Department of Finance in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-4202-4161>;
Researcher ID: H-1798-2016
- Kolomyychuk
Natalya Mykhailivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of finances in Ternopil National S. I. Yuriy University;
<http://orcid.org/0000-0001-6160-9053>;
Researcher ID: R-1418-2016;
SPIN-code: 9841-1740
- Kosach
Irina Anatoliyivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of public and corporate management in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0003-1730-7140>;
Researcher ID: H-3933-2014
- Krasnorutskiy
Oleksii Oleksandrovych** Doctor of Economic Sciences, Professor at the Department of Production, Business and Management Organization at Kharkiv Petro Vasilenko National Technical University of Agriculture;
<http://orcid.org/0000-0001-8689-1139>
- Krylenko
Volodymyr Ihorovych** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of finances, Vice-Rector of Mykolayiv National V. Suchomlynsky University;
<http://orcid.org/0000-0002-1980-5533>;
Researcher ID: P-7704-2016
- Kundenko
Alina Volodymyrivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of public and corporate management in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0003-1227-4057>;
Researcher ID: H-2554-2014;
SPIN-code: 8349-7800
- Kurinska
Olha Viktorivna** Master student at the Department of public and corporate management in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-1503-3206>
- Kuchuk
Serhii Serhiyovych** student at the Department of public and corporate management in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-7682-2292>;
Researcher ID: H-2314-2014
- Lavrenyk
Ruslan Mykolajovych** Assistant at the Department of documentation and informational activities in economic universities system UkrCoopUnion "Poltava University of Economics and Trade";
-
-

-
-
- Lapinskyi
Igor Edyardovich** <http://orcid.org/0000-0003-4898-9666>
Candidate of economic Sciences, Associate Professor, Head of the department of finance and economical security Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-3937-8241>
- Levkivskyi
Volodymyr Vasylovych** Postgraduate at the Department of economic theory in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0003-3335-0966>;
Researcher ID: P-5415-2016;
SPIN-code: 7715-5948
- Levkivskyi
Olexander Vasylovych** Postgraduate at the Department of theoretical and Applied Economics in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0003-2706-3629>;
Researcher ID: P-5264-2016;
SPIN-code: 7692-9625
- Los
Olena Viktorivna** Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of foreign languages professionally oriented in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-1729-4864>;
Researcher ID: G-4719-2014;
SPIN-code: 5508-6208
- Lukianenko
Olga Dmytrivna** Candidate of economic Sciences, Associate Professorate the Department of international management SHEI "Kyiv National Vadym Hetman Economic University";
<http://orcid.org/0000-0002-6473-1238>
- Lukyashko
Pavlo Oleksandrovych** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-2926-9690>;
Researcher ID: H-1044-2014
- Makarova
Mariana Volodymyrivna** Doctor of Economics, Head, Professor at the Department of documentation and informational activities in economic universities system UkrCoopUnion "Poltava University of Economics and Trade";
<http://orcid.org/0000-0002-9225-933X>
- Melnyk
Oleksandr Hryhorovych** Applicant of scientific degree of Candidate of Economic Sciences, Head of Financial Administration of Chernihiv city Council;
<http://orcid.org/0000-0002-4181-4794>
- Mikhieienko
Tatiana Vasylivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of finances of enterprises and establishments in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0003-4546-2690>;
Researcher ID: F-9102-2016
- Mykhailovska
Olena Vasylivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of public and corporate management in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-7682-2292>;
Researcher ID: H-2314-2014
- Moiseienko
Kostyantyn Yevhenovych** Candidate of economic Sciences, Associate Professor at the department of finance and economical security DHEI "Donetsk National technical University" MES of Ukraine (Pokrovsk city);
<https://orcid.org/0000-0003-1915-7326>;
Researcher ID: S-3350-2016

-
-
- Nezdoyminov
Sergey Georgievich** Candidate of economic Sciences, Associate Professor at the Department of tourism and hotel and restaurant business in Odessa National Economic University;
<http://orcid.org/0000-0002-7349596X>;
Researcher ID: P-6755-2014;
SPIN-code: 755333
- Nechaev
Sergiy Volodymyrovych** Postgraduate at the Department of management and marketing in Kherson National Technical University;
<http://orcid.org/0000-0002-7797-5389>
- Odnorog
Maksym Anatolijovych** Candidate of Economic Sciences head of the economic department of technological and economic college in Bila tserkva National Agrarian University;
<http://orcid.org/0000-0002-6650-6181>;
Researcher ID B-8723-2015;
SPIN-code: 9544-5379
- Onyshchenko
Viktor Petrovych** Candidate of Economic Sciences Assistant Professor of accounting, taxation and auditing in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0002-8379-1308>;
Researcher ID: F-6155-2016;
SPIN-code: 7402-0998
- Perevozniuk
Vitalina Viktorivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Finance of legal entities and insurance department in Ternopil National Economic University;
<http://orcid.org/0000-0002-2579-9512>
Researcher ID: R-7098-2016;
SPIN-code: 7259-4307
- Pshenychna
Tetiana Mykolayivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of marketing, PR-technologies and logistics in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0001-7701-2139>;
Researcher ID: H-4451-2014
- Pererva
Petro Hryhorovych** Doctor of Economic sciences, Professor, dean of the Faculty of Economics, Head of the Department of organization of production and stuff management NTU "Kharkiv Polytechnic Institute";
<http://orcid.org/0000-0002-6256-9329>;
Researcher ID: L-7089-2016;
SPIN-code: 6271-1530
- Pisna
Olga Mykolayivna** Applicant at the Department of international management SHEI "Kyiv National Vadym Hetman economic University";
<http://orcid.org/0000-0002-0049-3971>
- Podolna
Valentyna Viktorivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Economic Cybernetics and Marketing in Kyiv National University of Technology and Design;
<http://orcid.org/0000-0003-4710-7377>
- Polkovnychenko
Svitlana Oleksandrivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of economic theory in Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0001-6177-1325>;
Researcher ID: H-4091-2014;
SPIN-code: 2729-2940;
- Pryhodko
Olha Mikolaivna** Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor of Public Administration and Land Management in Classic Private University;
-
-

-
-
- Pshenychna
Tetiana Mikolaivna** <https://orcid.org/0000-0002-0135-7998>
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of marketing, PR-technologies and logistics in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0001-7701-2139>;
Researcher ID: H-4451-2014
- Rallie
Nataliia Viktorivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Economic Cybernetics and Marketing in Kyiv National University of Technology and Design;
<http://orcid.org/0000-0001-9602-352X>
- Revko
Aliona Mykolayivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of social work in Chernihiv National University of Technology;
<http://orcid.org/0000-0001-7888-3657>
- Rekova
Nataliia Yuriyivna** Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Accounting, Finance and Economic Security;
<http://orcid.org/0000-0001-8071-5310>;
Researcher ID: S-2026-2016
- Rohova
Olena Volodymyrivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Finance, Banking and Insurance in Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0003-4353-8073>;
Researcher ID: F-6923-2016;
SPIN-code: 5733-7046
- Romanenko
Yevhen Aleksandrovych** Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Head of Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv;
<https://orcid.org/0000-0003-2285-0543>;
Researcher ID: J-8833-2016
- Savchenko Volodymyr
Fedorovych** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of economic theory in Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0002-0884-4940>;
Researcher ID: H-3603-2014
- Sylenko
Oleksandr Ivanovych** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Economic Cybernetics and Marketing in Kyiv National University of Technology and Design;
<https://orcid.org/0000-0002-9366-9787>
- Strielkowski
Wadim** Doctor of Economic Sciences, Professor at the Department of State and Municipal Government, Director of Prague Institute of Advanced Studies (Czech Republic), the University of Cambridge researcher (United Kingdom), Editor and Member of Editorial Board of Scientific journals: Economics and Sociology (SCOPUS, WoS), Marketing and Management of Innovations (WoS), Journal of International Studies (SCOPUS), Terra Economicus (WoS), Journal of Business Economics and Management (SCOPUS, WoS);
<http://orcid.org/0000-0001-6113-3841>
- Tarasenko
Oleksii Serhiyovych** Postgraduate at the Department of Economic Cybernetics and Marketing in Kyiv National University of Technology and Design;
<https://orcid.org/0000-0003-3024-1385>
- Tkachenko
Nataliia Volodymyrivna** Doctor of Economic Sciences, Professor at the Department of Money, Finance and Credit Institute of Continuing Education Taras Shevchenko National University of Kyiv;
-
-

-
-
Tkachev
Maksym Mykhailovych	<p>https://orcid.org/0000-0001-6312-4586
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of law NTU "Kharkiv polytechnic institute";
http://orcid.org/0000-0001-7607-9462</p>
Tiopenko
Yuliya Andriyivna	<p>Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of foreign languages in Kiev national university of technologies and design;
http://orcid.org/0000-0002-4851-8701</p>
Furman
Oksana Yevstahiivna	<p>Doctor of Psychology, Associate Professor at the Department of Psychology and Social Work in Ternopil National Economic University;
http://orcid.org/0000-0002-7082-9717</p>
Kharchenko
Anatolii Mykolaiovych	<p>Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Finance and in Education and Research institute SHEI "University of banking";
https://orcid.org/0000-0002-5832-7714</p>
Tsybalenko
Natallia Volodymyrivna	<p>Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Finance and financial and economic security in Kiyv National University of Technologies and Design;
https://orcid.org/0000-0002-2484-5126</p>
Chaplay
Iryna Vitaliivna	<p>Candidate of Sciences in public management, General Director Counselor in State Enterprise "Kyivoblbudinvest";
https://orcid.org/0000-0003-4927-0610;
Researcher ID: J-8853-2016</p>
Chekina
Viktoriiia Denysivna	<p>Candidate of Economic Sciences, Senior Research Officer, Leading researcher at the Department of the financial and economical problems with use of production potential in Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine;
https://orcid.org/0000-0003-2118-901X;
Researcher ID: S-2305-2016;
SPIN-code: 2159-1033</p>
Shandruk
Sergey Konstantinovich	<p>Doctor of Psychological Science, Associate Professor, Professor at the Department of Psychology and Social Work in Ternopil National Economic University;
http://orcid.org/0000-0002-1544-622X</p>
Shkarlet
Serhii Mykolaiovych	<p>Doctor of Economic Sciences, Professor at the Department of Theoretical and Applied Economics, Vice-Chancellor of Chernihiv National University of Technology;
http://orcid.org/0000-0003-2062-3662</p>
Yazlyuk
Borys Olehovych	<p>Doctor of Sciences (Economics), Docent, Dean of the faculty of Agricultural Economics and Management, Accounting and Economic-Legal Providing of Agroindustrial Business in Ternopil National Economic University;
http://orcid.org/0000-0002-2078-0644</p>
Yanchuk
Artem Aleksandrovych	<p>Doctor of law science, Senior Research Officer of Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine;
http://orcid.org/0000-0003-2779-742X</p>

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ ТА ПОДАННЯ РУКОПISУ ДО ЖУРНАЛУ

1. Мова написання рукопису статті: українська, англійська, російська. У разі подання статті українською або російською мовами **обов'язкове надання перекладу статті англійською мовою** (відповідно до п. 2.9. Наказу "Про затвердження порядку формування переліку наукових фахових видань України" від 17.10.2012 р. № 1111).

2. Рукопис статті подається до редакції у формі:

– файлу рукопису надсилається на електронну адресу редакції nauk.visn@ukr.net у форматі "**Автор - Назва статті**". Рекомендується також надання копій сторінок у форматі **Adobe PDF** (або інших форматів за попередньої згоди редакції).

3. Рукопис статті супроводжується:

– **зовнішньою рецензією** із зазначенням наукового ступеня рецензента, вченого звання, посади, місця роботи (без скорочень), завіреною печаткою;

– **англомовним перекладом статті** завіреним фахівцем з англійської мови (бюро перекладів або викладачами англійської мови);

– **відомостями про автора (авторів)** (завантажити шаблон ви можете на сайті «Наукового вісника Полісся» у розділі «Правила оформлення та подання рукопису»);

4. Рукопис статті не має містити заборонених до друку матеріалів, оскільки журнал є відкритим джерелом інформації. За зміст статті та інформаційне наповнення несе відповідальність автор (автори) статті та експерти.

5. Форма подання статті:

– обсяг рукопису – 12-24 тис. знаків (як виняток, не більше 40 тис. знаків), включаючи рисунки та таблиці;

– кількість співавторів – не більше трьох.

– стаття повинна бути підготовлена за допомогою редактора **Word for Windows®** або сумісного редактора;

– рукопис повинен мати наскрізну нумерацію сторінок із вільним розміщенням нумерації в листі;

– **формат аркуша** – А4 (210×297), орієнтація сторінки – «**книжна**»; поля: **ліворуч** – 2,5 см; **праворуч** – 2,5 см;

зверху – 2,5 см; **знизу** – 3 см; **переплетіння** – 0 см; **інтервал між рядками** – 1,5 пт.; інтервал між абзацами «**до**», «**після**» – 0 пт; відступи «**праворуч**», «**ліворуч**» – 0 пт; відступ першої строчки – 1,27 см;

– рисунки, фотографії, графіки слід **вставляти** в текст статті як **об'єкт**. Положення об'єкта – «**в тексті**»;

– рисунки, створені у вбудованому у WinWord редакторі рисунків, слід подавати як згруповані об'єкти.

– рисунки та таблиці не повинні розривати речення в абзаці, тобто вони мають бути розташовані після того абзацу, в якому на них робиться перше посилання в тексті.

6. Фізичні величини повинні подаватися в одиницях системи СІ.

7. Текст рукопису має бути побудований за загальноприйнятою схемою українською (або мовою статті) та англійською мовами:

- **індекс УДК** у верхньому лівому кутку листа (Times New Roman, 14 пт.) та англійською мовою (**UDC**);

- **ініціали та прізвища авторів** у верхньому правому кутку листа українською (або мовою статті) та англійською мовою (Times New Roman, 14 пт.). Порядок подання: **ім'я, по-батькові, прізвище**;

- **науковий ступінь, вчене звання** українською (або мовою статті) та англійською мовою (Times New Roman, 14 пт.). У статті **не потрібно** вказувати назву факультету або кафедри, де працює автор (або автори);

- **порожній рядок** (Times New Roman, 14 пт.);

- **назва статті** - великими літерами, по центру українською (або мовою статті) та англійською мовою (Times New Roman, 14 пт., **жирний**). Назва статті подається без використання вузькоспеціалізованих скорочень, крапка в кінці назви не ставиться;

- **порожній рядок** (Times New Roman, 14 пт.);

- **анотація структурована** (1500-2000 знаків) українською (або мовою статті) та англійською мовами (Times New Roman, 12 пт., *курсив*); **анотацію не потрібно розміщувати на окремому листі**. Анотація повинна містити стисле формулювання змісту статті, не повторювати назву статті. Загальна структура анотації повинна містити:

- актуальність теми дослідження (**Urgency of the research**);

- постановка проблеми (**Target setting**);

- аналіз останніх досліджень і публікацій (**Actual scientific researches and issues analysis**);

- виділення недосліджених частин загальної проблеми (**Uninvestigated parts of general matters defining**);

- постановка завдання (**The research objective**);

- викладення основного матеріалу (**стисло**) (**The statement of basic materials**);

- висновки відповідно до статті (**Conclusions**).

- **порожній рядок** (Times New Roman, 14 пт.);

- **ключові слова** (3-10 слів) українською (або регіональною мовою) та англійською мовами (Times New Roman, 12 пт., *курсив*);

– **актуальність теми дослідження** (Times New Roman, 14 пт.);

– **постановка проблеми** (Times New Roman, 14 пт.);

– **аналіз останніх досліджень та публікацій** (Times New Roman, 14 пт.);

– **виділення недосліджених частин загальної проблеми** (Times New Roman, 14 пт.);

– **постановка завдання** (Times New Roman, 14 пт.);

– **виклад основного матеріалу** (можливий розподіл на підрозділи) (Times New Roman, 14 пт.);

– **висновки** відповідно до статті (Times New Roman, 14 пт.);

– **порожній рядок** (Times New Roman, 14 пт.);

– **література** (Times New Roman, 12 пт., **жирний**, по центру), обсяг до 10 джерел, детальна інформація щодо оформлення – п. 7;

– **references** (Times New Roman, 12 пт., **жирний**, по центру), обсяг до 10 джерел, детальна інформація щодо оформлення – п. 8.

- надійшла стаття до редакції у нижньому правому кутку листа (Times New Roman, 12 пт.) у форматі (ДД.ММ.РРРР);
- бібліографічний опис для цитування у нижньому лівому кутку листа (Times New Roman, 12 пт.).

7. Літературні джерела, що цитуються, повинні бути пронумеровані відповідно до порядку звертання до них у тексті. Посилання на джерело подається у квадратних дужках, наприклад: «... відомо з [4]. ...» або «... розглянуто у [4, С. 203] ...». Список літератури наводиться наприкінці статті відповідно до порядку звернення по тексту на мові оригіналу та згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

8. Список літератури англійською мовою повинен бути оформлений за міжнародним бібліографічним стандартом APA (<http://www.bibme.org/citation-guide/apa/>). Якщо наукова праця написана мовою, що використовує кириличний алфавіт, то її бібліографічний опис необхідно транслітерувати латинськими літерами. Після назви праці латинськими літерами зазначається переклад англійською мовою у дужках.

9. Автор (автори) може бути ознайомлений з коректурою статті. Зміна верстки автором, за виключенням виправлення помилок, не допускається. Виправлену та підписану коректуру слід повернути до редакції протягом двох днів після її отримання.

10. Рішення про можливість публікації статті приймає редколегія.

11. Робота, що не відповідає вищезазначеним вимогам, буде повернена секретарем редколегії.

Адреса редакції:	14033, м. Чернівці, вул. Стрілецька, 1, к. 103
Відповідальний за випуск:	Мороз Наталія Вікторівна
Телефон:	(04622) 5-69-81
E-mail:	nauk_visn@ukr.net

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ

УДК 338.43:332.1(100)

UDC 332.1(100):338.2

Т. Г. Васильців, д. е. н., професор,
В. В. Бойко, к. е. н., доцент

T. G. Vasylytsiv, Doctor of Economic
Sciences, Professor
V. V. Boiko, Candidate of Economic
Sciences, Associate Professor

СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

INTERNATIONAL PRACTICES OF RURAL DEVELOPMENT IN CONTEXT OF STATE ECONOMIC SECURITY POLICY

Актуальність теми дослідження. Важливість вивчення міжнародного досвіду розвитку сільських районів в контексті застосовуваних принципів державної політики економічної безпеки визначається надмірним регіональним відмінностями в Україні.

Постановка проблеми. Доцільним є вивчення кращих міжнародних напрацювань в галузі розвитку сільських територій, з метою аргументації можливостей реалізації та адаптивного використання в національному контексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові праці таких вчених, як В. Бечко, А. Ключник, О. Прокопчук, А. Селищев, Т. Сокольська, Д. Соломонко, Ю. Улянич, В. Чемерис та інші мали справу з міжнародним досвідом розвитку сільських територій.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Науковцями ще недостатньо опрацьовані питання аргументації можливостей реалізації пріоритетних областей міжнародного досвіду розвитку сільських територій в контексті реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки.

Постановка завдання. Стаття покликана структурувати кращі практики міжнародного досвіду розвитку сільських територій в контексті державної політики забезпечення економічної безпеки і обґрунтування його адаптивного використання у вітчизняних економічних умовах.

Виклад основного матеріалу. У статті

Urgency of the research. The importance of studying the international experience of rural areas development in the context of applied principles of the state economic security policy is determined by excessive regional disparities in Ukraine.

Target setting. It is reasonable to study thoroughly international best practices in the field of rural areas development in order to give reasons for the possibilities of its implementation and adaptive use in domestic context.

Actual scientific researches and issues analysis. The scientific works of such scholars as V. Bechko, A. Kliuchnyk, O. Prokopchuk, A. Selyshchev, T. Sokolska, D. Solomonko, Yu. Ulyanych, V. Chemeris and others deal with the international experience of rural areas development.

Uninvestigated parts of general matters defining. The scientists have not yet sufficiently developed the argumentation of the implementation opportunities of the priority areas of the international experience of rural areas development in the context of implementation of the state economic security policy.

The research objective. The article aims to structure the best practices of international experience of rural areas development in the context of state economic security policy and justification of its adaptive use in domestic economic conditions.

The statement of basic materials. The article proves the expediency of using international experience of the promotion of socio-economic development of rural areas in the context

обґрунтовується доцільність використання міжнародного досвіду сприяння соціально-економічному розвитку сільських районів в контексті реалізації державної політики економічної безпеки України. Диференційовані характеристики державних категорій підтримки аграрного сектора був зроблений в роботі по термінології СОТ. Визначаються ключові пріоритети безпеки Спільної сільськогосподарської політики країн-членів ЄС. Автором розглядається подолання диспропорцій регіонального розвитку у міжнародній практиці та розкривається закордонний досвід страхування ризиків в сільськогосподарському секторі.

Висновки. Адаптивне використання міжнародного досвіду розвитку сільських районів може звести до мінімуму потенційні ризики управління, беруться до уваги можливі прорахунки державної політики, підвищення раціонального обґрунтування вибору стратегії економічної безпеки, прогнозування значення показників його функціональних компонентів, заснованих на прецеденті передової міжнародної практики.

Ключові слова: світовий досвід; економічна безпека; сільські території; ризик; державна політика.

of the implementation of Ukraine's state economic security policy. A differentiated characteristic of the state support categories of the agrarian sector was made in the paper according to the WTO terminology. The key security priorities of the Common Agricultural Policy of the EU member countries are determined too. The international practices of overcoming the imbalances of regional development are examined by the author. The author has studied foreign risk insurance experience in the agricultural sector. World best practices of the minimization of information uncertainty level of management decision-making in an environment of rural development through the use of the agricultural advisory services tools are examined by the author.

Conclusions. Adaptive use of the international experience of rural areas development can minimize the potential risks of management, take into account possible blunders of government policy, enhance rational justification for the choice of strategy of economic security, predict the value of the indicators of its functional components, based on the precedent of best international practices.

Keywords: international experience; economic security; rural areas; risk; state policy.

Актуальність теми дослідження. Важливість вивчення світового досвіду розвитку сільських територій в контексті реалізації прикладних засад державної політики забезпечення економічної безпеки обумовлюється ...

Постановка проблеми. Доцільним є змістовне вивчення напрацювань передового світового досвіду в сегменті розвитку сільських територій з...

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню світового досвіду розвитку сільських територій присвячені наукові праці таких учених як В. Бечко, А. Ключник, О. Прокопчук, А. Селищев, Т. Сокольська, Д. Соломонко, Ю. Улянич, В. Чемерис та інші. Науковцями досліджено теоретико-прикладні аспекти провадження європейського досвіду...

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Науковцями ще недостатньо опрацьованими залишаються питання аргументації можливостей імплементації пріоритетних напрямів світового досвіду розвитку сільських територій в контексті реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки...

Постановка завдання. Метою статті є структуризація передових практик світового досвіду розвитку сільських територій в контексті державної політики забезпечення економічної безпеки та обґрунтування його адаптивного використання у вітчизняних умовах господарювання...

Виклад основного матеріалу. Ресурсний потенціал економічно розвинених держав дозволяє, поряд із протидією зовнішнім викликам, ефективно протистояти дестабілізуючим впливам внутрішніх загроз, що пов'язані із стагнацією соціально-економічного...

Висновок. Імплементация пріоритетних досягнень світового досвіду державної політики економічної безпеки засобами активізації розвитку сільських територій реструктуризує традиційні методологічні підходи до формалізації системи...

Література

1. Studies on the Agricultural and Food Sector in Central and Eastern Europe [Electronic recourse] / Edited by Leibniz Institute of Agricultural Development in Central and Eastern Europe IAMO, 2009. – Volume 49. – Mode of access: <http://econpapers.repec.org/bookchap/zbwiamost/49.htm>.
2. Перспективи розвитку сільського господарства після вступу України до СОТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zoda.gov.ua/article/1963/perspektivi-rozvitku-sil'skogo-gospodarstva-pislya-vstupu-ukrajini-do-sot.html>.
3. Organization for economic cooperation and development [Electronic recourse]. – Mode of access: <http://www.oecd.org/about/>.
4. Ключник, А. В. Формування та розвиток економічного потенціалу сільських територій України: монографія/ А. В. Ключник. – Миколаїв : Дизайн та поліграфія, 2011. – 468 с.
5. Селищев, А. С. Китайская экономика в XXI веке / А. С. Селищев, Н. А. Селищев. – СПб, 2004. – 240 с.
6. Прокопчук, О. Т. Особливості страхування аграрних ризиків у країнах світу / О. Т. Прокопчук, Ю. В. Улянич, В. П. Бечко // Актуальні проблеми економіки. – 2014.– № 3 (153). – С. 46–53.

References

1. Studies on the Agricultural and Food Sector in Central and Eastern Europe (2009) / Edited by Leibniz Institute of Agricultural Development in Central and Eastern Europe IAMO, Volume 49. Retrieved from: <http://econpapers.repec.org/bookchap/zbwiamost/49.htm>.
2. *Perspektyvy rozvytku sil'skoho hospodarstva pislya vstupu Ukrainy do SOT [Prospects for agriculture after Ukraine's accession to WTO]*. Retrieved from: <http://www.zoda.gov.ua/article/1963/perspektivi-rozvitku-sil'skogo-gospodarstva-pislya-vstupu-ukrajini-do-sot.html>.
3. Organization for economic cooperation and development. Retrieved from: <http://www.oecd.org/about/>.
4. Klyuchnyk, A. V. (2011). *Fomuvannia ta rozvytok ekonomichnoho potentsialu sil'skykh terytorii Ukrainy [Formation and development of the economic potential of rural Ukraine]*. Mykolaiv: Dyzaian ta polihrafiia, p. 468 [in Ukrainian].
5. Selyshchev, A. S., Selyshchev, N. A. (2004). *Kytaiskaia ekonomyka v XXI veke [China's economy in the twenty-first century]*. SPb, p. 240 [in Russian].
6. Prokopchuk, O. T., Ulianych, Yu. V., Bechko, V. P. (2014). *Osoblyvosti strakhuvannia ahrarykh ryzkyv u krainakh svitu [Features of insurance of agricultural risks in*

7. Сокольська, Т. В. Інформаційно-консультаційне забезпечення сільськогосподарського виробництва / Т. В. Сокольська // Збірник наукових праць УНУС, 2011. – Вип. 76, Ч. 2. Економіка. – С. 174–179.

8. Чемерис, В. А. Розвиток регіональної системи сільськогосподарського дорадництва в контексті реалізації конкурентних переваг галузей тваринництва / В. А. Чемерис, Д. О. Соломонко // Збірник наукових праць ВНАУ : економічні науки, 2012. – № 1 (56), Том 4. – С. 61–67.

9. Сільськогосподарське дорадництво у світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dorada.org.ua/na-dopomogu-doradniku/silskogospodarske-doradnitstvo-u-sviti.html>.

the world]. Aktualni problemy ekonomiky, № 3 (153). - P. 46–53 [in Ukrainian].

7. Sokolska, T. V. (2011). *Informatsiino-konsultatsiine zabezpechennia silskohospodarskoho vyrobnytstva svitu* [Information and consultancy to ensure agricultural production]. Zbirnyk naukovykh pras UNUS, Vyp. 76, - P. 174–179 [in Ukrainian].

8. Chemerys, V. A., Solomonko, D. O. (2012). *Rozvytok rehionalnoi systemy silskohospodarskoho doradnytstva v konteksti realizatsii konkurentnykh perevah haluzei tvarynnytstva* [The development of regional agricultural extension system in the context of competitive advantage livestock industries]. Zbirnyk naukovykh prats VNAU : ekonomichni nauky, № 1 (56), - P. 61-67 [in Ukrainian].

9. Silskohospodarske doradnytstvo u sviti [Agricultural extension in the world]. Retrieved from: <http://www.dorada.org.ua/na-dopomogu-doradniku/silskogospodarske-doradnitstvo-u-sviti.html>.

Надійшла 15.09.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Васильців, Т. Г. Світовий досвід розвитку сільських територій в контексті державної політики забезпечення економічної безпеки / Т. Г. Васильців, В. В. Бойко // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 3 (7). – С. 15–21.

**ЗВЕДЕНИЙ ПЕРЕЛІК СТАТЕЙ ЖУРНАЛУ
«НАУКОВИЙ ВІСНИК ПОЛІССЯ» У 2016 РОЦІ**

ПІБ авторів	Рубрики	№	Стор.
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ			
<i>Abakumenko O. V., Lukyashko P. O.</i>	Identification and evaluation of major trends of energy sector resource support in Ukraine	4	18-23
<i>Boiko V. V.</i>	Strategic directions towards enhancement of the efficiency of Ukraine's agro-industrial complex in conditions of macroeconomic instability threats	4	57-61
<i>Vygovska V. V.</i>	Outlines of creating a state regulation system of Ukraine's insurance market security	4	62-69
<i>Gagina N. V., Los O. V.</i>	Fostering economic development of Ukraine through increasing English proficiency	4	164-167
<i>Gutorov A. O.</i>	Theoretical and methodological foundation of measurement of the integration level in the agrarian sector of the economy	4	118-123
<i>Hnedina K. V.</i>	The reformation of higher education system in Ukraine as a factor of innovative development of national economy	4	106-117
<i>Iurchenko M. E., Yurchenko- Tytarenko A. Yu.</i>	Assessment of the insurance company with Laplace transform	2	26-30
<i>Krasnorutskyy O. O., Zaika S. O.</i>	Economic spheres of the global biofuels market	4	24-28
<i>Krylenko V. I.</i>	Budget safety: the functional aspect	4	39-43
<i>Kundenko A. V., Mykhaylovska O. V., Kuchuk S. S.</i>	The place of strategic management in a work of the higher educational institution	4	75-78
<i>Klapkiv Y. M.</i>	Strategy institutional development of the insurance market	4	132-136
<i>Kolomyychuk N. M.</i>	The role of the state financial control in the state budget process	4	137-141
<i>Perevozniuk V. V.</i>	Theoretical aspects of financial affordability of water supply and sewage services to the public	4	149-153
<i>Perminova V. A., Sikaliuk A. I., Lytvyn S. V.</i>	Vocational training of future economists as the potential of the development of the country: problems, solutions	2	45-50
<i>Polkovnichenko S. O., Rosokhach O. V.</i>	Current trends in realization of the export potential of the agricultural sector of economy of Ukraine	1	37-45
<i>Romanenko Y. A., Kaidashev R. P., Shevkun T. V.</i>	The structural issues of using project and program management within the system of non-state pension provision	3	38-44
<i>Shtyrkhun Kh. I.</i>	Social entrepreneurship in the development of organic production in Ukraine	3	93-97
<i>Tsimbalenko N. V., Tarasenko O. S.</i>	Trends and problems in the development of higher education system in Ukraine	4	91-98
<i>Zelenska O. O., Zelenskyi S. M., Aleshugina N. O.</i>	Efficiency estimate of the state support mechanism for Ukrainian agricultural sector	3	49-54
<i>Zhydok V. V.,</i>	Formation of the quality management system of higher education	4	124-131

ПІБ авторів	Рубрики	№	Стор.
<i>Pshenychna T. M.</i>	institutions in a competitive conditions at educational market in Ukraine		
<i>Yanchuk A. O., Klemparskiy M. M., Zaverbnyu A. S.</i>	Modern trends of development of shadow economy and methods of public policy of counteraction	4	51-56
<i>Абакуменко О. В.</i>	Фіскальні інструменти у комплексних механізмах енергетичного та екологічного регулювання: стислий огляд	3	9-14
<i>Васильців Т. Г., Бойко В. В.</i>	Світовий досвід розвитку сільських територій в контексті державної політики забезпечення економічної безпеки	3	15-21
<i>Вдовенко Н. М., Сокол Л. М.</i>	Макроекономічна оцінка аграрного сектору економіки України за умов інтеграційних процесів	3	22-28
<i>Виговська В. В.</i>	Економічна раціональність як критерій забезпечення безпеки страхового ринку	2	31-37
<i>Власюк Т. О.</i>	Пріоритетні напрями забезпечення конкурентоспроможності України у сфері зовнішньоторговельних відносин	4	99-105
<i>Волот О. І., Пліско І. М.</i>	Реальний сектор економіки: сутність, складові та його роль в забезпеченні стійкого розвитку економіки держави	1	23-29
<i>Гвоздецька І. В.</i>	Науково-теоретичні основи дефініції економічний розвиток	2	38-44
<i>Гонта С. В.</i>	Категоріальний простір дослідження структурної трансформації національної економіки	3	84-92
<i>Євдоченко О. О., Ткаченко О. А.</i>	Міжнародні організації у формуванні торговельної інтеграції	3	55-59
<i>Левківський В. М.</i>	Злиття та поглинання в стратегії зарубіжної експансії ТНК	2	9-15
<i>Ільчук В. П., Штирхун Х. І.</i>	Органічне виробництво як пріоритетний напрям розвитку аграрного сектора національної економіки	1	14-22
<i>Косач І. А., Голубчик Д. Ю., Курінська О. В.</i>	Аналіз підходів до дефініції терміну «Державно-приватне партнерство»	4	70-74
<i>Макарова М. В., Білоусько Т. М., Лавренюк Р. М.</i>	Обґрунтування стратегій надання освітніх послуг із застосуванням інтернет-технологій	4	29-38
<i>Мекшун Л. М.</i>	Сучасні тенденції реформування управління житлово-комунальним господарством України в умовах децентралізації	1	30-36
<i>Напрошвілі Г. Р.</i>	Розвиток системи вищої освіти України в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій	2	51-55
<i>Однорог М. А.</i>	Інвестиційне забезпечення у сільськогосподарському секторі економіки України	4	142-148
<i>Полковниченко С. О.</i>	Екологічні екстерналії сільськогосподарської діяльності	4	79-84
<i>Приходько О. М.</i>	Розвиток державної податкової політики України	3	45-48
<i>Приходько О. М.</i>	Державна політика оподаткування в умовах розвитку національної економіки	4	160-163
<i>Ревко А. М.</i>	Детермінанти формування рівня життя населення регіонів України	4	154-159
<i>Савченко В. Ф., Козлянченко О. М.</i>	Світовий досвід антикризового державного регулювання	1	7-13
<i>Синенко О. І.,</i>	Трансформація економічних механізмів в умовах третьої	4	85-90

ПІБ авторів	Рубрики	№	Стор.
<i>Ралле Н. В.</i>	промислової революції		
<i>Станкевич І. В.</i>	Організаційно-економічні напрямки розвитку українських освітніх організацій в контексті вимог європейського простору вищої освіти	3	60-75
<i>Шепелев С. С.</i>	Підвищення рівня конкурентоспроможності рибного господарства через призму впливу зростаючого глобального ринку	3	76-83
<i>Шкарлет С. М., Маргасова В. Г., Сагун О. С.</i>	Механізм управління в системі стратегічного забезпечення стійкості економіки до загроз економічній безпеці	3	29-37
<i>Шкарлет С. М., Гонта О. І., Дубина М. В.</i>	Особливості застосування системного підходу до пізнання економічних явищ	4	9-17
<i>Ющенко Н. Л.</i>	Математичні моделі визначення резерву часу для збалансованого розподілу трудових, матеріальних і фінансових ресурсів при модернізації комунальної теплоенергетики України	2	16-25
<i>Язлюк Б. О., Фурман О. Є.</i>	Соціальна відповідальність як соціальний компонент системи соціально-економічного захисту суб'єктів господарювання	4	44-50
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА			
<i>Moisienko K. Ie.</i>	Stimulation of investments into development of post-conflict territories		189-195
<i>Nezdoyminov S. G.</i>	Investment vectors of regional tourism infrastructure development	4	196-201
<i>Strielkowski W., Tarkhanova N. P.</i>	Tourism economics: formation of regional brands	3	98-105
<i>Vishevsky V. P., Rekova N. Yu., Chekina V. D.</i>	Fiscal decentralization in post-conflict territories: conceptual states	4	174-188
<i>Бойко С. В.</i>	Фіскальний потенціал місцевих податків і зборів: кластерний аналіз регіонів України	3	106-111
<i>Захарін С. В.</i>	Формування стратегічних орієнтирів інвестиційного розвитку регіонів	2	56-60
<i>Михайловська О. В.</i>	Деякі аспекти комунікативної взаємодії органів місцевого самоврядування та громадськості	1	56-63
<i>Рябова Т. А., Рябов І. Б.</i>	Стан та перспективи розвитку ринку послуг Чернігівської області	3	112-116
<i>Савченко В. Ф., Шестаковська Т. Л.</i>	Особливості формування соціально орієнтованих кластерів в Україні	1	46-55
<i>Сидорук С. В.</i>	Специфіка формування бренду готельних послуг регіону	3	117-123
ІННОВАЦІЇ			
<i>Davydenko O. L.</i>	Current state and activation of enterprises innovative activity in Ukraine	4	215-223
<i>Naymova L. N., Mityay O. V., Galitsky A. N.</i>	Development of the innovative enterprises of the agrarian production in the current economic system of Ukraine	3	124-129

ПІБ авторів	Рубрики	№	Стор.
<i>Romanenko Y. A., Chaplay I. V.</i>	Sustainable economic growth of the small and medium businesses in Ukraine on the basis of innovation development of diversified economy	3	134-139
<i>Бабіна Н. О.</i>	Організація інноваційної діяльності вищих навчальних закладів	1	69-73
<i>Бабіна Н. О.</i>	Формування та використання інтелектуального капіталу	2	61-65
<i>Левківський О. В.</i>	Інноваційний вектор розвитку зовнішньої торгівлі України	4	208-214
<i>Савченко В. Ф., Долгополов М. Г.</i>	Бізнес-інкубатори як інструмент державної підтримки розвитку малого підприємництва	4	202-207
<i>Тропіна В. Б.</i>	Оптимізація системи бюджетного забезпечення інноваційної діяльності в Україні	1	64-68
<i>Чубукова О. Ю., Ралле Н. В.</i>	Складові інноваційної економіки – освіта, технологічні уклади, когнітивні технології	3	130-133
ЕКОНОМІКА ПРАЦІ			
<i>Derii Zh. V., Zosyenko T. I., Skuha S. A.</i>	Extended reproduction of human potential in today's environment	2	66-72
<i>Strielkowski W., Gryshova I. Yu.</i>	Ukrainian labour migration in the Czech Republic	4	224-231
<i>Мельник О. Г.</i>	Державна підтримки людей з обмеженими фізичними можливостями в Україні	4	232-239
<i>Тибінка Г. І.</i>	Ефективні інструменти регулювання оплати праці зарубіжних країн та їх використання в Україні	3	146-149
<i>Товстиженко О. В., Міхєєнко Т. В., Сіренко К. Ю.</i>	Особливості реформування системи соціального страхування на випадок безробіття	3	140-145
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ			
<i>Gogol T. A., Hnedina K. V.</i>	Strategic management of enterprise activity in the context of sustainable development concept	3	181-189
<i>Gogol T. A.</i>	Accounting and taxation, and their impact on the development of small business in developed countries	4	257-261
<i>Gonchar O. I.</i>	Management potential of the company with regard flock business life	3	190-196
<i>Gonchar O. I.</i>	Increasing of business activity in management of innovative and investment potential of the company	4	262-267
<i>Gryshova I. U., Mityay O. V., Stoyanova - Koval S. S.</i>	The estimation of the enterprise trade name competitiveness	2	85-91
<i>Harafonova O. I.</i>	Strategic aspects of process of management changes on enterprise	4	253-256
<i>Hryshova I. Yu., Naumov O. B., Shabatura T. S.</i>	Brand capitalization as a tool to maximize business value	3	168-175
<i>Onyshchenko V. P.</i>	Stakeholders of the consolidated statements and their interests	4	279-282
<i>Pererva P. G.,</i>	Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights	4	240-246

ПІБ авторів	Рубрики	№	Стор.
<i>Tkachev M. M., Kobielieva T. O.</i>			
<i>Tsarenko O. V., Karmazina N. V.</i>	Methodical techniques of system research of the state financial audit process of budgetary establishments and organizations	3	176-180
<i>Zaitseva O. I., Betina V. O.</i>	On evolution of the strategic enterprise adaptation concept	3	201-206
<i>Бондаренко О. С.</i>	Аутсорсинг та рециклінг як елементи механізму управління фінансами промислового підприємства	2	92-96
<i>Бруханський Р. Ф., Шандрук С. К.</i>	Обліково-соціальні параметри диференціації та забезпечення стратегій аграрних підприємств	4	247-252
<i>Бурова Т. А.</i>	Інформаційні основи облікової політики та шляхи їх удосконалення	2	73-78
<i>Вдовенко Н. М., Богац Л. В.</i>	Зміни у глобальних тенденціях формування біологічних активів та сільськогосподарської продукції	3	162-167
<i>Волот О. І.</i>	Модель взаємодії ІКТ - процесів в системі управління промисловими підприємствами	3	197-200
<i>Волот О. І.</i>	Комунікаційні аспекти обліку в умовах розподіленої системи обробки даних	4	276-278
<i>Гончар М. В.</i>	Обґрунтування структуризації ресурсного потенціалу підприємства	2	108-113
<i>Гончар О. І.</i>	Мотиваційні аспекти адаптивного управління потенціалом підприємства	2	79-84
<i>Клінцов Л. М., Мищенко М. В.</i>	Інформаційні системи та технології для створення бізнес-планів малих підприємств	1	74-78
<i>Куліш Д. В.</i>	Розвиток методичних підходів бюджетування в агропромислових підприємствах	3	207-216
<i>Кунденко А. В.</i>	Управління якістю бізнес-процесів на підприємствах	1	79-83
<i>Наврошевілі Г. Р.</i>	Механізм підтримки економічної безпеки підприємства в умовах кризи	1	84-87
<i>Поліщук І. І.</i>	Фактори розвитку маркетингового потенціалу підприємства	2	97-102
<i>Романенко Є. О., Чаплай І. В.</i>	Сучасний інструментарій управління інноваційним розвитком підприємства	4	268-275
<i>Царенко О. В., Кармазіна Н. В.</i>	Умови забезпечення керованого впливу міжнародних стандартів аудиту на ефективність діяльності малого бізнесу в регіонах України	2	103-107
<i>Шкарлет С. М., Дубина М. В., Тунік М. В.</i>	Особливості створення служби контролінгу у страхових компаніях	3	150-161
ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА			
<i>Abakumenko O. V., Zabashkanskyi M. M., Rohovyi A. V.</i>	The conceptualization of the theory of business cycles in the context of the Austrian school of economics	2	114-121
<i>Iurchenko M. Ye., Marchenko N. A.</i>	Effect of reinsurance on the probability of insurance company bankruptcy	3	242-246
<i>Lapinskyi I. E., Demchenko M. U.</i>	Exchange rate of the Ukrainian national currency change in the context of state safety	4	303-309

ПІБ авторів	Рубрики	№	Стор.
<i>Vyhovska V. V., Marhasova V. G., Klymenko T. V.</i>	The simulation modeling of the safety level of the insurance market in Ukraine	3	224-234
<i>Petrushka O. V.</i>	World experience of financial support of health care: lessons for Ukraine	3	247-252
<i>Rohova O. V.</i>	Ukraine's monetary policy efficiency estimate	4	310-316
<i>Shuliuk B. S.</i>	Financial instruments of public and private partnership development	3	253-260
<i>Захарін С. В.</i>	Фінансові важелі активізації інвестиційної та інноваційної діяльності	1	88-93
<i>Коваленко Л. О., Міхєєнко Т. В.</i>	Адміністрування ПДВ в системі фінансового менеджменту	4	293-302
<i>Онишко С. В., Онишко С. В.</i>	Фінансовий ринок в системі джерел фінансового забезпечення інноваційно-орієнтованого розвитку України	2	122-126
<i>Петраков Я. В.</i>	Фінансові інструменти: сутність та класифікація	3	235-241
<i>Повжик К. В.</i>	Фінансовий сектор України: детермінанти розвитку в умовах турбулентності	1	94-104
<i>Селіверстова Л. С.</i>	Формування оптимального портфелю фінансових інвестицій корпорації	2	127-131
<i>Ткаченко Н. В., Харченко А. М.</i>	Моделювання роздрібного кредитного продукту на основі життєвого циклу клієнта	4	283-292
<i>Тропіна В. Б.</i>	Реформування системи фінансової підтримки сфери культури в Україні	3	217-223
МЕНЕДЖМЕНТ			
<i>Garafonova O. I.</i>	Changes in the enterprise: genesis approach to the definition and classification	2	146-151
<i>Goncharenko O. G.</i>	As to the problem of production complex management of the criminal and executive system of Ukraine	4	317-322
<i>Krasnorutskiy O. O., Rudenko S. V.</i>	Methodological foundations of economic estimation of agricultural enterprises production capacity	2	140-145
<i>Нарафонов О. І.</i>	Scientific and methodological approaches to assessing strategic position enterprise	3	266-270
<i>Іванова Л. Б.</i>	Аналіз проблем нереального банкрутства в Україні - законодавчий аспект	2	152-158
<i>Ковалів В. М.</i>	Ергономіка управлінських технологій	2	159-165
<i>Куліш Д. В.</i>	Необхідність бюджетування на підприємстві агропромислового комплексу	2	166-173
<i>Лук'яненко О. Д., Пісна О. М.</i>	Моделі аналізу середовища бізнес-діяльності ТНК	4	323-328
<i>Мельник А. О.</i>	Теоретико-методологічні аспекти ефективності адаптації вітчизняних підприємств	3	271-276
<i>Сахно Є. Ю.</i>	Створення системи управління інноваційно-інвестиційними проектами на виробництві	3	261-265
<i>Сікалюк А. І., Пермінова В. А.,</i>	Етика сучасного менеджменту: соціально-етичні цінності майбутнього управління	3	277-281

ПІБ авторів	Рубрики	№	Стор.
<i>Литвин С. В.</i>			
<i>Ульченко Д. О.</i>	Реінжиніринг бізнес-процесів в контексті розвитку процесу реструктуризації підприємства	2	174-181
<i>Шкарлет С. М., Дубина М. В., Тунік М. В.</i>	Сутність контролінгової інформації та основні вимоги до її формування	2	132-139
МАРКЕТИНГ			
<i>Podolna V. V., Topenko J. A., Ievseitseva O. S.</i>	Marketing aspects of audit companies activities improvement in Ukraine	4	340-345
<i>Zaitseva O. I., Nechaev S. V.</i>	Use of marketing technologies as an intangible asset in the context of business efficiency	4	329-334
<i>Виговська В. В.</i>	Теоретичне позиціонування страхового ринку у фінансовій системі країни	1	119-124
<i>Зайцева О. І., Нечаєв С. В.</i>	Організаційні механізми управління соціальними підприємствами в умовах ринкової самоорганізації	1	114-118
<i>Карпенко Ю. М.</i>	Розвиток засобів стимулювання збуту в умовах сучасного ринку	4	335-339
<i>Ракосій П. В.</i>	Особливості побудови механізму антикризового управління на підприємствах агропромислового комплексу	1	110-113
<i>Рябова Т. А., Рябов І. Б.</i>	Управління маркетинговими системами взаємодії зі споживачами в умовах глобалізації	1	105-109

**Науковий вісник Полісся
в українських та міжнародних базах даних**

№	Назва БД	Посилання на БД
Українські бази даних		
1.	«Джерело» реферативна база даних	з 2015 року;
2.	USJ (каталог «Українські наукові журнали»)	http://usj.org.ua/content/naukovyy-visnyk-polissya ;
3.	Open Science in Ukraine	http://www.openscience.in.ua/ru/ua-journals ;
4.	Реферативна база даних «Україніка наукова»	<a href="http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21FMT=fullw&S21ALL=%28<.>TJ%3DНауковий%20вісник%20Полісся\$<.>%29&FT_REQUEST=&FT_PREFIX=&Z21ID=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20">http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21FMT=fullw&S21ALL=%28<.>TJ%3DНауковий%20вісник%20Полісся\$<.>%29&FT_REQUEST=&FT_PREFIX=&Z21ID=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20 ;
5.	Українська науково-освітня мережа (УРАН)	http://journals.uran.ua/nvp_chntu/issue/archive ;
Бібліотеки України		
6.	Електронний каталог бібліотеки Сумського державного університету	http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDescription?doc_id=473784 ;
7.	Наукова бібліотека ім. М. Максимовича	http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=1670554 ;
8.	Наукова періодика України (База даних Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського)	http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=juu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=PREF=&S21COLORTERMS=0&S21STR=nvp ;
9.	Одеська національна наукова бібліотека (електронний каталог)	http://catalog.odnb.odessa.ua/opac/index.php?url=/notices/index/IdNotice:314570/Source:default ;
Міжнародні бази даних та каталоги		
10.	BASE: Bielefeld Academic Search Engine (система пошуку наукової інформації)	https://www.base-search.net/Search/Results?lookfor=Науковий+вісник+полісся&type=all&oaboost=1&ling=1&name=&thes=&refid=-dcresen&newsearch=1 ;
11.	Emerging Sources Citation Index (ESCI) пошукової платформи Web of Science	http://science.thomsonreuters.com/cgi-bin/jrnlst/jlresults.cgi?PC=MASTER&ISSN=2410-9576 ;
12.	Google Scholar (міжнародна наукометрична база даних)	https://scholar.google.com.ua/citations?user=3ovnBYsAAAAJ&hl=ru ;
13.	Index Copernicus (польська наукометрична база даних)	http://journals.indexcopernicus.com/++p24782891,3.html ;
14.	ResearchBib (міжнародна мультидисциплінарна база даних наукових журналів)	http://journalseeker.researchbib.com/view/issn/2410-9576 ;
15.	Ulrich's Periodicals Directory (міжнародна база періодичних наукових видань)	http://ulrichsweb.serialssolutions.com ;
16.	WorldCat (бібліографічна база даних)	http://www.worldcat.org/search?q=scientific+bulletin+of+polissia&qt=results_page ;
17.	Каталог сайтів и підприємств України и СНГ	http://dir.com.ua/moreinfo.php?recordID=29728 ;
18.	РИНЦ (Російський індекс наукового цитування)	http://elibrary.ru/title_about.asp?id=54744 .

Науковий вісник Полісся

Науковий економічний журнал

Випуск 4(8)

Научный вестник Полесья

Научный экономический журнал

Выпуск 4(8)

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів.

Редколегія не завжди поділяє погляди авторів статей.

За достовірність викладених фактів та коректний переклад статей іншими мовами відповідальність несе автор.

Головний редактор	Л. І. Гонта
Відповідальний редактор	Л. О. Коваленко
Технічний редактор	Н. В. Мороз
Комп'ютерна верстка	Н. В. Мороз, Т. М. Гаркун, А. І. Маковецька
Дизайн обкладинки	І. М. Мекшун
Технічні редактори з питань комп'ютерного забезпечення	С. В. Злобін, І. М. Мекшун
Мовне редагування	З. Б. Абдулова, Л. Ю. Ільченко
Друкар	Н. А. Тестова

Набір комп'ютерний. Підписано до друку 29.12.2016. Здано до друку 11.01.2017
Формат 60x84/16. Папір офсетний №1. Друк цифровий.
Умов. друк. арк. 44,92. Обл.-вид. арк. 36,01.
Наклад 100 прим. Зам. № 16201.016.085.

Чернігівський національний технологічний університет
14027, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 4802 від 01.12.2014 р.

Scientific bulletin of Polissia

Scientific journal on Economics

Issue 4(8)

Pressed in an author's edition from the authors' original layouts.

Editorial Board is not always agreed with the authors' views.
An author is responsible for the given facts' authenticity.

Chief Editor	O. I. Honta
Responsible Editor	L. O. Kovalenko
Technical editor	N. V. Moroz
Computer typing	N. V. Moroz, T. M. Garkun, A. I. Makovetska
Cover design	I. M. Mekshun
Technical editor and Computer Support	S. V. Zlobin, I. M. Mekshun
Language editing	Z. B. Abdulova, L. Yu. Ilchenko
Printing	N. A. Testova

Computer typing. Signed to the press 29.12.2016. Sent to the press 11.01.2017.
Format 60x84/16. Offset paper № 1. Conventional pressed paper 36,01.
Edition 100 copies.

Chernihiv National University of Technology
14027, Chernihiv, Shevchenka Str., 95

State Registration Certificate of Printing Mass Medium
Series ДК № 4802 from 01.12.2014